

EN FOLKEHELT GÅR BORT I FLODBØLGEN

வீரவணக்கம்

அன்னை மடியில்		ஆண்டவன் பிடியில்
1941		2004
05		12
20		26

நாட்டுப்பற்றுள்ளர்
திருமதி. ஸீலேஸ்னம்மா ஜேர்ஜ்.

எங்கள் குடும்ப விளக்கின் மறைவுக்கு நேரிலும்,
தொலைபேசி மூலமாகவும் அனுதாபம் தெரிவித்தவர்களுக்கும்,
மிக அவசியமான உதவிகளைச் செய்தவர்களுக்கும்,
திருப்பலியில் பங்குபற்றி அவர்களின் ஆன்ம இளைப்பாற்றிக்காகப்
பிரார்த்தித்தவர்களுக்கும் எங்கள் மனமார்ந்த நன்றிகளைத்
தெரிவித்துக் கொள்கின்றோம்.
ஜோர்ஜ் குடும்பத்தினர்.

Philominammah George, en politisk biografi

av David C. Pugh

EN FOLKEHELT GÅR BORT I FLODBØLGEN

Philominammah George, en politisk biografi

av David C. Pugh

FORORD

Selv om de fleste nordmenn som mistet livet i den store flodbølgen 26. desember 2004 hadde vært på juleferie i Thailand, hadde den første personen som ble slått opp som omkommet i de norske mediene en litt annerledes historie. Katastrofens første ansikt i Norge var altså en norsk-tamilsk bestemor som etter 17 år i Bergen hadde dratt tilbake til sitt krigsherjede hjemland for uten lønn å undervise foreldreløse barn. Nå var alle hennes egne barn gift, og en stor flokk med barnebarn hadde kommet til verden. Det var våpenhvile og fredsforhandlinger, og nå gjaldt det å gjenreise landet. Selv om krigen skulle begynne igjen, vel, så ville hun heller dø i barndommens naturparadis, med sol og palmesus, midt i en god gjerning, enn å lide halmdøden i en norsk vinter. Og så skjedde da også dét, at hun døde der hvor alt begynte. Men hvem kunne ha gjettet at hun ville forgå, ikke i et regn av kuler og granater som så mange av hennes første landsmenn hadde gjort, men i en flodbølge utløst av et jordskjelv på den andre siden av Det indiske hav. Ordet *tsunami* hadde hun neppe hørt.

Philominammah George var en som «ropte i ødemarken» mot den urett som ble begått mot hennes folk, og en moralsk støttespiller for dem som grep til våpen i forsvar. Hun var det som i 1800-tallets Norge ble kalt «dikterhøvding». Under sitt eksil i Norge fortsatte hun å arbeide, både for det tamilske folkets frigjøring og selvbestemmelse og for at tamilske barn i Bergen skulle kjenne sine forfedres kultur i tillegg til den norske. Hun var morsmålslærer, forfatter og en på alle måter sentral person i miljøet. Middelaldrende asiatiske kvinner er ikke særlig kjent for sine idrettsprestasjoner, men hun var tilstrekkelig ung i kropp og sjel til å bli verdens sikkert første tamilske bestemor på hele Damsgårdsfjellet.

Forfatteren har vært en venn av familien i tolv år og fikk ideen til denne boken søndag 9. januar 2005. Familien hadde nettopp reist ned, begravet Philominammah og brakt den sjokkskadete enkemannen George tilbake til Norge for at han skulle komme seg. Jeg satt ved siden av ham mens han fortalte om sine grufulle opplevelser i flommen til en gjest, også bosatt i Bergen, som hadde mistet 25 av sine egne slektninger. Jeg forsto ikke et ord, men fornemmet noen av følelsene fra stemmen og kroppspråket. Det var da det slo meg, at jeg ville skrive ned hans beretning om denne skjebnedagen og familiens minner om den usedvanlig snille, begavede og karismatiske personen som hadde gått bort i bølgene.

Dette er ikke et statsvitenskapelig verk, men en rundreise i en politisk engasjert tamilsk families historie. Under arbeidet med å kartlegge familiens historie mot den politiske bakgrunnen, har jeg kun lest et mindretall av tilgjengelige bøker og artikler. Jeg skriver derfor om Sri Lankas etniske borgerkrig uten noe forsøk på å være «nøytral» eller «upartisk», samtidig som jeg ikke skriver noe som jeg vet er usant. Philominammah var Tiger-tilhenger, og det er *hennes* historie jeg her bringer til torgs.

Philominammah og George i bryllupet til et par som nå bor på Løvåsen. Dette er bildet som TV2 brukte.

© David C. Pugh 2005. Kopiering og distribusjon av dette dokumentet i pdf-format er tillatt forutsatt at innholdet ikke endres.

FORORD.....	2
KAPITTEL 1 – «TIGERLÆREREN» I MULLAITIVU.....	5
KAPITTEL 2 – FRA PARADIS TIL POGROMER.....	19
KAPITTEL 3 – BØLGEN NÆRMER SEG	36
KAPITTEL 4 – TIGRENE FØDES	41
KAPITTEL 5 – TATT AV BØLGEN.....	63
KAPITTEL 6 – VEIEN TIL UTLENDIGHET.....	66
KAPITTEL 7 – ETTERLATT AV BØLGEN	90
KAPITTEL 8 – DET NYE LANDET OG DET GAMLE	94
KAPITTEL 9 – PÅ LETING ETTER PHILOMINAMMAH.....	125
KAPITTEL 10 – FULL KRIG HJEMME, LOKAL LEDELSE I BERGEN.....	129
KAPITTEL 11 – PHILOMINAMMAH FUNNET	164
KAPITTEL 12 – DEN NORSKE FREDEN	169
KAPITTEL 13 – FAMILIEN SAMLES I RUINENE	189
ETTERORD	195
Vedlegg 1 - Det tamilske navnesystemet	197
Vedlegg 2 – George og Philominammahs barn og barnebarn	199
Vedlegg 3 – Ordliste	200
Vedlegg 4 – Begrepet «terrorisme» i statlig retorikk.....	211

KAPITTEL 1 – «TIGERLÆREREN» I MULLAITIVU

«Inntil vi møtes igjen, vil ditt minne alltid være hos meg.»

Jeg vet ikke hvor jeg skal begynne når det gjelder min kjære Philomina. Vi var gift i 44 år og 7 måneder. I ti av disse årene bodde vi fra hverandre på grunn av jobben min i utlandet, men også i de dagene hadde vi god kontakt med hverandre. Jeg vet ikke hvilken av stundene jeg skal tenke på.

Ingen kan noen gang påstå at hun ikke oppfylte sine plikter som kone, mor og lærer.

De to siste hendelsene er de som kommer først i tankene mine. Torsdag 23. desember, min siste arbeidsdag i 2004, var også hennes første feriedag. Derfor spurte hun meg da jeg gikk: «Når kommer du hjem?» «Jeg kommer trolig til middag,» svarte jeg. Jeg glemte avtalt tid og kom først to timer senere. Jeg kunne se at hun var sint da jeg så henne i vindfanget. Jeg prøvde å trøste henne med vennlige ord. Hun begynte å gråte høyt. «Hva ville jeg gjort hvis det hadde skjedd noe med deg?» Hun gråt videre: «Jeg ville også ha dødd.» Jeg har aldri sett henne så trist og sint. I dag lever jeg uten henne, mens hun sa at hun aldri ville ha levd uten meg, og det får meg til å skamme meg.

George, ektemann

For søndag 26. desember 2004 hadde George og Philominammah store planer. Det er skikk og bruk i tamilsk kultur at i romjulen kommer fattige kvinner og barn til de mer velstående hus for å få mat og penger¹. I tillegg til disse besøkene skulle de ha en lunsj, med hele 50 mennesker til bords.

De inviterte var lærerstaben og administrasjonen på det kombinerte barnehjemmet og skolen hvor Philominammah jobbet som frivillig, administrasjonen og entreprenører fra byggeplassen hvor George jobbet som frivillig, samt noen Tiger-soldater, tre eller fire

kvinnelige og seks-sju mannlige, de som sto George og Philominammah nærmest og nesten betraktet dem som en ny far og mor. De fleste soldatene var jo blitt foreldreløse under krigen. I denne konflikten betyr ikke «barnesoldater» 9-åringer med maskinpistoler som er lengre enn dem selv, som i Afrika. Det betyr tenåringer som har sett familien bli drept, lemlestet og voldtatt av regjeringsstyrker, og som ønsker rettferdighet. Mange som vervet seg for å slåss mot Hitler, var også «bare» 17. Det vanskelige er ikke å rekruttere disse tenåringene, men å hindre dem i å verve seg. Siden den «norske» fredsprosessen begynte i 2001, har man imidlertid forsøkt å etterleve FNs 18-årsregel.

Det var i alminnelighet tette bånd mellom opprørsoldatene og sivilbefolkningen. Brorparten av befolkningen støttet opp om soldatene og gav dem mat. Kadrene foreleste om tema som renhold og vedlikehold av strandlinjen, treplanting og miljøvern, nødvendigheten av utdanning, hjelpen som de sivile skulle gi til krigsinnsatsen – dersom krigen skulle begynne igjen – og ikke minst kvinners rettigheter. Kvinnelige soldater holdt nemlig regelmessige bevisstgjøringsmøter hvor de forklarte at målet var nulltoleranse for voldtekt og seksuell trakassering. I tamiltigrenes rike skulle alle kvinner kunne ferdes fritt, både dag og natt, uten frykt. De fleste dødsdommer som avsies, er for voldtekt. Å høre slike utsagn fra medlemmene av verdens mest likestilte hær og marine gjør sikkert desto dypere inntrykk. I denne krigen hadde enheter av mannlige regjeringssoldater blitt angrepet og slått av enheter som utelukkende besto av unge kvinner. Nestkommanderende i Mullaitivu var også en kvinne. På Sri Lanka har man ikke lenger noen grunn til å regne tamiljenter som forsvarsløse!

Tre av Georges arbeidskamerater var også militære og hadde tidligere jobbet i staben på hovedkvarteret til opprørsbevegelsens leder Velupillai Prabakaran². Under lunsjen var det vel forventet at de ville fortelle historier fra krigene – så langt tre i antall, over en periode på til sammen over 20 år.

¹ Jfr. engelsk Boxing Day, da handelsmenn og håndverkere kom til sine kunders hus for å motta pengegaver, eller «Christmas Boxes».

² I Vesten staves navnet oftest Prabakaran, men dette er noe misvisende ettersom tamilsk ikke har noen *KH*-lyd som tysk og russisk. Også andre stavemåter forekommer, f.eks. Piraparahan. Velupillai er ikke noe fornavn, men farsnavnet, se også Vedlegg 1 om det tamilske navnesystemet.

Etter 17 år i norsk eksil ankom Philominammah og George de frigjorte områdene den 8. mai 2004. Datoen, den norske frigjøringsdagen, er selvfølgelig bare et heldig sammentreff – jeg tviler på om de i det hele tatt la merke til det. Huset som tigrene skulle bygge som tjenestebolig for dem, var ennå ikke ferdig, så de første dagene bodde de hos sjøtigrene, dvs. opprørbevegelsens marinestyrker. I mellomtiden arbeidet 30 personer dag og natt på huset.

Dagen etter ankomsten hadde en gruppe fra Sri Lanka Monitoring Mission ankommet Mullaitivu, en finne, en svenske og en nordmann (fra Voss), som George da tolket for. En skulle tro at disse nordiske observatørene kunne snakket engelsk med tigrene, men etter flere tiår med krig og følgelig mangel på utdanningstilbud i jungelbasene står det faktisk dårlig til med tigrenes engelskkunnskaper. Etter hvert som eksiltamilene vender tilbake eller kommer på besøk til landet, blir det i stigende grad mulig å snakke norsk med folk i Sri Lankas tamilske områder.

Huset som tigrene bygget, må beskrives for at beretningen om det som skjedde under flommen skal gi mening. Det var en kvadratisk enebolig på én etasje, omgitt av en hage som var omkranset på alle fire sider av en steinmur. Det lå på østsiden av en gate som løp nord-sør, og adgang var gjennom en port i muren. Hovedinngangen til selve huset lå på østsiden, under et tak. Langs østveggen var det gang, gjesterom og kjøkken, og kjøkkenet hadde dør på sørsiden. Ellers besto den siden av spiskammers, et gjesterom til og så hovedsoverom i det sørvestre hjørnet. På vestsiden, altså baksiden, var det en tredje dør samt dusj og toalett. Alle vinduene var forsynt med både metallgitter og treskodder, noe som skulle vise seg å gjøre asiatiske boliger til dødsfeller for mange. Huset hadde rødt tegltak.

Husets vanntank lå over toalettet. Bergensere har ikke mange problemer med verken vannmangel eller vanntrykk, men de fleste verdensdeler er flatere og tørrere. Vanntanken ble fylt med vann fra brønnsystemet via offentlige pumper som gikk de få timene i døgnet Mullaitivu hadde strøm. (En gang fikk forfatteren besøk av en dame fra Sør-India, som ville hjelpe med oppvasken men brukte mye mer Zalo enn vann. Da jeg spurte hvorfor hun ikke ville bruke vann, svarte hun at hun ikke ville tømme vanntanken min. Hva for en vanntank, spurte jeg. Har du ikke kaldtvannstank på taket, som bare langsomt fylles opp fra forsyningen? Nei. Hvor kommer vannet fra, da? Der oppe! sa jeg og pekte opp mot Sandvikspilen. Ikke helt vanntechnisk korrekt, kanskje, men pedagogisk effektivt.)

Philominammah, George, Nithya, Felixkumar
og andre foran huset i Mullaitivu.

Spiskammerset lå mellom kjøkkenet og resten av huset, slik at man måtte gå gjennom spiskammerset. Fordelingen av funksjoner mellom spiskammers og kjøkken er heller ikke som vi er vant med, for i spiskammerset sto kjøleskap og mikrobølgeovn, skap og en håndvask for gjestene. Kjøkkenet hadde en vask til, samt gass-komfyr med pipe, noen murte skap med tredører og åpne hyller på nordsiden. Komfyr og vask lå altså i forskjellige rom. Det fantes heller ikke noe kjøkkenbord, og virkelig tung oppvask ble gjort utendørs. Folk lager mat sittende på sementgulvet eller på lave trebenker mens måltidet tilberedes på store fjøler som legges på gulvet. Som kjent sitter hele Asia mindre på stol og mer på gulv enn vi gjør, og det er vanskelig for vestlige bein og hofter. Også asiater som har bodd lenge i Vesten får problemer når de vender tilbake – etter 17 år i Norge klaget kroppen til George, og han måtte langsomt tilpasse seg igjen.

Hagen var fremdeles under opparbeidelse, men ting gikk mye fortere enn på nordligere breddegrader. Den tredje uke i mai måned hadde de plantet flere kassavatrær, og allerede i slutten av juni hadde de vokst tilstrekkelig til å gi verdifull skygge. Langs steinmuren som omkranset eiendommen hadde de plantet prydrær og -busker som hadde vokst seg store til desember, akkurat tidsnok til å bli sopt vekk av flombølgen.

Klokken 12.00 den 12. mai flyttet de inn og holdt innvielsesfest med sjøtigrerne, byggefolkene og naboene. Melkeseremonien som ble gjennomført, er et tamilsk rituale som består av å koke

opp masse melk, helle i sukker og la melken koke over – dette er viktig!! – før den serveres. Huset var faktisk militær eiendom, noe som ble klart signalisert både av den sjømilitære tilstedeværelsen under Melkeseremonien og av hyppige besøk etterpå. Tigrene holdt øye med stedet, og det var ikke tillatt å gå og slenge i der i gaten uten lovlig ærend. Derimot hadde en gammel dame som bodde i huset rett over gaten, og som var mor til rektoren på gymnasen, stående tillatelse til å komme på besøk når hun lystet, og hun stakk ofte innom for å se om det var noe hun kunne hjelpe til med.

Byen heter Mullaitivu. «Mullai» er en klatreplante i jasminfamilien, mens «tivu» betyr «øy». Det finnes imidlertid ikke noen øy lenger, og mange kalte byen altså for Mullainagar, «Mullai by». Befolkningen på ca. 17.500 mennesker var fordelt mellom flere landsbyer eller kvartaler, for eksempel Chelvapuram («Den rike landsbyen») i nord, Mannalkudijiruppu («Sandbyen») i midten og Kallapadu («Det utdannede stedet») i sør. Disse tre kvartalene hadde til sammen en strandlinje på ca. fire kilometer på østsiden, mot Det indiske hav³.

Det nye huset til George og Philominammah lå i Mannalkudijiruppu, på vestsiden av den tredje parallellgaten fra havet, slik at det var noen rekker med hus mellom dem og vannet. I den første gaten regnet fra havet lå huset til «Government Agent» og hans fem underordnede. Dette trenger litt forklaring: Government Agent er en slags amtmann, sentralregjeringens forlengede arm i lokalsamfunnet. Han har ansvar for skoler, sykehus, fyrtårn, veier, vann, kraft og så videre, og vanligvis også domstoler og politi. (Dersom dette virker noe oversentralisert for en nordmann, bør man huske at styreformen i disse landene er nedarvet fra kolonimaktene. Selv forfatterens onkler var «District Officers» i sin tid. Dette høres ganske harmløst ut, mens «Gauleiter» har en meget stygg klang, men de er egentlig akkurat det samme.)

Der tigrene styrer et område, lar de Government Agent være i embetet, men under deres kommando. Som en god byråkrat fortsetter han å styre etter beste evne. Det morsomme er at Government Agent i Mullaitivu fremdeles mottok sin lønn fra regjeringen i Colombo, men

³ Kysten løper ikke helt nord-sør her, men ca. 40° vest for nord. For enkelhets skyld har jeg likevel beskrevet himmelretningene som om havet lå nøyaktig øst for byen.

ordrene fra oberst «Soosai»⁴, den øverste sjefen for sjøtignene og frigjøringsbevegelsens ledende figur i landsdelen. Domstol og politi fikk Government Agent derimot ikke lenger lov til å sysle med, for tignene hadde opprettet sitt eget rettsvesen og etablert sitt eget uniformerte politi, som de gjør i alle sine områder.

Litt nord for Government Agents hus kom en kanal i rett vinkel inn fra havet. På kanalens bredder og langs veien som løper parallelt, lå postkontoret, den statlige ungdomsskolen, en privat skole drevet av nonner, og et barnehjem for jenter. På den andre siden av kanalen begynte neste kvartal eller landsby, Chelvapuram, som vi ikke skal trekke inn i denne historien.

Sør for Mannalkudijiruppu lå tredje kvartal eller landsby, Kallappadu, og her lå St. Pauls kirke, hvor George og Philominammah pleide å gå til gudstjeneste. De var nemlig katolikker, som alle andre i landsbyen der de vokste opp (se kapittel 2). I Bergen hadde de gått i kirken flere ganger i uken, samt til bønnegrupper og rosenkrans-samlinger, men i Mullaitivu måtte de klare seg med søndagsmessen på grunn av intens jobbing og mye pendling.

Mullaitivu var for det meste hinduistisk. Den katolske andelen av Sri Lankas befolkning, før tsunamien, var lavest i distriktene Trincomalee og Batticaloa lengre sør (4,3 %), og høyest i Jaffna distrikt, som Mullaitivu sorterer under (12,6 %). I hovedstaden var andelen katolikker 11,4 %. Det etniske flertallet, singaleserne, er enten buddhister eller kristne, men det finnes også en tredje gruppe, muslimene, som snakker tamilsk men som regnes som en egen etnisk gruppe, og de har ikke vært en del av selvstendighetsbevegelsen. Ingen av disse gruppene var å finne i Mullaitivu. Forholdet mellom tamilske katolikker og tamilske hinduer var og har alltid vært utmerket, med besøk i hverandres templer og kirker for felles sosiale begivenheter. Det samme gjaldt i Bergen: på en skolekonsert kunne danserinner sette levende lys foran en statue av guden Shiva, dvs. tilby ham «puja», tilbedelse, og disse jentene kunne like godt være katolikker som hinduer. Dette er ikke egentlig religionsblanding, da ingen identifiserer Jesus med Vishnu, det er bare respekt og godt naboskap. Heller ikke har tamilene noen problemer med buddhisme som religion. Det er singalesernes ideer om rasemessig overlegenhet som skaper konflikt.

⁴ Soosai er et *nom de guerre*, et revolusjonsnavn. Det er en form av «Josef», som var navnet til en respektert

Jeg kan her nevne at tigrenes toppledelse er hinduer, med unntak av «utenriksministeren» og sjefsforhandleren, som har vært en hyppig gjest i norsk UD – Anton Balasingham eller «Bala». Han er katolikk, gift med den australske sykepleieren Adele og går faktisk rundt med en norsk nyre. Mannen er da både i kropp og sjel noe vestliggjort.... Selv om katolikkene utgjør ca. 12 % av befolkningen hjemme, har hinduene hatt tendens til å søke tilflukt til India og katolikkene til Vesten, slik at fordelingen både i eksilsamfunnet i Bergen og lokalledelsen her er omtrent 50-50. Selv om toppledelsen var hinduer, var katolske prester meget aktive støttespillere, ikke med våpen i hånd, men med sine internasjonale nettverk. Hinduprestene manglet nemlig noe som ligner på Vatikanet og hadde følgelig kun en lokal rolle å spille.

Mannalkudijiruppu var skilt fra de innenforliggende kvartalene med en grusvei som kunne være ganske ufremkommelig etter et regnskyll. Det var bedre å kjøre asfaltveien som slynget seg vestover forbi handelssenteret og busstasjonen. Herfra kunne man ta buss til Point Pedro i nord, hvor Philominammah og George ble født, til Kilinochchi i nordvest, som hadde vært tigrenes provisorisk hovedstad siden de tok den tilbake i september 1998, til Vavuniya i vest og til Nayaru i sør, der grensen gikk mellom opprørernes og regjeringens territorier.

Mullaitivus økonomi var basert på fiske. Før krigen var det for eksempel det eneste stedet på Sri Lanka hvor det var mulig å få tak i kongereker, og byens fiskere var rike menn. Næringen var organisert i små foretak, partnerskap med deling av fortjeneste eller andre former for kollektiv, vanligvis mellom familiemedlemmer. Kjøperne kom til stranden og kjøpte fangsten direkte fra båtene, og enkelte større skip med kjøleanlegg kom hit fra Colombo. Før krigen kom skutene fra båtbyggerier i Colombo og i Jaffna, den tamilske byen lengst nord på øya, men nå fikk fiskerne i Mullaitivu sin båter fra en fabrikk drevet av tigrene. 18-fots båter ble serieprodusert, men på spesialbestilling kunne man også få et 32-fots fartøy. De mindre båtene hadde påhengsmotorer, de større innenbordsmotorer, og alle hadde seil i tilfelle motorstopp.

Før krigen foregikk fisket 10-15 kilometer fra land, men nå var det forbudt å gå mer enn to kilometer ut. Marinen hadde for vane å åpne ild mot fiskere og drepe dem, men sjøtigrene tok

godt igjen og senket mange av regjeringens krigsfartøy. Nå, den 26. desember 2004, var Mullaitivu så vidt begynt å komme seg etter ødeleggelsene.

Innenfor stranden var det en kilometer med jungel, deretter kokosplantasjer og rismarker. Det vokste også mango, banan og noe som heter «jackfruit» på engelsk. (Denne har ikke kommet til Bergens supermarkeder ennå, iallfall ikke i fersk og hel form, men fortvil ikke – det er ikke så lenge siden det ikke fantes kiwier i Norge heller, og nå har vi en hel butikkjede oppkalt etter denne fabelaktige frukten.)

I tillegg til kokosplantasjene og rismarkene var det handelsgartnerier med vanningsanlegg. Irrigasjonsvannet kom fra naturlige dammer. Her er det ikke tale om store kunstige vannmagasiner som i Sør-India eller i innlandet på Sri Lanka. For et par tusen år siden – mens nordmennene lærte seg kunsten å risse inn runer på bautastein – fantes det nemlig en blomstrende og avansert sivilisasjon lengre inn på øya, med hovedstaden Anuradhapura, basert på et sinnrikt system med reservoarer og hundrevis av kilometer med kanaler, som av ukjent grunn ikke ble vedlikeholdt. Når man først bygger et irrigasjonssystem i tropene og siden lar det forfalle, blir resultatet et paradys for malariamyggen – derfor er området nå tynt befolket. Mullaitivus drikkevann, derimot, kom fra brønner og var meget friskt og godt. Det regnet minst en gang i måneden, noe som var nok til å fylle dem og til at vegetasjonen var frisk og grønn.

Noen flere kilometer vest for byen ligger den store innsjøen Nanthi Kadol Lagoon («Kumkanalen»), som strakte seg langt nordover, parallelt med havet og atskilt fra havet bare med en smal stripe land. Mesteparten av befolkningen bodde her. Vest for lagunen var det stort sett bare en dyp, veiløs jungel.

Omtrent syv kilometer nordover langs kysten lå Mullaitivu militærbase, et stort anlegg bygget av regjeringsstyrkene, som regnet det som uinntagelig. I juli 1996 ble basen imidlertid stormet av tigrene, og regjeringssiden tapte nærmere 1.300 mann (mer om dette i kapittel 10). Siden den gangen har sjøtigrene hatt sin hovedbase her. Som en hvilken som helst militærbase var den stengt for folk flest, og ikke en gang George og Philominammah hadde vært der, selv om de hadde mye med sjøtigrene i byen å gjøre. sjøtigrenes egenproduserte, raske 20-manns angrepsbåter, med fire 250 hk motorer, dominerer farvannene nordøst for øya. De har selv

utviklet «stealth»-båter som er usynlige på radar. Oppgavene er å beskytte LTTEs flåte av frakteskip som bringer krigsforsyninger og sivile varer, angripe fiendtlige konvoier og holde Sri Lankas marine borte. De kan angripe 80 km fra land. I tillegg landsetter og evakuerer de kommandostyrker for geriljaangrep bak fiendens linjer. Dykkere minelegger havner og henter opp krigsmateriell fra senkede marineskip. Båtene ligger ikke i selve basen, for der ville de vært for utsatt for flyangrep, men blir oppbevart på meget hemmelige steder inne i landet. Av en eller annen grunn har det like hemmelige båtbyggeriet kun kvinnelige ansatte.

Kanonbåtene til sjøtigrene. *Sakset fra kalender.*

Det sørlige Sri Lanka er forbundet med Jaffna med hovedveien A9. I den tredje krigen mellom regimet og tamilbevegelsen forsøkte regjeringsstyrkene å erobre veien og åpne en landverts forbindelse med Jaffna-halvøya, men det klarte de aldri. Denne sentrale veien er forbundet med Mullaitivu med to sideveier, én som tar av litt nord for tigrenes hovedstad Kilinochchi og en annen lengre sør, som tar av ved Mankulam Junction. Ca. 25 km fra Mullaitivu langs den nordligste av de to sideveiene ligger tettstedet Puthukkudijiruppu, som betyr «Nybyggerstedet». Her bodde Philominammahs nevø Ratha med sin kone Satya. De var internt fordrevet og leide en stor tomt med palmer og mango og andre trær, hvor de hadde bygget seg en liten stråhytte med soverom, kjøkken og to verandaer. Dessuten hadde Philominammah sine to arbeidsplasser i denne lille byen.

Den ene av disse to arbeidsplassene var en offentlig skole, den andre var tigrenes barnehjem og skole, «Kantharuban Arivuchcholaï». Kantharuban er navnet til en Svart Tiger, dvs., opprørbevegelsens spesielle selvmordsangripere, mens den andre delen av navnet kan oversettes som «visdomssted». Den 10. juli 1990 hadde major Kantharuban og to kapteiner ført sin båt inn i et krigsskip og sprengt seg selv i luften. De var de første som gjorde dette til

Foreldreløse gutter på barnehjemmet
Kantharuban Arivuchcholai.

De eldre barna fikk undervisning både her og på den statlige skolen. Akkurat som Government Agent i Mullaitivu ble denne skolen finansiert og forvaltet av myndighetene «bak fiendens linjer» i hovedstaden, samtidig som den lå under Soosais kommando. Det var en merkelig symbiose mellom de to skolene. Den statlige skolen manglet lærere, og Kantharuban Arivuchcholai lånte derfor ut lærere til den statlige skolen om formiddagen, mot at Kantharuban Arivuchcholais barn fikk undervisning også i statens lokaler, for så å få både lærere og elever tilbake om ettermiddagen. Både barna, Philominammah og de 15 andre lærerne pendlet altså mellom den offentlige skolen og tigrenes barnehjem. Fra 08.30 til 13.00 var det undervisning i den statlige skolen, så lunsj og hvilepause på Kantharuban Arivuchcholai, etterfulgt av undervisning der fra 15.00 til 16.30.

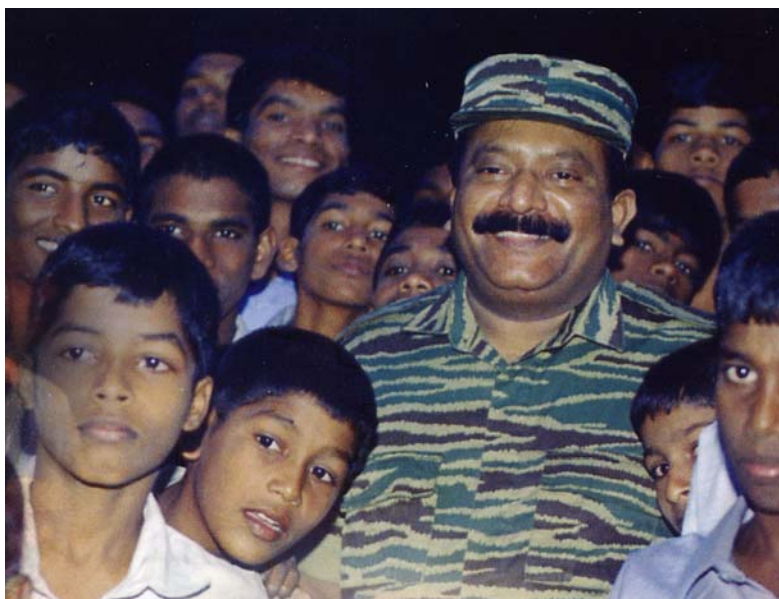
Den statlige skolen i Mullaitivu hvor Philominammah underviste. Hadde den vært singalesisk, hadde den hatt tegltak.

Philominammah hadde vært morsmåslærer i Bergen. På Puthukkudijiruppu var det imidlertid nok med tamillærere, og Philominammah underviste derfor i engelsk. Før hun kom, var tilbudet i dette faget lik null, og hun måtte også sørge for å skaffe alt undervisningsmateriell fra Colombo. Selv var hun rusten i engelsk, og bøkene måtte hun selv pugge, for i Bergen hadde hun (og nesten alle andre i familien) foretrukket norsk som annetspråk, mens George (og deres datter Caroline) bedre likte å snakke engelsk enn norsk med meg. Til tross for dette klarte hun i løpet av et semester å heve elevenes faglige nivå fra håpløst til ganske bra, og de fikk gode karakterer til eksamen.

Noen slektninger av en av Philominammahs svigersønner besøkte Mullaitivu i denne perioden og prøvde å oppsøke henne. Det hjalp ikke at de spurte ved navn eller etter «ekteparet som nettopp har kommet fra Norge». Men endelig gikk det opp for de som ble spurt: «Å, dere mener Tigerlæreren!»

George jobbet enda lengre bort fra deres nye hjem i Mullaitivu, så langt som i Kilinochchi. Det var en 75 kms motorsykkeltur hver dag, omtrent det samme som fra Bergen til Evanger, men uten is på veiene... Der skulle han hjelpe til med å bygge en ny Kantharuban Arivuchchulai. I Puthukudujiruppu lå jo barnehjemmet i provisoriske bygninger på forpaktet grunn, og meningen var å bygge nytt på en tomt som skolen/hjemmet skulle eie selv. George var kasserer for byggeprosjektet, ansvarlig overfor prosjektlederen for bankforhold, økonomi, materialanskaffelser og lønn til 120 arbeidere. Pengene ble innsamlet fra tamiler i landflyktighet i Sveits (som har Europas største eksilsamfunnet) og Norge, ikke gjennom den vanlige bistandsorganisasjonen TRO («Tamils Rehabilitation Organisation») men som et eget prosjekt. I Norge var det de fire tamilske lørdagsskolene som hadde ansvaret for pengeinnsamlingen⁵.

⁵ Konto for familiens minnefond (donasjoner) er 0539.33.48242.

Velupillai Prabaharan med foreldreløse gutter.
Sakset fra kalender.

Den daglige rutinen til Philominammah og George var å stå opp klokken halv fem, for så å dra hjemmefra kvart over fem uten frokost. Philominammah spiste nemlig frokost hos en barndomsvenn som nå bodde i Mullaitivu. Her gav hun barna noen ekstratimer, og så fulgte hun barna til den statlige skolen i Puthukudujiruppu klokken halv ni. I mellomtiden dro George på motorsykkelen til en gård som Kantharuban Arivuchchulai drev i nærheten av Kilinochchi for å se om de tre ansatte trengte noe. Han spiste så frokost klokken ni på byggeplassen, hvor han tilbrakte resten av formiddagen med mindre det var noe han måtte gjøre inne i Kilinochchi. Han spiste lunsj halv to og dro deretter tilbake til Puthukudujiruppu for å rapportere til og snakke med ledelsen i Kantharuban Arivuchchulai. Der hentet han Philominammah klokken halv fem før de dro hjem på motorsykkelen sammen. De kom hjem til Mullaitivu kvart over fem. Slik gikk dagene deres – viet til omsorg for den neste generasjon tamiler, som knapt var født før de mistet nesten alt.

Av og til tok de motorsykkelen til Point Pedro på Jaffna-halvøya, Sri Lankas nordligste punkt og deres felles hjemsted. Dit drar også vi, for å høre om deres tidligere liv og hvordan det kunne ha seg at mennesker fra beskjedne kår i en fiskerlandsby ved Det indiske hav havnet på den motsatte siden av kloden, i det fjerne Norge.

Du var en sjarmerende og flott dame. Jeg er veldig glad i deg. Du var smilende, høflig og

aktiv mesteparten av dagen. I tillegg var du en rettferdig og utrolig sprek dame, til tross for din alder. Du var godt likt av alle. En gang før du forsvant, spurte jeg om ikke du kunne komme tilbake til Norge, for jeg savnet deg så voldsomt at jeg hadde vondt i hjertet. Jeg fikk klump i halsen og stemmen min brast. Jeg ante ikke at jeg savnet deg på den måten. Da svarte du: «Det er fordi vi gjør dette for landet vårt at dere barnebarn har det godt»⁶.

Ingen i denne verden har, eller kommer til å få, en sånn mormor som du. Jeg savner deg veldig, og du kommer til å være i hjertet mitt hele livet. Når alle sier at jeg ligner på deg, aner de ikke hvor stolt jeg blir.

Nithya (12), datterdatter

⁶ Dette er en tamilsk måte å tenke på: det gode som hun gjorde i Sri Lanka, virket for hennes barnebarn i Norge.

KAPITTEL 2 – FRA PARADIS TIL POGROMER

Det finnes intet vennskap, ingen kjærlighet, som den en mor har til sitt barn.

Mor er en hellig person blant mennesker. Den første som et barn støtter seg til, for å føle seg trygg, er moren.

Å skrive kort om en slik person er nesten umulig, ikke minst fordi øynene mine stadig fylles av tårer som ikke vil stanse, men også fordi hjertet mitt lengter så sårt etter henne.

Mamma oppfylte sine plikter som mor til punkt og prikke. På Sri Lanka er det vanlig at forholdet mellom mor og barn er litt formelt, hierarkisk. Heldig som jeg var, stoppet ikke dette mamma. Vi hadde mer av et søskenforhold, og jenteprat var hun alltid med på. Jeg vet ikke om jeg noen gang fikk sagt dette til henne: «Det søskenforholdet vi hadde, mamma, har vært en stor inspirasjon for meg i mitt forhold til mine barn, og for hvordan vårt forhold er blitt. Takk, mamma, tusen takk.»

Utdanning var en veldig viktig del av min mors liv. Selv var hun ferdig utdannet lærer som 18-åring. Men tross sin alder studerte hun alltid «et eller annet», helt til sin bortgang. Dette er en av de mange tingene som gjorde at jeg var stolt over henne og som jeg beundret henne for. Ikke minst er jeg veldig, veldig stolt over at da mamma måtte reise til den andre byen for å undervise, så tok hun meg med seg, mens søstrene mine måtte være hjemme med pappa og mormor. Som liten gjorde ikke dette noe spesielt inntrykk på meg, men nå er det et av de mest dyrebare minnene jeg har av de stundene jeg var alene med mamma.

En annen ting som var veldig viktig for mamma, var troen, religionen hennes. Mine barn og jeg går regelmessig i kirken, og grunnen til det er uten tvil mor. Selv gikk hun i kirken så ofte hun bare kunne. Messene søndag morgen gikk hun aldri glipp av, unntatt den dagen hun gikk bort fra oss. Mamma var en frisk og sprek dame som kunne levd lenge, men det sies at Gud tar tidlig til seg dem han har mest kjær.

Den tredje tingen mamma satte like stor pris på som livet sitt, var hjemlandet sitt. Hun var

også minst like glad i folket sitt. Og å tjene dem var et av hennes største ønsker. At hun reiste ned til fedrelandet sitt og fikk dette ønsket oppfylt, er et plaster på det uhelbredelige såret.

Tapet av mamma er uerstattelig. Og hennes bortgang har satt dype spor i hjertet mitt, som ikke kan hviskes bort. Tomrommet er stort. En viktig del av livet mitt er blitt skylt bort av havet. Det eneste som trøster meg, er at jeg vet hun er lykkelig hos Vårherre. Som mor, så datter, sies det. Hvis jeg noen gang kan bli like høyt respektert av folk som mamma var, hvis dette noen gang blir sagt til meg, vil jeg føle meg beæret og fullkommen.

Jugin, datter

Lengst nord på Sri Lanka ligger Jaffna-halvøya, som er forbundet med resten av øya bare med en smal fylling bygget i 1961, Elephant Pass, som bærer hovedvei A9 og – i gode gamle dager, før krigen – jernbane. En annen rute gikk lengre vest, gjennom Pooneryn, og krysset så den store lagunen med bilferje. Halvøya er videre oppstykket i landstriper og vannstriper, og mot vest blir den til et øyrike. Dette geografisk kompliserte området får mye mindre regn enn resten av Sri Lanka og er helt avhengig av grunnvannet. Det sandaktige jordsmonnet er ganske skrint og altfor tørt for rismarker, men er derimot bra for palmer og kokosnøtter, bananer, gresskar og andre frukter og grønnsaker. Annet godt kom fra havet.

Det er denne noe ufordelaktige økologien som etter sigende har skapt Jaffna-tamilenes særegne karakter: flittige, tålmodige, disiplinerte, sparsommelige og meget ivrige etter utdanning. En brite som husker det gamle samfunnet, sa de unge var oppdratt til å studere. De srilankiske tamilene synes at singaleserne er godmodige livsnytere, med et friere forhold til penger, alkohol, ekteskapsnormer og arbeid enn de selv har. Jaffna-tamilene derimot synes at de indiske tamilene er for opptatt av magi, religiøst kvakksalveri og filmstjerner. Jaffna-kulturens flid, forretningstalent og grenseløse respekt for utdanning kan faktisk sammenlignes med jødernes. Og som jødene skulle tamilene erfare at det kan være farlig å være flinkere, bedre utdannet og mer arbeidsomme enn naboene.....

Den gangen het ikke øya Sri Lanka, men Ceylon. Før dette var den kjent for araberne som *Sarandib*, og før dette igjen var den kjent for romerne som «Taprobane». Ved siden av disse

utenlandske navnene ble den av singaleserne kalt «Lanka» og av tamilene «Ilankai», som klart er det samme ordet. Tamilene sier også «Eelam», som rett og slett betyr «Landet». Navnet Sarandib har gitt oss det engelske ordet «serendipity», som Cappelens ordbok definerer som «evnen til å gjøre behagelige opplevelser uten å anstrenge seg for det, eller trekke behagelige fordeler av ting man dumper uforvarende opp i», jf. Askeladden. Dette gir en pekepinn på hvordan øya har blitt betraktet gjennom tidene, nemlig som en paradisi. Nok en antydning om dette er vel navnet til et fjell i sør, Adam's Peak. Jo, Ceylon fremsto virkelig som en Edens hage! Den hadde en fabelaktig klima, ikke så stekende varmt som Indias, og store naturrikdommer, med krydder, elfenben, gull og diamanter. Dessuten var Ceylon perledykkingens arnested. I tillegg til å kunne tilby slike flotte varer spilte «Det indiske havs perle» rollen som transitthavn for hele Sør-Asia. Den muslimske befolkningen kom hit allerede i de første århundrene etter Hedsjra, ikke som erobrere men som fredelige handelsfolk.

Ceylons historiske kilder går mer enn tre tusen år tilbake. De presenterer en sammenhengende liste over konger fra før Homers tid, selv om de tidligste sagakapitlenes historiske riktighet nok kan diskuteres. Hvem kom først til øya? Fremdeles lever et urfolk i jungelen, og det var nok disse som var aller først ute. Etnisk sett er Ceylons tamiler imidlertid en gren av Sør-Indias dravidisktalende⁷ befolkning på ca. 200 millioner, hvorav ca. 50 millioner er indiske tamiler i delstaten Tamil Nadu. Den tamilske litteraturen i India er stor, rik og minst 2.200 år gammel, og tamilsk har nylig blitt utropt til et av verdens klassiske språk, i selskap med sanskrit, gammelgresk, latin, gammelpersisk og arabisk. Men i motsetning til de tre førstnevnte er det et levende språk. Det sies at «Dersom engelsk er handelens språk, fransk diplomatiets språk, italiensk kjærlighetens språk og tysk filosofiens språk, så er tamilsk tilbedelsens språk.»

Siden Tamil Nadu bare ligger noen få kilometer borte, på den andre siden av Palk-stredet, er det nærliggende å tro at tamilene oppdaget og befolket øya på et tidlig tidspunkt. Singaleserne er ikke dravidere men er derimot beslektet med nordinderne, og de påstår selv å ha kommet sjøveien fra Bengal for fryktelig lenge siden. Det er ikke lett å vite akkurat hvilke riker, konger og hoff som i hvilken grad var singalesisk eller tamilsk eller begge deler, og de to

nasjonene har sikkert også blandet seg. Singalesisk har i hvert fall lånt en del ord fra tamilsk. I en periode var øya besatt av det tamilske Chola-dynastiet fra Sør-India, som med sin sterke marine dominerte Det indiske hav hele veien bort til Sumatra, og det kom sannsynligvis flere tamiler flyttende dit også i den perioden, og dét før Harald Hårfagre hadde fått samlet Norge til ett rike. I noen århundrer etter dette gikk de singalesiske og tamilske rikene sine egne veier, uten de store stridighetene.

Da de første vestlige kolonialistene, portugiserne, dukket opp i dette farvannet i 1505, fant de tre kongeriker, to singalesiske i sør og ett tamilsk, med sete i Jaffna (det siste grunnlagt omkring 1190). Portugiserne okkuperte tidlig det singalesiske kongeriket i sørvest, men erobret Jaffna-kongeriket først i 1621. Både portugiserne og deres etterfølgere, hollenderne (fra 1656), styrte de to statene hver for seg, mens det tredje, oppe i fjellene, hvor folket var singalesisk og dynastiet var tamilsk, forble selvstendig. Britene fikk kyststripen fra hollenderne i 1802 og erobret det siste kongeriket i 1815. I 1833 ble de tre rikene slått sammen og «enhetsstaten» skapt, selv om de anerkjente at befolkningene var helt forskjellige. I 1799 skrev koloniministeren nemlig at: «To forskjellige nasjoner har fra meget gammelt av delt kontrollen over øya mellom seg.... Disse to nasjonene skiller seg fra hverandre på alle måter, ved religion, ved språk og ved skikker⁸.» Det har altså aldri vært noe som man har kunnet kalle en «srilankisk nasjon», en «srilankisk litteratur» eller en «srilankiske kultur».

I tillegg til enhetsstaten innførte britene den utbytende plantasje-økonomien. De jaget singalesiske jordeiere ned fra fjellene, plantet først kaffe og deretter te, og dyrket så jorden ved hjelp av slaver⁹ fra India. På denne måten la de atter en befolkningsgruppe til øyas etniske blanding – slavene ble kalt for «plantasjetamiler»¹⁰, i motsetning til «Ceylon-tamilene», som hadde vært der fra tidenes morgen.

⁷ De fire dravidiske språkene og delstatene hvor de snakkes er: tamilsk (Tamil Nadu), malayalam (Kerala), kannada (Karnataka) og telugu (Andhra Pradesh).

⁸ «The Cleghorn Minute», faktisk en oversettelse av en sveitsisk leiesoldats konsulentrapport fra året før. Se <http://www.tamilnation.org/selfdetermination/tamileelam/9202reversion.htm>.

⁹ Det ble selvfølgelig ikke kalt «slaveri» når det var *britene* som drev med det, men «*indentured labour*».

¹⁰ «Estate Tamils». Også kalt «Up-country Tamils» eller «høylandstamiler», ettersom man dyrker te i fjellene omkring Kandy.

I tråd med sin sedvanlige praksis i imperiet dyrket britene det lokale mindretallet som sine medhjelpere, et gammelt knep romerne omtalte som «divide et impera» (splitt og hersk). På denne måten søkte man å nøre opp under hatet mot mindretallet, noe som ville binde det desto tettere til kolonimakten, og i tillegg ville flertallet da hate mindretallet, og ikke koloniherrene, som de faktisk hadde grunn til å hate. Britene oppmuntret så de høyere kastene blant «Ceylon-tamilene» til å bli med i statsapparatet. I 1946 utgjorde Ceylon-tamilene, med mindre enn 10 % av befolkningen, faktisk 33 % av hele embetsverket, 40 % av rettsvesenet og enda mer av undervisningsetaten. På grunn av deres møysommelighet og forkjærlighet for utdanning og hvitsnippsarbeid gled Ceylon-tamilene lett inn i denne rollen, og dermed inn i den skjebnesvangre fellen.

Britene tok for øvrig også Jaffna-tamilene med seg som kontorister og statstjenestemenn til Malaya og andre kolonier. Der ble de stort sett værende, og slik hadde det seg at det fantes et oversjøisk tamilsk samfunn allerede lenge før den nåværende krigen; for eksempel er et av Singapores fire offisielle språk tamilsk. (Imperiets flytting av arbeidskraft er sikkert også ansvarlig for at vi har ordet «kuli», på engelsk «coolie», som alle tror er kinesisk, men som faktisk er tamilsk for «arbeider». I tillegg er både «ris» og «karri» tamilske låneord i norsk, via engelsk.) Dessverre ble pengene som ble hjemsendt fra Malaya osv. ikke investert i noe annet lokalt enn gartnerier. Ellers fortsatte befolkningen å satse på, og leve av, utdanning for statsforvaltningen og de liberale yrkene.

Altså var det tre ting de britiske koloniherrene gjorde som medførte en varig forandring av Ceylon i negativ retning: før det første skapte de en enhetlig stat av to kulturer som ikke var blitt styrt samlet, og som over hodet ikke hadde noe felles; for det andre skapte de en slaveholdsøkonomi i fjellene, med en ny befolkningsgruppe som var både fremmed og rettsløs; og for det tredje oppmuntret de til en deling mellom et utdanningsmessig tilbakestående flertall og et opplyst mindretall som hadde en uforholdsmessig stor andel av toppstillingene.

Det var derfor forståelig at singalesiske nasjonalister ønsket at deres folk skulle spille en større rolle i forvaltningen. Også i noen grad forståelig var det som har blitt kalt for «flertallets mindretallskompleks» Selv om singaleserne utgjorde det store flertallet på øya Ceylon, utgjorde de et mindretall av ikke-dravidisktalende folk i *regionen*. Med andre ord

følte de seg truet av det store antallet tamiler i Sør-India og fryktet at Ceylon-tamilene kunne være en femtekolonne for disse. Dette er den eneste rasjonelle forklaringen på hvorfor de, med 75 % flertall, stadig kunne snakke om faren for å bli «utryddet» dersom ikke tamilene ble fratatt sine rettigheter.

Det som slår oss som nasjonalistenes minst sympatiske holdning var derimot deres omskrivning av historien ved å påstå at singaleserne var de aller første menneskene som satte sine bein på Ceylon. Vesenene som allerede var der og som de måtte bekjempe, var nemlig ikke mennesker, men svarte «demoner». I Europa er vi følsomme overfor ordet «arisk», men i Sør-Asia brukes det uten skam, ikke minst er singaleserne støyade stolte av å være Den edle ariske rasens siste skanse mot de hedenske tamilske hordene¹¹. De skal være en «enestående» rase skapt for en spesiell religiøs oppgave, nemlig å fremme buddhismen. Vi er vant med at buddhister er fredelige vesener; på Ceylon har dessverre denne ellers så milde og medlidende religionen fusjonert med arisk rasedyrking, romantisk militarisme og det som verre er. Det tamilske mindretallets største plageånd, de største krigshisserne, er altså munkene.

Nasjonalistene snakket om «one island nation» – en én-øysnasjon – men dette betydde tydeligvis ikke at singaleserne og tamilene skulle utgjøre én nasjon sammen – tvert imot, for singaleserne var ordene «nasjon» og «folk» ensbetydende og inkluderte kun dem selv. Hva var da tamilene? «Inntrengere» («interlopers»). Landets første statsminister sa at singaleserne var «dette vakre landets rettmessige sønner». Til og med en av deres egne historikere¹² har sagt at de ikke skjønner at andre kulturer skulle ha noen rettigheter. De er flertallet, derfor er hele øya «deres», og derfor bør ingenting annet finnes der, basta. Singaleserne utviklet et billedspråk hvor singaleserne skulle være treet som klatreplantene støtter seg på. Alternativt skulle Ceylon være et hus, singaleserne husets rette eiere, men tamilene bare leieboere som måtte bo i kjellerhybelen, adlyde husvertens regler og holde kjeft.

¹¹ Forfatteren husker en inder som skrev til ham en gang, og som leflet med arisk raseteori uten å ha den minste idé om at dette ikke var betraktet som noen respektabel syssel i Europa, og at det bare var nazister som trodde at terminologien hadde noe innhold. Ideen om at folk som har beslektede språk utgjør én felles biologisk «rase», er vitenskapelig idioti.

¹² K.M. de Silva i Religion, *Nationalism and the State*, Tampa 1986. «En fleretnisk eller pluralistisk nasjon eller stat er uforståelig for den singalesiske folkesjelen.» Sitert på <http://www.tamilnation.org/tamileelam/fundamentalism/index.htm>.

Philominammah (oftest kalt¹³ «Philomina») og George ble født samme år, i 1941, i landsbyen Sakkotai (som betyr «Festning») tre kilometer vest for Point Pedro by på nordkysten av Jaffna-halvøya. De sa ofte at de kom fra Point Pedro, da Sakkotai godt kan betraktes som en del av byen, samtidig som det var et lite samfunn for seg selv. Det vil si, Point Pedro er egentlig en samling landsbyer. Den gang besto Sakkotai av bare 20 familier, alle fiskere, alle katolikker og alle i slekt med hverandre. Philominammah og George var da også fjerne slektninger, men George husker ikke nøyaktig hvordan.

Fiskere i Sakkotai. Bilde tatt i 2005.

I 1941 fantes det en ett-roms landsbyskole og fire lærere i Sakkotai. Som tilfellet også en gang var i Norge, var lærerne lokalsamfunnets lederskikkelser, og de gjorde sitt beste for å oppmuntre alle til å ta utdanning ut over femte klasse (10-årsalderen). På søndag sto hele landsbyen opp klokken halv fem og gikk i samlet flokk til messe i Point Pedro. På veien ba de en rosenkrans for å få tiden til å gå. En av tigreneres store ledere kom fra nabolandsbyen, hvor folk var hinduer, mens både den øverste lederen, Velupillai Prabakaran og en annen leder, Sathasivam Krishnakumar (med revolusjonsnavnet Venkittu, forkortet Kittu, en nær personlig venn av George og Philominammah), kom fra en annen hinduistisk naboby i vest, Velvetturai. Kittus far hadde nemlig ikke bare et trykkeri men også en stor fiskeskøyte og kom til Sakkotai for å leie arbeidskraft til båten.

George påstår at kastesystemet på hans fødested ikke var like strengt som i India. Dette stemmer ikke med forholdene ellers på Jaffna-halvøya og må nok sees som et uttrykk for landsbyens ensartethet. Braminerne var ikke blodsugende samfunnstopper, sa han, men en

¹³ Se Vedlegg 1 om kallenavnene.

liten og isolert gruppe i templene uten annen betydning. Etter dem kom de ærefulle jordeierne («Vellala») og så fiskerne («Karaiyar») og deretter arbeiderne og håndverkerne. Lavest på rangstigen var «Untouchables», pariakasten av folk med urene yrker som hadde med kroppslige funksjoner å gjøre. Ettersom George er av fiskerkaste selv, attpåtil «bygdekakse», og hele landsbyen var av samme kaste, er det godt mulig at han ikke er noen autoritet på hvordan de laveste kastene hadde og følte det.

Fiskere i Sakkotai. Bilde tatt i 2005. Mannen til høyre er en slektning av Philominammah.

Den gangen bodde alle kastene hver for seg. Når tigrene får makten, forsøker de derimot å avskaffe hele kastesamfunnet. Der hvor frisøren før hadde besøkt fiskeren i hans hus for å barbere herskapet, måtte frisøren nå åpne butikk og fiskeren måtte selv forlytte seg dit som et uttrykk for at han er kunde og ikke herre. Bare å *spørre* et annet menneske hvilken kaste han eller hun tilhører, er nå forbudt og straffes med en bot på 10.000 rupi. Så vidt jeg vet har ikke en gang India noen gang prøvd noe så radikalt som denne «forbudt-å-spørre»-regelen. tigrenes politistyrke beskytter nå de laveste kastene mot trakassering fra de høyeste kastene. Også dyreofring i templene og medgift er avskaffet nå. Den nasjonale kampen er også underklassens reisning mot overklassen, og motstanden mot LTTE i det tamilske samfunnet, både på Sri Lanka og i India, er sterkest i overklassen, f.eks. i kretsene rundt Madras-avisen «The Hindu».

Selvstendighetsbevegelsen sto ikke så sterkt på Ceylon at britene ble tvunget til å dra, men når de først hadde gitt opp kampen i India, så de liten grunn til å tviholde på den lille øya. Ceylon fikk derfor sin selvstendighet året etter, i 1948. I de første årene deretter talte

militærstyrkene kun 70 befall og 610 mannskap under ledelse av to briter; den første innfødte øverstkommanderende var en tamil. Ceylon har jo ingen potensielle fiender, bortsett fra India selv, som uansett er for sterk.

Den politiske makten ble imidlertid overført til det singalesiske flertallet. I 1931 ble nemlig systemet med balansert grupperepresentasjon, som var blitt brukt i mange tiår, erstattet med «én mann, én stemme». I mer homogene land betraktes dette som selve innbegrepet på demokratiet, men systemet gir etniske mindretall over hodet ingen beskyttelse. Som et parlamentsmedlem sa i 1955: «Der man har forskjellige religioner, blir flertallets suverenitet automatisk kontrollert av mindretallets uavhengelige rettigheter, som ikke kan overstyres av flertallets blotte innfall og forgodtbefinnende. Prøvesteinen for en demokratisk avgjørelse er lovens moralstatus. Det er ikke bare en telling av hoder men spørsmålet om hvorvidt minoritetene faktisk gis full overveieelse av sine synspunkter.» I motsatt fall spådde denne taleren opptøyer, blodsutgytelser, borgerkrig og løsrivelse¹⁴.

Parallelt med dette ble enhetsstaten som britene hadde skapt på 1800-tallet videreført. Britene gav med andre ord singaleserne en kontroll over tamilene som de tidligere ikke hadde hatt. For i noen grad å bøte på dette ble minoritetenes¹⁵ rettigheter nedfelt i den såkalte «Soulbury-grunnloven». Engelsk, som hadde vært offisielt språk siden 1833, fungerte fremdeles som statsspråk og mellomledd mellom de to gruppene. Nok en pekepinn for fremtiden var imidlertid den nye statens flagg, som besto av den tradisjonelle singalesiske løven¹⁶ og to små fargestriper for de tamilske og muslimske mindretallene som står helt utenfor, som om det er mindretallene løven løfter sitt sverd imot.

Philominammah og George var begge syv år da landet ble selvstendig. George husker ingenting av det. Man merket ingen fiendskap mellom de to folkene der oppe i nord. Singaleserne var knapt å se. Av en eller annen grunn hadde de monopol på bakeryrket på

¹⁴ Dr. N M Perera, sitert på <http://www.atimes.com/ind-pak/CK17Df01.html>.

¹⁵ «Minoritetene» var fire grupper: «Ceylon-tamilene», «plantasjetamilene», muslimene (som snakket tamilsk, men som for øvrig ikke hadde noe til felles med de to første gruppene) og «Burghers» (europeere av hollandsk og britisk herkomst som betraktet Ceylon som sitt hjemland og derfor ikke dro tilbake til Europa.)

¹⁶ På mange indiske språk betyr *Singa* «løve». Singaleserne er dermed «Løvens folk». Det samme ordet møter vi i tittelen (ikke egentlig etternavn) til alle sikh-menn, nemlig Singh.

Jaffna-halvøya. Amerikansk mel ble kjøpt i Colombo, bakt i Point Pedro og kjørt ut på sykkel. Bakerne hadde lært seg nok tamilsk til å gjøre forretninger. Singalesere kom også opp sørfra for å selge møbler og industrivarer, og hjem igjen tok de med seg tørrfisk, løk, chili og tobakk (som var bra mot blodiglene som herjer det fuktige sør-Ceylon).

Den første politiske begivenheten George husker, er et parlamentsvalg tidlig på 1950-tallet, mens han gikk på ungdomsskolen i småbyen Karaveddi (Philominammah gikk den gang på en annen skole i Point Pedro). Biler med partiflagg passerte guttene på skoleveien, og de som lærte hva flagget betydde og hvem som var kandidat for dette partiet og heiet på ham, fikk skyss til skolen.

I 1931 hadde plantasjetamilene fått stemmerett, men ved selvstendigheten i 1948 ble de fratatt både stemmeretten og til og med statsborgerskapet – til tross for at deres arbeidskraft muliggjorde mye av Ceylons eksportinntekter. Hvilket land fikk de da statsborgerskap i? Svaret er: ikke noe. Cirka 1 million mennesker, halvparten av den tamilske befolkningen, ble statsløse over natten. Med disse ute av bildet hadde singaleserne automatisk nok stemmer til å endre grunnloven når de ville. I løpet av de neste tiårene ble mange plantasjetamiler utvist til India, og etter mye internasjonalt press fikk en del av de gjenværende endelig statsborgerskap på Sri Lanka. Men mange er fremdeles statsløse, og de lever under elendige kår. Det er verdt å huske når du drikker din Ceylon-te.

Allerede i kolonitiden hadde britene begynt å rehabilitere de forfalne irrigasjonsanleggene fra tidligere tiders store sivilisasjoner, rydde skogene og plante kolonister – vel å merke singalesere – i tradisjonelt tamilske områder. Etter selvstendigheten skjøt koloniseringen fart. Singalesiske bosetninger ble opprettet særlig på grensen mellom de to tamilske provinsene, Nord og Øst, nettopp for å drive en kile mellom de to befolkningsgruppene og derved vanskeliggjøre noe fremtidig tamilsk selvstyre. I tillegg ble det tamilske hjemlandet sultefôret på statlige investeringer og internasjonal bistand, med det resultat at en del av middelklassen måtte flytte både seg selv og pengene sine til Colombo.

Nok et diskriminerende tiltak var til fordel for singalesere som tok utdanning. Snart måtte nemlig tamilske skoleungdom ha høyere karakterer enn singaleserne for å komme inn på universitetene. Og ikke bare litt høyere, men mye høyere. Så tidlig som i 1954 ble det i en

utredningsrapport vurdert å innføre kvotering, med seks singalesiske studenter for hver tamilske student. Fram til 1948 hadde forholdet vært i størrelsesorden 2:1. Dette usedvanlige utdanningsivrige folket skulle regelrett bli utestengt.

Allerede året etter selvstendigheten ble en tamilsk nasjonalbevegelse stiftet, «Federal Party», som programfestet en føderal stat og selvstyrte tamilske områder. Siden tamilene var i mindretall, kunne de bare lykkes med dette dersom de fikk en stor andel av singaleserne med seg. Og dette skjedde aldri. Tvert imot, singalesisk politikk viste seg raskt å være en konkurranse mellom to singalesiske partier om å vise seg som det mest tamilfiendtlige. Spilleregelen var og er følgende: alle som tilbyr tamilene noe, blir trakassert av nasjonalsjåvinistene som landsforrædere og mister makten. Statsvitere har kalt dette for «etnisk overbyding» – den som er «best» til å hetse minoritetene, vinner valget. Man kan da lure på hva singalesiske politikere ville gjort uten et slikt fiendebilde; eller som Voltaire ville sagt om han hadde kjent srilankisk politikk: «Dersom tamilene ikke fantes, måtte de diktes opp.»

Det første eksempelet på dette var i 1956, som skulle være 2.500 år etter Buddhas oppnåelse av nirvana. Sosialisten Solomon Bandaranaike, som tidligere hadde støttet føderalisme og språklig likevekt, gjorde nå kuvending, gikk til valg på en kraftnasjonalistisk plattform og vant. For første gang hadde regjeringen ingen tamilske statsråder. Den språklige balansen ble kastet på båten og singalesisk gjort til eneste offisielle språk i en ny språklov, i folkemunnen kalt «Sinhala Only Act». Ellers i verden har stater med blandede befolkninger funnet det fornuftig å gå i retning av flerspråklighet, i alle fall lokalt, som i Canada med fransk, Spania med katalansk, Storbritannia med walisisk, Norge med samisk og så videre. Ceylon valgte å gå stikk motsatt vei: «Sinhala-språket skal være det eneste offisielle språket på Ceylon.»

Det bør nevnes at situasjonen var noe annerledes enn hva som er tilfelle når det er snakk om innvandring til et nokså homogent land, f.eks. pakistanere i Norge, som rimelig nok forutsettes å tilpasse seg. Tamilene i nord hadde ikke flyttet til den singalesiske staten, den singalesiske staten hadde flyttet til dem. Dessuten kom det aldri på tale at singalesiske embetsmenn skulle lære seg tamilsk, slik som f.eks. tysktalende embetsmenn i Sveits må beherske fransk eller omvendt.

Med mindre en tamilsk embetsmann besto en eksamen i singalesisk, ville han gå glipp av lønnsopprykk og etter hvert bli avskjediget. Det at han behersket flytende engelsk eller jobbet i et rent tamilsk distrikt, var ingen unnskyldning. Da en tamilsk embetsmann saksøkte regjeringen for brudd på grunnloven, svarte regjeringen med å forandre grunnloven.

Den dagen «Sinhala Only Act» trådte i kraft, holdt 300 medlemmer av Federal Party en ikke-voldelig protest i Gandhis ånd, hvorpå de ble angrepet av mobben. Politiet fikk ordre om ikke å gripe inn, og pøbelveldet ble trappet opp til en landsomfattende kampanje med plyndring, brenning og mord.

Dette var begynnelsen på noe som skulle bli et mønster i de neste 20 årene: på den ene siden parlamentariske debatter og ikke-voldelige protester, på den andre, massakre på tamiler utført av organiserte bander. Hindi-ordet «goonda» betyr en volds mann leiet inn for å banke opp eller drepe politiske eller sosiale motstandere¹⁷. Ledende politikere omgav seg med slike bander, og de to største singalesiske partiene brukte dem ikke bare mot tamilene, men også mot hverandre. På mange måter ble hele det srilankiske politiske liv dermed et bøllevelde.

Aviser har oftest kalt voldsutbruddene for «opptøyer». Med opptøyer tenker vi i Vesten først og fremst på opptøyer mot regjeringen (f.eks. 1968 i Paris), men Sør-Asia har sterkere tradisjoner for «communal riots», dvs. når en religiøs eller etnisk gruppe plutselig går til angrep på en annen. Som oftest skjer dette spontant, men på Ceylon har «opptøyer» mot tamilene alltid vært organisert, gjerne av regjeringen selv. Et mer dekkende uttrykk vil derfor være «pogrom», opprinnelig det russiske ordet for organisert jødemord.

Dette skjedde da George og Philominammah var 15 år gamle. 1956-pogromen gjorde 10.000 mennesker hjemløse, og George husker at et skip ankom Point Pedro med noen av dem, folk fra Colombo. Det var første gang et ordentlig skip hadde våget seg inn i den lille havnen. Flyktingene bodde en måned på forskjellige skoler, og George slapp derfor å gå på skolen. Noen dro senere tilbake til hjemmene sine i sør, andre vendte tilbake til jobbene sine men etterlot familiene i sikkerhet på Jaffna-halvøya, mens atter andre kjøpte seg jord og slo seg ned i området.

¹⁷ Antagelig opprinnelsen til amerikansk «goon», først med betydningen «streikebrytende ramp», så utvidet til alle slags lavpannede muskelbunter i en stormanns tjeneste.

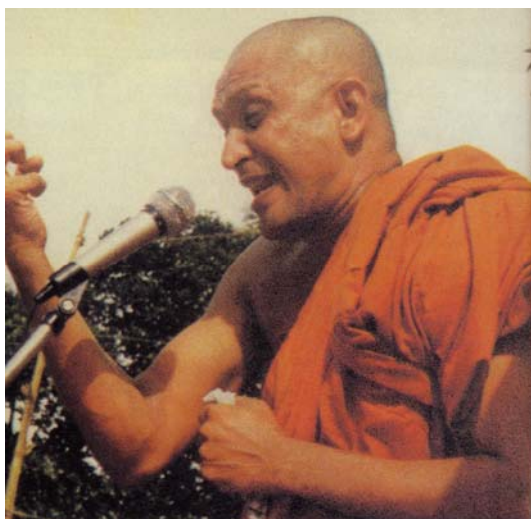
Foreldrene til Philominammah og George hadde lenge planlagt at de skulle gifte seg med hverandre. Mødrene var gode venninner. Hennes familie hadde utdanning og hans hadde penger, faktisk var de landsbyens rikeste, så dette giftermålet ville skape det BI-folkene kaller «synergier». George forteller at ungdommene aksepterte dette uten å tenke så mye over det, de var vant til (eller trenet til) å godta sine foresattes avgjørelser. Det er imidlertid verdt å merke seg at de var like gamle – dette med pur unge jenter som blir tvangsgiftet bort til onde, gamle herrer, hører mer hjemme i Bollywood enn i fiskerlandsbyene.

Foreldrene visste godt at kirkebryllup ikke var tillatt før fylte 18 år, men svevde likevel i den villfarelsen at aldersgrensen ikke gjaldt for borgerlige ekteskap. Det var nemlig viktig for Philominammahs familie å legge inn en «bindende bestilling» på George for å komme konkurrentene i forkjøpet. Dersom de hadde lyktes med planen, hadde ungdommen ikke delt bord og seng med en gang. Men de ville ha ervervet den dyrebare retten å gå på kino sammen! Kjønnsmodningen skjedde senere da enn nå, og samlivet ville begynt noen år senere. Da de kom til byfogden, ba imidlertid embetsmannen dem pelle seg vekk eller så ville han tilkalle politiet. Dermed ble det slutt på brudgomssikringen, og ungdommene glemte det hele inntil videre.

Moren til Philominammah var fattig og livberget seg og den store barneflokket med å bære fiskekurver fra stranden til markedet. En gang så yngstebarnet Philominammah moren på gaten med smeltende is og fiskeblod rennende nedover ansiktet, og der og da bestemte seg for å gjengjelde oppofrelsen ved å bli lærer. Allerede i 1957, da hun var 16, begynte hun å undervise i sogneskolen, uoffisielt og for luselønn.

Samme år truet Federal Party med sivil motstandskampanje. Da undertegnet statsminister Bandaranaike og FPs meget respekterte leder Chelvanayagam (også kalt «tamilenes Moses») en avtale om selvstyre for de tamilske områdene i nord og øst, med anerkjennelse av tamilsk som nasjonalt minoritetsspråk og lokalt administrasjonsspråk. Før året var omme, hadde imidlertid Bandaranaike revet avtalen om føderalisme i stykker – etter en demonstrasjon av buddhistmunker utenfor huset hans.

Året etter begynte George å styre familiens forretning, som besto av to minibusser til utleie. Samme år, 1958, satte FP sin trussel om sivil motstand ut i livet, og regjeringen kvitterte med å sende politi og militære til Jaffna. Da fant pogrom nr. 2 sted, og flere hundre ble drept. «Goondas» angrep tog som skulle til FPs landsmøte i Polonnaruwa lengre sør, og gikk løs på både delegater, tamilske embetsmenn og alle andre de kunne få tak i. Over hele landet voldtok de, helte bensin over folk og tente på, hogg barn i stykker og skar til og med opp en gravid kvinne, mens regjeringen så på med tilfredshet. En jente i Vavuniya, Tamizh Kavi, var åtte år da familien tok imot en 12-åring som var blødende etter en voldtekt. Episoden påvirket hennes senere forfatterskap, og nå er hun tigreens største folketaler. Statsministeren gikk på luften med en melding som snudde begivenhetene på hodet, ved å skylde det hele på et mord på en singaleser som i virkelighet først skjedde tre dager *etter* at pogromen hadde begynt. Den britiske generalguvernøren meldte at aksjonene hadde vært nøye planlagt. Philominammahs nest eldste datter Caroline husker at moren snakket om dette.

På Sri Lanka er buddhistmunkene de
hissigste talsmennene for å holde
tamilene nede. *Fra hefte*¹⁸.

I 1959 ble Bandaranaike drept, men ikke av tamilene. Han ble skutt av en buddhistmunk på vegne av en rivaliserende fraksjon i hans eget parti. Snart ble enken Sirimavo Bandaranaike

¹⁸ 50 Years of Subjugation of Tamils, International Federation of Tamils 20.01.1998.

statsminister, verdens første kvinnelige sådanne¹⁹, og tradisjonen tro fallbød hun flere anti-tamilske tiltak: bruk av enda mer singalesisk i tamilske domstoler og en drastisk utrenskning av tamiler fra embetsverket. Det året fikk Philominammah sin første «offisielle» jobb, i Mannar-regionen på vestkysten, og dit flyttet hun med sin mor. Året etter ble hun opptatt på St. Joseph lærerhøgskole i Jaffna.

I 1961, da Philominammah fylte 20, lanserte Federal Party tre måneders sivil motstandskampanje etter modell av Mahatma Gandhis ikke-voldelige «satyagraha» («sannhetskraft»). Statsfunksjonene i hele det nordlige og østlige Ceylon ble satt ut av spill. Problemet med «satyagraha» er dessverre at den bare virker mot en noenlunde anstendig motstander. Regjeringen svarte med vold og nye pogromer, forbød Federal Party og fengslet lederne. Jaffna-halvøya ble satt under militær okkupasjon, og sjåvinistene i regjeringen skrøt av de ærefulle seirene som hæren vant over ubevæpnede sivilister.

Her kan det nevnes at Sri Lankas militærvesen opprinnelig gjenspeilte folkets sammensetning sånn noenlunde, og at den første stabssjefen og den første innfødte øverstkommanderende var tamiler. Etter 1962 ble styrkene i økende grad «utrensket», i den forstand at tamilske kandidater som fikk gode nok karakterer, «ikke besto» intervjuet.

Så langt hadde George og Philominammah blitt lite påvirket av statsvolden, ettersom det knapt fantes singalesere på Jaffna-halvøya og følgelig heller ingen bander med «goondas». For dem sto året 1961 i et annet tegn. Plutselig sa foreldrene: «Nå skal dere bli gift!». Den 19. januar bar det tilbake til fogden, som denne gangen ikke hadde noen innvendinger. Likevel betraktet familiene dette mer som en forlovelse, og selve bryllupet ble utsatt til etter at hun hadde tatt eksamen.

Dessverre hadde de ikke regnet med lærerhøgskolens strenge regelverk. Senere på året oppdaget rektor at en av hans studenter hadde inngått borgelig ekteskap, og dét hadde hun ikke lov til så lenge hun studerte ved skolen. Og for å gjøre vondt verre hadde de giftet seg borgerlig og etter Kirkens lære derfor levd i synd. Rektoren fortalte at han hadde rett til å

¹⁹ I motsetning til hva Bergens Tidende skrev da Gro Harlem Brundtland fylte 50 år, nemlig at hun var «verdens første kvinnelige statsminister». Nei da, bare verdens første i hele Norge, men ikke verdens første på Ceylon, i Israel, India eller Storbritannia...

suspendere henne, men siden hun kom fra en fattig familie og var en flink og lovende student, skulle hun få en sjanse til. De måtte da sporenstreks gifte seg i kirken, noe de gjorde den 26. mai, men da bare med den aller nærmeste familien til stede, for de ønsket ikke å provosere den andre familien som hadde ønsket å få klørne i George. Resten av skoleåret ble Philominammah ukependler.

Philominammah som ung lærerinne på 1960-tallet.

Senere på året 1961 ble Philominammah uteksaminert med lærerdiplom, og hun fikk jobb på Nelliady, ca. 5 km innover i landet fra Sakkotai, og senere på skoler i Point Pedro, Velvetturai og så langt borte som Kilinochchi (hvor hun bodde ett år, for det var altfor langt å pendle). Da begynte barna å komme: Helen (kallenavn «Radi») i mai 1962 og Caroline (kallenavn «Raji») i juli 1964. Philominammah gjorde seg nærmest litt berømt ved å danse²⁰ da hun var tre eller fire måneder på vei med Caroline, noe som ikke virker som noen stor sak her og nå, men som i dagens tamilske samfunn var ganske oppsiktsvekkende. I 1965 bygget ekteparet sitt første

²⁰ Bharat Natyam eller indisk klassisk dans, se videre kapittel 10.

hus, som de kalte for «Medona» etter et annet av kallenavnene til sin førstefødte. Før dette hadde de bodd vekselvis hos det ene eller andre foreldreparet, eller sovet hos de ene og spist hos de andre.

I 1965 ble det gjort nok et forsøk på å løse konflikten, med en avtale mellom Chelvanayakam og en ny statsminister. Tamilsk skulle ble administrasjonsspråk i nord- og øst-provinsene, det skulle opprettes distriktsråd, og lokalbefolkningen skulle ha førsteretten til land i alle koloniseringsopplegg. Federal Party ble med i en regjering som ble sittende til 1968. Atter en gang ble løsningen torpedert av buddhistmunker og andre ytterliggående krefter. Singalesiske politikere som måtte ønske fred, ble angrepet som forrædere av Den edle ariske rasen og måtte raskt redde sitt skinn.

I mellomtiden hadde George og Philominammah fått to døtre til, Jugin (kallenavn «Vigi») i juni 1966 og Jacolyne (kallenavn «Mathy») i desember 1968. Som alle som kjenner Asia vet, er fire jenter på rad og ingen gutter nærmest som en familietragedie å betrakte. Selv om styggedommer som pikedrap kun forekommer i India og ikke i dette miljøet på Ceylon, og selv om Philominammah og George var meget glade i sin store jenteflokk, var en del erting fra omgivelsene ikke til å unngå. Et siste forsøk i februar 1971 resulterte i den femte og siste piken, Jerin (kallenavn «Nithy»). Og det var nettopp med Jerin forfatterens interesse for Sri Lanka begynte, da han ble kjent med henne for ca. 12 år siden. På en temaaften hjemme hos foreldrene i Løvåsen i Fyllingsdalen fortalte hun blant annet om mer eller mindre godlynt mobbing av foreldrene for deres hele fem jenter og totale mangel på gutter. Forfatteren prøvde å forsvare spinnesiden ved å fortelle en vits, som går som følger: «Gud skapte først Mannen, men etterpå gjorde Hun et nytt forsøk, og denne gangen fikk Hun det til.» Jeg er imidlertid redd spøken lå for langt utenfor George og Philominammahs fromme referanseramme.

KAPITTEL 3 – BØLGEN NÆRMER SEG

Selv etter så lang tid uten deg føles sorgen og savnet som bokstaver risset inn i stein. Det er så ufattelig når den personen som står ditt hjerte aller nærmest, helt meningsløst blir borte.

Siden jeg kom til denne verden, har du alltid vært ved min side og støttet meg, gjennom alle de årene vi fikk sammen. Du var en godhjertet person som var villig til å høre på alt jeg hadde å si. Til tider kunne jeg være veldig nedfor og skuffet over det meste. Da stilte du alltid opp og klarte på en eller annen merkelig måte å få et lite smil om munnen min. Det sies at besteforeldre og barnebarn har en felles fiende. Nemlig barnets foreldre. Jeg har alltid vært enig i denne påstanden, og du merket det vel også selv, etter all den misnøye og alle de klagene jeg kom til deg med om mine foreldre.

Noen ganger i livet føler man for å åpne sitt hjerte for en person man stoler på og setter stor pris på, og tømme seg for alle gleder og sorger. For meg har denne personen alltid vært deg. Vi unge har veldig lett for å tenke at den eldre generasjonen ikke skjønner oss. Men mormor, du har vært en av de få personene som har forstått meg fullt ut og som har hjulpet meg mest. Du har alltid vært smilende, sjarmerende, varm og ikke minst en kjempestolt person. Selvsikkerhet er noe av det viktigste jeg har lært fra deg. Jeg er utrolig glad for at Gud ga meg en slik person å kjenne.

Kjærligheten til vårt hjemland er også noe som automatisk faller meg inn når jeg tenker på deg. Lysten til å hjelpe ditt folk og generelt alle mennesker er noe som setter deg høyt over alle andre på denne jord.

Selv om savnet etter deg er så ubeskrivelig stort, er jeg veldig glad for alle de gode minnene jeg har om deg. Jeg vil avslutte med et lite dikt som gir meg håp om at jeg en vidunderlig dag kommer til å treffe deg igjen.

Å DØ ER BARE EN OVERGANG,
ER BARE EN BRO,
ER BARE EN PORTAL,
INN I DEN UENDELIGE EVIGHET.
- Carl Sonnenschein

Mariya (16), datterdatter

Som vi så i kapittel 1, skulle søndag 26. desember bli en travel dag, og det ville ta om lag to timers arbeid på formiddagen å lage mat til de 50-talls gjestene som skulle komme. Derfor sto George og Philominammah opp med solen, i femtiden om morgenen. Etter en periode med vind og tung sjø var det endelig en nydelig dag. Temperaturen ville nok stige til en 20-25 grader, eller som på en særdeles behagelig sommerdag i Bergen.

Philominammahs nevø Ratha fra Puthukudijiruppu – der hun jobbet på statens skole og tigrenes barnehjem – og hans kone Satya hadde overnattet hos dem for å kunne hjelpe til med matlagingen. Sammen skar de opp de mange grønnsakene og stekte rekene.

Det bør kanskje nevnes at det å lage mat til femti mennesker utvilsomt var en del arbeid, men likevel mindre slit enn en tilsvarende tilstelning hadde vært i Norge. På Sri Lanka bruker man nemlig ikke bestikk. Eventuelt kjøtt – og mange hinduer er vegetarianere – er skåret opp på forhånd, og det man har på tallerken er følgelig ris med grønnsaker og kjøtt i småbiter i karrisaus. Alt spises med fingrene. (I begynnelsen spiste forfatteren med familien George på samme måte, og det er mye lettere enn å bruke kinesiske spisepinner, hvor han stryker med glans. Likevel kan han aldri bli tamilenes likemann når det gjelder de raske og meget presise sirkulende bevegelsene fra håndleddet, og etter hvert gikk han tilbake til sin egen, om enn meget ubritiske skikk med gaffel i høyre hånd.) Altså er det en god del mindre oppvask. Det var vanlig hos hinduer å spise fra store løvblader, som betyr enda mindre oppvask, men til denne lunsjen skulle de ha tallerkener.

I tillegg skulle de ordne lunsjen som en «buffet», eller selvbetjening. På Sri Lanka er det skikk og bruk at vertskapet legger maten opp på den enkeltes tallerken, som man også gjør når tallerkenen er 2/3 tom – gjesten skal ikke behøve å spørre om mer. I Norge hadde imidlertid George og Philominammah sett at maten utnyttet mye mer rasjonelt når folk kan ta så mye de vil, verken mer eller mindre, og eventuelt gå tilbake etter påfyll. George husker hvordan de holdt på å forklare dette for Ratha og Satya, som aldri hadde vært i Vesten, og hvordan Philominammah så frem til å motta noen fettere og kusiner fra Point Pedro.

Det var kanskje ikke alle sørasiatiske ektemenn som hadde laget mat sammen med kvinnfolkene, men på dette området var George blitt veldig «norsk». Egentlig hadde han lært dette før han kom til Norge, som vi skal se i kapittel 4, men hans evne til kulinarisk

selvberging hadde heller ikke tatt skade av hans år i likestillingens land. Hjemme i Bergen delte de husholdningsarbeidet likt mellom seg, og George var til og med en bedre kokk enn sin kone. Når han ikke var på jobb, tok han mer enn sin andel av matlagingen.

Mange andre tamilske menn lærte å lage mat i krigen, fordi de måtte. Og av disse ble noen riktig begeistret for kunsten. Ikke minst lederen selv, Prabakaran. Matlaging er hans hobby, og han lager et sist måltid for soldatene han sender ut på sitt siste oppdrag. Også deres barndomsvenn og Tiger-kommandant i Jaffna, Kittu, måtte lære seg kunsten – «Du vet,» sa han til en journalist, «alle i felten må lære å lage mat. For det meste hadde vi bare ett måltid for dagen. Vi skiftet på å lage mat. Men maten til de som lager mat bare fordi det er deres plikt, blir ikke på langt nær like god som den som lages av de som legger sin sjel i dette arbeidet. De er de gode kokkene. Etter å ha laget mat, når jeg delte maten med de andre, begynte jeg å få en viss forståelse av hvordan min mor må ha hatt det når hun laget mat for oss barna.» Han fortsatte: «Nylig forsøkte noen tamilske professorer å latterliggjøre dette i en bok ved å påstå at matlaging er tigrenes eneste ideologi. Disse såkalte vitenskapsmennene synes å ha lite forståelse av hvordan en kamp tar form i felten eller av de mellommenneskelige relasjonene som bygges der.»²¹

Et problem de diskuterte på kjøkkenet den morgenen, var søndagsmessen. Fordi det var en helligdag, Den hellige families fest, skulle gudstjenesten ikke være i St. Paul kirke like ved, men i St Joseph, som ligger om lag to kilometer lengre inn i rismarkbeltet. De ble enige om at det simpelthen ikke lot seg gjøre å gå denne halvtimes turen, delta på messen, gå tilbake igjen og fremdeles ha tid til å få maten ferdig før gjestene skulle komme. Men alle som var i St Joseph denne dagen, overlevde.

Klokken 06:58 srilankisk tid smalt det. Fra nå av var ca. 30.000 mennesker i tamilområdene dødsdømt. De visste det bare ikke. På den andre siden av Det indiske hav beveget to av jordskorpens plater seg, den australske og den eurasiske. Sjøbunnen ble tvunget bratt oppover i et av de største jordskjelvene noensinne, mål til 9,0 på Richters skala. Så ble en rekke store bølger skapt midt ute i havet, akkurat som når en stein kastes i et tjern. Bølgene beveget seg utover i alle retninger, med en fart på ca. 800 km i timen på dypt vann.

²¹ Nadesan Satyendra på <http://www.tamilnation.org/lte/kittu/index.htm>.

Hadde du vært midt ute på havet i et skip og trykkbølgen hadde passert, ville du knapt merket noe som helst, for mesteparten skjedde under overflaten, og bølgen bar bare 1-2 meter høy, altså mye mindre enn bølgene i et vanlig uvær. Det er først når en slik bølge kommer inn i grunnere farvann at den blir farlig. Det ekstra vannet får ikke plass, og hoper seg oppover. Jo grunnere eller trangere forholdene er, jo høyere blir bølgen. Derfor heter den «tsunami» på japansk, som betyr «havnebølge», ettersom bølgen blir langt mer merkbar når den kommer inn i en havn²². Bølgen blir også langsommere, men selv om hastigheten ikke lenger er 800 km/t, er den likevel altfor rask for oss små mennesker. Den første bølgen er ikke nødvendigvis den verste, andre kan komme etter fem eller så mye som førti minutter.

I gjennomsnitt opplever Stillehavet to tsunamier i året, og en riktig stor bølge som treffer alle deler av dette store oseanet, kommer ca. hver tiende år. Japanerne har fått opplæring om tsunamier fra barnsben av og har et varslingsystem med sirener tilkoblet seismografiske stasjoner. Det finnes ingen slike systemer i Det indiske hav, for det har ikke vært tsunamier her i nyere tid. Heller ikke har de ulike folkegruppene som bor rundt dette havet – med noen få, interessante unntak – noen trening, opplæring eller bevissthet som japanerne og andre stillehavsfolk.

Etter 15 minutter traff tsunamien Sumatra. Det ville ikke vært tid til å varsle noen her uansett. Neste offer var de lavtliggende Andaman-øyene, hvor tsunamien kom etter 30 minutter. Her var unntaket fra regelen om at lokalbefolkningen ikke hadde noen anelse om hva som var i ferd med å skje, for urinnvånerne i Andaman og Nicobar-øygruppen, et stammefolk som har lite kontakt med den moderne verden, viste seg å ha nedarvet fortellinger om hva det innebar at havet trakk seg langt ut og etterlot seg en havbunn som ingen hadde sett før. Selv om det ikke hadde skjedd på hundrevis av år, så visste de likevel hva de skulle gjøre – løpe. Nok et forhold som beskyttet Andaman og Nicobar var korallrevene, som bryter opp tsunamier på samme måte som en molo forsvaret kysten mot vanlige bølger. Dette bør en ha i mente når man ødelegger korallrev for fortjenestens skyld.

²² Det folkelige engelske uttrykket «*tidal wave*» er et horribelt språklig misfoster, ettersom bølgen ikke har noe som helst med måne eller tidevann å gjøre. Man prøver å innføre uttrykket «*sea surge*» som alternativ for dem som ikke ønsker å si «tsunami».

Etter 90 minutter traff tsunamien Thailands vestkyst, med de mange turiststedene som hadde vært et paradis for så mange solhungrige skandinaver og tyskere. Hadde dette vært i Stillehavet, kunne de blitt advart. Etterpå sa imidlertid fagfolket: «Vi visste ikke hvem vi skulle ringe til». Hvorfor de ikke kunne fortelle det til CNN, som noen i hotellene sikkert så på mens de kledde på seg eller spiste frokost, forblir et mysterium. Med mindre det fantes japanske turister eller filippinske arbeidere i Phuket og lignende steder, var det ingen her som visste hva det betydde når havet forsvant, bortsett fra en obskur liten gruppe som kalles for sjøsigøynere og som berget livet så godt som alle sammen ved å stikke til fjells. Tvert imot gikk noen turister ned på stranden for å ta naturfenomenet i nærmere øyesyn.

Det var omtrent på denne tiden, da bølgen traff turiststedene i Thailand, at George forlot huset for å kjøpe lammekjøttet. Kjøttet var allerede bestilt og lå klar til avhenting i butikken en kilometer unna. Mens han sto i køen, gjorde flodbølgen seg ferdig i Thailand for å nærme seg Sri Lankas kyster. Her var det ingen store, komplekse korallrev som kunne beskytte kysten, ei heller åser som reddet så mange liv i Phuket. Nei, Mullaitivu lå fullstendig åpen for havet, helt flat.

Ca. kl. 08:35 kom George tilbake med lammekjøttet. Philominammah foreslo at de skulle ta en pause for å spise frokost, som skulle være litt av alt de tilberedte til lunsjen, f.eks. stekte reker og grønnsakskarri. I tillegg skulle de spise noe som heter «puttu», en blanding av hvetemel, sammalt hvete, salt, tørket kokos og varmt vann, som dampes i ti minutter. Resultatet blir en slags lysebrun, klumpet sagflis som blandes med karrien på samme måte som ris. Denne frokosten ble imidlertid aldri spist.

Da George kom hjem med lammekjøttet, var Philominammah i ferd med å fortelle Ratha om et mareritt hun hadde hatt om natten. Hun hadde drømt at to ukjente menn dyttet henne og George utfor et stup.

KAPITTEL 4 – TIGRENE FØDES

Hver kveld når jeg legger meg, faller tårene fra øynene mine, mammas smilende ansikt kommer fram, og like etterpå ser jeg tsunamien, og da lukker jeg øynene og gjemmer meg.....

Igjen hører jeg bølgene fra havet vårt i Sakkotai, hvor mamma og jeg mange ganger har gått tur langs stranden og plukket skjell, hvor vi mange kvelder har sittet ved stranden og nytt fullmånen og lekt tikken i månelysset. Jeg har fått et helt annet forhold til havet etter tsunamien, etter min kjære mammas bortgang.

Mamma var alltid det faste holdepunktet i livet mitt, fra jeg var barn og til hun ble tatt av bølgene. Som yngst i familien har jeg kanskje vært litt bortskjemt, og mamma var alltid så snill og god mot meg, unntatt en gang..... Under en krangel bet jeg min søster Jacolyne ganske hardt i underarmen, så hun måtte til legen. Da fikk jeg straff, ja, fra mamma: grønn chili i øynene.

Hun var et gudfryktig menneske, og daglig hadde vi bønnestunder hjemme som hun ledet. Hun ledet også ofte bønnestundene i kirken. Søndagene bestod av at vi gikk i kirken, med søndagsskole, og ofte hadde vi besøk av presten og nonnene etterpå. Mamma hadde en sterk overbevisning om bønnens styrke. Jeg skulle ønske jeg hadde det etter henne.

Hun har vært en omsorgsfull og kjærlig mor, og hun satte tydelige grenser. Hennes yrke gjenspeilte seg hjemme også, med disiplin. Hun var en dyktig pedagog, samtidig streng på skolen. Hun jobbet for at alle barna skulle få like stort utbytte av undervisningen, uansett hvor flinke de var.

Jeg tror hun var en god, ekte og ikke minst omsorgsfull kollega. Jeg husker vi hadde en lærer og hennes samboer boende på et av rommene hos oss i noen måneder, for familien deres ville ikke at de skulle gifte seg, og de hadde ikke noe sted å bo. Hun var gjestfri og hadde et stort hjerte.

Hun var raus. Hun hjalp dem som trengte noe. Siden mamma var lærer og pappa jobbet i

utlandet, hadde vi god økonomi. Derimot strevde mange av mammas slektninger med økonomien, de fleste av dem var fiskere. Jeg husker godt at mamma hjalp dem økonomisk selv om hun ofte fikk kjeft av pappa for det.

Jeg husker også leggestundene våre. Det var ikke lange som mine døtres, men vi lå og pratet og mamma diktet eventyr for meg og søstrene mine. Vi sovnet ganske fort, og kvelden etter tok hun opp tråden igjen og fortalte videre på historien.

Hun var aldri redd for å si hva hun mente. Det er jo en positiv egenskap selv om det ikke alltid har vært like populært. Hun lærte oss at det var viktig å holde sammen i familien. Hun var glad i språket sitt, landet sitt og kulturen sin, og hun lærte oss å bli glad i og være stolt over dette.

Det viktigste jeg lærte av mamma i løpet av barndommen og oppveksten, er å se det enkelte mennesket og være glad i Gud.

Jerin, datter

Den siste av Philominammah og Georges døtre kom til verden samme år som noe atskillig mindre hyggelig inntraff, nemlig et lovverk som ble kalt standardisering. Et uskyldig navn som betydde diskriminering mot tamiler under utdanning. Systemet hadde to elementer: for det første skulle singaleserne trenge mindre gode karakterer for å komme inn på universiteter og høyskoler, for det andre ble det fastsatt kvoter for hvert enkelt distrikt. For eksempel trengte en tamil 250 poeng av 400 for å komme inn på medisinstudiet, mens en singaleser seilte rett inn med 229 poeng. Dette gjaldt til og med når kandidatene skulle kvalifisere seg ved å ta eksamen på samme språk, nemlig engelsk. Det var ikke kunnskapene som telte, men etnisk tilhørighet. Slik diskriminering i utdanningssystemet var selvsagt et brudd på FNs konvensjoner om menneskerettigheter.

Den nest eldste datteren, Caroline, husker at for moren var denne diskrimineringen hennes største kampsak. Ikke bare kom hun fra et utdanningsivrig folk og var selv lærer, men i tillegg hadde hun et meget personlig kall til både å skaffe seg og spre kunnskap.

Regjeringen som hadde vedtatt det nye regelverket, sørget også for å omdirigere økonomiske ressurser bort fra tamilene. For eksempel kunne internasjonale utviklingsprosjekter bli lagt på is dersom de skulle komme de tamilske områdene til gode. Derimot ble programmer som systematisk flyttet væpnede singalesere til kolonier i tamilenes hjemland, på samme måte som med Israel og Vestbredden, støttet av både vestlige stater og Verdensbanken. Tamilske landsbyer ble tømt av hæren og innbyggerne drevet ut til å leve som flyktninger. I 1990 mimret en høytstående embetsmann om dette: «Alle kriger utkjemperes for land,» sa han. «International Commission of Jurists» frarådet denne koloniseringen men ble ikke hørt.

Tamilske ungdommer sto da ansikt til ansikt ikke bare med språksjåvinisme, men også med diskriminering i utdanningssystemet og påfølgende høyere arbeidsledighet enn evnene skulle tilsi. I perioden 1977-1981 var ledige stillinger i statsforvaltningen, tamilenes tradisjonelle levevei, fordelt med 93,6 % på singaleserne og 4,9 % på tamilene. Samtidig kunne ungdommen konstatere at «satyagraha», Mahatma Gandhis form for ikke-voldelig protest, over hodet ikke hadde noen effekt, og at tamilenes parti i parlamentet, TUF, kunne lufte sine klager så mye det ville, heller ikke det til noen nytte.

Og i tillegg til alt dette var nordområdene nå under militær okkupasjon. Siden 1956 hadde tamilene i Colombo og andre byer i singalesernes del av øya levd med pogromenes damoklessverd hengende over seg. Nå begynte tamilene, på sitt eget historiske territorium, i økende grad å føle på kroppen hva singaleserne ønsket med dem. Det ble nemlig raskt rutine for soldatene å kaste stein mot sivilister fra sine militære kjøretøy, eller stoppe langs landeveiene for å banke opp de mennene som tilfeldigvis måtte være der, og voldta kvinnene.

Under disse omstendighetene var det ikke helt unaturlig at tamilske ungdom ble radikalisert. I uminnelige tider hadde bildet på den unge tamilske mannen vært en noe timid bokorm med briller, forutbestemt til å bli kontorrotte. Ett tiår senere var dette bildet blitt til en tøff geriljasoldat som sloss mot overmakten og vant. Nok en gang er det et ekko av den moderne jødiske historien.

Allerede i 1970 hadde den tamilske studentforeningen organisert protestmarsjer og seminarer. Studentforeningens ledere mente de var fullt berettiget til å innlede en væpnet kamp mot regjeringen, som nå på ingen måte var deres regjering men en fremmed og fiendtlig makt,

men de var ikke i stand til å føre en slik kamp. Det skulle imidlertid vise seg at andre var det. Derved oppsto det militante som grep til «direkte handling» og presset TUF til å bevege seg i retning av løsrivelse fra den singalesiske staten. Den en gang så fredelige øya begynte å oppleve ikke bare regjeringens vold mot sine borgere men også motvold i form av bankran, angrep på statlig eiendom, skyting og bomber.

På dette tidspunktet ville det imidlertid ikke være riktig å si at det tamilske samfunnet som sådan delte synspunktene til disse små gruppene av ekstremister fra middelklassen. Akkurat som det var regimets utdanningspolitikk som fremmedgjorde studentungdommen, så var det regimets vilkårlige gjengjeldelse mot sivilsamfunnet som radikalisererte bøndene og fiskerne.

Det var imidlertid ikke bare tamilske ungdom som var misfornøyd. Den høye arbeidsledigheten og frustrasjonen som singalesisk ungdom følte, fant lignende uttrykksformer. I april 1971 forsøkte det marxistiske partiet JVP (Folkets frigjøringsfront, også omtalt som maoistene) seg på væpnet revolusjon. Nesten hundre politistasjoner var erobret, men etter disse første seirene ble opprøret stanset, ikke minst med hjelp av rask hjelp fra mange av stormaktene og til og med utenlandske militære enheter. Regjeringens motangrep etterlot 10.000 døde ungdommer i massegraver eller liggende på sandstrendene.

Selv om dette blodbadet ikke hadde noe med tamilspørsmålet å gjøre, bidro det til å forsure det politiske miljøet og fremskynde utviklingen av en autoritær militarisme i Colombo. En regjering som tar til seg ny makt for å håndtere en krise, er ikke alltid like begeistret for å levere den tilbake etterpå. Og en opposisjon som lider under misbruk av bestemmelser som var del av unntakstilstanden, vil begeistret gjøre bruk av de samme for å hevne seg når dens egen tid kommer. Tendensen utover på 1970-tallet var også mot stadig økende misbruk av offentlige ressurser i det herskende partiets tjeneste og en stadig økende politisering av embetsverket. Ansatte i offentlig sektor måtte støtte partiet om de ønsket en behagelig arbeidsplass, og all rekruttering var nå helt avhengig av partiloyalitet. Dette medførte at de politiske partiene ble til store maskinerier for ansettelse og beskyttelse av både hvitsnippsarbeidere og gatebøller. Dessuten ble et av de to største partiene nærmest et privat foretagende for Bandaranaike-slekten, på samme måte som Congress-partiet i India ble et Gandhi-dynasti.

Leserne vil kanskje lure på om ikke JVP og tamilene kunne gjøre felles sak, men i virkelighet har JVP alltid vært den tamilske bevegelsens største fiende, nest etter buddhistmunkene. Ifølge JVP er dette fordi tamilbevegelsen er etno-nasjonalistisk, som i henhold til klassisk marxisme er fy og fy, ettersom nasjonalismen distraherer arbeiderne fra kampen mot klassefienden. I så fall kan man lure på hvorfor JVP ikke syntes at regjeringens hetsing av det etniske mindretallet også var en avledningsmanøver for å trekke de singalesiske massenes oppmerksomhet bort fra deres egne sanne interesser. På denne måten løper maoistene Kapitalens ærend! I tillegg påstår JVP at den tamilske kampen er et imperialistknep for å dele øya, med LTTE som amerikanernes trojanske hest. I lys av Washingtons faktiske politikk i området (se Vasantha-Rajahs bemerkning i kapittel 10) er dette muligens historiens latterligste politiske teori. tigrene sier for sin del at JVP bare er en variant av den singalesiske herrefolkideologien.

En dag hadde Philominammah og George gått for å overvære et skuespill om Jesu lidelseshistorie, et pasjonsspill, utenfor Jaffna festning. Pasjonsspillet skulle vare hele natten, men i 2-3-tiden var de så trøtte at de bestemte seg for å dra hjem. På veien gikk de inn på en nattekafé i Point Pedro, og der hørte de på radioen at JVP hadde angrepet festningen i et forsøk på å redde ut sin leder, Velupillai Prabakaran, som tidligere var blitt tatt til fange.

Mannen som senere skulle lede tamilenes væpnede kamp kom, som Kittu, fra Philominammahs naboby Velvetturai, hvor hun i mange år hadde hatt sin arbeidsplass. Denne byen har alltid vært kjent for sin motstandsånd. Velupillai Prabakaran ble født 26. november 1954 og var av fiskerkaste som George, men i motsetning til ham sies det at han hadde opplevd mishandling fra jordeierkasten. På den andre siden skulle han senere gifte seg med en kvinne fra denne kasten. Ettersom Velvetturai var en smuglerby, hadde han også lært å kjenne arbeidsmetodene til politistyrkene fra det singalesiske sør, som både trakasserte befolkningen og torturerte mistenkte. Han fikk sitt navn fra sin leseglade mor, etter en skikkelse i en barnebok. På skolen var han kjent som en sky lesehest – noe som ikke har hindret srilankisk propaganda fra å stemple ham som analfabet. Men lesehester kan bli desto mer forarget av å bli utestengt fra videre utdanning.

Det foreligger motstridende opplysninger om i hvilket år og i hvilken alder han forlot skolebenken og sluttet seg til de da lite organiserte militante. Noen sier 1971, da han var

seksten, andre sier 1970, mens de fleste pålitelige kildene sier 1972. Nesten alle kildene sier at han grunnla sin egen gruppe, som han kalte «Tamil New Tigers», det året. Den 5. mai 1976 ble gruppen omdøpt til «Liberation Tigers of Tamil Eelam» (LTTE). Som nevnt i kapittel 2, betyr «Eelam» «land» – «Tamil Eelam» betyr derfor det selvstendige – eller i det minste selvstyrte – hjemlandet som praktisk talt alle tamiler drømmer om. Det bør understrekes at frem til midten av 1980-årene ble *alle* militante omtalt under fellesbetegnelsen «gutta» (på samme måte som den norske motstandsbevegelsen var «gutta på skauen») eller «tigrene», men her innskrenkes Tiger-begrepet til LTTE. Innad i organisasjonen foregikk det dunkle maktkamper, som i en hvilken som helst motstandsbevegelse, og Prabaharans stilling som ubestridt leder var ikke befestet før midt på 1980-tallet. Hvordan han fikk denne statusen, er gjenstand for heftige uoverensstemmelser mellom hans beundrere og hans fiender.

I alle fall er det sikkert at Prabaharan hentet tigersymbolikken fra det sørindiske Chola-dynastiet, som blomstret for tusen år siden og erobret et imperium på begge sider av Bengalbukta. Takket være sin ungdom ble han først kalt «Thambi», lillebror, men da han skulle ta seg et krigsnavn, valgte han «Karikalan» etter en Chola-konge.

Mens tamilbevegelsen hittil hadde forsøkt å gå i Mahatma Gandhis spor, hentet Prabaharan inspirasjon fra Gandhis rivaler i kampen mot britisk styre, frihetskjemperne Subas Chandra Bose og Bhagat Singh. Dette er store navn i India, men har ingen plass verken i britisk nasjonal hukommelse eller i Hollywood, til tross for – eller på grunn av – at det kan argumenteres for at Gandhi kun lyktes fordi britene visste at dersom de ikke gav etter for ham, ville de få med disse andre og mindre fredelige herremennene å gjøre. En annen av Prabaharans helter var Clint Eastwood, eller rettere sagt Clint Eastwood i hans «tough guy»-roller, og disse filmene har han fortsatt stor glede av.

Men at Prabaharan skal være noen slags marxist, er ikke sant. Mange regimer har lært at ved å kalle sine fiender marxister, får de automatisk full støtte fra USA, uansett hvor brutalt regimene selv farer frem, og dessuten betrakter amerikanerne alle som vil ha et bedre liv på bekostning av deres selskaper og lydige diktaturer, som «kommunister». Noen vil hevde at Prabaharan er uten ideologi, bortsett fra hans store sak: opprettelsen av tamilenes egen stat. Den tyske autoriteten på tigrene, Peter Schalk, mener at LTTE er en religiøs bevegelse, selv

om de selv påstår det motsatte, idet den har sakralisert politikken og tatt form av en martyrkultus²³.

Prabaharan mente at motstandsaksjonene hittil hadde vært dårlig organisert og amatørmessige, og at det som trengtes, var en disiplinert, revolusjonær bevegelse. JVPs væpnede opprør viste nettopp hvordan man *ikke* skulle gjøre det. Derfor foretok hans egen gruppe seg over hodet ingenting før etter flere år med trening og forberedelser. Han ble berømt for en beinhard negativ disiplin: ingen røyking, ingen drikking og ingen sex. tigrene forventes å leve spartansk. De har ingen personlige eiendeler annet enn et sett ekstraklær pluss geværet, som må aldri berøre bakken. Alle nye soldater blir fortalt at geværet han (eller hun) nå blir tildelt, kan ha kostet både en og flere kameraters liv, dvs. de har dødd i kampen for å ta det fra fienden. Prabaharan selv har alltid levd asketisk og gjør det fremdeles. Et annet uttrykk for disiplin er blåsyrekapselen som alle sammen, fra Prabaharan selv til den yngste rekrutten, kom til å bære rundt halsen. Tigrer skal ikke tas til fange og tortureres for opplysninger. Altså er de en slags krigermunke og -nonner.

Den 22. mai 1972 var et historisk vendepunkt. En ny grunnlov ble innført, uten noen som helst medvirkning fra eller høring hos det tamilske mindretallet. Den singalesiske husverten kunne bare slå opp sine nye regler på hybelveggen.

For det første fikk tanken om minoritetenes beskyttelse, som var nedfelt i britenes «Soulbury-grunnlov» fra 1946, her sitt endelikt. Ceylon skulle være en singalesisk-buddhistisk enhetsstat, hvor det var statens plikt å fremme buddhismen, selv om bare 68 % av befolkningen hadde denne religionen. «Sinhala Only»-loven fra 1956 ble skjerpet ved at det ble presisert at bestemmelsene som tillot begrenset bruk av tamilsk ved domstolene osv., ikke var del av grunnloven men kun en forordning som kunne trekkes tilbake. Og fra nå av skulle øya ikke lenger hete Ceylon, et navn som var nøytralt mellom de forskjellige gruppene, men «Sri Lanka», et navn som utelukkende refererte til singalesiske sagn og ikke hadde noen referanser til tamilenes kulturarv. Det hele var omtrent som om Carl Johans etterfølgere skulle ha omdøpt den svensk-norske unionen til «Storsverige» eller «Vasa-imperiet», og nordmennene skulle betegnes som nyere «inntrengere» i svenskenes eldgamle fjordrike.....

²³ Peter Schalk, «The Revival of Martyr Cults», Temenos 33 (1997), 151-190.

For det andre ble Sri Lanka en republikk. Før dette hadde øya vært selvstendig, men delt statsoverhode med Det forente kongeriket og dets tidligere kolonier. Både Canada, Australia, New Zealand og noen mindre medlemmer av Samveldet har fremdeles dette systemet – de har hver sin statsminister men ingen president, for statsoverhodet er dronning Elizabeth II. Ettersom generalguvernøren, som formelt representerer dronningen, ikke har noen egentlig makt, kan det virke som om endringen ikke var så veldig viktig. Men den var faktisk av svært stor betydning. Det britiske «Privy Council» («Dronningen i statsråd») skulle ikke lenger være overordnet klageinstans, noe som medførte at den tamilske embetsmannens klage over «Sinhala Only»-loven (se kapittel 2) ikke kunne prøves for retten. Og dette er slett ingen ren formalitet, for de små landene i Karibia klager regelmessig statsovergrep inn for Privy Council i London; funksjonen er den samme som britiske (og norske) klager til Menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg.

Da danskekongen avsto Norge til Sverige i Kiel-traktaten av 1814, argumenterte Falsen og selvstendighetspartiet – der Bergens utsendinger til Eidsvoll ikke var de minst viktige – at suvereniteten dermed var «hjemfallen til det norske folk». Det vil si, det norske folk var ikke fe som kunne selges til en ny eier – nordmennene hadde bare lånt sine rettigheter til den danske kronen, og dersom den danske kronen ikke lenger ville ha dem, falt rettighetene tilbake til sine opprinnelige innehavere, det norske folket. På samme måte argumenterte tamilene i 1972 med at siden de ikke hadde blitt erobret av singaleserne – det singalesiske kongeriket og det tamilske kongeriket hadde nemlig blitt erobret og annektert *hver for seg* av de vestlige kolonialistene – betydde opphevelsen av det formelle britiske herredømmet at suvereniteten var hjemfallen til det tamilske folket. Det er derfor mulig å betrakte 1972-grunnloven som et statskupp, med den følge at alle Sri Lankas regjeringer siden har vært ulovlige regimer.

De tamilske parlamentsmedlemmene forlot kammeret i protest, og de forskjellige tamilske partiene ble slått sammen til «Tamil United Front» (TUF), som forente tamilene fra begge grupper, både de såkalte «Ceylon-tamilene», som hadde hatt tilhold nord og øst på øya i uminnelige tider, og «plantasjetamilene», som var etterkommere av slavearbeiderne som britene hadde innført på 1800-tallet. Den dagen den nye grunnloven trådte i kraft, var det protester gjennom hele det tamilske hjemlandet, og som vanlig ble de meget brutalt slått ned.

I 1973 måtte Prabakaran flykte til Madras (Chennai) i India for å unngå arrestasjon. Ifølge noen kilder fikk han der trening av den indiske etterretningstjenesten, RAW. Selv om han kan ha lært noe der, lar hans naturtalent som geriljaktikker seg ikke forklare ut fra dette. Som det skulle vise seg i 1987-90, kunne de indiske styrkene ingenting om jungelgerilja.

I 1974 ble «4th International Conference Seminar of Tamil Studies» arrangert i Jaffna. Konferansens siste dag, 10. januar, ble holdt utendørs og var åpen for publikum – 50.000 mennesker kom for å høre om oldtidens tamilske litteratur. Det ble en fin motvekt mot det historiske synet som ble servert fra andre hold, om den edle ariske rasens kamp mot de tamilske barbarene. Plutselig gikk politiet til angrep mot publikum, med køller og skytevåpen, og drepte ni mennesker. Ytterligere to ble drept da politiet skjøt ned elektrisitetsledningene slik at de skulle falle ned i folkemengden.

Samme år, i 1974, ble en annen motstandsgruppe grunnlagt, nemlig «Tamil Eelam Liberation Organisation», eller TELO. Året etter ble atter en gruppe stiftet, «Eelam Revolutionary Organisation of Students», EROS. Noen vestlige nettsteder om «terrorisme» sier at gruppene hørte til i den ene eller den andre eller tredje ideologiske båsen, men saken er at i begynnelsen var alle temmelig u-ideologiske og innstilt på å samarbeide med hverandre. Samme året drepte Tamil New Tigers ordføreren i Jaffna, muligens som hevn for politiets mord på de elleve tilhørerne på kulturkonferansen. Han ble skutt på kloss hold av tre unge menn, hvorav en skal ha vært Prabakaran selv, ifølge noen kilder.

I 1975 flyttet Philominammah til Kilinochchi, der hun hadde et par års engasjement ved St. Teresa skole. Barna ble igjen i Sakkotai, hvor farmor passet dem. Året etter ble Rajkumar (kallenavn «Thambi»), som skulle senere adopteres av George og Philominammah, født. Han var i slekt med George og hadde en søster og to brødre. Faren døde da Rajkumar var meget liten, og så fikk moren og søsknene hans en tomt sør for huset «Medona» til å bygge en slags husmannsplass på. Jenteflokken elsket å leke med Rajkumar, som var det nærmeste de kom en bror.

På TUFs landsmøte i 1976 endret de navn til «Tamil United Liberation Front» (TULF, under Appapillai Amirthalingam) og programfestet løsrivelsen fra staten Sri Lanka på grunnlag av

et undertrykt folks rett til selvbestemmelse – en rett som er nedfelt i FNs lovverk og som har blitt støttet av det internasjonale samfunnet i mange andre sammenhenger. Bare ikke i denne.

Året etter gikk TULF til valg på løsrivelsesplattformen. Parlamentsmedlemmene som ble valgt på denne plattformen, skulle konstituere seg som Tamil Eelams riksforsamling. Philominammah var svært aktiv under valgkampen og skrev en 25-minutters tale som hennes datter Jugin, da 11 år, skulle holde for 500 mennesker hjemme i landsbyen, Sakkotai. Blant annet minnet hun om at de forskjellige folkegruppene hadde levd sammen i fred og ro under kolonimakten. Som en annen tamilske leder sa: «britene var i alle fall villige til å høre på oss».

Valgskredet som fulgte, viste til fulle at det tamilske folket på Sri Lanka ønsket en slik løsrivelse og selvstendighet. I tiårene etterpå har dette faktum bekvemmelig nok blitt glemt av Vesten, som slukte regimets senere påstand om at det måtte «frigjøre» tamilene fra motstandsbevegelsens «tyranni».

TULF hadde vunnet alle mandatene i de tamilske områdene og fikk støtte fra nesten alt som kunne krype og gå i nord- og øst-provinsene. Dersom partiet da hadde kommet i vippeposisjon mellom de to rivaliserende singalesiske partiene, kunne det kanskje ha utrettet noe. Men det var to valgskred i 1977, og i det andre ble den singalesiske venstresiden fullstendig utradert. Bandaranaike parti hadde vært ille nok for tamilene, men høyresiden («United National Party», UNP) under «den gamle reven» Jayawardene ble enda verre. Amirthalingam fikk uriasposten som opposisjonsleder mot Jayawardene og ble så beskyldt av singaleserne for alt som noen gang gikk galt. Han er blitt sammenlignet med både Mahatma Gandhi og Abraham Lincoln.

Som vanlig ble tamilenes stemmer møtt med nok en pogrom av brenning, plyndring, drap og voldtekt. Denne gangen begynte det i Jaffna, hvor noen politimenn som hadde være ivrige tilhengere av den sønderslåtte venstresiden, gikk til angrep på et tamilske karneval. Bander med «goondas» og væpnete munkar fikk gratis transport av regimet – og ble i minst ett tilfelle faktisk ledet av en statsråd. Singaleserne brente med glede ned de tamilskeide fabrikkene som de selv jobbet i, for rasehatet veide sterkere hos dem enn deres egne økonomiske interesser. Nærmere 300 ble drept, og særlig hardt gikk det ut over plantasjearbeiderne. Ikke unaturlig var plantasjearbeiderne forhatt av etterkommerne etter de singalesiske bøndene som var blitt

fordrevet for å lage rom for teplantasjene, men siden man ikke fikk tak i noen britiske 1800-talls kolonialister, fikk etterkommerne av de importerte slavene gjennomgå. 40.000 mennesker ble hjemløse. Caroline husker at sårede flyktninger ankom Point Pedro med skip og fant veien til Sakkotai. Philominammah gav dem lov til å plukke og spise alle kokosnøttene i hagen og hjalp til å organisere innsamlinger.

Det var nå den virkelige flukten av tamiler fra det sørlige Sri Lanka begynte. Enten dro de til nord-provinsens jungel for å la seg verve til motstandsbevegelsen, eller så dro de til utlandet. Mange av disse internt og eksternt fordrevne hadde vært velstående forretningsfolk. På denne måten ble 1977-pogromen startskuddet både for borgerkrigen og for landets økonomiske sammenbrudd. Siden den gang har Sri Lanka kun overlevd på internasjonal bistand. Rettere sagt subsidierer de vestlige statene krigen mot tamilene. Selv om de ikke hjelper direkte til med krigføringen (skjønt noen gjør dette også), så kan regimet anvende bistandsmidlene til å holde liv i det sivile samfunn mens det bruker sine egne penger på våpen.

Samme år begynte George med sin egen internasjonale bistand. Det vil si, han ble med i Jaffna-tamilenes tradisjonelle «postordeøkonomi» ved å arbeide i utlandet og sende penger hjem til familien, som pakistanere og andre gjør eller gjorde i Norge. Nordmenn som har giftet seg med jenter fra en del asiatiske land vil forstå dette, ettersom de er med på å holde liv i en storfamilie og dermed kanskje hele landsbyen. Oljelandene i Den persiske gulf er kjent for at deres egne borgere ikke nedlater seg til å gjøre vanlige jobber men importerer billig arbeidskraft, både kvinnelig og mannlig. Selv om gjestarbeiderne skulle ønske det, er det som kjent nokså vanskelig å bruke penger på moro i Saudi Arabia, og derfor blir alle pengene sendt hjem. Uten de fem jentene hadde George klart seg fint som minibusseier, men før eller siden ville han trenge hele fem medgifter.....

Så solgte George minibussene sine, og gjennom et arbeidsbyrå fikk han ansettelse som bussjåfør i Saudi Arabia. Selskapet, som var styrt av briter men formelt var i saudisk eie, forsynte ham med et fint hus og andre goder, mye penger å sende hjem til Sakkotai og én måneds ferie hvert år, med gratis flybillett. Han reiste hjem hver jul. I 1986 hadde han en scooter med seg også, som Jerin kjørte rundt med Philominammah på. Jentene fikk nemlig atskillig større frihet enn det som var vanlig den gangen. For sin del måtte Philominammah passe sin lærerjobb, sine fem døtre, samt Rajkumar-familien og sitt stadig voksende politisk

engasjement. Siden dette var Asia, var hun imidlertid ikke alene om det, men fikk god hjelp av hele landsbyen. Dessuten ble eldstedatteren Helen de neste ti årene langt på vei reservemor for de fire yngste jentene, Caroline, Jugin, Jacolyne og Jerin og lille Rajkumar. Fra da av og frem til hun flyktet til Norge, jobbet Philominammah bare på én skole, skolen i «Tiger-redet» Velvetturai.

Borte i Saudi Arabia fikk George vite lite om det som foregikk hjemme. Philominammah skrev selvfølgelig brev, og George manet stadig til forsiktighet. Han var mye mindre politisk engasjert enn henne. Ikke at han var uenig eller ikke støttet frigjøringsbevegelsen, nei, saken er bare at hans fokus var, og er, fullstendig på familien. Vi kan kanskje si at George og Philominammah var et tidlig asiatisk eksempel på omfordelingen av kjønnsrollene som man feirer og fremmer i Norge. Det var ektemannen som var «hønemoren» som kun levde for hjem og familie, og konen som hadde øynene vendt mot fjernere horisonter.

Dessuten lærte George å være selvberget i Saudi Arabia, der han bodde i et rent mannsamfunn. Gjestarbeiderne, som kom fra mange land, måtte ta hånd om koking og rengjøring selv og kom tilbake til familiene sine langt mindre avhengig av familiens kvinnelige familiemedlemmer og mer innstilt på å ta sin del av husarbeidet. I sine siste år i Norge gjorde George 75 % av husarbeidet. Det hører også med til historien at noen av gjestarbeiderne var singalesere, men at dette ikke var noen problem, de diskuterte politikk på i en vennlig tone. Faktisk var det ikke fra Philominammah, men fra andre tamilske menn i Saudi Arabia at George først hørte navnet «tigrene». Der borte fantes det imidlertid ingen politiske eller andre foreninger, alle var der kun for å tjene penger, og den eneste organiserte virksomheten var å gå til gudstjeneste, i en undergrunnsmenighet, ettersom kirker jo er forbudt i Saudi Arabia.

Tamilene har som sagt en nøysom kultur og er tradisjonelt lite risikovillige. Kapitalen fra postordreøkonomien i denne perioden med gjestarbeidere i Gulfen ble ikke investert i nord-provinsen men spart på bok i Colombo, eller for de mest vågale, skutt inn i forretninger i etablerte bransjer i det sørlige Sri Lanka. Dermed satt tamilene godt fast i klørne på det singalesiske flertallets stadig mer skrantende godvilje.

Siden George var borte og barna ganske små, er vi ikke helt sikre på detaljene i Philominammahs liv i denne perioden. Sent på 1970-tallet forsøkte hun seg i hvert fall på et fireårige korrespondansekurs i regi av London University. De to første årene, som i 1978 gav det srilankiske kompetansebeviset «General Academic Qualification», med dertil hørende lønnstillegg, besto hun. Fagene var tamilsk, økonomi og historie. De to siste årene, som skulle gjøre henne til «Bachelor of Arts», synes hun å ha strøket i. George mener at hun besto i to fag, men ikke i det tredje, uten at han husker hvilket. Selv påsto hun senere at hun hadde fått sin bachelorgrad, men at dokumentene hadde gått tapt i krigen. Sikkert er det at mange papirer ble brent da huset senere ble beskytt. Det er ikke umulig at hun prøvde seg igjen senere med større hell. Forfatteren husker å ha hjulpet henne med å skrive mange brev til norske myndigheter angående ansiennitetskrav omkring 1997, brev som han dessverre ikke bevarte.

I denne perioden konsentrerte LTTE seg om å bekjempe statens etterretningsvesen, det vil si politi og angivere. Nordmenn som husker eller har studert andre verdenskrig, vil vite at uansett hvor stor andel av et folk som står bak en kamp for nasjonal frigjøring, vil det alltid være quislinger og angivere. Man trenger bare si ordet «Rinnan-banden». Og de fleste nordmenn vil nok ikke betrakte Milorgs drap på slike angivere, og på gestapister, som «terrorisme». Men det var jo nettopp dét Terboven kalte det, og – som vi skal se – er det Terbovens syn på saken som nå råder i verdenssamfunnet.

I april 1978 dro en politistyrke, ledet av en notorisk torturist, ut på tokt mot en av LTTEs jungelbaser, men ble selv utryddet. Noen dager senere påtok LTTE seg aksjonen, og også ansvaret for drapene på politimenn, angivere og Jaffna-ordføreren (i 1975). Nå gjorde de åpent krav på å være det tamilske folkets væpnede frigjøringsfront – skjønt et halvt dusin andre grupper konkurrerte med dem om dette. Måneden etter ble alle organisasjonene forbudt; en ny lov åpnet for arrestasjon og fengsling på mistanke, tortur, dødsskvadroner og beslag av eiendeler tilhørende alle som «støttet» motstandsgruppene. De tamilske områdene ble satt under enda tøffere militær okkupasjon.

Senere dette året fikk landet enda en ny grunnlov. Sri Lanka fikk atter en gang sin bekreftelse som et singalesisk-buddhistisk land, og enhetsstaten ble befestet med krav om 2/3 flertall i parlamentet samt folkeavstemning for å endre grunnloven. En slik terskel er ikke uvanlig i seg

selv, jf. EU-debatten her, men i 1978 ble det som en symbolsk erklæring om at singaleserne aldri ville slutte med diskrimineringen. I tillegg ble presidentembetet omdannet til såkalt «Executive Presidency», en mer fransk enn britisk forståelse av stillingen. Jayawardene, som hevdet å være landets 204. hersker i ubrutt linje, forsynte seg med så mange fullmakter at han ble for en diktator å regne. For eksempel satt han med udaterte, men ferdig undertegnede oppsigelsesbrev fra alle parlamentsmedlemmene. Og det ble ikke holdt noe parlamentsvalg i hele hans presidentperiode, ikke før i 1989. Den dagen grunnloven ble lagt frem for parlamentet, sprengte LTTE Air Ceylons eneste passasjerfly, og i desember foretok de sitt hittil største bankran.

I 1979 ble LTTEs leder Uma Maheswaran ekskludert fra organisasjonen. Han dannet en ny gruppe, «People's Liberation Organisation of Tamil Eelam» (PLOTE). Velupillai Prabaharan, som hadde grunnlagt tigrene i 1972, ble nå organisasjonens enerådende leder. Året etter ble den yngste av frigjøringsorganisasjonene dannet, «Eelam People's Revolutionary Liberation Front», EPRLF, som skulle vise deg å bli den nest viktigste bevegelsen etter tigrene. Samtidig med dette skiftet LTTE kurs. Tigrene suspenderte militære operasjoner i to år for å konsentrere seg om internasjonal og politisk mobilisering og nettverksbygging.

Bare ett år etter ble loven som forbød organisasjonene erstattet med «Prevention of Terrorism Act». I tillegg til å kriminalisere krenkende uttalelser (men gjett om den ble anvendt mot singaleserne som ville kaste tamilene i havet?) og straffe antistatlige graffiti med fem års fengsel, åpnet den for 18 måneders arrest uten rettergang, spesialdomstoler uten jury og tilståelser fremskaffet under tortur. Loven ble fordømt på det kraftigste av både Amnesty og International Commission of Jurists. Blant «vestligorienterte» land var det den gang kun apartheidsstaten Sør-Afrika som hadde en slik lovgivning. Den var meget sjokkerende i 1978, men selvfølgelig har både utenomrettslig fengsling og tortur av mistenkte nå blitt godtatt av en del «vestlige demokratier».

Nå ble nye hærstyrker sendt til Jaffna med ordre om å knuse motstanden innen seks måneder. I det påfølgende terrorveldet ble hundrevis arrestert, torturert og drept. Likene ble dumpet i veikanten.

Vi mennesker lider av en merkelig mangel på symmetrisk tenkning, vi forventer stadig et helt annet handlingsmønster hos andre enn det vi vet at vi selv hadde utvist i samme situasjon. Vi vet at grusomme ting gjort mot oss selv, får oss til å hate gjerningsmennene og forsterker vår vilje til å ta opp kampen mot dem. Men av en eller annen grunn forventer vi at våre motstandere reagerer helt motsatt. Under annen verdenskrig bombet tyskerne f.eks. britiske sivile for å knekke deres kampånd og få dem til å slutte fred. Dette virket ikke, bombene sveiset bare britene tettere sammen og gjorde vanlige folk til helter. Til tross for denne erfaringen bombet britene tyske sivile på samme måte (med renter) og med samme formål, for å få dem til å gjøre opprør mot Hitler. Dette virket heller ikke. I nyere tid har vi sett hvordan 11. september sveiset amerikanerne sammen, ikke minst i viljen til å hevne seg. Og hvordan kan ikke de samme amerikanerne forstå at muslimer også er mennesker, med samme reaksjonsmønster – det vil si, når du dreper deres mødre og brødre, reagerer de, de også.

(Man kan selvfølgelig si det samme om en frigjøringsbevegelses bruk av terrorisme mot sivile mål for å få det fiendtlige regimet til å endre oppførsel. Den eneste måten dette kan fungere på, er ved å provosere regimet til enda større grusomheter mot sivilbefolkningen. Regimet driver da sivilbefolkningen inn i motstandsbevegelsen og forvandler dermed terroristkampanjen til alminnelig oppstand.)

Slik var det også med singaleserne i Jaffna. Det eneste de oppnådde, var å øke rekrutteringen til tigrene. Dersom jeg likevel skal drepes eller tortureres for min rase, religion eller annen tilhørighet, blir det en meget rasjonell avgjørelse å rømme til skogs og kjempe. I beste fall overlever jeg, i verste fall kan jeg ta noen fiender med meg.

I Sakkotais umiddelbare nærhet var det ingen leir for landstyrkene, men en fast marinebase. Hæren holdt til i Point Pedro, og hærens kommandostyrker (de verste voldtektsmennene og morderne av sivile) hadde sin base i Velvetturai, faktisk rett utenfor familiehuset til den unge Prabakaran. I tillegg ble det bygget vaktposter med kraftige lyskastere omtrent hver kilometer langs strandlinjen. Dagliglivet for sivilbefolkningen i området ble preget av tvangsarbeid for soldatene, patruljer, portforbud og nattlige drap.

I 1981 gikk Caroline på gymnas i Jaffna, og i likhet med elever i den videregående skolen i griségrendte strøk i Norge, måtte hun bo på internat. Hun var derfor i tamilhovedstaden da den

ble brent av det singalesiske politiet. Regimet hadde tilbudt å opprette distriktsutviklingsråd som et lite tiltak i retning av selvstyre. Hvorfor dette aldri kunne være nok, ble illustrert under valgkampen. To statsråder og en gruppe høyere offiserer i sikkerhetsapparatet hadde kommet til Jaffna for å føre tilsyn med valgene. Nøyaktig ved midnatt den 31. mai 1981 ble det fra myndighetenes side iverksatt en aksjon som fortsatte i to døgn. En stor gruppe politifolk fra Colombo, anslagsvis mellom 100 og 200 mann, satte fyr på markedsplassen, hundrevis av butikker, kontorene til TULF, en uavhengig tamilsk avis og huset til parlamentsmedlemmet for Jaffna krets. Fire mennesker ble drept. Senere påsto regimet at det hadde vært «mytteri» blant «fulle politifolk», men pussig nok ble det verken erklært portforbud eller unntakstilstand.

Den første nattens gjerninger var imidlertid ingenting å regne mot den andre natten. Nå gikk politiet til verks mot Jaffna bibliotek. Biblioteket var etablert i 1934, var bygget med frivillige bidrag fra befolkningen og uten et rødt øre fra staten. Da det sto ferdig i 1959, var det det fineste bygget i tamilområdene. Med sine 95.000 bind var det landets neste største bibliotek. Viktigst av alt var imidlertid samlingen av eldgamle og sjeldne manuskripter. Tamilsk er som tidligere nevnt et av verdens tre eldste levende språk og har en litteratur som allerede var tusen år gammel da nordmennene begynte å legge ut på sine vikingtokt.

Jaffna bibliotek var altså et kulturklenodium uten sidestykke for den tamilske nasjonen. Og så kom politiet, på sin andre natts herjinger, og brant det ned. Alle bøkene og manuskriptene gikk opp i røyk. En internasjonal fredsbevegelse som sendte en delegasjon til Jaffna for å undersøke begivenhetene, skrev følgende: «Skulle delegasjonen bli spurt hvilken ødeleggende handling som hadde den største virkningen på Jaffnas befolkning, ville svaret bli det råe angrepet på dette monumentet over Jaffna-folkets kunnskap og kultur og deres ønske om kunnskap og kultur....»²⁴

De to statsrådene som hadde kommet hit fra Colombo – for å overvåke valget, sa de – sto på verandaen på hotellet sitt og så på. Og dersom det var noen i Jaffna som mente at dette var en tilfeldighet, og at de to ministerene – som var begge herostratisk berømte forkjempere for singalesisk herredømme over tamilene – ikke både hadde planlagt og ført tilsyn med

kulturmordet, så fikk de svar i de neste månedene. For det første var bibliotektragedien ikke nevnt i de singalesiske avisene. For det andre ble det aldri noen granskning eller straffeprosess. Tvert imot, da Amnesty var på besøk året etter, kunne de konstatere at politimennene som hadde vært involvert i dette, var blitt forfremmet. For det tredje, da TULF fremmet sitt mistillitsforslag i parlamentet, svarte det regjerende partiet med å vedta et mistillitsforslag mot opposisjonslederen – den eneste gang i verdens parlamentariske historie at noe slikt har skjedd. Så ble reglene endret for å sikre at ingen tamil kunne bli opposisjonsleder for fremtiden. Noen singalesiske representanter brukte da resten av sesjonen til å diskutere hvordan de ville drepe de tamilske representantene, f.eks. med «fargerike» metoder fra det gamle kongedømmet. For veldig mange tamiler var dette et endelig svar på spørsmålet om det gikk an å leve i samme stat som singaleserne. Ikkevoldslinjen var død.

I august 1981 fant nok en pogrom sted, med hundrevis av drepte. Også i dette året kom International Commission of Jurists på besøk og fordømte Sri Lanka nord og ned. Det skulle bli mange slike besøk og rapporter i årene fremover, og på ett tidspunkt på 1990-tallet var landet nr. 3 på Amnestys verstingsliste, rett bak Talibans Afghanistan og Saddams Irak. Det er mulig at dette hadde betydning for vestlige regjeringers innvilgelse av asyl til de få flyktningene som snart rømte landet. Men som vi skal se, er det vanskeligere å få øye noen effekt av dette på deres støtte til krigen mot tamilene.

I 1982 brukte George noen av sine gode inntekter fra Saudi Arabia til å bygge et hus til i Sakkotai, med navn «Philomin» (ingen forklaring nødvendig!). Men dette skulle de ikke flytte inn i selv, det skulle være til eldstedatteren Helen, som var nå 20.

I juli måned samme år angrep tigrene en politistasjon i byen Nelliady, hvor Philominammah hadde hatt sin første jobb. Tre måneder senere angrep de en politistasjon i Chavakachcheri og tok masse våpen. Et av tigrenes særtrekk var nemlig at de kunne sagt som Øyvind i Sverres saga: «De våpnene jeg tenker å slåss med, kommer til meg fra byen, jarlsmennene har dem med seg.» Etter dette ble det meste av politikorpset nedlagt. Den 27. november døde den første Tigeren (løytnant «Shankar») av sår påført i kamp, og det er denne dagen som markeres

²⁴ Report of the Movement for Inter Racial Justice and Equality [1981], sitert i <http://www.tamilnation.org/indictment/indict019.htm>.

verden rundt, både i de frigjorte områdene og av alle eksilsamfunnene, som Martyrenes dag²⁵. Regimet svarte med å arrestere en god del av den tamilske middelklassen, dvs. professorer, leger og katolske prester.

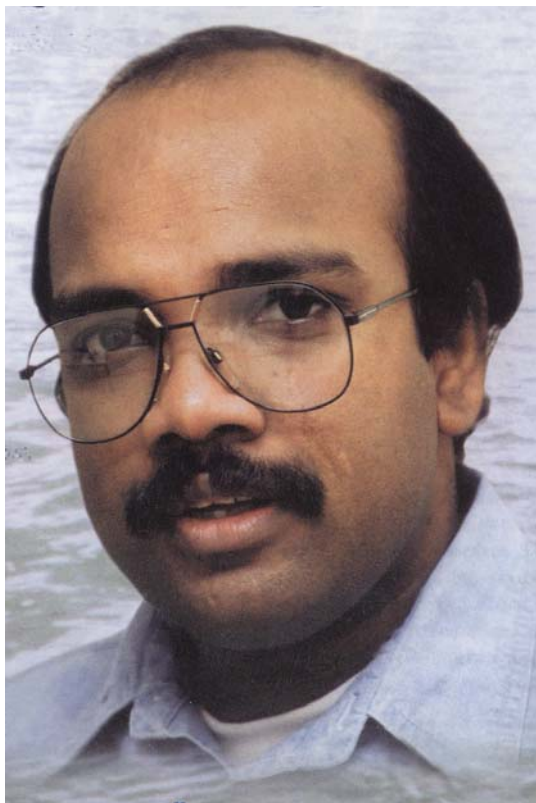
«Shankar», LTTEs første martyr, dvs. den første som døde i kamp. *Sakset fra kalender.*

Da hun avla sitt første besøk i landet som hennes familie var kommet fra, ble norskfødte Mariya fortalt av en Tiger at bestemor Philominammah hadde skrevet om all undertrykkingen med stort mot, til tross for at hun bodde alene med fem døtre. Hun skrev blant annet for det katolske ukebladet «Pathukavalen» («Beskytteren»), som ble utgitt av Jaffna bispedømme. Hun skrev mest dikt, om like rettigheter og verdighet for sitt folk, og om deres eget land som det eneste stedet hvor de kunne få disse tingene. Skolene holdte ofte talekonkurranser, og da skrev hun taler til forsvar for frigjøringskampen. I tillegg skrev hun sanger og dramatiske stykker både for offentlige skoler, søndagsskoler og bygdefester. Faktisk var hun en samfunnsleder i sitt lille hjørne av øya, nr. 2 etter presten, og kjent fra Point Pedro i øst til Velvetturai i vest. En lokal dikterhøvding, kunne vi sagt.

²⁵ Kan også oversettes som *De store helters dag*. Det er verdt å nevne at LTTEs falne, martyrene, begraves i velstelte gravlunder, selv om hinduistisk skikk ellers er å brenne de døde.

Av de forskjellige frigjøringsbevegelsene som kjempet mot regimet og dessverre også hverandre, støttet Philominammah kun LTTE. Allerede tidlig var det klart at tigrene var de mest målbevisste, best trente og mest disiplinerte. Dessuten var hun en personlig venn av minst to av de største lederne. Fremfor alt ble hun tigertilhenger på grunn av oberst Kittu, som var som sønnen de aldri fikk.

Den meget karismatiske Sathasivan Krishnakumar, eller «Kittu» (født 2. januar 1960), var utad kjent som student og innad som kommandant for Jaffna-regionen. Moren Rajalakshmi var og er den sterke matriarken, en søyle i det gamle Federal Party, som deltok i den store ikkevoldsprotesten i 1961. Den unge Krishnakumar ble rekruttert i 1978 av sin slektning Prabakaran. Han virket i det skjulte, men fortalte Philominammah hvilken stilling han hadde.

Oberst «Kittu», LTTEs kommandant i Jaffna og Philominammahs nære venn.
Fra internett.

George husker at Kittu aldri kom på besøk mens han var hjemme, at han virket litt skremt av den noe eldre mannen. En av tigrenes fordeler var og er et utmerket etterretningsapparat. Selv uten telefondekning følger Prabakaran nøye med fra sine skjulte jungelbaser. Han ble fortalt at Kittu jevnlig besøkte et hus hvor det bodde fem unge jenter. Dette må ha vært en eller

annen gang på 1980-tallet. Noen revolusjonære partier er meget puritanske hva angår levnet, og tigrene er kanskje de strengeste av alle. Prabaharan har alltid vært fast bestemt på at medlemmene skal være etiske forbilder, at de skal tjene folket og ikke seg selv, og den dagen kadrene begynner å sko seg på tjenesten, går alt ad undas. Fingrene fra fatet, altså! Hadde Kittu presset seg til sex med jentene, hadde han blitt henrettet.

Han tilkalte derfor Kittu og spurte ham, på sin karakteristisk milde måte, om han visste hvem denne personen var som besøkte Philominammahs jenteflokk. Kittu tilsto at det var ham selv, men forklarte at han aldeles ikke drev og misbrukte sin stilling til å beskatte distriktets unge skjønnheter, og at han derimot var en gammel venn av familien. Prabaharan gav da sitt samtykke til at han kunne fortsette.

Likevel sa Prabaharan seg noe bekymret for hvilken påvirkning alle de mannlige besøkende ville ha på jentenes fremtidsutsikter i en liten landsby, en bekymring pappa George delte. Hva ville folk si? Kanskje ingen da ville gifte seg med dem? Men Philominammah, som ikke var redd for noe eller noen, blåste av det hele. Hun hadde klokkertro på at alle jentene ville klare seg bra, og hun fikk rett – om enn ikke helt på den måten hun hadde ventet.

I løpet av de neste ti årene pleide Kittu og andre ledere, hvorav halvparten nå er døde, å besøke huset i Sakkotai et par ganger i uken. Fotfolket, derimot, besøkte huset nesten hver dag. Philominammah var som en mor for halve bevegelsen. Det kunne til enhver tid være mellom én og femten Tigre til dusj, middag, godt selskap, latter og alvorlige politiske debatter. Yngstedatteren Jerin husker å ha lyttet til en diskusjon om hvorvidt Tamil Eelam kunne være selvbergende. Kittu mente at i tillegg til jordbruk var det muligheter for oppdrett av fisk og reker. «Oppdrett?» Jerin hadde aldri hørt ordet før og lurte på hva det var for noe. Lite visste hun at om hun noen år senere skulle havne i et land langt mot nord som drev mye med dette «oppdrett».

Jerin husker også en mindre hyggelig debatt om hva man skulle gjøre med konkurrerende frigjøringsorganisasjoner. Burde man regne dem som fiender dersom de ikke ville samarbeide? Meningene blant tamilene generelt og de som samlet seg i Philominammahs hus, spesielt, var delte. Ungpiken Jerin husker at hun ble trist og lei seg da hun hørte hva tigrene faktiske gjorde med rivaliserende frigjøringsgrupper; om drap og tortur. Angivere og

motstandere ble bundet til en lyktestolpe, skutt på kloss hold, og liket etterlatt med plakaten rundt halsen som en advarsel. I den store kampen mellom organisasjonene som fant sted på åttitallet, ble TELOs leder drept av Kittu personlig. Men Jerin husker også at hennes mor var helt enig i denne uforsonlige linjen. Dersom de skulle klare å få sitt eget land, måtte tamilene stå sammen som ett folk, og utslette overløperne. Forfatteren er også skeptisk til hvorvidt man kan eller bør skyte seg til nasjonal enhet. Se også kapittel 10 for hans egne diskusjoner med Philominammah.

En meget heftig debatt som fant sted i 1984, var om Prabaharan skulle få lov til å gifte seg. Opprinnelig hadde tigrene en fast regel mot ekteskap, med omtrent samme begrunnelse som på Paulus' tid: at undergrunnsbevegelser og forfølgelser går meget dårlig sammen med huslighet og barn. Eller at revolusjonære må være gift med revolusjonen. Den reiser fortest som reiser alene, og man bør være klar til å ofre seg for saken uten å ha gitt gisler til skjebnen. Så langt så bra. Også Kittu ble nektet å gifte seg med sin kjæreste, og ifølge én kilde bar han alltid nag til Prabaharan for dette. Men da gikk selveste Sjefen bort og forelsket seg. Nå hadde han tre valg – å bite i det sure eplet og følge sin egen regel, sette seg over regelen som en stormannsgal sektleder, eller endre regelen for alle. Dersom han hadde tenkt å prøve seg på nr. 2, ville han møte sterk motbør. Både Philominammah og mange andre argumenterte iherdig mot at det skulle være én regel for ham og en annen for alle andre. Det hele endte med at *alle* tigrene fikk lov til å gifte seg – dog kun etter en viss alder og et visst antall års tjeneste. Prabaharan og konen Madhi fikk etter hvert to barn.

Philominammah tok ikke bare imot lederne og soldatene hjemme hos seg, hun sendte også ut mat til et hus hvor de holdt til. Dersom ingen kom den dagen, ble et av barna, vanligvis Helen (som den eldste og med et spesielt forhold til Kittu) eller Rajkumar (som «sønneren» i huset) sendt av gårde med en kurv. Huset til tigrene lå bare noen hundre meter borte. Det kan virke litt pussig at de kunne bo der såpass åpent. Men på dette tidspunktet hadde regimets sikkerhetsstyrker ingen peiling på hvem som var Tiger og hvem som ikke var det. Alle så like ut for dem, men lokalbefolkningen visste selvfølgelig hvem som var hvem. Og ingen i Sakkotai ville angi dem, støtten var fullstendig. Geriljaens fisk svømte trygt i folkets havdyp.

tigrene kom ofte og spiste kvelds med Philominammah og barna dagen før større trefninger, uten at de fortalte hva som var planlagt. Dette fikk de først vite etterpå, og kanskje gjennom

det at noen de hadde laget mat til, ikke kom tilbake.

KAPITTEL 5 – TATT AV BØLGEN

Det er mye å si om mormor. Men å få mine tanker og følelser ned på et stykke papir er vanskeligere enn jeg hadde trodd. For meg er ikke mormor bare den som var min mors mor. Hun var den som passet på meg når jeg var syk. Fortalte meg historier og spennende eventyr da jeg var liten og kjedet meg. En person jeg respekterte og så på som forbilde. En som jeg var inderlig glad i. Mormor står sentralt i alle mine gode barndomsminner. Det jeg likte aller best ved henne, var at hun var så menneskelig. Hun hadde sine gode øyeblikk og sine mindre gode. Det var ikke ofte mormor ble sur på meg, men jeg har forstått at når hun ble det, var det min egen feil. Hun ville at jeg skulle gjøre det rette. Hun fikk meg til å innse mine feil. Og det er akkurat det jeg synes er viktigst av alle hennes vidunderlige egenskaper. Hun ville at jeg skulle bli et bedre menneske. En som var målrettet. En som stod opp for sine meninger og synspunkter. Og en dag skal jeg bli den personen hun ønsket at jeg skulle bli. Som hun ønsket at alle hennes barnebarn skulle bli. Hennes død var en sorg, men hennes minne vil leve for alltid. I stedet for å sørge over tiden som ble tatt fra henne, er jeg overlykkelig for tiden jeg fikk med henne. For gjennom sitt eget liv lærte mormor oss noe viktig. Og det var å oppnå målene i våre liv, uansett sorg og hindringer.

Thivya (16), datterdatter

Kvart på ni om morgenen den 26. desember 2004 var George, Philominammah og Satya på kjøkkenet, mens Ratha var et sted ute i hagen. George hørte en merkelig lyd og så ut av kjøkkenvinduet. Derfra var havet normalt usynlig, ettersom det var to andre hus i veien. Men nå så han masse sjøsprøyt.

Hans første tanke var «jordskjelv». Han hadde aldri hørt om tsunami, verken fenomenet eller ordet. Ikke hadde han opplevd noe særlig jordskjelv heller, men han hadde i det minste sett jordskjelv på film og ettervirkningene av dem på nyhetene. Forfatteren minnet ham om at vi hadde opplevd noen mindre jordskjelv her i Bergen, med episenter i havet utenfor Sotra. Han visste også at jordskjelv betyr «kom deg ut av huset straks». Uten at han visste det, var dette

det riktige også i denne situasjonen, ettersom alle vinduene var sikret med stålgitter og huset følgelig var en drukningsfelle.

Så ropte han til Philominammah og Satya at de måtte løpe ut, og det gjorde de uten å nøle. Vannet kom nå østfra, så selv om kjøkkenet hadde dør ut til hagen på sørsiden, løp de instinktivt gjennom huset og ut bakdøren på vestsiden. De løp til steinmuren som omga hagen, og som var omtrent like høy som George, og klamret seg fast i den. Samtidig kom Ratha løpende, i selskap med naboen tvers over gaten, rektoren på den videregående skolen og sønnen hans. De hadde løpt gjennom Georges port og gjennom hagen på nordsiden av huset. Dermed dannet de to grupper – George, Philominammah og Satya i sørenden av hagemurens vestvegg, og Ratha med rektor og sønn i nordenden. Philominammah var for liten til å kunne holde seg fast på toppen av muren, og derfor holdt hun seg fast i George i stedet.

De ventet å bli truffet bakfra av en bølge med sjøvann fra havet, og det er selvfølgelig det som skjedde med de fleste andre ofrene for tsunamien. Etter ett minutt, eller hva George følte som ett minutt (tiden er en meget tøyelig størrelse under slike omstendigheter), lot bølgen imidlertid til å utebli, og de begynte å tro at den hadde stoppet opp og ikke ville nå så langt inn. Da plutselig sto vannet opp fra grunnen og muren begynte å rase sammen. Og så kom bølgen samtidig inn fra siden.

Forfatteren husker ikke å ha sett beskrivelser av dette fenomenet, at vannet kom opp fra bakken, noe annet sted i forbindelse med tsunamien. Men George er helt sikker i sin sak: Vannet kom først opp fra bakken, og dessuten var det oljeholdig. På grunn av økt hydrostatisk trykk må bølgen ha trengt inn i grunnen – som der for det meste består av korall og følgelig er meget porøs – og deretter tvunget grunnvannet opp. Dessuten husket George at det en gang hadde vært drevet oljeboring der. Det ble påvist olje, men funnene var ikke drivverdige med datidens teknologi.

Ettersom muren holdt på å velte, sa han til Philominammah: «Slipp meg!» og hun adlød. Dette skulle bli de siste ordene han sa til henne.

Vannet bar George oppover før det trakk ham ned igjen, opp og ned – han mener kanskje ti meter. Noen ganger var han på overflaten, andre ganger under vann, men ikke på noe tidspunkt hadde han noen som helst kontroll over hva skjedde. Han forsøkte å gripe fast i grener. Tre ganger fikk han tak i en gren, og tre ganger ble grenen revet ut av hånden hans. Den fjerde grenen tilhørte et tre med torner, og dermed klarte han å holde fast i den, eller rettere sagt, tornene holdt hendene hans i sitt grep. Han skjønnte imidlertid raskt at det å få et slikt feste ikke var noen udelt velsignelse, for nå var han under vann en god stund. Grenen og han holdt hverandre fast mens vannet steg ham over hodet. «Nå dør jeg,» tenkte han.

KAPITTEL 6 – VEIEN TIL UTLENDIGHET

Jeg vet faktisk ikke om jeg klarer å skrive om min kjære mamma. Tårer ruller nedover kinnene. Det er ufattelig å tenke at mor ikke lenger er hos meg. Jeg er veldig trist og lei meg. Hun var ikke bare en fantastisk mor og mormor, men også en god venninne for meg. Først og fremst en varm person i livet mitt. Vi hadde det så godt sammen. Det har alltid vært hyggelige samtaler mellom oss to. Vi fortalte hverandre vitser og lo og hadde det så morsomt sammen.

Da jeg giftet meg, begynte pappa å gråte, og så klarte ikke jeg heller å holde tårene tilbake. Jeg kunne se at mamma var trist, på gråten, men hun trøstet oss likevel. Hun var en sterk dame og støttet meg mye, spesielt når det gjaldt barna mine og deres oppdragelse. Hun var både en god mormor og en dyktig lærer for dem.

Jeg har mistet mange nære slektninger i tsunamien, men jeg tenker bare på min kjære mor. Jeg vet ikke hvorfor jeg ikke bryr meg om de andre som ble rammet av katastrofen, det er bare det at hun var så viktig for meg!

Hun var høyt elsket av oss alle, og savnet er ubeskrivelig. Det er utrolig trist at hun er borte, men den største trøsten er at hun er hos Gud. Jeg ber til Gud om at jeg skal møte mamma min i himmelen.

Jeg vet mye om mammas liv, hva hun har gjennomgått og hvordan hun taklet alle situasjoner, uansett hvor stor var påkjenningene. Hun var en ressurssterk kvinne som aldri var redd for utfordringer.

Hun hadde et sterkt ønske om å bidra til å bygge landet opp igjen. Og så klarte hun å hjelpe barna på Sri Lanka, helt til den siste stunden kom.

Caroline, datter

Før februar 1975 var det en del arbeidsinnvandring fra Sri Lanka til det fjerne Norge. Den første tamilen kom i juni 1955, studerte de norske fiskeriene og startet sitt eget båtbyggeri. En

eller annen gang på 1960-tallet fant Norges første tamilske barnefødsel sted – nærmere bestemt på Sotra. Mellom 1975 og 1983 var epoken for utdanningsinnvandring, og etter dette kom flyktningene.

I 1983 kom det første medlemmet av familien George til Norge. Bakgrunnen var at datter nr. 2, Caroline, for lengst hadde forelsket seg i en sambygding ved navn Thevanathan, som studerte medisin i Bergen. På grunn av diskrimineringen mot tamilene i utdanningssystemet hadde mange søkt sin utdanning i andre land, og i 1980 hadde Thevanathan valgt Norge, da tre av hans brødre allerede var her. Med en eksamen i engelsk språk og kanskje et turnusår til hadde Sri Lanka godtatt hans norske legeutdanning, og planen var så absolutt å vende hjem for å praktisere legegjerningen der. Hadde noen fortalt Caroline at hun skulle bo hele 22 år i Norge, bli norsk statsborger og føde tre barn her, hadde hun blitt meget overrasket, og det ville heller aldri gått, mener hun, om hun ikke hadde hatt andre familiemedlemmer her.

Caroline giftet seg med Thevanathan i Sakkotai i januar 1983 men kunne ikke følge ham til Norge før hun hadde fått visum. Hun kom til Bergen i april 1983. Hun var da det første kvinnelige medlemmet av familien som forlot landet, og den første over hodet som kom til Europa.

I tiden mellom Carolines bryllup og avreisen til Norge hadde tigrene drept selveste politisjefen i Point Pedro og deretter lansert sin første internasjonale appell, på en konferanse av alliansefrie stater²⁶ i Delhi. Det er mulig de burde talt sin sak for hele verden før, og bedre, men de har alltid vært den svakeste part propagandamessig. På den andre siden var Prabakaran fast bestemt på at tigrene ikke måtte bli et redskap i hendene på en av stormaktene for å male den samme stormaktens kake for deretter å bli sviktet i det øyeblikk det passet dens spill, slik det skjedde – og fremdeles skjer – med så mange frigjøringsbevegelser. Tigrene måtte bli selvberget og uavhengige så snart som mulig.

Da Caroline ankom Bergen, oppdaget hun at hennes ektemann tilbrakte tretten timer daglig på lesesalen. Naturlig nok følte hun seg både isolert og deprimeret. Et av de første inntrykkene

²⁶ Uttrykket «Den tredje verden» betydde opprinnelig landene som forsøkte å danne en tredje blokk, uavhengig av Vesten (Den første verden) og kommuniststatene (Den andre verden). Med andre ord ville de ha en annen dagsorden enn supermaktenes «kalde krig». Primus motor var India.

hun husker, var at hun ble irritert over hvordan vestlige mennesker koste og klinte i full offentlighet, noe som stred imot hennes egen kulturs blyghetsbegrep. Samtidig hadde hun ikke problemer med nordmenn som sådan. Tvert imot opplevde hun dem som vennlige og hjelpsomme, for eksempel var de parate til å snakke engelsk med henne i matbutikken.

I april 1983 ble regjeringsbygget i Jaffna sprengt i luften rett før det skulle være vertskap for en antiterrorisme-konferanse. Tre tamilske parlamentsmedlemmer i Jayawardenes parti ble drept, og alle andre tamilske kandidater for UNP trakk seg. Månedens deretter ble det avholdt lokale valg, og tigrene førte sin første politiske kampanje for å få folk til å boikotte valget. TULF gikk ut med en appell om deltagelse og ble ydmyket da nesten ingen stemte. Dette betydde at tamilenes parlamentariske parti, som for ikke så lenge siden hadde ledet kampen for tamilske rettigheter og selvstyre, nå holdt på å bli akterutseilt og miste grepet om grasroten. Flere geriljaangrep ble besvart med nye brannstiftelser i Jaffna by, denne gangen ikke av politimenn fra hovedstaden, men av hæren.

I juni måned var det nye branner og drap på tilfeldige tamilske sivile i Vavuniya og Trincomalee, to byer som hittil ikke var blitt påvirket, av militære og «goondas» i felleskap. Regimet innført en ny forskrift som tillot begravelse/kreming uten likskue, som skulle lette arbeidet med tortur og mord.

Den 23. juli 1983 ble en 15-manns patrulje utslettet i et bakholdsangrep under ledelse av Prabakaran personlig. Kittu var også med. Hærens umiddelbare hevn var som vanlig å drepe tilfeldige sivile, i dette tilfelle 60 stykker. Dette var imidlertid bare begynnelsen. Deretter fulgte en massakre på tamiler som varte i seks hele dager. Anslagene over antallet døde varierer fra 2.000 og opp mot 7.000. Ytterligere 150.000 mennesker ble husløse. I landsfengslet ble 53 fanger myrdet, inkludert lederne for frigjøringsorganisasjonen TELO, og en av angriperne sies å ha drukket ofrenes blod. Utenfor ble hele busslaster av tamilske sivile brent levende og småbarn hogget i stykker med lange kniver. Fordi pogromen var så mye mer omfattende enn vanlig, var det mange utenlandske vitner til det som skjedde. Av briter ble det utbrente Colombo sammenlignet med London under Blitzkrigen, tyskernes flybombekampanje. Langt borte i Norge husker Caroline en norsk kvinne på fjernsynet som fortalte at hun satt i en bil på vei til flyplassen mens gjengene gikk opp og ned langs kolonnen

med kjøretøy på leting etter tamiler. Bilen foran henne inneholdt en tamilsk familie, og gjengen helte følgelig bensin inn gjennom vinduet og tente på.

Dersom «Svart juli» ser ut som bestialitet utført i lidenskapens hete etter drapet på de singalesiske soldatene, var det nettopp det som var meningen, men skinnet bedrar. Det hele var godt planlagt på forhånd. Morderbandene var åpenbart ledet av kjente håndlangere av statsrådene. De hadde nøyaktige opplysninger om hvor tamilene bodde, og gikk faktisk med valgmanntall, i tillegg til å ha fått både transport og våpen fra Staten. Tamiler som leide hus eller forretningslokaler fra singalesisk eiere, fikk alle sine eiendeler brent, men forsiktig, for at brannen ikke skulle spre seg til singalesisk eiendom. I motsatt fall, der tamilene selv eide hus eller forretningslokale, var de slett ikke like forsiktige. De utenlandske vitnene merket seg hvor godt organisert det hele var. Både politi og hæren sto enten og ropte hurra eller var selv med på herjingene. Først etter fire dager ble begivenhetene kommentert fra offisielt hold, men kommentarene helte bare mer olje på bålet: president Jayawardene gikk nemlig ut på fjernsyn med et angrep på tamilsk separatisme, noe som bare satte opp rytmen i massakrene.

Før det hele begynte, hadde Jayawardene antydnet overfor journalister at de var i ferd med å planlegge et folkemord som kunne iverksettes så snart tigrene gjorde noe som kunne «rettferdiggjøre» det²⁷. Dette ville være en nyttig distraksjon fra den stadig større økonomiske krisen, med både inflasjon og massearbeidsledighet. Og i tillegg kunne regimet beslaglegge all skadet og forlatt tamilsk eiendom.

I en britisk avis kom Jayawardene med følgende uttalelse: «Jeg er ikke bekymret for hva det tamilske folket måtte mene.... nå kan vi ikke tenke på dem, ei heller på deres liv eller deres mening. Jo større press som legges på nordområdene, jo lykkeligere vil det singalesiske folket bli. Ja, dersom jeg sulter tamilene ut, vil det singalesiske folket bli meget lykkelig.» Enda klarere tale kom fra Dissanayake, han som to år tidligere hadde satt fyr på biblioteket i Jaffna: «Det er vi som kan angripe og beskytte dere. De bringer en hær fra India. Det vil ta 14 timer å komme fra India. På 14 minutter kan blodet til alle tamiler i landet ofres til jorden, av oss»²⁸.

²⁷ Jf. 11/9 og erobringen av Irak.

²⁸ Fra <http://www.tamilnation.org/indictment/genocide83/gen01.htm> og <http://www.tamilnation.org/indictment/genocide83/gen26.htm>

Regimet kom aldri med noen ord som kunne antyde at de beklaget det som hadde skjedd, annet enn et tåpelig forsøk å påstå at både tamiler, singalesere og muslimer i felleskap var blitt angrepet av venstrekrefter. Heller ikke ble det noen gang nedsatt noen undersøkelseskommisjon.

Men man kan ikke si at det ikke fikk følger. Pogromen ble benyttet til å rettferdiggjøre nye tiltak mot dens ofre, slik som Den sjette grunnlovsendringen, som gjorde det straffbart bare å tale for en selvstendig tamilsk stat: «Ingen skal direkte eller indirekte, innenfor eller utenfor Sri Lanka, støtte, ta til orde for, fremme, finansiere, oppmuntre til eller anbefale opprettelsen av en separat stat innenfor Sri Lankas grenser.» Man har altså ikke en gang rett til å ha meninger i fremmede land! Straffen for slik ytringer var tap av borgerrettigheter, beslag av all eiendom, inndragelse av passet og yrkesforbud. Parlamentsmedlemmer ville også miste sitt sete i nasjonalforsamlingen.

Verden fordømte «Svart juli» som folkemord, og den indiske delstaten Tamil Nadu reiste seg i forargede demonstrasjoner. Caroline gikk i tog i Bergen og knyttet dermed tettere bånd til det tamilske samfunnet her, som stadig vokste etter hvert som Norge, som mange andre land, åpnet sine dører for flyktningene. En halv million mennesker flyktet, og strømmen skulle bare tilta. Nærmere halvparten av alle Sri Lankas tamiler bor nå i utlandet. Det største eksilsamfunnet er i Canada. I Europa er Sveits det største vertslandet idet 1 av 80 av verdens srilankiske tamiler nå bor der; tamilene i Bern og Zürich jobber nesten utelukkende i restaurantbransjen, ettersom de vanligvis er litt for små av vekst til den andre store innvandrerindustrien, nemlig byggebransjen. Det bor nå ca. 13.000 tamiler i Norge, hvorav ca. 1.200 i Bergen²⁹.

Hjemme på øya oppsto det ikke unaturlig en bølge av tamilsk nasjonalfølelse og påfølgende rekruttering til den væpnede kampen. Inntil juli 1983 hadde alle grupperingene til sammen tross alt bare ca. 300 personer som arbeidet på heltid med saken. LTTE hadde 29 av disse, pluss like mange støttespillere. Et år senere var det mer enn 10.000 væpnede motstandsfolk. Den parlamentariske bevegelsen, TULF, begynte å miste all relevans, ettersom det ikke lenger

²⁹ Ifølge lederen for bistandsorganisasjonen TRO i Bergen. Dette inkluderer alle norskfødte barn. Andre oppgir lavere tall.

var noe å snakke med singaleserne om. TULFs leder, Amirthalingam, flyktet til Madras (nå Chennai) i India, ble der i fem år, og mistet derved både ansikt og autoritet.

«Svart juli» hadde også geopolitiske følger. Med 200.000 flyktninger nå bosatt blant språklige og kulturelle brødre i Tamil Nadu, hadde India grunn til å frykte at denne delstaten i ren forargelse selv ville komme på utbrytertanker. Dessuten var India skremt av hvordan den «pro-vestlige» Jayawardene søkte og fikk hjelp fra Indias hovedfiender i det geopolitiske spillet – Jayawardene fikk nemlig både pakistanerne og amerikanerne (og deres underleverandører, israelerne) til å trene hans styrker, særlig kommandotroppene og spesialstyrkene for «skitten krigføring», og fikk til og med våpen fra Kina. India fulgte en todelt linje: åpen fredsmekling, som vanlig blokkert av erkesjåvinistene, og hemmelig trening og bevæpning av motstandsbevegelsen i regi av etterretningstjenesten RAW. Denne ville bare leke med TELO, EROS, PLOTE og EPRLF. Men ved å appellere til Indira Gandhi personlig fikk LTTE være med også, i et separat opplegg. RAW forsøkte å kontrollere alle geriljagruppene, og lyktes med de andre; men ifølge tigrene holdt Prabakaran avstand. Det var dette, fremfor alt, som sådde splid mellom de forskjellige tamilske gruppene, spørsmålet om hvorvidt man skulle gå til sengs med indisk etterretning og så tjene dens hensikter.

Den indiske støtten førte til en voldsom vekst for de fire andre gruppene, men Prabakaran insisterte på disiplin og streng moral for å sikre høy kvalitet hos tigrene, om enn med mindre mannskap – og «kvinnskap», ettersom han var ivrig etter å skape en likestilt bevegelse. Kvinnelige geriljasoldater skulle på sikt ha sine egne enheter for å bryte ned avhengighetskulturen og fremme sin selvstendighet og selvtilit i alle oppgaver. De fleste jentene som slutter seg til tigrene, gjorde det mot sine foreldres ønsker, og frigjøring fra patriarkiet var så absolutt blant deres beveggrunner.

Delhis mål med det hele var meget begrenset, for India ønsket aldeles ikke noen selvstendig tamilske stat på øya, som kunne ha en uheldig smitteeffekt på den meget sammensatte indiske statsdannelsen. India hadde, og har fremdeles, flere etniske motstandsbevegelser å slite med. Inderne ønsket kun å legge trykk på Jayawardene for å få til en fornuftig politisk løsning og bedre behandling av tamilene, samt å gi hans pro-vestlige politikk et skudd for baugen.

En måned senere kom krigen til Sakkotai. Den 23. august 1983 ble 23 soldater drept av en mine. Datter nr. tre, Jugin, fortalte meg: «Vi hørte eksplosjonen og gikk ut for å se hva som skjedde. Da så vi soldatene som kom, de skjøt mot alt som beveget seg, så alle løp for bare livet. Vi flyktet med de klærne vi hadde på kroppen, og søkte ly hos en av mors slektninger et par kilometer borte, på et sted vi kalte for Old Church. Det var lengre inn i landet og unna hovedveien, så hæren var redd for å gå dit. Der bodde vi i en uke. Vi forsøkte å hente eiendeler fra huset, men vi hørte mye vill skyting og at folk ble drept, så vi trakk oss tilbake. Huset vårt ble også beskyttet.»

Etter en stund i Old Church flyttet Philominammah og familien til Viyaparimoolai (som betyr «handelsmennenes hjørne»). Stedet lå i samme korte, men avgjørende, avstand fra havet og hovedveien, men nærmere Point Pedro sentrum. Det ble nå forbudt å bo langs sjøen, og Sakkotai ble en spøkelsesby. Ifølge datter nr. fem, Jerin, hadde det vært førti familier i Sakkotai, til sammen om lag 220 mennesker. Hun husker dem alle fortsatt. De fleste av dem ble nå internt fordrevne.

Det gikk to eller tre måneder før de kunne hente eiendeler fra husene sine. I mellomtiden levde de på veldedighet, de hadde ingenting av sitt eget. I begynnelsen følte hæren seg svært usikker i dette nye området. De visste ikke hvem som var Tiger, og betraktet alle tamiler som fiender – og gjorde dem derved naturligvis til dét. Angrep mot sikkerhetsstyrkene ble rutinemessig møtt med represalier mot nærmeste sivile – man stoppet for eksempel en tilfeldig buss og skjøt alle passasjerene, eller angrep en tilfeldig landsby og drepte alle innbyggerne. Det ble da slik at hæren holdt seg langs hovedveien og tigrene holdt seg alle andre steder. En dag skulle Philominammah og barna besøke Old Church, men så traff de noen naboer som også snek seg bakveien, som kunne fortelle at militæret skjøt mot alt og alle, og at noen gutter de kjente, var blitt drept. De måtte vente til natten kom, når soldatene var for redde til å røre seg.

Samtidig, i august 1983, men langt borte, i det noe fredeligere Norge, begynte Caroline på «Innføringen», dvs. norskkurset for innvandrere på Nygård skole. Hun meldte seg også inn på Universitetet i Bergen med tanke på å ta en utdanning i kjemi, som det dessverre ikke ble noe av. Senere tok hun utdanning som legesekretær, men i alle år har hun mest jobbet som tamilsk tolk, med litt morsmålsundervisning i tillegg.

I 1984 kom israelske rådgivere inn i bildet for første gang, under påskudd av at EPRLF trente sammen med PLO. Og dette var året da regimet forbød fiske fra den tamilske kysten, som med et pennestrøk ødela leveveien for et helt samfunn. Plutselig var kampen ikke en sak bare for studenter fra middelklassen som hadde forlest seg på «Che» Guevara, nå strømmet også bøndene og fiskerne til. I 1984 forvandlet dermed LTTE seg fra å være en liten underjordisk motstandsgruppe til å bli en nasjonal frigjøringshær. På et tidspunkt gikk det mot konkurs, men da trådte M.G. Ramachandran (alltid omtalt som «MGR») til, forhenværende filmstjerne og nå allmektig statsminister i delstaten Tamil Nadu³⁰. Han og Prabakaran hadde en gjensidig beundring for hverandre. MGR beskyttet LTTE mot den indiske etterretningstjenesten, som foretrakk alle de andre, mer føyelige, gruppene, og forsynte dem med midler og våpen. For sin del gav den indiske hæren tigrene nemlig bare gamle, avleggs våpen, men drev nyttig opplæring i stridsteknikk.

I mange kriger har motstandsfolkene bedre motivasjon enn okkupasjonshæren, men mindre formell militære utdannelse. På Sri Lanka har det vært noe annerledes, idet opprørerne er regjeringsstyrkene underlegne kun i antall og i total ildkraft. Mesteparten av hæren består av fattige unge menn som har vervet seg bort fra arbeidsledighet, og som halvtrent kanonføde, uten peiling på hva de kjemper for, deserterer etter det første slaget. Tigrene derimot gjennomgår tre måneders rekruttskole av en helt annen intensitet, med fysisk fostring, lette våpen og politisk skolering. Dette etterfølges av tre måneders avansert trening i tyngre våpen og krigsøvelser med skarpt. Etter dette igjen kommer eventuell spesialisttrening i samband, demolering, minelegging og minerydding, elektronikk, sanitet og etterretning. Det fjerde nivået er utdanning som spesialkommandoer. I alt dette er det full likestilling mellom kjønnene. Der hvor regjeringssoldatene drømmer om tre måltider om dagen – med mindre offiserene stjeler maten – langt borte fra fronten, vet Tiger-rekruttene fra dag én at de skal i kamp. Stabsfunksjonene er antagelig også overlegne, for de forbereder offensive tiltak meget nøye og bygger fullskalamodeller av hele slagmarken i jungelen for øvelse. Endelig har LTTE

³⁰ Det er selvfølgelig bare i filmbyen Chennai (tidligere Madras) at actionhelter kan vinne de politiske toppstillingene, ikke sant? Etter Ramachandran ble Jayalalitha, som hadde spilt hindugudinner, statsminister i delstaten. Amerikanerne har bare nådd actionhelt-stadiet, de har ikke kommet så langt som å velge en vakker skuespillerinne. Halle Berry for President?

ofte vært raskere ute enn regjeringsstyrkene med å ta i bruk ny teknologi, som nattbriller, skulderbårne rakettvåpen og bruk av GPS i ildkontroll.

Etter å ha beskrevet LTTE fra 1980-tallet og utover som stadig mer av en opprørshær med evne til å slå regjeringsstyrkene i en jevnbyrdig kamp, må jeg for rettferdighets skyld også ta opp spørsmålet om terrorisme. I tillegg til militære operasjoner på slagmarken og angrep på militære anlegg og kommandolinjer utførte LTTE mange aksjoner rettet mot statsmakten, samfunnsøkonomien og den offentlige infrastrukturen, samt attentater på både singalesiske «hauker» og moderate tamilske politikere.

Jeg har min egen definisjon på forskjellen mellom «terrorisme» og «opprørskrig». Terrorisme er å drepe mennesker som forsøker å holde seg utenfor striden (i motsetning til politikere, soldater, revolusjonskadrer osv. som aktivt deltar i den). Terrorisme er å drepe disse ene og alene fordi de er på galt sted til galt tid, med det formål å skremme andre. Med andre ord er det ingen mulig handling ofrene kan utføre for å melde seg ut av konflikten og trygge seg selv³¹. Ifølge denne definisjonen er det meste av det som LTTE har gjort ikke terrorisme, men krig eller politisk vold – dvs. vold mot politiske aktører. Det faktum at regimet, som et ledd i en retorisk strategi (se Vedlegg 4), *kaller* alt LTTE foretar seg, også konvensjonelle militære operasjoner, for «terrorisme», endrer ikke på dette.

Likevel har det vært unntak. Bevegelsen har gjort ting som også i henhold til ovenstående definisjon har vært moralsk forkastelig, i tillegg til politisk selvødeleggende. Den har sprengt bomber i byer, den har angrepet folk i bønn og hentet mennesker ut av busser og drept dem, akkurat som de singalesiske «goondas» under politisk ledelse har gjort siden 1956. Den har gjennomført en etnisk rensing av nord-provinsen for muslimer. Antallet sivile ofre mellom 1984 og 2001 er anslått til omkring 1.500 singalesere og 800 tamiler og muslimer. Disse kan man legge LTTE til last, men de veier lite mot de singalesiske og indiske sikkerhetsstyrkenes drap på flere titusener tamilske sivile og anslagsvis 150.000 torturofre. Men ettersom de fleste av tigrenes 1.500 sivile ofre må forutsettes ikke selv å ha blod på hendene, er dette også terrorisme.

³¹ Dette har jeg lånt fra den italienske fascisten Sergio Panunzio. Drøftet i A. James Gregor, «Fascism's Philosophy of Violence and the Concept of Terror», in David C. Rapoport and Yonah Alexander, red., «The Morality of Terrorism; Religious and Secular Justifications», Pergamon (1983) s. 159.

For å finne ut hvor familien George står foretok jeg en liten «meningsmåling». Utvalget var George, Philominammah (posthumt gjennom ham) og de seks barna med ektefeller. Spørsmålet var: «Dere mener at det er legitimt å føre opprørskrig mot statsmakten. Men er det legitimt å spreng bilbomber midt i sentrum av Colombo og så drepe forbipasserende sivile?» Erkehauken var utvilsomt Philominammah selv, som syntes at det var beklagelig, men at terrorisme måtte tas i bruk «dersom ikke det fantes andre muligheter». Bortsett fra henne delte familien seg i et lite mindretall og et stort flertall. Mindretallet hadde blandede følelser og syntes at terrorisme var moralsk galt, men kunne kanskje rettferdiggjøres dersom den hadde en avskrekkende effekt, dvs. fikk singaleserne å holde opp med pogromene sine. Faktisk har det ikke vært stort med pogromer i Colombo e.l. i de siste 20 årene, nettopp fordi – sier mindretallet – man var redd for hvordan tigrene ville hevne en slik massakre. Flertallet sier derimot at man er i krig, og at sivile kan bli drept som en bivirkning av slag mot militære og politiske mål – regimet bryr seg jo døyten om hvor mange tamilske sivile det dreper med artilleri og fly – men bilbomber og togbomber med sivile som mål er absolutt galt. Deres side skal ikke drive med slikt, basta. En samfunnsleder har fortalt meg at størsteparten av den norsk-tamilske befolkningen deler dette synet. Det samme fant en amerikansk forsker på Sri Lanka i 2002: 90 % støttet selvmordsbombing mot militære mål, et fåtall mot sivile mål³².

Høsten 1984 ble krigen trappet opp, og over 100 militære og politi ble drept av LTTE. De andre gruppene gjorde også sitt, og ti bomber gikk av i hovedstaden. Den erfarne Indira Gandhi ble tatt av dage i forbindelse med en helt annen konflikt og ble etterfulgt av sin sønn Rajiv, hvis arbeidserfaring var begrenset til å være pilot i sivil luftfart. Dette var en katastrofe for den tamilske saken, ettersom den naive Rajiv Gandhi var et lett bytte for både «den gamle reven» Jayawardene og tigreneres fiender i Indias etterretningsapparat.

Det som skjedde med familien George i 1984, var at Jerin ba sin far om han ikke kunne adoptere Rajkumar formelt slik at hun virkelig kunne få en bror. George fikk morens tillatelse, og det ble gjort. Familien hadde nå endelig en sønn.

³² Dr. Mia Bloom, sitert i The Island 20.12.2002 og TamilCanadian.com (peace process, peace analysis).

I januar 1985 ble et passasjertog angrepet av TELO, en tvilsom ære som anti-terrorist-nettstedene tildeler LTTE. Men i februar stormet og erobret tigrene for første gang en militærbase, og dette markerte en opptrapping av konflikten. Hæren kvitterte med å massakrere en flyktningleir, som nok er mye lettere. Også Jaffna politistasjon falt til tigrene. Det ble gjort forsøkt på å gjenreise biblioteket i Jaffna, men hæren ødela det igjen.

Jayawardene kunngjorde nå en plan om å «bekjempe terrorismen» ved å opprette flere singalesiske kolonier i det tamilske hjemlandet. Teorien gikk ut på å gjenskape forholdet mellom folkegruppene (75:25) i hvert distrikt på hele øya, eller rettere sagt, i hvert tamilske distrikt, for det sier seg selv at det ikke fantes noen planer om å plante tamiler i singalesiske områder for å gjenspeile dette magiske tallet. Bekjempelsen av «terrorismen» skulle nybyggerne selv stå for, og blant disse var en del tidligere straffedømte som var trent og bevæpnet av regimet og satt til å herje med den tamilske sivilbefolkningen.

I mai 1985 ble en passasjerferje stanset av marinen, og alle menn, kvinner og barn om bord, totalt 46, ble slått eller hogget i hjel. Hæren drepte 70 mennesker i Prabaharans hjemby, noe LTTE hevnet ved å drepe 150 i den singalesiske byen Anuradhapura. Denne gjengjeldelsen førte til et forsøk på forhandlinger som kunne være egnet til å gi opprørerne inntrykk av at regimet kun forsto seg på voldens språk. En måned senere ble en tamilsk landsby nord for Trincomalee, med 2.000 innbyggere, angrepet og tilintetgjort. Alt ble systematisk brent, fra maskineri til bøker, og alle husdyr slaktet. I løpet av sommeren skjedde det samme med 52 andre landsbyer. I oktober kom den store rapporten fra Amnesty International om Sri Lankas meget utstrakte bruk av de groveste torturmetoder mot alt fra vanlige kriminelle til singalesiske opposisjonelle og den tamilske sivilbefolkningen.

Etter 1985-massakren i Valvetturai,
hvor Philominammah var lærer. *Fra hefte.*

Samme år, i 1985, gikk de fire store frigjøringsorganisasjonene³³ sammen om å danne en paraplybevegelse under navnet «Eelam National Liberation Front», ENLF. Jayawardene tilbød våpenhvile på betingelse av at India trakk sin støtte. ENLF, derimot, insisterte på at man først måtte diskutere en politisk løsning. Det så ut som om den indiske linjen kunne bære frukter.

Det var i 1985 eller deromkring at hæren først viste seg i Viyaparimoolai. De skulle foreta et avhør, men heldigvis ikke av noen i familien George. Denne sommeren reiste også Jugin til Norge. Ikke fordi hun var gift med en student, som Caroline, men i egen regi for å gå på Fana folkehøgskole. Hun skulle ta innføringskurset og senere Handel og kontor på Bjørgvin videregående. Utdanningen ville ikke bli godtatt av utdanningsdepartementet på Sri Lanka, men hun så ingen andre muligheter. Utdanningssystemet på Jaffna-halvøya lå nå helt nede på grunn av vold og generalstreik, og hun var sjelden på skolebenken uansett. Fana-prosjektet gjaldt ikke å skaffe hjemlandet kompetanse men å søke ly fra krigen, i påvente av bedre tider. Like lite som Caroline hadde Jugin ventet at krigen skulle vare i 20 år til, og at hun skulle bli norsk statsborger med barn i den norske skolen.

Likevel ble det første barnebarnet til Philominammah og George født i Norge – Carolines førstefødte, Paul Arun. Det skulle gå et par år til før de fikk se ham, og dét på et sted hvor de aldri hadde trodd de noen gang skulle sette sin fot. Samme år kom også Kasthuri til verden,

³³ LTTE, TELO, EPRLF og EROS.

som i skrivende stund er forlovet med Paul og bor hos Caroline mens de begge fullfører videregående skole. Hun var derimot født på Sri Lanka og vokste opp i Florø.

Jugin tilbrakte den første måneden med Caroline før hun flyttet inn på internatet på folkehøgskolen. Det var et positivt internasjonalt miljø, men hun var veldig ensom og gråt mye. Alt hun husker fra denne tiden, var at en nabo kom for å vise henne den første snøen hun noen gang hadde sett. Det kan se ut som om ensomheten og smerten førte til en permanent fortrenning av alle minner fra denne perioden, en traumatisk reaksjon som jeg også har sett hos andre jenter i familien George.

Omtrent samtidig med at Jugin kom til Bergen, begynte de første fredsforhandlingene mellom Colombo og en nylig forent tamilsk nasjonal bevegelse. Disse ble holdt i Thimpu i Bhutan, det lille kongeriket mellom India og Kina. Alt den singalesiske siden var villig til å tilby, var noen distriktsutviklingsråd, som tamilene allerede hadde avvist som patetisk utilstrekkelig. Poenget var jo beskyttelse mot statlig folkemord. I stedet avgav delegatene Thimpu-erklæringen, som kunngjorde at tamilene utgjorde et folkeslag med eget språk, egen kultur og egen historie, med et klart definert hjemland og en bevissthet om egen etnisk identitet. Ifølge en FN-erklæring fra 1970 hadde de derfor rett til selvbestemmelse, noe som kan, men ikke nødvendigvis trenger å bety, fullstendig løsrivelse³⁴.

Den singalesiske siden sto fast på grunnloven og enhetsstaten. Grunnloven var blitt endret noen ganger siden selvstendigheten, og da alltid i tamilenes disfavør, men i det øyeblikket det var snakk om å gjøre noe for å få slutt på borgerkrigen, ble grunnloven plutselig noe som ikke kunne eller burde forandres. Og slik har det vært inntil i dag. På samme måte er alle løsninger som rokker ved enhetsstaten, uakseptable. Som vi har sett, ble enhetsstaten innført av britene i 1833, men Jayawardene snakket om en øy som hadde vært politisk forent i 2.500 år. Noe som ikke var tilfelle. Hundre år etter 1905 inviteres nordmenn å tenke seg at svenskene i Karlstad hadde erklært at «Det kommer ikke på tale å svekke eller dele en forent skandinaviske halvøy som vi svensker har styrt siden yngre jernalder».

³⁴ FN-erklæringen fastslo at statenes integritet skulle opprettholdes, bortsett fra etter imperialistisk eller kolonialistisk okkupasjon og overgrep mot mindretall – og tamilene kommer klart inn under dette siste forbeholdet.

Mens jeg holdt på med å skrive denne boken, spurte en norsk nabo meg hvorfor tamilene ikke godtok en føderal løsning, som har tjent mange etnisk sammensatte land så bra, f.eks. Sveits og Canada. Spørsmålet er stilt til feil adressat. Tamilene har sine største eksilsamfunn i nettopp Canada og Sveits og er meget klar over denne statsformens fordeler. Spørsmålet burde heller vært hvorfor singaleserne aldri har vært villige til å snakke om føderalisme? De har jo til og med gjort det *straffbart* å snakke om det! Alle diskusjoner med dem har begynt og endt med at enhetsstaten deres må aksepteres.

Under selveste Thimpu-konferansen gjennomførte hæren og «goondas» en ny pogrom mot tamilske sivile, som etterlot 200 døde. For den tamilske siden var dette den siste dråpen, og de trakk seg fra fredsforhandlingene. Jayawardene hadde dermed fått det som han ville og kunne bedrive sitt meningsløse politiske skuespill mens han fikk tak i nye våpen og militære rådgivere fra Pakistan og Israel. Samtidig spilte han den forsmådde frieren og drev på denne måten inn en kile mellom India og frigjøringsbevegelsen. Thimpu-konferansen synes å være nesten glemt av kommentatorer flest, men huskes av tamilene som den dagen de serverte verden sin uavhengighetserklæring. Sammen med 1976-valget, da tamilene gikk til urnene og stemte for løsrivelse, tjener den som bevis på sakens legitimitet – særlig gjennom de mange årene da Sri Lanka benektet at det ble utkjempet noen borgerkrig og fortalte verden at de bare hadde et terroristproblem.

I februar 1986 begynte de srilankiske styrkene å bombe de tamilske områdene fra luften. Kort etter gikk ENLF i oppløsning, og det ble fiendtligheter mellom LTTE og TELO i Jaffna by. Utbrytergruppen PLOTE gav nå opp, for senere å komme tilbake som dødsskvadron for regimet. EROS var vennlig innstilt overfor LTTE, som var nå den desidert største frigjøringsorganisasjonen, mens EPRLF var tigrenes hovedrival.

Mange har vært forferdet over LTTEs grundige nedslakting av sine rivaler i de påfølgende årene, noe som kanskje berørte så mange som 1.700 mennesker, og mener at dette ikke gjorde annet enn å svekke den nasjonale saken. Prabaharans fiender påstår at han gjorde dette fordi han er en maktgal psykopat. For sin del sier tigrene at TELO og EPRLF var i lommen på indisk etterretningstjeneste, som kun melte sin egen kake, og at de dessuten tok for mye penger fra folket. Uten denne nedkjempelsen av de andre gruppene, sies det, ville den tamilske saken har forgått. Det kan se ut som om Prabaharan bestemte seg for at regimet bare

kunne nedkjempes av en samlet motstandsbevegelse, og at det ikke nyttet å forene så mange smågrupper (faktisk opp mot 40) på noen fredelig måte. En av grunnene til at han får slik intens beundring fra fotfolket, er at han har vist seg å være helt ubestikkelig og har stått imot både makt og penger fra Delhi og Colombo.

Det skulle imidlertid vise seg at en singalesisk analytiker hadde rett da han skrev at Prabaharans behandling av sine rivaler ville bety at han måtte tilbringe resten av sitt liv i skjul for deres hevn. På 1990-tallet virket alle de andre gruppene som speidere, forhørere og dødsskvadroner for regimet, ettersom geriljasoldater uten noen sak raskt forvandles til leiesvenner. I 2004-05, etter at den norske fredsprosessen kjørte seg fast, har denne «skitne krigen» blusset opp igjen.

I perioden 1983-86 var Prabaharan selv i India, under beskyttelse av den mektige statsministeren i delstaten Tamil Nadu, «MGR», og styrte bevegelsen derfra. Det var Kittu som hadde kommandoen i felten og vant heder i april 1986 ved å skyve den srilankiske hæren tilbake til sine leire. Den 3. mai 1986 sprengte LTTE nok et passasjerfly på Colombo flyplass, med 21 sivile ofre. Samme år ble kvinnegruppene omorganisert som en hærenhet under en mannlig kommandant. I oktober fikk jentene sin ilddåp. Da deres leir ble angrepet, slo de regjeringsstyrkene tilbake, drepte 14 soldater uten egne tap, bortsett fra sin mannlige sjef. I desember tok Kittu imot en delegasjon fra regimet for direkte forhandlinger, for aller første gang, men Kittu ble overbevist at dette var et knep for å så splid mellom LTTE og India.

Det var omtrent på denne tiden den singalesiske militæretterretningen kom i gang i familien Georges del av landet. Ettersom «quislinger» begynte å snakke med hæren, ville det ikke gå lang tid før hæren ville være i stand til å skille mellom Tigre og andre.

I 1986 kom også datter nr. fire, Jacolyne, til Fana folkehøgskole. Nå gjaldt det ikke bare å få tatt litt utdanning mens man ventet på bedre tider, nå gjaldt det å holde henne i live. I likhet med Jugin ventet ikke Jacolyne at hun skulle tilbringe 19 år i utlendighet, og ennå ikke ha slutten i sikte. Tilbake i Viyaparimoolai var nå bare Philominammah, Helen, Jerin og Rajkumar, mens George fremdeles arbeidet i Saudi Arabia og sendte penger hjem. Jacolyne husker at hun frøs så veldig – det var august i Bergen, som er kaldere enn noen årstid på Jaffna-halvøya – men at hun likte Byparken og alle blomstene der. Hun tok innføringskurset

på samme måte som sine to søstre, men valgte Helse- og sosiallinjen på Åsane videregående ettersom hun ønsket å bli førskolelærer. Senere, i 1990-91, tok Jacolyne barnepleierlinjen på Laksevåg yrkesskole og jobbet i personalbarnehagen på Haukeland sykehus og i en privat attføringsbedrift.

Fana folkehøgskole var ikke en like ensom opplevelse for henne, siden hennes første år falt sammen med Jugins andre, og da kunne de dele rom. Det var også på Fana at hun traff sin tilkommende ektemann, Felixkumar. Hans familie var fra Jaffna og var helt utenfor George-slektens bekjentskapskrets. Faktisk var det fire tamilske jenter og fire tamilske gutter på skolen. Det var da bare naturlig at folk fleipte om at de skulle danne fire par, men dette skjedde ikke, Jacolyne og Felix var den eneste kombinasjon som det ble noe av. Felixkumar tok også Handel og kontor og forsøkte å få jobb innen regnskap, men gikk senere over til sykepleien.

I november 1986 kom George tilbake fra Saudi Arabia for godt og var i Point Pedro i to eller tre måneder. Da han oppdaget at det ble utkjempet slag i og omkring Velvetturai, hvor Philominammah hadde hatt sin arbeidsplass i ti år, og i Sakkotai, hvor de tidligere hadde bodd, ble han forferdet og redd.

Etter tre år med base i India flyktet Prabakaran med sjefsideologen sin, Anton Balasingham, på tampen av 1986 for å gjøre sitt inntog i Jaffna i januar 1987. Det sies at den indiske etterretningstjenesten RAW var ute etter å drepe ham, og at Tamil Nadus statsminister, «MGR», hadde varslet ham.

I februar 1987 gav Kittu en intervju hvor han bl.a. sa: «Vår kamp var aldri en ideologisk kamp mot et flertall på grunn av rase eller religion. Det hadde med økonomiske faktorer å gjøre – med utdanning, ansettelse, vår rett til å bestemme selv.» Videre: «Politikerne har ingenting de skulle sagt i Jaffna nå, vi har fullstendig kontroll.... Vi ønsker en separat stat og har allerede oppnådd vårt mål her i Jaffna.» Og: «Tiden jobber for oss. Våre kadrer er meget

unge, de fleste 17-19. Alle er hengitt til saken, alle har vært personlig påvirket av volden. LTTE har over 10.000 soldater over hele landet. Hele Jaffnas befolkning støtter oss.»³⁵.

Så, i februar 1987, reiste George til Europa med Helen, også med tanke på å «overlevere» henne til hennes tilkommende ektemann Anton, en skolekamerat og nær venn av Kittu. George hadde godt med penger etter sine ti år i Saudi Arabia og hadde verken personlige ønsker om eller behov for å flytte til Norge. Han kom til Norge som asylsøker med henvisning til at familien var internt fordrevet etter trefningen i Sakkotai i 1983 og den generelle utryggheten i landet. Det kan dermed se ut som om han reiste fra Philominammah og lot henne i stikken hjemme, men at mennene reiser først for å sjekke ut eksillandene, er faktisk helt normal prosedyre i Asia.

Først ble han sendt til Sandvika asylmottak – i sine tropiske klær mens snøen lå på bakken – senere Telemark asylmottak. Der hadde han selskap av 20 andre flyktninger, for det meste tamiler og iranere. Asyl ble innvilget i juni måned. Å få Anton til Norge for å hente Helen tok lengre tid enn ventet. Samme år, 1987, fikk Caroline sitt andre barn, en datter ved navn Shanthya, som ble George og Philominammahs andre barnebarn.

Den videre utviklingen kom som lyn fra klar himmel. Den singalesiske hæren hadde vært beleiret på sine baser av LTTEs militære styrker, men en dag brøt de ut, og den 18. mars 1987 kom de til Viyaparimoolai. Jeg gir nå ordet til Jerin, som litt senere skulle skrive en beretning om dette som besvarelse på en stiloppgave på Fana gymnas. Følgende ble skrevet av henne på hennes egen norsk etter kun et par år i landet:

Den tanken slipper aldri taket i meg...

Jeg kommer fra Sri Lanka. Grunnen til borgerkrigen som foregår der er uenighet mellom regjeringen i sør og oss, tamiler, i nord. Regjeringen består av singalesere, som er i majoritet. Tamilene er en minoritet. Vi har ikke hatt de samme rettighetene

³⁵ Asiaweek, 8. februar 1987, sitert i kapittel 14 til Sacha Sri Kanthas The Pirabakaran Phenomenon. Denne boken lå opprinnelig ute på <http://www.sangam.org/PIRABAKARAN/>, men denne siden av nettstedet forsvant mens jeg skrev. En del av denne boken finnes også på <http://www.tamilcanadian.com/eelam/>, og det er mulig at den dukker opp igjen et annet sted. Jeg kan derfor ikke gi noen presise henvisninger til URL.

som singaleserne, og har alltid blitt undertrykket. Nå har vi fått nok. Nå vil vi ha vårt eget land på øyen.

Enhver tamil har sikkert sin egen historie eller opplevelse som han eller hun kan fortelle. Det har jeg også. Den tanken forlater meg aldri. Jeg får gåsehud når jeg tenker på hva som hendte.

Tidlig om morgenen den 18. mars 1987 fikk vi høre at singalesiske soldater hadde klart å komme ut av leiren i Jaffna. Før var det slik at tigrene ikke lot dem komme ut, men nå hadde de klart det. Point Pedro var den byen vi bodde i. Flyene fløy over byen og kastet mange løpesedler. Det var en advarsel fra soldatene. Teksten lød: "Alle må gå enten til kirker eller til templer. De som blir funnet i husene blir skutt av soldatene med en gang, uten betingelser".

Alle begynte å gå til kirkene og til templene. Men vi – min mor, bror og jeg selv – ville ikke gjøre det. Vet du hva som hendte dem som gjorde som det stod i flygebladene og gikk til kirkene og templene? Noen ble skutt. Kvinnene ble voldtatt og ungdommene ble arrestert. Vi ville være hjemme hos oss selv. En av nabofamiliene våre ville også være sammen med oss. Deres hus var stort og lå i hovedgaten. Vårt hus var lite og nest siste huset i en sidegate. Det var tryggere å gjemme seg hos oss, tenkte vi.

Vi hadde bestemt oss for å være hjemme uansett hva som skjedde, fordi vi var lei av å flytte. Det huset vi bodde i var ikke vårt. Vi bodde i hovedgaten ved stranden. Etter at en ny forordning sa at ingen måtte bo innen 100 m fra sjøen, måtte vi flykte. Vi flyttet og leiet et hus som lå i en sidegate 300 m fra sjøen³⁶.

I femtiden om ettermiddag gikk vi inn i soverommet og låste døren. Det var et lite rom, men vi var sju stykker i det rommet: mormor, mor, jeg selv, min bror, nabofamiliens mormor, mor og datter.

Vi hørte skudd og gjøing i det fjerne. Tiden gikk. I sjutiden nærmet skuddene seg og hundene gjødde nærmere. Det ble mørkt i rommet. Vi laget ikke en eneste lyd. Vi hørte

³⁶ Her hentyder Jerin til tvangsflyttingen fra Sakkotai til Viyaparimoolai beskrevet tidligere i kapittelet.

husene som lå i hovedgaten ble ødelagt. Skrittene kom til sidegaten. Vi hørte de grusomme soldatene snakke singalesisk. Vi skalv der vi satt og turde nesten ikke trekke pusten. De kom og sparket i gatedøren. Den var låst. De gikk. På motsatt side av huset lå en gård. Der var det en brønn. Soldatene tok opp vannet fra brønnen og vasket seg.

Plutselig sa mormor: "Jeg må på do, kan ikke holde meg lenger." "Du må ikke snakke høyt," sier mor. "Hvis de ser deg gå ut, vet du vel hva som kommer til å skje," fortsatte hun. Mormor tidde. Jeg syntes synd på henne. Jeg forsto hvor vanskelig det måtte være for den gamle. Jeg skulle også på do, men tidde. Det var tung luft i rommet. Nabomormoren hadde astma. Hun fikk ikke ren luft å puste i. Hun ville hoste, men... måtte ikke!

Da hørte vi roping og gråting fra nabohuset som var siste huset i gaten. Der bodde et gammelt barnløst ektepar. Damen hadde en niese som var like gammel som meg. Den dagen var hun sammen med dem. Soldatene gikk inn og grep henne i armen. De gamle gråt og bad dem la være på tamilsk, men soldatene forstod ikke hva de sa. Jenten ropte "Hjelp! Hjelp!" Vi hørte alt og visste ikke hva vi skulle gjøre. Vi ble enda reddere og tidde.

Ropingen minket, og snart kunne vi knapt høre stemmene. Soldatene pekte på vårt hus og spurte: "Hvor er naboene deres?" "De er sikkert gått i tempelet" svarte damen med skjelvende stemme. Hun visste egentlig ikke at vi var hjemme.

Natten gikk, men vi sov ikke. Øynene våre ville ikke ha søvn. Vi hørte skrittene og skuddene fremdeles. Vi satt og stirret på hverandre. "Amma³⁷! Amma!" ropte en skjelvende, svak stemme. Det var en gutt, kunne vi høre, og vi hørte noen slå ham. Han ropte enda høyere. Etter hvert minket stemmen, Til slutt hørte vi ingenting.

Det ble lys den 19. mars. Vi var spent på hva som skulle skje. Vi hadde et stort fuglebur i hagen vår. Det var det ca. 20 "lovebirds". Da det ble lys, våknet de og sang. En soldat som gikk på tur oppdaget dem. "Se her! Så mange fugler!" sa han på singalesisk. Han hoppet over gjerdet og kom inn. Gatedøren var låst. Så han skjøt opp

³⁷ = Mamma.

låsen så at de andre soldatene kunne komme inn. Det var fire soldater som kom inn og tittet på fuglene. Vi hørte skrittene til en soldat nærme seg. Han sparket i døren. Den gikk ikke opp. Han prøvde kraftig en gang til. Nå gikk den opp. Han ble jo helt overrasket over at syv mennesker hadde vært der hele natten, uten at de visste det. Alle løftet hendene i været og kom ut av rommet. Siden alle var kvinner, unntatt broren min, ville de kanskje ikke skyte oss med en gang.

Nabodatteren, som studerte i Kandy i Sør-Sri Lanka, kunne singalesisk. Akkurat da var hun på ferie. Soldatene ble glade da hun snakket på singalesisk. Det var grunnen til at vi ikke ble drept. En av soldatenes bror var hennes medstudent. Det ble nå en vennligere tone mellom oss og soldatene.

De sa at vi ikke trengte å være redde, og at vi kunne være trygge hjemme, men vi visste jo at man aldri kunne tro på dem. Det var nesten tre dager siden vi hadde spist noe skikkelig fordi flyene hadde bombet hele tiden de siste dagene. Vi måtte være i tilfluktsrom uten mat, men vi var ikke sultne allikevel.

Soldatene sa at vi kunne dusje og gjøre hva vi ville, bare ikke hjelpe tigrene. Vi gikk på do og vasket oss, ellers bare satt vi der. Vi var redde for at de ville skyte oss. Da jeg gikk til brønnen for å hente vann, så jeg meg rundt for hvert skritt jeg tok. Vi fikk kjeks og noen frukter fra soldatene. De sa at vi måtte spise dem. Vi lurte på om de var forgiftet. På den annen side kunne de jo skyte oss hvis vi ikke lystret. Så spiste vi dem. Vi vekslet ikke et eneste ord. Bare nabodatteren snakket med soldatene på singalesisk. En leder av soldatene (han var kristen) ba oss reise til Colombo, ellers kanskje ville vi bli drept.

Det begynte å bli mørkt rundt sjutiden den dagen. Vanligvis blir det ikke mørkt før i nitiden i mars. Jeg visste ikke hvorfor. Kanskje ville naturen også være med på å vise sorg. Det var allerede kommet mange soldater til huset vårt nå. Da kom en soldat. Han var muslim og kunne tamilsk. Han ville ha vann, så han til mor, og han fulgte henne til kjøkkenet. Soldaten så veldig nervøs ut. Det kunne jeg se. "I kveld vil det komme noen soldater og voldta jentene. Send dem til kirken eller til tempelet" sa han

fort og gikk ut. Mor ble jo helt fra seg. Hun visste ikke hva hun skulle gjøre. Problemet var å komme usett ut.

Sammen med damen som bodde i nabohuset, gikk vi tre jenter til tempelet. Det var en bakvei til tempelet. Vi nådde tempelet. Det var fullt av mennesker. Alle flokket seg rundt oss og spurte hvor vi hadde vært og hvordan det hadde gått, men vi ville ikke svare på det. Det var ikke så lett å fortelle det vi hadde opplevd, fordi vi ikke var kommet over sjokket ennå.

Vi fikk høre at det lå mange lik i gaten, og at mange var blitt brent inne. En av dem som brant inne, var den fattige drosjesjåføren Arun. Siden han var drosjesjåfør, kjente nesten alle ham.

Etter to dager dro de grusomme soldatene fra byen vår til en annen by. Folk kunne gå tilbake til hjemmene sine. Hele byen gråt. Det var minst én i hver familie som ble drept, brent eller torturert. Den eneste familien som var heldig var vår, men vi kunne ikke la være å gråte allikevel, da vi så vennenes og naboenes lik.

På den andre siden av huset vårt var det en ryddet gårds plass. Der luktet det vondt. Vi gikk inn på plassen og lette etter hva det kunne være for noe. Da fant vi et lik. Det var en gutt. Da skjønnte vi at det var den gutten som ropte "Amma! Amma!" da vi satt i soverommet. Vi kunne ikke identifisere liket. Det var allerede tre dager siden det skjedde. Kroppen hans var allerede full av marker. Senere ble det identifisert og det var Aruns sønn. For en ulykkelig familie som mistet både faren og broren samme dagen. Jeg tenkte på moren, hvor hardt det måtte være for henne når både sønnen og mannen hadde blitt drept. Hun måtte jo sørge for familien videre.

Liket luktet forferdelig vondt, og det kunne ikke bli flyttet, fordi det gikk i stykker når vi prøvde å løfte det. Vi måtte bare brenne det i gårds plassen. Verken moren eller søsknene hans kunne komme og se på liket før det ble brent, fordi det var portforbud. Neste dag lå bare hodeskallet og noen bein tilbake.

Tanken forlater meg aldri, drapene og likene. Jeg skjelver ennå og får gåsehud når jeg tenker på disse hendelsene. Det var enda mye som hendte som jeg ikke har ord til å skrive ned. Den eneste forhåpningen min er at vi får vårt eget land så snart som mulig.

Da han hørte hva som hadde skjedd, ba George dem om å flykte til sin bestevenn i Colombo. I tillegg hadde de blitt advart av tigrene om at EPRLF snart ville komme for å drepe Philominammah.

Philominammah, Jerin og Rajkumar reiste fra Jaffna-halvøya i slutten av mars. De tok buss til «grensen», som de krysset til fots i jungelen og over en elv. Jerin husker at hun ble sjokkert over å se alle tiggerne i hovedstaden, for tiggere var sjeldne i Point Pedro. De hadde sitt eget rom hos Georges venn, som formante dem om ikke å forlate huset. Likevel måtte de i kirken, de gikk til den berømte kirken St Anthony Kochikadadai, som også hinduer og buddhister verdsetter. Jerin syntes at det var rart å være flyktning i sitt eget land, og – selv om hun er det varmeste, åpneste og mest fordomsfrie mennesket som finnes – på grunn av opplevelsene hjemme, mislikte hun å se singalesere på gaten. Hjemme hos familievennen leste hun pensum for videregående skole, og både hun og moren hjalp Rajkumar med leksene. Av og til ringte George fra Norge, men han var redd for telefonavlytting.

Av alle i slekten var det Philominammah som var mest lidenskapelig knyttet til landet og som hadde minst lyst til å forlate det. Tanken bak flukten til Colombo var å avvente situasjonen og vende tilbake når den forbedret seg, men hærens strandhogg i Viyaparimoolai var bare begynnelsen.

Til tross for at India hadde trukket støtten til LTTE, stolte ikke Jayawardene på Delhi. Han styrket hæren og straffet hele nord-provinsen med total økonomisk blokade. Deretter, den 26. mai, utløste han «Operation Liberation». I første fase ble den østlige delen av Jaffna-halvøya, som Philominammah nettopp hadde flyktet fra, invadert av 8-10.000 mann og utsatt for massiv bombardering fra både sjø og luft. Mange byer ble frigjort ved å bli forvandlet til ruinhauger. Tusener av sivile ble arrestert – mange hundre frigjort ved å bli torturert og drept. På den tiden var LTTE ikke i stand til å møte slike styrker i åpen kamp og måtte trekke seg tilbake til den dype jungelen for å føre gerilja mot okkupantene på et senere tidspunkt. Som

Mao sa det: «Behold menn, tap land; landet kan gjenerobres. Behold land, tap menn; både land og menn går tapt.»

Den 1. juli grunnla tigrene sin første helkvinnelige treningsleir. Fire dager senere ble lærerskolen i Nelliady, hvor Philominammah hadde tatt sin utdanning, men som var nå en diger militærforlegning og overkommando, lagt fullstendig i ruin av en lastebilbombe med støtte fra en kvinnelig stridsavdeling. Dette var den første aksjonen fra selvmordskorpset «de svarte tigrene», og den dagen det skjedde, har siden vært deres spesielle minnedag. I perioden fra 5. juli 1987 og til den norske fredsprosessen ble innledet, ofret omkring 240 mennesker livet på denne måten.

de svarte tigrene rekrutteres kun fra eksisterende kadrer og velges ut gjennom en møysommelig prosess som omfatter fem eller seks skriftlige begrunnelser fra kandidaten samt et lengre intervju med Prabaharan. Hovedregelen er at man selv må ha mistet familiemedlemmer. Etter en bedre middag med Prabaharan, som lager den egenhendig, blir man sendt ut for å oppnå noe ved sin død, men til forskjell fra islamistene er det ikke snakk om noen belønning i himmelen. På denne måten ligner de mer på de japanske kamikazepilotene enn på al-Qaidas og Hamas' folk. Elitekorpset kan betraktes som LTTEs svar på flybombingen som både soldatene og sivilistene ble utsatt for. Også i motsetning til Hamas' selvmordsangrep var tigrenges angrep nesten alltid tett integrert i operasjonene på slagmarken. Stater har lov til å prøve å treffe fiendens politiske og militære ledere med bomber fra luften, som man gjorde med Gaddafi og Saddam – det er bare «terrorisme» når det gjøres fra bakken.

I annen fase gikk regimets styrker løs på Jaffna, med ordre om å brenne byen ned til grunnen og begynne forfra igjen. Selv om India ikke lenger sto bak LTTE, nektet landet å finne seg i sivilbefolkningens lidelser og sendte en hjelpekonvoi sjøveien. Da denne ble stanset av regimets krigsskip, begynte de å levere forsyninger med fallskjerm. Jayawardene fikk da valget mellom å skyte ned de indiske flyene eller gi seg og slippe mat og medisiner gjennom.

Ettersom alt hadde gått fra galt til så mye verre, ønsket George at konen og de yngste barna skulle komme til Norge de også og vente på freden. Den 8. august 1987 satte de seg på flyet. Bagasjen for et helt nytt liv var tre små ryggsekker. Philominammah og Jerin hadde fløyet en gang før, til India for å besøke en valfartskirke, men det var nytt for Rajkumar. Det var

flyskifte i Roma, hvor de sov på benkene på flyplassen og frøs på grunn av mangel på underlag og kraftig luftkondisjonering. Jerin husker at hun studerte alle de hvite menneskene som var så velkledde – og så varmt kledd.

De landet på Fornebu om natten og fortsatte å hutre og fryse. De leverte passene inn til politiet og ba om asyl, og deretter ble de kjørt til et midlertidig mottak i Sandvika og gitt «norskere» klær. Først veide myndighetene dem, målte høyden (hvorfor? vet ikke), fylte ut noen skjemaer og tok fingeravtrykk. De ble vist til et lite rom, som Jerin syntes var greit, men kaldt, og med helt uvante lukter. Allerede dagen derpå fikk de sitt første intervju med politi og tamilsk tolk. Hun gruete seg til dette, for hun forbandt politi med militæret, men fikk en hyggelig overraskelse – norsk politi var ikke noe å være redd for!

KAPITTEL 7 – ETTERLATT AV BØLGEN

Det jeg synes om mormor, er at hun var utrolig blid og en absolutt hele tiden smilende dame. Hun var og vil forbli en spesiell mormor som det ikke finnes maken til i hele verden. Hun var en kjempegod lærer og mor. Og jeg har aldri sett mormor være sur på verken meg eller andre. Og jeg tror ikke noen som helst har hatt en så snill mormor. Jeg kommer aldri til å glemme verdens beste mormor, Philominammah.

Verronica (13, datterdatter)

George hadde sluppet opp for luft der han klamret seg til treet under vannflaten og var overbevist om at han skulle dø. Han ville derfor slippe tak i grenen og komme seg til overflaten for å puste. I den grad han kunne tenke i det hele tatt, var han forberedt på å bli kastet rundt i bølgene nok en gang, som en filledukke, for så til sist kanskje likevel drukne eller bli smadret mot noe. Men bare å forbli der under vannet, åpne munnen og dø er noe som kroppen ikke vil, man kjemper instinktivt mot det. Men akkurat da George begynte å forsøke å slippe grenen, trakk vannet seg tilbake. Da kunne han se at treet var ganske lavt, at føttene hans bare var en god halvmeter over bakken, og at vannet bare rakk ham til livet.

Bygning i Mullaitivu etter flodbølgen.

For første gang kun han se omgivelsene sine. Han så noen levende mennesker, og noen døde. De fleste av disse var spedbarn og kvinner, de fleste nakne. Langt flere kvinner enn menn, i alle fall her. En lege fortalte meg senere at dette skyldtes forholdet mellom kroppsstørrelse og muskler, for det gjelder å holde fast ved noe mens vannet prøver å rive i deg. Til tross for at menn er større, har de sterkere muskulatur for å stå imot presset. De døde kvinnene var nakne fordi tradisjonelle klær ble mye lettere revet av i vannet. George hadde mistet lungien sin, sarongen, og trærne var fulle av sarier som om det skulle vært en slags bisarr vaskedag. Vestlige klær, så som jeans, og hans egen skjorte, ble på.

Treet var som sagt tornete, og han hadde det vanskelig for å klare å komme ut av dets grep, og hendene ble revet opp. Han oppdaget at han befant seg et femtitalles meter fra muren som han opprinnelig hadde holdt i. Omgivelsene var ikke umiddelbart gjenkjennelige, alle bygningene var borte. Han kunne se vestsiden av sitt eget hus, som var det eneste som fremdeles sto.

Tre-fire meter borte var en gammel dame, uten sari, med brukket håndledd. George vasset bort til henne og hjalp henne opp på høyere grunn. Bakken steg ikke mye over havet i Mullaitivu, men akkurat nok til at folk for det meste kunne komme seg ut av vannet. De overlevende hadde mange sår fra skarpe gjenstander som hadde truffet dem i vannet, ikke minste de sylskarpe bladene til palmetrærne.

Huset i Mullaitivu ble bygget så solid at det sto, mens alt annet ble revet bort.

Som mange andre gikk George for å finne klær der hvor butikken hadde ligget. Av ren nødvendighet, ikke for å plyndre den. Hadde forfatteren vært der, hadde hans første prioritet vært å beskytte føttene mot alt det skarpe som lå på bakken. I dette området går folk imidlertid barbeint eller i strandsandaler, og føttene deres er meget herdet. Da George vendte tilbake til hjemlandet sitt, hadde føttene hans blitt like myke som våre, men dette var over syv måneder tidligere. Hans første prioritet var dermed å dekke nakenheten, og han fant et par treningsbukser.

Snart fikk han se Ratha og konen Satya, som var skadet. Rektoren og hans sønn skulle også vise seg å ha overlevd. Men hvor var det blitt av Philominammah?

Til vår snille og inspirerende mormor:

Selv om du ikke er med oss i dag i egen person, vil din ånd aldri visne bort. Vi beundrer deg som en selvstendig kvinne som var også arbeidsom, kjærlig og omsorgsfull. Vi husker din gavmildhet og respekt for de trengende. Når vi lukker øynene, ser vi ditt vakre smil. Da vi kom til Norge, så vi at uansett hva du gikk i møte, hadde du alltid en positiv holdning til livet. Som dine barnebarn beundrer vi deg ikke bare som en mormor, men som en bestevenninne som alltid ville være til stede for oss under prøvelser. Vi kan ikke sette ord på hvordan vi ser opp til deg og verdsetter deg som person. Du lærte oss om livets viktighet og hvilke verdier vi må satse på for å finne lykken. Du viste oss hvordan vi skulle lære av våre feil.

Vi husker da vi dro til New York med deg, om de gode stundene vi hadde sammen. Vi husker at vi sov i bilen med deg fordi det var så lang vei. Selv om det var en regnfull og vindfull natt, så kom vi trygt fram fordi vi ba til Gud sammen med deg i bilen, og disse bønnene sier vi nå regelmessig på lange reiser. Vi sang viser som gjorde turen minneverdig. Vi besøkte «Ground Zero», stedet hvor World Trade Center hadde vært, og ble dypt beveget av å tenke på alle uskyldige mennesker som mistet livet i tragedien.

I dag tenker vi på deg som en rollemodell for oss. Noen gang spør vi Gud: «Hvorfor måtte

hun forlate oss?» Det er veldig vanskelig å akseptere at du ikke er med oss i dag, men vi vet at du er hos Gud. Vi har grått, ledd og nytt øyeblikk med deg, som alle sammen vil vare livet ut. Det du har lært oss, vil vi lære videre til våre barn. Du var vår skytsengel; du var mange mil borte, men vi følte alltid din beskyttelse over oss. Vi elsker deg av hele vårt hjerte og hele vår sjel, og som vi går videre, vil vi alltid huske alle de stundene vi fikk sammen. Og uansett hvordan våre liv vil forandre seg, så vil vi alltid være sammen.

Jamuna (17) og Jonathan (14), datterdatter og dattersønn

KAPITTEL 8 – DET NYE LANDET OG DET GAMLE

Det er ingen ende på hvor mye fint man kan si om mormor. Et så vidunderlig fantastisk menneske var hun!

Som nr. 2 og eldste jentebarnet i flokken har jeg mange gode minner om morfar og mormor fra barndommen til nå.

I 1987 kom morfar og mormor til Norge, samme år som jeg ble født. Siden da og fremover har mormor tatt godt vare på alle oss barnebarn og vært et godt forbilde for oss under oppveksten. Hun er fremdeles mitt forbilde, og det er ingen tvil om at hun er forbildet for mange andre også.

Man kan ikke bygge et hus uten grunnmur, like lite som man kan snakke et språk uten å lære seg det grunnleggende. Mormor var et viktig grunnlag for at jeg kan snakke og skrive flytende tamilsk i dag. Uten henne hadde jeg ikke nådd så langt.

Jeg har ikke ord for å takke deg, mormor. Jeg er kjempeglad og stolt over at jeg kan stå frem og si at du er min mormor og jeg er ditt barnebarn.

Det er et stort tap for oss at du er borte. Smerten er ubeskrivelig. Men den største trøsten er at du er hos Gud nå, mormor.

På vegne av oss, alle dine barnebarn, vil jeg si takk for din gode omfavnelse, omsorg og varme. Takk for alt og hvil i fred.

Shanthiya (18), datterdatter

Da Philominammah, Jerin og Rajkumar ankom Norge i august 1987, var George innkvartert på Telemark asylmottak. De tre andre ble først innlosjert på et skip i Drammen, men senere ble de overført til Larkollen asylmottak i Rygge, som lå idyllisk til ved sjøen, og de ble mektig imponert over norsk natur. «Praktisk leder» for alle asylsøkerne der var en gammel

venn av George fra Sri Lanka som alle kjente godt, og som bodde der med sin kone og to døtre etter å ha kommet i begynnelsen av 1987. Andre tamiler var der også, samt iranere, irakere og noen kurdere. Før en måned var gått, hadde Philominammah fått arbeid på Larkollen skole med å undervise tamilske asylsøkerbarn to timer i uken. Jerin husker at de hadde det godt på asylmottaket, for til tross for noen gnisninger mellom grupper og individer var det jo bedre enn krigen. Jugin og Jacolyne kom for å besøke dem. Kontakt med nordmenn var det verre med, de traff ingen bortsett fra språklærere og noen gamle Røde Kors-damer som sannelig gjorde sitt beste, men som ikke nådde helt gjennom barrierene som alder, språk og kultur skapte.

Etter hvert ble familien overført til Tinnsjø i Telemark, hvor de bodde i et hus med noen andre tamilske menn. Der jobbet George av og til i en eplehage og potetgård for dagpenger, slik asylanter hadde lov til. Andre nordmenn fikk de ikke kontakt med, bortsett fra norsklæreren, og da han så hvilken kunnskapstørst den unge Jerin hadde, brukte han henne som tolk i undervisningen og tok henne med ut i butikkene for å øve seg. Så kom vinteren, og det merkelige stoffet som het «snø». De to ungdommene løp ut for å kjenne på den og løp fort inn igjen.

De norske myndighetene var kjent med «Operation Liberation» og lignende nedslaktninger av sivile, og de visste at det var meget farlig å være på Jaffna-halvøya. I årene 1986-88 ble nesten alle asylsøknader fra Sri Lanka godkjent. Etter hvert ble den norske regjeringen mer kritisk innstilt, sa George. Antagelig på grunn av press for å ta imot færre, for bedre på Sri Lanka ble det i alle fall ikke. Det var i samme måned, august, at Anton fikk Helen over til Tyskland og giftet seg med henne. Det nye ekteparet skulle senere tilbringe noen år i Norge også, men siden 1992 har de bodd i Canada, hvor Anton jobber som sveiser.

Den 29. juli 1987 ble en avtale undertegnet mellom Rajiv Gandhi og Julius Jayawardene, «The Indo-Lanka Accord». Det var en tosidig avtale mellom de to regjeringene, som Prabakaran først fikk vite om på fjernsynet. Avtalen fastsatte at det måtte bli forhandlinger på grunnlag av kulturell identitet snarere enn nasjonal selvbestemmelse – tamilenes krav på hjemlandet sitt ble da til en viss grad anerkjent – og at de to tamilske provinsene skulle

utstyres med et provisorisk råd, regjering og statsminister. Det skulle holdes folkeavstemning om sammenslåing av nord- og øst-provinsene. LTTE skulle oppgi sine våpen innen 48 timer, mot å få amnesti, og etter 72 timer skulle det srilankiske militæret deretter holde seg i brakkene og landet styres av sivile, ikke militære. Dersom opprørerne ikke adlød, skulle avtalen iverksettes av inderne. India skulle sende en fredsbevarende militærstyrke på 15.000 mann, tre ganger LTTEs kampstyrke³⁸, i tillegg til å slå ned på de tamilske gruppene i India.

tigrene var ikke begeistret for å måtte avvæpne seg selv, uten at motparten kom med tilsvarende innrømmelser, f.eks. ved å trekke hærstyrkene helt ut av det tamilske hjemlandet, oppheve forbudet mot fiske og så videre. Forfatteren har aldri kunnet forstå tankegangen, som man støter på i mange slike konflikter, om at én part må gi avkall på alle sine maktmidler *før* den i det hele tatt får lov til å sette seg ved forhandlingsbordet. Forutsetter man da at den ene parten, som dermed blir knusende overlegen, vil bli rørt til tårer av denne edle selvoppofrelsen og dermed vil møte sin (nå maktløse) motparten på halvveien? Dette tror jeg ikke noe på. En slik forutsetning er i virkeligheten et krav om ubetinget ettergivelse. I 1905 ble den norske selvstendigheten riktignok kjøpt med nedleggelse av grensefestningene, men hvordan hadde nordmennene likt det dersom svenskene i Karlstad hadde sagt: «Vi kan gjerne være med og diskutere konsulatsaken og løsrivelse og alt det der, men først *etter* at den norske hæren og marinen er fullstendig nedlagt. Det skal ikke være ett eneste gevær igjen på norske hender når forhandlingene begynner»? Jeg hadde heller sagt at partene må forhandle med våpen i hånd, men uten å bruke dem, og det var nettopp dette den norsk-tilrettelagte fredsprosessen 15 år senere bygget på.

De indiske troppene ankom, utstyrt kun med lette infanterivåpen, og ifølge de senere memoarene til generalmajor Harkirat Singh, fullstendig uten stabsforberedelse. For eksempel visste de ingenting om Sri Lanka og måtte kjøpe turistkart i butikken³⁹. General Singh hadde stor respekt for tigrene og ønsket å snakke med dem, mens RAW og andre krefter ville bygge

³⁸ Ifølge den indiske general Taylor inngikk styrken ikke i den opprinnelige avtalen, men var resultat av at Jayawardene måtte trekke sine egne styrker tilbake til hovedstaden for å slå ned store singalesiske opptøyer. Inderne skulle altså passe butikken i nord.

³⁹ Intervju på et nettsted, upresist angitt, 1997, sitert i Sacha Sri Kanthas «The Pirabakaran Phenomenon», se note i kapittel 6 om hvor denne boken finnes/fantes.

opp EPRLF som sine maktkandidater i det foreslåtte selvstyret. Etterretningen derimot var skråsikker på at LTTE ikke ville gripe til våpen mot inderne, for tigrene var jo «deres». Da Singh fløy over jungelen med Prabaharans nestkommanderende, innså han at tigrene kjente hver tomme av landet sitt og umulig kunne nedkjempes. Om Prabaharan sa han: «Han er en meget enkel mann. Det er ikke noe tull med ham. Hans kone hadde tre sarier: én gikk hun i, én vasket hun og én var klar til neste gang. Det var alt.» Ifølge en LTTE-kilde klarte ikke inderne å overtale tigrene til å samarbeide før Rajiv Gandhi foreslo en hemmelig avtale – ettersom Indo-Lanka Accord hadde blitt inngått kun mellom ham og Jayawardene – og en utelukkende symbolsk avvæpning. Tigrene hadde gravd ned resten av våpnene sine, ikke minst etter råd fra «MGR», som – stikk i strid med Delhis politikk – fortsatte å hjelpe dem.

Den tamilske befolkningen var overlykkelig over å få beskyttelse fra «storebror». På et stort folkemøte i begynnelsen av august holdt Prabaharan en tale hvor han sa at han hadde ikke noe tro på opplegget, men at det tamilske folket ikke hadde noe valg. Singaleserne derimot var rasende. Allerede dagen etter at avtalen ble undertegnet, forsøkte noen singalesiske marinegaster å drepe Rajiv Gandhi i Colombo. Statsministeren overlevde kun takket være sin raske reaksjonsevne – han hadde jo vært flyger. Snart gikk venstrepartiet JVP for andre gang til væpnet opprør mot regimet, oppmuntret av Jayawardenes motstandere i eget parti. Maoistene drev med terrorisme i større målestokk enn tigrene (f.eks. drepte de buddhistmunker, noe LTTE har aldri gjort). Det er blitt sagt at hvis det var et mål å drepe like mange sivile som JVP, ville LTTE måtte kjempe og bombe helt til 2020. Pussig nok har JVP aldri stått på de mange internasjonale fy-listene, og i 2004-05 var de en del av den herskende koalisjonen.

Men Prabaharan fikk rett, for blekket var knapt tørt før alle løftene var brutt. Nye politistasjoner ble opprettet, nye koloniseringsplaner kunngjort, den provisoriske myndigheten for nord- og øst-provinsene ble ikke opprettet, og inderne fortsatte å bygge opp og bevæpne EPRLF. Singh påpekte senere dette siste som den viktigste årsaken til at alt gikk galt. Han og politikerne visste at etterretningstjenesten sto bak, sa han, men de kunne ikke kunne gjøre noe. Ifølge generalen var Prabaharan den eneste man burde snakket med.

Den 15. september begynte Theelipan, den 23 år gamle politiske lederen i Jaffna, sin «faste inntil døden» i et tempel. Flere andre slo seg sammen med ham og fastet, og det ble generalstreiker og andre støtteprotester. Naturlig nok ble ingenting av dette dekket av hovedstadens medier. I motsetning til Mahatma Gandhi, som både drakk vann og avblåste alle sine faster etter at motparten gav seg, avsto Theelipan fra væske også. Singh ønsket at indiske politiske myndigheter skulle komme og forhandle, men det gjorde de ikke, og 26. september døde Theelipan. Selvoppofrelsen hans vant mange hjerter for tigrene.

I begynnelsen av oktober tapte inderne nok et propagandaslag da en båtlast med 17 høyere offiserer ble tatt til fange av srilankiske tropper. General Singhs mandat var å beskytte dem, men han ble igjen overkjørt av de politiske myndighetene og beordret til å trekke sin beskyttelse. Offiserene spiste blåsyrekapselen sin for å unngå å bli fraktet til Colombo og torturert. (Indias ambassadør i landet, J.N. Dixit, forteller derimot et speilbilde av denne historien og legger hele skylden på Singh selv, som han kaller for «en meget udugelig fyr». Dette viser hvilket politisk kaos det var som undergravde indernes inngripen. Singh ble senere sparket uten forklaring, midt under slaget om Jaffna.) Tamilene var rasende, Jaffna eksploderte i opptøyer, LTTE angrep en indisk konvoi som hevn og Jayawardene avlyste hele amnestiet. Den 10. oktober 1987 ble de indiske styrkene beordret til aksjon for å avvæpne LTTE, og det brøt ut intense kamper.

Krig med det landet de hadde betraktet som sin elskede venn og beskytter, med verdens fjerde største hær, var en horribel overraskelse for tamilene. Tre dager etter krigsutbruddet bønnfalte Prabakaran India om å stanse, men Dehli oppfattet fredsbudet bare som et oppmuntrende tegn på svakhet. Dette var bevegelsens mørkeste time. Nå bestemte tigrene seg for heller å dø med våpen i hånd enn uten.

Hittil hadde India for det meste utkjempet korte kriger, mot Kina og Pakistan, eller parademarsjer, som inntoget i Goa. «Tvangsdiplomati» hadde det ingen erfaring med. Rajiv hørte mer på RAW enn på general Singh og trodde at tigrene kunne avvæpnes med makt på fem dager. Krigen skulle vare i to og halvt år. India hadde 100.000 mann på Sri Lanka,

omtrent det samme som Sovjet hadde i Afghanistan, men på et mye mindre område. De mistet ett og et halv tusen mann uten å oppnå noe som helst. Det var Indias Vietnam.

Troppene het «fredsbevarende styrker» men opptrådte neppe deretter. Ifølge tamilene førte inderne operasjonene mot LTTE som om de skulle være vanlige krigshandlinger på fiendtlig territorium, med stridsvogner, artilleri og kamphelikoptre. Som amerikanerne i Vietnam påsto inderne at de sloss «med én hånd bundet på ryggen» for å skåne de sivile, men som Prabaharan sa, da gruer man seg for å forestille seg hva de da hadde gjort med begge hender. Den 21. oktober stormet f.eks. inderne Jaffna sentralsykehus og skjøt 68 mennesker, deriblant tre ledende legespesialister, tre sykepleiere, 15 andre ansatte, samt pasienter. Barn som gråt når de så folk dø, ble selv skutt, likedan eldre pasienter som ba om vann. Totalt ble ca. 5-6.000 tamilske sivile drept på tre år.

Det verste var imidlertid voldtektene. Som vi så fra Jerins beretning i kapittel 6, var mange singalesiske soldater kroniske voldtektsmenn, men andre kunne også se på de tamilske kvinnene som medkristne (dersom de også var katolske) eller medborgere. Ryggraden i Den indiske hæren, derimot, er sikker, som ikke har noe til felles med Ceylon-tamilene, uansett religion⁴⁰. De indiske troppene var nok også forvirret av det plutselige skiftet fra fredsbevarende til krigerske oppdrag. Noen betraktet derfor felttoget som en gratis sex-reise. Gruppevoldtekter forekom hyppig, noen ganger ute i hagen for å ydmyke kvinnene foran naboene, og tamilske ungpiker kunne miste møydommen sin i en blodig seanse med et halvt dusin indiske soldater⁴¹.

Massevoldtekten av den tamilske befolkningen var et vannskille i rekrutteringen til tigrene. Kvinneandelen i LTTE økte dramatisk. Den seksuelle fornærmelsen fra de indiske troppene er

⁴⁰ Det var også tropper fra Tamil Nadu, som snakker samme språk, men jeg vet ikke om de var bedre eller verre når det gjelder overgrep.

⁴¹ Caroline kjenner slike jenter eller deres familier. I skrivende stund er Kofi Annan kommet i hardt vær fordi FN-soldatene har begått seksuelle overgrep i Kongo. Skjønt Indias okkupasjon av de tamilske områdene og krig mot befolkningen ikke var noen FN-operasjon, er det likevel pussig at nyere histories verste misbruk av «fredsbevarer»-begrepet ikke er bedre kjent.

imidlertid blitt fulgt av ideologiske fornærmelser, ettersom noen – på trygg avstand – har skrevet om hvor fælt det er at det fredelige kjønnnet går inn i soldatrollen og tyr til mannlig vold i stedet for å ta et prinsipielt oppgjør med det globale patriarkiet. Eller er det kanskje litt frigjort likevel å blåse huet av dem som har voldtatt deg? Er det kanskje litt «sterkt og selvstendig» å være den første helkvinnelige stridsenheten som ødelegger en indisk panservogn? Det er slik «Tigressene» ser det.

Faktisk falt den første kvinnelige tigersoldaten i kamp allerede første dag i offensiven. På dette tidspunktet hadde jentene ikke uniformer som nå, og de indiske troppene trodde de bare var en gruppe skolejenter langs veien – inntil de ble beskutt. Den andre dagen forsøkte indiske elitestyrker å ta Prabakaran til fange, uten å sikre radiosambandet, og ble nedslaktet av LTTE-kadre av begge kjønn⁴². Fra denne datoen og frem til årsskiftet førte LTTE et geriljafelttog på Jaffna-halvøya som skadet de indiske panserkolonnene og førte til kraftige forsinkelser for dem, men til slutt måtte de gi seg for overmakten, begrense tapene og trekke seg tilbake til jungelen på «fastlandet», i Vanni, området rett sør for Jaffna-halvøya.

I denne naturlige festningen fikk tigrene en flom av nye rekrutter og fortsatte å utvikle seg fra en undergrunnsbevegelse til en ordentlig hær, faktisk kanskje verdens mest effektive og nyskapende hær, og utvilsomt den mest kvinnelige. Leirer ble bygget i villniset, hvor dype brønner måtte graves og all mat fraktes inn på menneskeryggen. Mens de bygget disse basene og forsvarsverkene, måtte soldatene leve på én kopp ris og linser daglig. Dette var en helt annen måte å leve på enn deres foreldres – ikke som kontorister og rentenister men som pionerer.

LTTE forsøkte å slutte fred med India, som imidlertid krevde full overgivelse. I tillegg til krig mot tigrene bygget India opp EPRLF som «sitt» parti, og samtidig oppmuntret India TULF til å forhandle med Colombo. På dette tidspunktet ville EPRLF ha selvstyre innenfor den

⁴² I «Women Fighters of the Liberation Tigers» (LTTE, 1993) skriver Adele Balasingham at dette var det første slaget mellom indiske soldater og kvinner, men dette er ikke riktig, for på 1700-tallet hadde den indiske staten Hyderabad et regiment med kvinnelige musketerer, som i et stort slag mot Maratha-riket var den eneste enheten som ikke dummet seg ut.

singalesiske staten, mens LTTE ønsket full selvstendighet. Om LTTE hadde lidd nederlag, er spørsmålet om EPRLF faktisk kunne ha oppnådd en tilstrekkelig grad av selvstyre som Colombo hadde respektert også etter at inderne hadde dratt sin vei igjen. Dette kan det være delte meninger om i dag. I alle fall ble det slik at inderne opprettet et begrenset selvstyre – «North East Provincial Council» – som det ikke var blitt noe av når det var *tigrene* som ville ha det. Det ble holdt valg. EPRLF ble til kjernen av en ny milits, «Tamil National Army». Tiger-tilhengerne ble utsatt for deres dødsskvadroner. I øst-provinsen ble det opprettet et muslimsk heimevern, som også lå i krig med tigrene. Som vi så i kapittel 6, kom Philominammah og hennes to yngste barn seg ut av landet i tide etter ha blitt varslet om at de sto på EPRLFs dødsliste. Mange andre sendte derimot sine ungdommer til LTTE-leirene for å holde dem i live. Det sier litt om situasjonen i tamilområdene at det ble betraktet som tryggere å verve seg til frigjøringshæren og kjempe mot den lokale supermakten enn å bli hjemme som sivile. Ikke bare inderne men også EPRLF forsynte seg av motvillige kvinnekropper. Selv om LTTE-kadre godt kan slakte ned sine motstandere over en lav sko, gjør de seg ikke skyldig i voldtekt, og de som eventuelt måtte gjøre det, blir uten unntak henrettet.

Familien på Tinnsjø i Telemark fikk høre at de måtte overføres til Alta, men med litt forhandlinger fra dem og drahjelp fra Caroline, fikk de lov å forenes med de andre i Bergen. Den 22. februar 1988 ble de tatt imot av Innvandrerkontoret og tildelt en leilighet i Skivebakken, rett ved siden av Katten. Jerin sier at totalt sett trivdes familien godt i Bergen fra første stund, men at det gikk lang tid før de ble kjent med noen nordmenn.

I april satte de seg på skolebenken på Nygård skole for å lære mer norsk. De gikk i forskjellige klasser ettersom skolen prøvde å ha noenlunde samme alder på elevene i hver klasse og samtidig delte dem inn etter resultatet av prøver. Dessuten fikk elever under femten undervisning i andre fag enn norsk. Dermed gikk Philominammah og George i én klasse, Rajkumar i ungdomsklassen, og Jerin (som nå hadde fylt sytten) på noe som het «voksenopplæringen». I tillegg fikk hun og andre tamilske ungdommer undervisning på videregående nivå, bl.a. fra en realfagprofessor på det som nå heter Høgskolen i Bergen, Dhayalan. Philominammah fullførte de fire trinnene av «Norsk for innvandrere og flyktninger» i oktober 1989. I 1992 besto hun testen i norsk for fremmedspråklige på høyere

nivå. Jerin derimot gikk på norskkurs på Nygård skole frem til juli, med TV2s Kari Birkeland som lærer, men så gikk hun over til innføringskurset på Fana gymnas høsten 1988.

Nok en gang kom Philominammah i virksomhet som morsmåslærer. Formell stilling i Bergen kommune fikk hun i august 1988, og dette skulle hun fortsette med til julen 2003, altså i nesten 16 år. Allerede i 1989 var hun på kurs for morsmåslærere i Trondheim, og et par år senere var hun på seminar for læremiddelutvikling. Som vi skal se, drev hun med en hel masse ting både for tamilske og norske barn i tillegg til dette. Familien ble også raskt aktiv i den tamilske bistandsorganisasjonen TRO. George hadde en del jobber før han slo seg ned på kjøkkenet på Pastasentralen, som ble hans arbeidsplass til de dro tilbake til Sri Lanka.

Senere skulle en tamilske skole i Bergen kalles opp etter historiens første kvinne som fastet seg til døde for å fremme en politisk sak. «Annai» (mor) Poopathy var en 56 år gammel bestemor, som i likhet med mange landsbyjenter var blitt tatt ut av skolen og giftet bort 12 år gammel. Hun hadde ti barn, hvorav de to eldste ble skutt av hæren og en tredje torturert. Etter dette sluttet hun seg til en kvinnegruppe og protesterte mot grusomhetene. Da disse bare ble verre av «den indiske krigen», gikk hun 31 dager uten mat. Hun døde 19. april 1988. Poopathy var den første som frigjøringsbevegelsen ga tittelen «Naddhuppatalar», bokstavelig talt «Fedrelandselsker» (mer om dette i kapittel 11). Hennes dødsdag ble en minnedag for både henne og alle fremtidige Naddhuppatalar'er.

«Annai» Poopathy, bestemoren som sultet
seg i hjel som protest mot de indiske
troppenes krigføring. Den første
«Naddhuppatalar». *Sakset fra kalender.*

Nareshkumar hadde gått i samme klasse som Jugin i Point Pedro, og de hadde funnet tonen. Det ble faktisk kjærlighetsekteskap for hele den nye generasjonen! Ikke en eneste av barneflokken trengte, ønsket seg eller fikk noe arrangert giftemål på samme måte som foreldrene. I motsetning til mange av den eldre generasjonen tamiler var Philominammah liberal og trodde mer enn gjerne på kjærligheten.

Mens Jugin gikk på skole i Fana i det fjerne Norge, pugget Nareshkumar medisin på en nyopprettet privat høyskole. Etter at Nareshkumar og de andre i skolens første kull hadde fullført to år, mistet skolen dessverre tilskuddet og måtte stenge. Året etter, våren 1988, måtte han flykte til Colombo for å komme seg vekk fra krigen, og Jugin reiste tilbake til Sri Lanka for å gifte seg med ham der. Så kom Nareshkumar til Bergen i egenskap av studinens ektemann. I begynnelsen jobbet han på en fiskefabrikk i Florø for å forsørge både konen og en fattig søster som hadde flyktet til India. Dette ble en traumatisk opplevelse for bokormen Nareshkumar, og snart bestemte han seg for å gjenoppta studiene i Norge. Det sier seg selv at han ikke fikk uttelling her for sine to år med legestudier .

Den 13. juni 1988 kjøpte George og Philominammah leilighet i Løvåsveien, Fyllingsdalen, med husbanklån formidlet av Innvandrerkontoret. Snart sto de imidlertid på egne bein. Der bodde de med de to yngste barna, i nr. 11 – den nederste av de fem (den gang) gule blokkene. Omtrent samtidig kjøpte Jacolyne og Felix – som hadde giftet seg i januar samme år – leilighet i øverste blokk i samme borettslag, og i oktober måned kjøpte Jugin og Nareshkumar en leilighet bokstavelig talt vegg i vegg med foreldrene. Caroline og Thevanathan hadde kjøpt leilighet i Loddefjord året før, etter noen år på Laksevåg. I 1987 hadde Thevanathan imidlertid blitt ferdig med legeutdanningen sin og fått turnusstilling i Førde. Han ønsket ikke å pendle, og hele familien flyttet dit, ikke lenge etter at Carolines foreldrene flyttet til Bergen.

Philominammah og George i Løvåsbakken 11, 1989.

Samtidig som Philominammah og George flyttet til Løvåsen, begynte den indiske hæren en stor operasjon som hadde til formål å gjøre has på tigrene. Som alle andre operasjoner før og etter som skulle få endelig slutt på LTTE, ble operasjonen en fiasko. Opprørerne hadde gravd så dype bunkers at ikke en gang luftbombing hjalp, og inderne led ydmykende nederlag i bakholdsangrep.

I mars 1987 mistet de nesten sin venn oberst Kittu, da noen, trolig EPRLF, kastet en håndgranat inn i bilen hans da han var på vei for å treffe kjæresten, som studerte medisin i Jaffna. Han mistet et ben i eksplosjonen og flyttet til Madras for å lede propagandakontoret, men året etter ble alle tigrene i India arrestert. Etter å ha kommet tilbake til Sri Lanka og giftet seg med kjæresten, ble han motvillig sendt til London for å få et kunstig bein. Derfra ble han utvist, etter sigende for å ha presset tamilene i London for hardt for penger til LTTE, og reiste rundt i flere land før han ble tilbakekalt av Prabakaran.

Jugin på kjøkkenet i Løvåsbakken 11.

I løpet av 1988 fikk Philominammah og George sitt først canadiske barnebarn, Jamuna. I november ble det holdt valg for North East Provincial Council, som i alle fall LTTE mente var uekte. En tamilske politiker ved navn av Perumal fikk tittelen Chief Minister, som er det samme som statsministrene i Indias delstater heter, et klart signal om at her skulle det være føderale former. Jayawardene trenerte imidlertid delegeringen av makt og myndighet til det nye rådet, og svek dermed så vel India som EPRLF. tigrene var ikke så veldig overrasket. Dette kan være et av flere mulige svar til dem som spør hvorfor de ikke gikk inn for en føderal løsning – ved å gi Perumal og hans råd virkelig makt, kunne Jayawardene ha tilbudt tamilene et reelt alternativ og derved svekket tigreneres politiske stilling. At dette ikke skjedde, viste at den singalesiske politiske klassen ikke ville gi avkall på sin hellige enhetsstat, ikke en gang for å spille LTTE ut av banen og få fred.

På slutten av året gikk Jayawardene av som president. Han ble etterfulgt av Ranasinghe Premadasa, som hadde vært mot den indiske intervensjonen og hadde leflet med det

revolusjonære venstrepartiet JVP nettopp med det for øyet. Det ble holdt parlamentsvalg etter tolv års diktatur. Premadasa befant seg i en situasjon hvor han førte krig på to fronter samtidig, mot LTTE i nord og øst og mot JVP i sør. Faktisk var JVP nå på vippen til å erobre selveste hovedstaden. Første gang hadde de gjort væpnet opprør i den marxistiske revolusjonens navn, nå gjaldt det å bekjempe «indisk imperialisme». Dette var Premadasa selv ikke helt uenig i. Han var også i stand til å se at Jayawardenes forsøk på å isolere LTTE hadde vært mislykket. For formens skyld tilbød han begge opprørsbevegelsene forhandlinger, men ettersom tigrene ikke befant seg ved hovedstadens porter, vurderte han JVPs opprør som det alvorligste av de to truslene. For å knuse maoistene måtte han både slutte fred med LTTE og bli kvitt inderne. En våpenhvile ble undertegnet mellom Premadasa og LTTE den 28. juni 1989. Da fikk India oppleve at vertskapet i full offentlighet krevde deres tilbaketrekning, ellers ville deres tilstedeværelse bli betraktet som en okkupasjon. Dessuten kunne de ikke lenger opprettholde sin informasjonsblokade om hva de egentlig holdt på med i nordområdene.

Da skjedde det en begivenhet av den typen som ikke har sin plass i det svarthvite verdensbildet som regjeringer serverer sine befolkninger gjennom sine lydige media. Men det er dette som er politikkens sanne ansikt, et spill av skiftende allianser. «Strange bedfellows», som man sier på engelsk. Da inderne nektet å samarbeide, la Premadasa nemlig press på dem ved i all hemmelighet å forsyne LTTE med sårt tiltrengte våpen og ammunisjon! Da forsto Delhi budskapet og begynte å diskutere tilbaketrekning. Det er også blitt påstått at Premadasa gav disse våpnene til LTTEs nestekommanderende Mahattaya for at hun skulle styrte Prabakaran i et internt kupp. Ikke overraskende var den srilankiske hæren mindre begeistret for dette, og det gikk rykter om et militærkupp.

Samtidig dannet LTTE et politisk parti som kunne gå til valg for provinsrådet. Omtrent på denne tiden ble EPRLF og TELO slått sammen. Ettersom LTTE tidligere hadde absorbert EROS, ble det fra nå av og inntil 2004 kun to grupperinger av tamiler, bortsett fra de velmenende men maktesløse parlamentsmedlemmene. Det er motstridende meninger om hvem den tamilske befolkningen støttet mest i denne perioden.

Sommeren 1989 ble både TULFs ledere Amirthalingam og Yogeswaran, og Prabaharans gamle rival Uma Maheswaran, myrdet. Ugjerningene ble i alle fall begått av folk som sto nesteleder Mahattaya nær. Men siden Prabaharan samtidig ble meldt drept i et internt oppgjør med den samme Mahattaya, som inderne da kunngjorde som den nye lederen, er det også en teori om at det hele var iscenesatt av Indias mektige etterretningstjeneste – hvis agent Mahattaya muligens kan ha vært – for både å knekke alle som ikke samarbeidet med dem, og bringe LTTE i vanry. Det er riktignok slik at spillet skal spilles, men om det er sant i dette konkrete tilfellet, vet jeg ikke. Uansett ble Mahattaya senere henrettet av Prabaharan som angivelig RAW-agent. I september ble en berømt lege, menneskerettsaktivist og pasifist også myrdet. Hun hadde sunget ut både not regimet, mot inderne og mot tigrene. Heller ikke her er det sikkert om hun ble drept av LTTE, singaleserne eller indiske agenter, for 1989 var det året da alle tok livet av alle. Politikken i dette året er simpelthen for komplisert til å kunne forstås, langt mindre beskrives.

Den 2. august 1989 tok de indiske soldatene hevn for et bakholdsangrep i Velvetturai, der Philominammah hadde jobbet i ti år, ved å storme hus og skyte alle de kom over der, 52 i alt. Denne massakren ble kalt Indias «My Lai», etter den herostratisk berømte episoden i Vietnam. Historien ble forsøkt sensurert i India men ble avdekket av to London-aviser. Den ene av dem skrev at mens amerikanerne hadde gått berserk i My Lai, var inderne mer kaldblodige, idet mange ofre ble beordret til å ligge med ansiktet ned, for så å bli skutt i ryggen.

I 1989 kom Caroline og Thevanathan tilbake fra Førde, og i tre måneder bodde de hos hennes foreldre. Det ble fire voksne, to ungdommer og to barn i en fireroms leilighet, en tetthet som vi i Vesten knapt kan forstille oss – selv om våre forfedre også bodde slik. Da de hadde kjøpt sin egen leilighet på Ortuflaten, var hele klanen (bortsett fra Helen) samlet, ikke bare i Bergen, men til og med i Fyllingsdalen. Caroline og Thevanathan ble på Ortuflaten til 1997, da de kjøpte hus i Mathopen. Etter deres tilbakekomst til Bergen ble deres tredje barn og andre datter, Thivya, født, og så kom Jacolynes førstefødte til verden, Marya.

Høsten 1989 begynte Jerin i første klasse på Fana gymnas, ikke i innvandrerklassen, men sammen med og på lik linje med de norske elevene. Det ble noe annet enn innføringskurset. Der hadde lærerne vært flinke til å invitere elevene (fra Sri Lanka, Bangladesh og Iran) hjem til seg, og også noen norske elever hadde tatt initiativ til å snakke med asylantene. Noen av disse har Jerin holdt kontakt med siden, og hun hadde et godt inntrykk av nordmennene. De fikk kom hjem til George og Philominammah, noe som ikke kan tas for gitt i tamilske familier, som kan være tilbøyelige til å mene at familien er det eneste sosiale forum ungdommen trenger. Andre asylanter var mindre heldige, enten fordi de selv var mindre åpne, eller rett og slett på grunn av uflaks med hvem de møtte. Jerin slukte i alle fall kunnskap, fikk mye skryt fra lærerne og begynte å lure om hun skulle satse på medisin likevel. Hun hadde nemlig «alltid» ønsket å bli lege, men da hun først kom til Norge trodde hun at ikke ville klare det, til det var det nye språket for vanskelig. Nå så det ikke så mørkt ut likevel.

Første gym ble derimot krise. Mange nye lærere, forskjellige dialekter, nesten ingen som snakket bokmål (som er det alle innvandrere lærer), elever opptatt av film, musikk, klær, politikk og andre ting som hun ikke forsto. Disiplinen, eller heller mangel på disiplin, var helt annerledes, og hun savnet også de mange fellesarrangementene, som kulturkvelder og talekonkurranser, som gymnas på Sri Lanka har. Heller ikke var hun vant til å gå ut alene uten familien og undret seg over sine norske klassekameraters selvstendighet. Hun måtte følge norsk pensum med analyser, metaforer og så videre. Det ble et mareritt. Heldigvis ble matematikk og naturfag så lett at hun kunne bruke mer tid på norsk og samfunnsfag. Det ble en ilddåp, men i ettertid er Jerin glad for at det førte til raskere norsklæring og integrering.

Denne høsten ble basene til «Tamil National Army» kastet over ende av tigrene. I denne parademarsjen ble tusenvis av ungdommer, som var blitt utskrevet til EPRLF-militsen, enten sendt hjem til familiene sine eller sluttet seg til LTTE. Masse indiske våpen ble også tatt hånd om. I desember tapte Rajiv Gandhi et valg hjemme, og den nye regjeringen under V.P. Singh var fast besluttet på å avvikle hele engasjementet. Det kunne se ut som om tigrene var på vei til seier: inderne var på vei ut, deres rivaler likeså, og de satt ved forhandlingsbordet med en tilsynelatende mer sympatisk president enn den forrige.

Men slik gikk det ikke. Vi får huske at Premadasas to hovedmål var å bli kvitt Indias inngripen og få has på maoistene i sør. Mot slutten av 1989, ikke minst etter at sikkerhetsstyrkene hadde tatt livet av JVPs leder i november, var han i rute med begge deler. Etter å ha slått ned JVP-opprøret og gitt 60.000 unge mennesker plass i massegravene, var det singalesiske militæret overmodig og ønsket å gjøre et nytt forsøk på å «ta» tigrene. Dessuten hadde forhandlingene kjørt seg fast. Snublesteinen var Den sjette grunnlovsendringen fra 1983, som gjorde det straffbart til og med å snakke fordelaktig om en selvstendig stat, og alle lovgiverne måtte sverge troskap til Enhetsstaten. LTTE krevde naturlig nok at grunnlovsendringen måtte oppheves, samt at provinsrådet måtte avskaffes til fordel for noe bedre. Selv om Premadasa hadde ønsket disse tingene, så var han ikke i stand til å få det til. Nok en gang strandet freden på singalesernes overbevisning om at deres egne ønsker ikke kan være gjenstand for forhandlinger. Selv om tonen mellom Premadasa og tigrene forble vennlig, var det ingen fremgang.

Mot slutten av året fikk den norske papirmøllen tygge seg ferdig på Philominammahs lærerkarriere på Sri Lanka, og Bergen kommune innrømmet henne over 25 års ansiennitet.

Tidlig i 1990, mens inderne holdte på å trekke seg ut av øst-provinsen, holdt tigrenes nye politiske parti sitt konstituerende landsmøte, som bl.a. programfestet avskaffelsen av kastesystemet, frigjøring av kvinnene og forbud mot medgift. Til tross for at EPRLF tidligere hadde gått til sengs med inderne på grunnlag av at det holdt på indre selvstyre, erklærte Perumal nå «Eelam Democratic Republic» før han flyktet sammen med den indiske hæren. Han befinner han seg fremdeles i India. Da fikk LTTE ta over resten av det nordøstlige området. Fra 24. mars 1990 var inderne ute av bildet, bortsett fra at etterretningstjenesten RAW ble og fremdeles er en av bevegelsens mest uforsonlige fiender.

Om Prabakaran ikke var beundret og elsket av hele det tamilske folket i 1987, var han nå kommet atskillig nærmere dette målet, for ikke bare hadde han overlevd krig mot – men i egne øyne også jaget på sjøen – en moderne militærstyrke på hele 100.000 mann. Til og med hans kritikere måtte innrømme at dette var en bragd, og konstaterte at lederen hadde et

engasjement og en ukuelighet og politiske og militære ferdigheter langt ut over det vanlige. Den internasjonale interessen økte.

Delhis ambassadør Dixit sa at LTTE kom til å råde grunnen av seks årsaker, hvorav den første var «Prabaharans personlighet og egenskaper, idet han er disiplinert, streng med seg selv og lidenskapelig hengitt til de srilankiske tamilenes frigjøring. Uansett alt han lastes for, kan det ikke nektes for at mannen har en indre ild og et sterkt engasjement, og at han er i besittelse av naturlige militære talenter, både strategisk og taktisk»⁴³. Han skrev at Prabaharan hadde mye støtte og ikke kunne ventes å inngå noen kompromisser med Colombo. En indisk offiser hyllet LTTEs nyskapende taktikk, oppfinnsomhet, enorme støtte i folket og deres utmerkede etterretningsapparat. En annen indisk offiser sa: «Jeg har stor respekt for LTTE på grunn av dets disiplin, plikttroskap, målbevissthet, motivasjon og tekniske kompetanse.... Jeg satt igjen med inntrykk av at LTTE var et uttrykk for det tamilske folks følelser og ikke kunne ødelegges så lenge disse følelsene besto.»⁴⁴

Nå var Premadasa helt i mål med begge sine ambisjoner, og han hadde derfor ikke lenger bruk for LTTE som motvekt til India. Det ble lett for haukene å få presidentens øre. Så krevde han at tigrene skulle legge ned sine våpen, uten å ha avskaffet provinsrådet som tigrene mente kun var staffasje for EPRLF og inderne, og uten å ha opphevet Den sjette grunnlovsendringen. I tillegg slapp han den singalesiske hæren ut av kasernene, hvor den hadde sittet uvirksom siden juli 1987, mens inderne gjorde skittarbeidet. Dette førte til en gjenopptagelse av patruljeringen og dermed til fornyet spenning og uunngåelige konflikter med både sivilbefolkningen og tigrene.

Den 10. juni 1990 regnes som begynnelsen på hva begge sider kaller for «Eelam War II», som skulle vare i fem år. Denne krigen var av mye større intensitet enn geriljakrigen «Eelam War I», og var til dels en konvensjonell krig med beleiringer og erobringer av sammenhengende territorier. Faktisk endte den med opprettelsen av en de facto selvstendig stat på Jaffna-halvøya. Selv om den singalesiske hæren nå var betraktelig utvidet, til 70.000

⁴³ *Assignment Colombo*, 1988, sitert i Sacha Sri Kanthas «The Pirabakaran Phenomenon».

⁴⁴ Sitert i <http://www.tamilnation.org/saty/9807lttterrorism.htm>.

mann, så hadde den ikke større suksess enn de langt mer tallrike inderne hadde hatt, og jo større områder den forsøkte å kontrollere, jo tynnere ble okkupasjonen og jo mer sårbare ble de for motangrep. Snart hadde de kun tre baser på halvøya: Elephant Pass, Pallaly og marinebasen Kankesanthurai, omringet av LTTEs tunge befestninger. Det eneste som gjensto for dem, var å bombe fra luften. EPRLF og de andre «militsene» i regimets tjeneste etablerte baser og tortursentre omkring garnisonsbyen Vavuniya og tok livet av folk som de offisielle sikkerhetsstyrkene arresterte slik at Colombo kunne benekte at de hadde noe med saken å gjøre. Trærne og lyktestolpene ble pyntet med parterte lik.

En måned etter at «Eelam War II» ble utløst, utførte major Kantharuban og to kapteiner den første Svarte tiger-operasjonen til sjøs og skadet et av marinens krigskip utenfor Valvetturai. Som vi så i kapittel 1, ble barnehjemmet hvor Philominammah jobbet, kalt opp etter den foreldreløse Kantharuban. Dette inspirerte til dannelsen av et eget sjømilitært korps, sjøtigrene, året etter. Den 4. mai året etter ble et krigsfartøy senket i en lignende operasjon.

sjøtigrene var en naturlig utvikling av smuglerbåtene som hadde sørget for forsyninger over Palk-stredet, og et uttrykk for Jaffna-tamilenes tradisjoner og talent som båtbyggere. De begynte med fiskebåter, men utviklet etter hvert sin egen design, en 50-fots glassfiberbåt med fire 250 HK motorer og tunge mitraljøser, i stand til å operere over lange avstander, f.eks. som eskorte for tigrenes handelsskip, og til å utøve alminnelig sjøherredømme. Hele det sjømilitære korpset kom til å telle 2-3.000 menn og kvinner, inklusive sjøkommandostyrker, dykkere og ingeniører.

Den største begivenheten i 1990 var imidlertid tigrenes beleiring av Jaffna festning. Festningen var i sin tid blitt bygget av den hollandske kolonimakten og hadde vært et symbol på undertrykkelse i flere hundre år. Garnisonen kunne ikke komme ut, men brukte artilleriet flittig mot byen som omkranset den. LTTE hadde sine stillinger i bygningene omkring og måtte tåle et regn av bomber og granater. Krigen lignet mindre det man forbinder med «geriljakrig» enn til og med slaget om Stalingrad.

Nareshkumar begynte på Fana gymnas mens festningen var beleiret og mye av byen hvor han hadde begynte sine legestudier, ble ødelagt. Og på Fana gymnas var allerede Jerin. Han gikk rett inn i andre klasse og fullførte andre og tredje gym samme år, samtidig som han og Jugin fikk sin førstefødte, Vithya.

Den 9. september 1990 ble 68 barn bortført i Batticaloa. De var i alderen fire måneder til 17 år. Ingen kom noen sinne til rette, så de må antas å ha blitt henrettet. Fire dager senere ble et forsøk på å oppheve beleiringen av Jaffna festning med et kombinert land- og sjømilitært angrep over lagunen, grundig slått ned av tigrene, og tretten dager senere overgav festningen seg. Krigsskueplassen ble da flyttet til singalesernes store basekompleks (leir, havn og flybase) på nordkysten av Jaffna-halvøya, Pallaly. Basen var omringet, og det pågikk intense kamper hele veien rundt. Det var her de kvinnelige enhetene fikk sin ilddåp. De mannlige singalesiske soldatene hånet dem – til de overlevende forsto hvem de hadde med å gjøre. I november måned erobret LTTE en base like ved det viktige knutepunktet på A9-stamveien mellom Jaffna og den sørlige delen av øya, der hvor den ene av de to veiene til Mullaitivu tar av. Samme måned åpnet de sin egen radiostasjon, «Voice of Tigers».

Ifølge Amnesty Internationals årsrapport for 1990 var mer enn 6.000 tamilske sivile blitt summarisk henrettet av staten i løpet av den korte perioden fra «Eelam War II» begynte i juni og til årsskiftet. Brorparten ble drept i øst-provinsen, særlig av den muslimske militsen, med oppmuntring fra regimet. (Muslimene på Sri Lanka snakker tamilsk men regnes som en helt separat gruppe. Inntil nylig var de fiender av den tamilske nasjonalbevegelsen.) Ofrene ble skutt, stukket i hjel, halshogget, hogget i stykker eller brent i hjel. For ordens skyld bør det nevnes at Amnesty og lignende organisasjoner også har kritisert LTTE, med omtrent samme virkning, nemlig null virkning.

Det nye året ble innledet med et forsøk på å ødelegge LTTE-basen i Velvetturai. Byen på 10.000 mennesker ble bombet i grus uten at basen ble truffet. For sin del led LTTE et nederlag under et forsøk på å erobre en base vest i landet som vokter over et planlagt singalesisk bosettingsprosjekt. Samme måned ble forsvarministeren Wijeratne, regimets største «hauk», drept i en bilbombe. LTTE fraskrev seg ethvert ansvar, men sa at det tamilske

folket var «lettet». Noen kilder påstår at det kan ha vært et internt oppgjør innenfor det herskende partiet, UNP.

Den 21. mai 1991 ble tidligere statsminister Rajiv Gandhi drept under et politisk massemøte i delstaten Tamil Nadu, av en kvinne med en bombe skjult under beltet. Morderen skal ha vært en av de mange jentene som ble voldtatt av de indiske «fredsbevarende» styrkene. Hun skal også ha vært datteren til en journalist som hadde inspirert Prabakaran i hans yngre dager. Den første rettssaken varte fra 1994 til 1998 og resulterte i hele 26 dødsdommer. Året etter ble bare fire av dødsdommene bekreftet av Høyesterett, tre personer fikk fengsel på livstid og de andre 19 løslatt. Det var ikke i tvil om at disse nitten var LTTE-kadre eller sympatisører, men retten fant det ikke bevist at de var medsammensvorne i planen om å drepe Rajiv. Dessuten fant Høyesterett at terroristlovgivingen ikke gjaldt, ettersom Rajiv som opposisjonsleder ikke var en del av regjeringen. Han var trolig blitt drept som et personlig takk for sist, og handlingen var dermed ikke egnet til å styrte eller kue Indias regjering. En slik bokstavelig tolkning med påfølgende skille mellom mord og terrorisme, for ikke å nevne beviskrav, hadde nok aldri gått i Vesten i dag.

LTTE benektet umiddelbart at de sto bak. Konkurrerende pekefinger har blitt rettet mot både Premadasa, Mossad, andre indiske politikere og CIA, kanskje ved manipulasjon av en fraksjon innen LTTE⁴⁵. Lederen for bombegruppen hadde jo tidligere vært med i TELO og kan da ha vært muldvarp. (I motsetning til kildene i LTTE gir indiske kilder inntrykk av en mye dypere og lengre allianse mellom tigrene og RAW. Dersom dette virkelig er tilfelle, er det et eksempel på alle etterretningstjenesters uimotståelige trang til å leke dr. Frankenstein og skape sine egne verste fiender – hvorav det nyeste eksempelet er CIA og Osama bin Laden.) Mye senere holdt imidlertid Prabakaran og Balasingham en pressekonferansen hvor de ble spurt om dette. De omtalte det som «tragedien» uten å si verken at de var ansvarlig eller at de ikke var ansvarlige. Vi overlater spørsmålet til fremtidige historikere.

⁴⁵ Premadasas motivasjon hadde vært å forhindre en ny indisk intervensjon dersom Rajiv kom tilbake til makten, han hadde jo vært i tale med LTTE i mars måned. Mossads motivasjon kunne vært at hele Nehru-dynastiet alltid hadde støttet palestinerne. Da en indisk general oppdaget en israelsk treningsleir utenfor Batticaloa, gav han dem 24 timer på å reise og ryke. India opprettet diplomatiske forbindelser med Israel først i 1992.

I juli snudde krigslykken med den første kampen om Elephant Pass, den meget strategiske stripen med land som forbinder Jaffna-halvøya med fastlandet. Her lå en hovedbase og fire mindre leire. Etter et helt års forberedelser stormet LTTE den ene med store hjullastere ikledd stålplater som panservogner. Regimet kom leirene til unnsetning ved – helt uventet – å ilandsette en styrke på den åpne kysten 12 km borte. Selv om terrenget var halvørken og dermed meget ufordelaktig for gerilja, og fienden hadde massiv ildkraft og luftvåpen, forsvarte tigrene grunnen så godt at singaleserne trengte hele 18 dager for å kjempe seg gjennom. LTTE tapte slaget og mistet ca. 560 menn og kvinner, om lag en tidel av sin kampstyrke. Det var hærens første store seier mot dem. Prabakaran innrømmet at han hadde bommet. Likevel hadde LTTE vist, sa han, at de hadde utviklet seg fra å være en geriljabande til å være en styrke, delvis organisert i «brigader», som kunne utkjempe en konvensjonell krig mot en moderne hær. En lærdom som han trakk fra nederlaget, var at de måtte ta full kontroll over havet. En måned senere gikk regimet ut med en offensiv i de væpnede singalesiske nybyggernes «kile» mellom de to tamilske provinsene. Her var det jungel, og da militæret ikke hadde klart å rykke frem mer enn to kilometer på 28 dager, gav de opp.

Dette året begynte Nareshkumar å studere realfag ved Universitetet i Bergen, med sikte på en doktorgrad i bioteknologi. Han fikk ikke studielån, og i de neste syv årene arbeidet han syv timer dagen i en vaskejobb på Bystasjonen. I tillegg til å studere og ta seg av familien.

En annen som ble immatrikulert samme år, var et fremtidig familiemedlem, ikke noen tamil, men Thorleif Kiserud, en norsk nordmann fra – nei, ikke fra Norge. Thorleif er sønn av en misjonslege i Norsk Luthersk Misjonssamband («sambandittene») og oppvokst i Etiopia. Han sier at misjonærbarna er «usynlige innvandrere», idet de ser ut som nordmenn, men inne seg har de fremmede himler, eksotiske dufter og alternative måter å være menneske på. Borte i Canada kom nok et barnebarn til verden, Jonathan. Som de første i familien fikk Caroline og Thevanathan norsk statsborgerskap.

I 1992 fikk Jerin sin eksamen artium fra Fana gymnas. Forfatteren er translatør og har i embets medfør sett mange virnemål fra norsk videregående skole. Hennes vitnemål er det

aller beste jeg har sett, for jeg husker en annen som bare hadde seksere – men dersom hennes store samling av seksere og femmere blir sett i sammenheng med at hun kom til Norge først som 16-åring, bør visse slutninger trekkes. Likevel var noen av realfagskarakterene hennes ikke gode nok for å komme inn på legestudiet, og det var lege hun hadde villet bli siden hun var ganske liten, ikke for pengenes skyld, men med en drøm om å kunne hjelpe de fattige i sitt eget land. Derfor dro hun til Oslo og tannlegeskolen for å samle flere poeng. Hun fikk atter en niese dette året, da Jacolyne fødte sin andre datter, Veronnica. Genene for produksjon av jenter i slekten var fremdeles virksomme!

I 1992 la LTTE an en helt ny strategi. Istedenfor å være på defensiven i jungelen og slå regimets hær når den stakk nesen inn, gikk tigrene på offensiven. Deres uavbrutte rekke av kommandoraid og bakholdsangrep gjorde at fienden aldri fikk trekke pusten. De fikk til og med for første gang kapret to stridsvogner. Nå var det singaleserne, allerede spredt ut for tynt i forsøket på å holde på de tamilske områdene hvor folket bodde, som måtte ta imot. I november angrep en overveiende kvinnelig styrke den store basen ved Pallaly, hvor de kom seg gjennom forsvarsverk som til da var betraktet som uinntagelige.

En menneskerettighetsgruppe fra Canada besøkte Sri Lanka i 1992. Det er verdt å hente noen sitater fra deres rapport: «(Medlemmene) var skremt av omfanget av krenkelsene av menneskerettighetene og konfliktenes enorme kostnader i form av menneskelig lidelse. Like bedrøvelig er det at situasjonens alvor er så lite kjent for eller tas så lite fatt i av det internasjonale samfunnet.... Det ble klart for medlemmene at mange tamiler har en ektefølt takknemlighet for den beskyttelsen de får av LTTE... Elektroniske medier er statskontrollert. Avisene brukes stort sett til å fremme regjeringens syn eller kolportere buddhistenes sjåvinisme. Det er lite offentlig deltagelse i den politiske prosessen.»⁴⁶ Dette er typisk for de mange menneskerettighetsorganisasjonenes syn i løpet av de siste tretti årene. Et interessant spørsmål er hvorfor visse vestlige regjeringer da stadig omtaler Sri Lanka som et «demokrati» som de er nødt til å hjelpe mot «terroristene».

⁴⁶ Sitert på <http://www.tamilnation.org/diaspora/canada/92humanrights.htm>.

I januar 1993 var Philominammahs kjære venn og inspirator Kittu på vei tilbake med en skipslast av pakistanske våpen lastet i Phuket samt, ifølge LTTE, et fredsforslag fra en utenlandsk megler. Han ble imidlertid stoppet i internasjonalt farvann av den indiske marinen og forsøkt arrestert. Den 16. januar sprengte Kittu og ni andre offiserer båten og tok dermed sine egne liv. Han hadde akkurat fylt 33 år. Båtens besetning ble fengslet i India, men etter mange års fangenskap brøt rettssaken sammen da Indias høyesterett fant at marinen hadde begått sjørøveri. Kittu etterlot seg en enke som da var legestudent, og som siden ble uteksaminert og virket som lege i eksil. Hvem den utenlandske megleren var, er en hemmelighet som synes å ha fulgt ham i graven.

Samme år kom Jerin tilbake fra tannlegestudiene i Oslo med de nødvendige poengene slik at både hun og Nareshkumar kunne begynne på medisinstudiene på Universitetet i Bergen. Nareshkumar og Jugin fikk sin andre datter, Nithya. Nå er det slik at alle George-barnebarna er særdeles pene, men Nithya var en slikt sjarmtroll at hun fikk bildet sitt i Bygge og Bo, bladet til BOB⁴⁷, se også kapittel 10.

Det måtte ha vært omkring 1991 at forfatteren traff Jerin for første gang, gjennom en venninne som er meget godt kjent i akademiske, miljøaktive og politiske miljøer i Bergen, nemlig Eva Fidjestøl. Jeg traff Jerin bare den ene gangen før hun dro til Oslo, men snart etter hennes tilbakekomst så jeg henne tilfeldigvis utenfor DnB i Småstrandgaten, og nå oppstod et varig vennskap. Jeg skammer meg fremdeles over det faktum at før jeg ble kjent med henne og familien, var Sri Lanka og det pågående folkemordet ikke på mitt mentale kart.

Den 1. mai 1993 ble president Premadasa og mange sivile drept av en selvmordsbomber under en parade. Etter sigende gjør dette LTTE til den eneste motstandsbevegelsen som har tatt livet av to regjeringssjefer i to forskjellige land⁴⁸. Senere samme år kom det en ny bølge av dødsskvadroner i øst-provinsen, og i en rapport fra det britiske flyktningsrådet om resultatene av tre års luftbombing av Jaffna ble antallet sivile ofre anslått til ett tusen. I Jaffna

⁴⁷ For ikke-bergensere: dette er fellesorganet for borettslagene, jf. OBOS i Oslo.

⁴⁸ Man hører ofte påstanden at de har drept to statsoverhoder, men Rajiv var ikke Indias statsoverhode; landet har en president.

hadde nå de fleste husene en bunker i hagen til beskyttelse mot luftangrep. Det singalesiske luftvåpenet hadde ikke utstyr for presisjonsbombing, og LTTE hadde ingen luftvernkanoner. Det kan se ut som om pilotene konsekvent siktet på store bygninger, som skoler, templer, kirker og sykehus. De brukte også såkalte «tønnebomber», dvs. 210-liters jerntønner fylt enten med eksplosiver som kunne ødelegge 20 hus om gangen, eller med hjemmelaget napalm. Bombene ble rett og slett skjøvet ut døren på gamle britiske transportfly uten noen som helst mulighet for sikte. Over alt hvor folk kom sammen i gatene, kunne de bli et mål for maskingeværer og raketter fra fly og helikoptre.

Vi har sett at det bare er to måter å komme seg fra fastlandet til Jaffna-halvøya på: via Elephant Pass i øst, som tigrene hadde forsøkt seg på, og hvor de hadde lidd et ærefullt nederlag, og med fergen ved Pooneryn i vest. Regimet hadde sagt at det var «ulovlig» å krysse lagunen, og tamiler som hadde viktige ærender og var nødt til å gjøre det, ble beskutt av marinen eller bordet og henrettet. Sørasiatiske kvinner bærer sparepengene på seg i form av smykker, og plyndring av lik var nok den egentlige grunnen til dette og til de mange mordene på sivile på land. Det bør alltid huskes at når soldatene dreper kvinner for å ta smykkene deres, vil hæren sannsynligvis betegne episoden som «trefninger med terrorister». Det var stort sett bare slike trefninger som hæren kunne være sikker på å vinne. I løpet av sommeren hadde imidlertid sjøtigrene satt en stopper for denne virksomheten. Da den srilankiske marinen var drevet ut av lagunen, lå hærens store baser på Pooneryn og Elephant Pass åpne for angrep fra kysten. Den 11. november 1993 ble Pooneryn nemlig stormet av sjøtigrene og (land-)tigrene. De kapret fem patruljebåter, 11 kanoner, en stor bombekaster og to stridsvogner. Selv om de bare noen dager senere skulle miste basen igjen i et motangrep, greide LTTE å imponere utenlandske militære observatører med sin evne til å utkjempe konvensjonelle slag. Samme måned senket sjøtigrene for første gang en av de tunge israelskbygde «Super Dvora»-kanonbåtene.

I 1994 kom nok et barnebarn til verden i familien George, for etter to jenter fikk Jacolyne og Felix gutten Terrence. Og mesteparten av familien ble innvilget norsk statsborgerskap etter å ha vært i landet syv år: studentene Jacolyne og Felix og flyktningene Philominammah,

George, Jerin og Rajkumar⁴⁹. Caroline og Thevanathan hadde som nevnt fått dette to år tidligere.

Jaffna-tamiler har ikke noen særlig tradisjon for å gå i fjellet, ettersom deres eget land er flatt som en pannekake. Når de kommer til Bergen, kan det ta tid før de forstår at å gå på fjelltur er det beste man kan gjøre her, hvis de noen gang gjør det. Dette blir nok annerledes i den norskfødte generasjonen. Jeg husker ikke i hvilket år Jerin uttrykte et ønske å bestige Bergens syv fjell med meg, det kan ha vært i 1994 eller 1995. Programmet ble fullført stykkevis og delt på grunn av studier og familieforpliktelser. Vi begynte i alle fall med Lyderhorn og jobbet oss vestover. For å ta de neste årene på forskudd: Ulriken tok vi mens eller like etter at hun gikk på PKI, Preklinisk institutt, mens Sandviksfjellet sto igjen til 17. mai ca. 1998 eller deromkring, i selskap med hennes mann, tre slektninger og en norsk venninne. Var hun den første tamilske jenten til å samle på De syv? Nei da, for jeg hadde allerede geleidet en besøkende lege fra Tamil Nadu dit noen år tidligere. Første Jaffna-tamil tenkte jeg – før jeg under finpussingen av dette manuset traff en turbofjellfamilie som forelsket seg i Norges fjellverden allerede i 1986! Senere tok vi Gulvfjellet en maidag, for å presentere henne for begrepet «pass deg for skavlen», og Storevasseggi fra den lange anleggsveien som starter ved den sørlige inngangen til Masfjord-tunnelen og løper østover. Rekk opp hendene alle bergensere som ikke har tatt denne turen! Jerins norske ektemann trengte ingen undervisning i fjellsport, og han og jeg tok mange turer sammen, vår høyeste og lengste ble Skreieggi nord for Vossevangen. Mens Jerin aldri har vært flink på ski, prøvde likevel lillebroren Rajkumar seg i alpinanlegget i Bavallen – og etter etter sigende så han ut som om han var født med ski på beina! Etter at jeg begynte å skrive på denne boken, har også Caroline begynt å samle på De syv fjellene og springer nå over steinene som en geit.

⁴⁹ Minst 90 % av alle tamilene i Norge har nå norsk pass. Det er verdt å huske på at den største gruppen innvandrere med fremmedpass i Norge er vesteuropeere og amerikanere, som ikke har noen særlig grunn til å søke om norsk statsborgerskap.

Jerin etter en tur over Sjørdalsnuten og
Storvasseggi i Matre kommune.

Caroline på Sandviksfjellet, 2005.

I skoleferien 1994 avla Caroline, Thevanathan og familien et besøk på Sri Lanka. Men dette var ingen kosetur. De visste at det ville være ubehagelig og kanskje farlig, men Thevanathan

var meget syk og ønsket å se sin mor i Point Pedro i tilfelle han ikke overlevde⁵⁰. For deres tre barn var det for første gang, og allerede i Colombo ble de solbrent, med hissige blemmer som siden gikk over i eksem. Å bli født med brun hudfarge er ikke nok, uten herding av huden under oppveksten led de akkurat som de hvite.

Fra Colombo tok familien tog til Vavuniya med innleide sykler. På sjekkpunktet måtte de stå i timevis i solen og ble dyttet hit og dit som dyr. Tamiler med srilankisk pass kunne bli nødt til å vente der i ukevis. Hæren forbød syklene deres som krigskontrabande, noe de jo i henhold til de bisarre forskriftene faktisk var (se nedenfor). Thevanathan, som var påvirket av sykdommen sin, mistet fatningen og kom i håndgemeng med en soldat. Hele familien ble da arrestert. Politiet, som besto av både singalesere og tamiler, var faktisk meget behjelpelig, men kunne ingenting gjøre mot militæret. Offiseren var fremdeles rasende dagen etter og sa at de aldri ville bli sluppet gjennom. Barna var livredde. At soldatene nå frarøvet Paul hans GameBoy var neppe den største krigsforbrytelsen, men det var likevel noe uvant for et «norsk» barn. Og at de slapp med skrekken, skyldtes kun at alle hadde norske pass. Dette ble gjort klart for dem neste gang.

De vendte nemlig tilbake til Colombo og ble der i tre eller fire dager. Planen var å ta båt fra Trincomalee, men billettkontoret ble styrt av folk som støttet rivalgruppen EPRLF og avviste dem. Derfor dro de tilbake til Vavuniya for å prøve seg der. Der traff de den samme offiseren. Han sa at han hadde ventet å se dem igjen, og at han hadde drept mange tamiler og begravd dem i sin egen hage. Likevel slapp han dem gjennom, de ante ikke hvorfor. Derfra måtte de gå i to timer gjennom jungelen til det Tiger-kontrollerte området for å ta buss videre. Fra Pooneryn tok de ferge over lagunen om natten, for å snike seg forbi marinens patruljer som ellers kunne ha drept og plyndret dem.

Så kom de til tigrenes «lilleputtstat Jaffna». Her hadde LTTE opprettet alt som trengtes av statlige og sosiale organer – egen regjering, egne domstoler (grunnlagt i 1993, med litt indo-britiske staffasje, men en meget ubritisk begrensning på advokatsalærene), egen uniformert politistyrke, eget bankvesen, eget postvesen, egen sosialetat (jf. utdanningsstipendene nevnt i

⁵⁰ Han ble senere diagnostisert og operert.

kapittel 1) og egne barnehager. Det hadde vært en sosial revolusjon i det tidligere noe forstokkede Jaffna; de eldre tamilene var overrasket og sjokkert da deres lesehester av noen gutter og prektige piker gikk til krig uten dem, og nå utgjorde ungdommen en ny herskende klasse. Nå var det «gutta på skauen» som styrte, uansett kaste. Etter Jaffnas fall flyttet ministaten til Vanni, hvor den fortsatt lever i beste velgående. Politiet snakker nå singalesisk for å samarbeide med Colombo, er lønnet etter antall barn og ikke etter rang, og tamilene fra regjeringskontrollerte områder fører sak for domstolene i Kilinochchi. Og 70 % av statens administrative personale er kvinner – nesten så gjennomført som i Modalen!

LTTE-politimann dirigerer trafikken.

Sakset fra kalender.

At verden ikke visste så mye om ministaten skyldes det totale nyhetsforbudet nedlagt av Colombo. Verken srilankiske eller utenlandske medier fikk adgang til krigsskueplassene, lokale medier var underlagt streng sensur, og hjelpeorganisasjonene ble underlagt taushetsplikt, de kunne bare virke dersom de holdt stille om hva de opplevde. Ettersom landet er en øy med bare én internasjonal flyplass, og farvannet mellom Jaffna og India ble patruljert av en marine som ikke nølte med å trekke på avtrekkeren, var det ikke lett for utenlandske TV-folk å ta seg inn der. Jeg husker å ha sett den første reportasjen på BBC World fra Tigerstaten, men jeg husker dessverre ikke hvilket år det var. Dessuten leide regimet inn et PR-byrå for å demonisere LTTE i utlandet, med meget stort hell.

Kvinner som leverer inn en anmeldelse på LTTEs politistasjon. *Fra hefte.*

Det amerikanske utenriksdepartementet skrev i sin landrapport for 1998 at «LTTE fortsatte å styre store områder nord og øst i landet gjennom autoritært militærstyre. Det nektet menneskene under sin myndighet retten til å forandre styresett, krenket deres privatliv, krenket rutinemessig deres borgerrettigheter, drev et urettferdige domstolssystem, begrenset bevegelsesfriheten og diskriminerte grovt etniske og religiøse minoriteter.»⁵¹ Det siste er en hentydning til utdrivelsen av muslimene fra Jaffna-halvøya, en handling som dessverre faktisk har funnet sted, og som LTTEs talsmann Balasingham siden har beklaget. Ellers vil forfatteren kommentere at beskrivelsen nok er riktig, men like dekkende for USA selv og Storbritannia under siste verdenskrig. Det spørres om det er realistisk å forvente helt rent spill fra et folk som kjemper for sin blotte eksistens, når også Vestmaktene la reglene på is for å vinne mot Hitler. Besøkende melder at Tiger-staten nyter stor legitimitet og støtte, enten begeistret eller pragmatisk. Et eksempel på det siste var tamilen som sa – som et mer eller mindre bevisst ekko av amerikanernes parole om diktatorer under Den kalde krigen – «De er drittsekker, men de er våre drittsekker.» Likevel ser de frem til demokrati og et normalt, sivilisert samfunn etter krigen. Se også forfatterens diskusjoner med Philominammah i kapittel 10.

⁵¹ Sitert i [http://www.tamilnation.org/intframe/us/98 %20Human %20Rights %20Report.htm](http://www.tamilnation.org/intframe/us/98%20Human%20Rights%20Report.htm).

Rettssak for en LTTE-domstol. *Fra hefte.*

Som en vestlig jurist har påpekt⁵², stiller folkeretten – eller burde folkeretten stille – andre krav til et organisert statslignende vesen med uniformerte militære enheter enn til en anarkistgruppe som lager bomber i kjelleren. Dersom Jaffna hadde vært anerkjent som selvstendig stat, hadde Colombo vært i sin fulle rett til å ilegge blokade. Men regimet fikk både i pose og sekk ved å påstå overfor Vesten at det ikke var snakk om borgerkrig, men at de kun trengte hjelp til å hamle opp med terrorister – samtidig som regimet holdt tilbake livsnødvendigheter som «krigskontrabande». Ideen om enhetsstaten gjaldt bare land og ressurser, ikke mennesker.

Ingenting viser bedre at blokadens formål var økonomisk ruin, utsulting og død enn den listen over forbudte varer – som uten varsel ble forlenget, ikke bare av forsvarsdepartementet men også av lokale militære, som ikke en gang respekterte tillatelser fra sin egen ledelse. I tillegg til ting som virkelig har en militær anvendelse, som bensin, våpen, sprengstoff, jern og sement til bunkere og så videre, omfattet listen matolje, komfyrer, planker, papir, aviser, kart, skolebøker og skrivebøker, sykler, paraplyer (jöss, tenk deg at Bergenssymbolet er krigsmateriell!), skjørt, bukser, sko, skokrem, vesker av alle slag, håndklær, batterier til lommelykter, stearinlys, fyrstikker, melkepulver til spedbarn, godteri, medisiner, bomull, bandasjer og damebind.

⁵² <http://www.tamilnation.org/tamileelam/armedstruggle/karen.htm>

I tillegg kom forbudet mot fiske for et folk som knapt hadde annet å leve av, og regelmessig nedslakting av fiskere som likevel våget seg ut. Og alt dette hadde uansett ikke noen virkning på LTTEs krigsinnsats. Jaffna-folket ble verdensledende eksperter i improvisasjon, hjulpet av tigrenes undervisning om alternative næringsmidler og teknologier. I tillegg kom penger innsamlet i det store tamilske eksilsamfunnet – halvparten av det opprinnelige folketallet bodde nå i utlandet.

Barna Paul, Shanthya og Thivya tilpasset seg Point Pedro ganske godt. Særlig niåringen Paul løp hele dagen rundt med de lokale barna. De savnet ikke alt det høyteknologiske utstyret, men de klarte aldri å tro på de andre barnas advarsler om fly. Tross alt er det alltid fly på himmelen over Fyllingsdalen, og i motsetning til Finnmark er militærfly knapt å se i disse traktene, og fly som skyter og bomber landsbyer, er riktig sjeldne i Norge. Folk var også nervøse for bombing fra krigsskip som lå utenfor kysten, og fryktet en ny offensiv som ville slå LTTE og på nytt gjøre at de kom i den singalesiske hærens vold. Familien besøkte også Carolines barndomshjem i Sakkotai, som krigens ødeleggelser og tidens tann hadde gjort til en spøkelsesby.

Etter åtte dager ble familien varslet av tigrene om at ting var i gjære, og at de burde komme seg vekk. I Vavuniya traff de offiseren igjen – han med tamilene begravd i hagen – som fortalte dem at om de noen gang kom tilbake, ville han drepe dem.

KAPITTEL 9 – PÅ LETING ETTER PHILOMINAMMAH

A place with you
is richer than heaven
A place without you
Isn't worth mentioning.

A place with you
is indescribable.
A place without you
Ain't simple.

A place with you
is living in my heart
A place without you
is emptiness.

Earth is no longer a good place,
There's no colours left.
Everything is black and white
I'm here without you.

Paul Arun (20), dattersønn

Når det gjelder det sørlige Sri Lanka, var alle bistandsorganisasjoner snart enige om at statsapparatet ikke alltid var raskt ute med redning og hjelp. I skrivende stund har gjenoppbyggingen knapt kommet i gang, takket være byråkrati, sentralisering, politisk kringling og korrupsjon. Noen internasjonale miljøer har lagt merke til forskjellen i effektivitet mellom områdene til regimet og «terroristene» og har begynt å betrakte dem med andre øyne. Andre media fortsetter å male fanden på veggen, og man er da avhengig av personlige vitnesbyrd for få å vite hva som skjedde umiddelbart etter tsunamien.

George forteller at tigrene var på plass én time etter flodbølgen. LTTEs etterretningssjef, «Poddu Amman»⁵³ kom rett fra bevegelsens hemmelige hovedkvarter i jungelen med 10-15 livvakter. Han kjente George fra 9. mai, da han hadde fulgt Sri Lanka Monitoring Mission til Mullaitivu. Faktisk fikk han vite om Georges ankomst bare en time etter, til tross for mangelen på telefonisk forbindelse; slik er LTTEs evne til å kommunisere uten høyteknologi.

⁵³ Krigsnavnet hans betyr «onkel Bindi»; bindi er hindukvinnerenes ekteskapsmerke på pannen.

I kjølvannet av etterretningssjefens befarings kom det mange sjøtigre. Disse sendte eller fraktet døde og skadete til sykehuset. Det fantes ikke noe likhus i byen, for under normale omstendigheter, dvs. før flodbølgen, ble de døde begravd umiddelbart eller balsamert i påvente av slektninger som ikke kunne komme med en gang. sjøtigrene hadde med seg masse flaskevann og satte umiddelbart i gang med å lage latriner. Transport av døde og sårede, vann til de overlevende og bygging av latriner var det aller viktigste etter katastrofen, og alt ble igangsatt før timen var gått.

Det arbeides med å samle likene.

I ett-tiden ble George fortalt at kommandanten for sjøtigrene ønsket å se ham. Han gikk for å møte offiseren og fortalte ham at Philominammah var savnet. Tiger-lederen ba ham dra til sykehuset mens mannskapet var på leteoppdrag.

Sykehuset lå 10 km lengre vestover, inn i landet, og var derfor ikke skadet. Der fikk George behandling for sine kuttskader på beina. Da han kom ut igjen, så han sjøtigrene ankomme på traktorer med hundrevis av lik. De ba ham gå og hvile seg, og det trengte han virkelig – han var utmattet og hadde begynt å få virkelig vondt i beina. Satya, konen til Philominammahs nevø Ratha, var nå ankommet sykehuset. Noen hadde allerede fortalt henne at tanten var savnet. Hun tok George tilbake med seg til Puthukudijiruppu. Han kunne ikke spise, ville ikke drikke, og fikk bare «mikrosøvn», dvs. han duppet bare av et sekund av gangen. Som følge av sjokket og utmattelsen husker han lite av resten av denne dagen.

Neste dag måtte George konstatere at han ikke kunne gå, og derfor sendte han folk ut til to eller tre sykehus. På ettermiddagen kom de tilbake og fortalte ham om tigrenes storslåtte ryddeoperasjoner i Mullaitivu. Rektoren og sønnen som hadde løpt inn i Georges hage og klamret seg til muren med ham, hadde overlevd, sa de, og også rektorens andre sønner var berget, og hans mor, hun som hele tiden kom innom for å hjelpe, hadde reist til Colombo før bølgen og derfor var i live. Rektorens kone, derimot, var død. Alle de femti gjestene som George og Philominammah hadde ventet til lunsj, hadde overlevd, noe som statistisk sett var helt unormalt, som vi skal se, og George kunne kanskje ha følt det som dypt ironisk og urettferdig at alle var i live bortsett fra den han aller mest ønsket skulle være det.

George etter å ha fått behandling av sårene.

Jentenes barnehjem, Senthali Siruvar Illam, som lå ved kanalen rett nord for huset deres, var regelrett blitt sopt bort. Der var det 14 overlevende og nærmere 160 døde. Ungdomsskolen hadde delvis falt sammen. Av de ca. 6.000 som hadde bodd i Mannalkudijiruppu, den sentrale delen av Mullaitivu, var en tredel døde. Femten av Philominammahs fjernere slektninger i Point Pedro-området var revet bort.

Statistikken pr. 10. februar 2005⁵⁴ for Mullaitivu var 5.032 døde og 22.995 hjemløse. For Jaffna-halvøya var det 2.389 døde og 29.931 husløse. Totalen for de tamilske distriktene var 30.449 døde og 673.278 husløse. Av «norske tamiler» var det bare to som mistet livet i flodbølgen, nemlig Philominammah og en fra Batticaloa i øst-provinsen.

Etter Aceh-provinsen i Indonesia var hjemlandet til de srilankiske tamilene det som ble hardest rammet av alle. Da krigen begynte, var det ca. 4 millioner «Ceylon Tamils». Nå er omtrent halvparten i utlendighet, og de husløse etter tsunamien utgjør derfor grovt regnet en firedel av hele befolkningen. Regimet satte ut rykter om at sjøtigrenes base i Mullaitivu var blitt tilintetgjort og LTTEs marinestyrke dermed ødelagt. Men faktisk var sjøtigrenes tap på bare seks personer.

⁵⁴ Fra nettstedet til Tamils Rehabilitation Organisation. Jeg har talt alle savnede som døde, noe som dessverre bare er realistisk.

KAPITTEL 10 – FULL KRIG HJEMME, LOKAL LEDELSE I BERGEN

Siden jeg er yngst i familien, har jeg vært heldig og bodd lengst med mine foreldre. Jeg flyttet ut den dagen jeg giftet meg, 27 år gammel. Mange av medkullingene spurte meg om det ikke var rart å bo hos foreldre mine mens jeg var «voksen». Jeg kunne ikke tenke meg noe annet enn å bo hos mine foreldre så lenge jeg ikke hadde funnet min kjære. Jeg ble enda bedre kjent med mamma og pappa og så hvor høyt de elsket hverandre, selv om de hadde små og store krangler innimellom. Sammen var de et godt forbilde for meg som ektefeller og foreldre. Etter at jeg ble gift, kunne jeg fortsatt snakke med mamma om ekteskapet.

Mamma var jo flink i norsk. Jeg ble imponert over hvor lett hun kommuniserte med mine venner. Hun var tillitvekkende og tilstedeværende og ikke minst ærlig og ekte sammen med andre og fikk fort god kontakt. Hun var såpass godt orientert om hva som rørte seg i samfunnet at hun kunne starte og utvikle en samtale med nesten hvem som helst.

Hun var fri og naturlig. Hun har lært meg mye på det området. Da jeg bestemte meg for å fri til min kjære Thorleif, var pappa veldig skeptisk, men mamma, hun støttet meg. Hun mente at jeg måtte føle meg fri til å velge hvem jeg ville gifte meg med.

Hun kom for å være sammen med oss og mine døtre hver gang etter fødslene mine. Hun har vært en fantastisk mor og bestemor. Hennes interesse for sitt språk tamil har gjort at mine barn forstår og snakker tamil. Hun har sunget mye for dem og fortalt mange eventyr. Hver gang hun har bodd hos oss, er jeg blitt overrasket over å se hennes iver etter å lese litteratur hun kommer over.

Hun var trygg, trengte ikke fremheve seg selv, og hun gjorde ikke forskjell på folk. Hun var bestemt og hadde sterke overbevisninger. Først og fremst var hun en uvanlig hjertevarm mamma. En venninne av meg kommenterte etter mammas bortgang at jeg minnet om min mor. Det er det beste komplimentet jeg har fått.

Jerin, datter

Som vi så i kapittel 2, ble Sirimavo Bandaranaike verdens første kvinnelige statsminister, og årene etter har gitt flere eksempler på sterke mannlige politikere som etterfølges av sine enker, døtre eller begge deler i alle statene i Sør-Asia og en del andre asiatiske land: Nehru og hans datter i India, Bhutto og hans datter i Pakistan, to rivaliserende ledere og deres like rivaliserende enker i Bangladesh, Aquino og hans enke på Filippinene og Sukarno og hans datter i Indonesia. Indira Gandhi ble etterfulgt av sin egen sønn og etter hvert også av hans enke, selv om hun er italiensk! Slik dynastibygging har skjedd ikke minst på Sri Lanka, da datteren til Bandaranaike, Chandrika, kom inn i politikken som parhest med sin mor og med et nytt venstreparti, «People's Alliance».

I august 1994 gikk hun til valg på løftet om fred med LTTE. Ettersom hennes nå avdøde ektemann, Vijaya Kumaratunga (myrdet i 1989 av enten JVP eller president Premadasa), hadde vært en radikal sosialist med sympati for den tamilske saken og hadde besøkt nordområdene flere ganger for drøftinger, var det ikke urimelig at tamilene hadde forventninger. I tillegg lovet hun økonomiske og politiske reformer. Så vant hun da også valget og ble president, og hun innsatte sin gamle mor som statsminister, en stilling hun innehadde til sin død. Hun ble den første srilankiske leder til å bli hilst velkommen av LTTE, som erklærte en ensidig våpenhvile. Like etter dette parlamentsvalget ble det også holdt presidentvalg, som Chandrika også vant og byttet plass med moren sin. Mellom de to valgene hadde UNPs (Jayawardenes parti) presidentkandidat Dissanayake blitt myrdet, enten av LTTE som hevn for å ha brent ned Jaffna bibliotek i 1981, eller av sine egne rivaler.

Fredsforhandlingene begynte i november 1994, rett etter presidentvalget, og fortsatte til april 1995. I motsetning til Thimpu-forhandlingene i 1985 ble de ikke holdt i et fjerntliggende nøytralt land men i selve Jaffna. Dette kunne tyde på en viss grad av anerkjennelse av LTTE som de facto statsmakt, og tamilene trodde virkelig at Colombo var seriøs. Tigrene overleverte fangene de hadde tatt. Men så viste det seg at Chandrika ville ha et noe merkelig opplegg. Til Jaffna sendte hun kun et meget svakt lag, uten en eneste statsråd, med verken kompetanse eller myndighet til å forhandle. Samtidig foregikk det en brevveksling mellom henne og

Prabaharan via Røde Kors. tigrenes sjefsforhandler Balasingham har siden utgitt den fulle teksten til disse brevene⁵⁵.

Formelt sett var hovedproblemet at LTTE ønsket seg noe som fortsatt er et problem i den senere «norske» fredsprosessen, nemlig at «normalisering av livet for sivilister» må oppnås før man forhandler om en endelig politisk løsning. Normalisering betydde hovedsakelig fem ting: en ordentlig gjensidige våpenhvile istedenfor «stans av fiendtligheter»; avskaffelse av den totale økonomiske blokaden beskrevet i kapittel 8 (alt fra skolebøker til damebind som «krigskontrabande»), opphevelse av fiskeforbudet, fri bevegelse for kadrene i øst-provinsen (hvor LTTE fremdeles var en gerilja mer enn en ministat) og flytting av Pooneryn militærbase slik at folk trygt kunne reise mellom Jaffna og Vanni (de tamilske områdene på fastlandet). Chandrika ville derimot at LTTE skulle forhandle *mens* denne situasjonen for sivilbefolkningen fortsatt sto ved lag, dvs. forhandle med sultefôring av folket som pressmiddel. De singalesiske holdningene kom til uttrykk i hennes terminologi, hvor grunnleggende menneskerettigheter for de som skulle vært landets egne borgere, ble kalt for «innrømmelser og privilegier». I tillegg kom det symbolske, at LTTE ønsket å bli anerkjent som en suveren stat, mens Chandrika behandlet dem som ulydige undersotter.

Nareshkumar hadde studert medisin i Jaffna i to år uten å få uttelling for det, og nå skulle det samme skje igjen. Det å bli tatt opp ved en norsk høyskole er ingen garanti for at man vil få lov til å bli i landet og fullføre studiene. Tvert imot kan det være et lotteri. Jeg har sett eksempler hvor studentene har blitt nektet fornyet studieopphold én måned før avsluttende eksamen; det var iallfall noen som mente at det var bedre å sløse bort mye offentlige penger og sende vedkommende hjem uten eksamen enn å la dem besudle norsk jord i fire hele uker til. Nå ville de utvise Nareshkumar også, men så ble det organisert fakkeltog for ham i griseværet den 2. februar 1995. Folk møtte mannsterkt opp, og han fikk endelig lov til å fullføre legestudiene. Dette var bra for både familien og for alle bergenserne (og vossingene) som har blitt hjulpet av ham siden.

⁵⁵ Anton Balasingham, War and Peace: armed struggle and peace efforts of Liberation Tigers, Fairmax, England (2004).

I mellomtiden fortsatte også fredsforhandlingene i Jaffna. Det ble lagt en plan for et utvalg bestående av to norske, et canadisk og et hollandsk medlem for å overvåke våpenhvilen, men planene ble trenert og aldri iverksatt. Chandrika påsto gang på gang at hun hadde hevet den økonomiske blokaden. Likevel inndro militæret alle «frigitte» gjenstander. Det var klart at enten var påstanden om at det var slutt på blokaden bare et spill for det internasjonale galleriet, eller så var forsvarsdepartementet (dominert av hennes onkel, Ratwatte) og hæren ikke interessert i å adlyde sin øverstekommanderende, eventuelt begge deler. På samme måte fortsatte marinen å skyte mot fiskerne.

Det er i denne forbindelsen viktig å huske på at Sri Lanka ikke har noen ytre fiender. Landet har kun én nær nabo, og den naboen er så mye større at det er meningsløst å tenke på å forsvare seg mot den. Det betyr at militæret ene og alene eksisterer for å bekjempe indre fiender. Av dette følger det igjen at for å bevare sitt eksistensgrunnlag, må militæret sørge for å skape seg slike fiender dersom de ikke allerede finnes. Da får man en stor skare med generaler i flotte uniformer som får retrettstillinger som diplomater i vestlige hovedsteder – etter å ha vært der på våpeninnkjøp, med alt som dette innebærer av returprovisjoner. Det sier seg selv at når krig gir store forretninger, er slike offiserer ikke interessert i fred og heller ikke disponert for å fortelle politikerne at de ikke kan vinne.

Ukene kom og gikk uten noen konkrete resultater, og til slutt gikk LTTE lei. I stedet for bare å avbryte forhandlingene og gå til krig igjen, satte de en offisiell to-ukers frist for positive tiltak fra regimets side. Denne fristen ble utvidet med tre uker. Det var først etter at fristen var ute 19. april 1995, at tigrene gjenopptok sine militære aksjoner og sprengte to kanonbåter. Dersom LTTE hadde trodd at denne fristen skulle vise verdensamfunnet hvor rimelige de var, tok de dundrende feil. Faktisk hadde de gått rett i fellen – uten at det er mulig å si hva de ellers kunne gjort. Chandrika hadde nemlig forberedt en diplomatisk offensiv mot stormaktene og kunne nå dokumentere LTTEs «krigstørst». Takket være regimets strenge nyhetskontroll visste verdenssamfunnet lite eller ingenting om den økonomiske blokaden og tamilenes krav om normalisering før de ville godta politiske forhandlinger. Med sin relativt beskjedne adgang til internasjonale medier hadde tigrene tapt propagandaslaget med glans.

Umiddelbart etter forhandlingsbruddet presenterte Chandrika et forslag til selvstyre innenfor enhetsstaten, som ble kalt «Union of Regions». Det oversterke presidentembetet skulle også beskjæres, og nye demokratiske spilleregler innføres. Pussig nok hadde hun ikke nevnt denne pakken under selve forhandlingene. Fra tamilske side var problemet her at det som nådigst ble gitt, også nådigst kunne tas tilbake. Man ønsket at selvstyret skulle være ugjenkallelig. Men dette var nok til å lure den internasjonale opinionen mens hun forberedte den andre halvdel av sin politikk – «Eelam War III», en krig som skulle bli enda mer intens og destruktiv enn de foregående. I Jayawardenes og Premadasas regjeringstid hadde krontanken vært å erobre øst-provinsen, som på grunn av den singalesiske befolkningen ble betraktet som den viktigste. Det fantes derimot en annen tankeretning i det militære, nemlig at man skulle knuse Tigerne i deres festning i Jaffna. Denne tankeretningen hadde kommet til makten med Chandrika. En avhopper (mer om ham nedenfor) mener at det var i februar, fremdeles under fredsforhandlingene, at avgjørelsen ble tatt: strategien var å bruke bruddet til å drive en kile inn mellom LTTE og det tamilske folket, knuse fristaten og så snakke med «moderate» tamiler. Det skulle være en «krig for fred» – en frigjøring av det stakkars tamilske folket fra sine diktatoriske undertrykkere, LTTE. Vestlige regjeringer slukte dette rått, fordømte tigrene og lot bistanden flyte – selv om de skandinaviske landene samtidig videreførte sin støtte til fredsorganisasjoner. I etterpåklokskapens lys forsto tigrene at forhandlingene ikke et eneste øyeblikk hadde vært reelle, og at det hele hadde vært nøye planlagt i forveien.

Sri Lankas diplomati har være mer vellykket enn det fortjener, på en måte som jeg ikke helt kan forklare. Til tross for at landets oppførsel lenge hadde holdt det nær toppen av Amnestys nidstang, og alt som kunne kripe og gå av internasjonale juss- og menneskerettighetsorganisasjoner hadde fordømt det nord og ned i flere tiår, har Colombo vist en merkelig evne til å få vestlige regjeringer på sin side. I alle fall den viktigste av dem. Regimet nedslakter dem det påstår er egne borgere, med dødsskvadroner, tortur, voldtekt, massakrer, bombing og massegraver, men til gjengjeld er landet åpent for vestlig kapital, det eneste saliggjørende. Det er jo nettopp denne muligheten for uttak av fortjeneste som amerikanerne egentlig har i tankene når de kaller et land for «demokratisk». Kanskje var dette grunnen til at Colombo ikke pleide å besvare Amnestys forespørsler, for som en lydige vasallstat kunne det ignorere slike «snillister».

I den kalde krigens dager trengte man bare si at en bevegelse var «kommunistisk», noe som ikke nødvendigvis betød noe mer enn at de ville bedre folks kår, og vips, så kom det både politisk støtte og masse våpen, om enn ikke direkte krigsdeltakelse. For sin del pleide Philominammah også å legge vekt på det geostrategiske: LTTE hadde utpekt den østlige byen Trincomalee som sin fremtidige hovedstad, og byen har jo den beste dypvannshavnen i hele Det indiske hav, som USA aldri vil tillate kommer på «uvennlige» hender. Den er en nøkkel i fremtidens kamp mellom Vesten og Kina for kontroll over Det indiske hav, hvor jo mesteparten av verdens handel går. I tillegg har amerikansk National Security Agency (NSA) en meget viktig lyttestasjon her.

De færreste amerikanere vet at deres militære styrker har vært i arbeid på Sri Lanka som «rådgivere» – ikke minst fordi de færreste har hørt om landet i det hele tatt. Det var slik deres krig i Vietnam begynte også, men så langt har ikke noen tilsvarende opptrapping skjedd. Jeg har i alle fall ikke hørt om Tigre som har drept eller tatt amerikanske soldater til fange. Som nevnt trenes spesialstyrkene av pakistanere og israelere, og jetflypiloter fra det tidligere Sovjetunionen tjener som leiesvenner⁵⁶. På denne måten har det vært temmelig mange nasjoner innblandet på Colombos side, fra begge sider i Den kalde krigen; men på LTTEs side over hodet ingen siden bruddet med India. tigrene er med andre ord 100 % selvberget – og isolert.

Så snart Den kalde krigen var over, begynte USA å lete etter nye fiender, ettersom landet politisk, sosialt og økonomisk virker uten evne å leve utenfor en tilstand av hysterisk mobilisering mot Ondskapen, som kun finnes hos De andre. Tidlig på nittitallet foreslo Samuel Huntington derfor «Kampen mellom sivilisasjoner» – les: kristendommen kontra islam – som ledetråd, men man var allerede da åpen for å definere fienden som «global terror», et begrep som lett kunne bli strukket til å omfatte alle som utfordret vestlige økonomiske interesser (se Vedlegg 4). Forfatteren husker godt da Madeleine Albright, Clintons utenriksminister, besøkte Colombo og fordømte LTTE som «hindufundamentalister». Ettersom det er flere hundre millioner hinduer i verden, bød hun vestlige TV-tittere dermed en skremmende visjon. Det at USA for første gang hadde blitt venner med India, under den nye BJP-regjeringen, som virkelig var hindu-fundamentalistisk,

⁵⁶ Jeg mener at jeg har hørt om innleide kinesiske piloter også, men er ikke sikker.

var det jo ingen TV-seere hjemme som visste. Selvfølgelig er LTTE både sekulær (offisielt ateistisk⁵⁷) og ikke særlig gode venner med India. Og det er 50-50 sjanse for at den Tiger-støttende tamilen som leseren møter i Bergen, ikke er noen hindu, fundamentalist eller ei, men derimot katolikk.

At Philominammah beundret Saddam Hussein hadde ingenting med hans vanstyre i Irak å gjøre, bare med at han talte Washington midt imot. Tamilene kan bli en smule irritert over den amerikanske regjeringen for dens terping på at Sri Lanka er en «demokratisk» stat som må hjelpes med sitt «terroristproblem».

Tanken om en internasjonalt koordinert «krig mot terror» går tilbake til lenge før 11/9. Bush's «Patriot Act» er i grunnen kun en mindre flikking på Clintons anti-terrorlovgivning fra 1996, og arbeidet med et nytt internasjonalt lovverk mot støtte til «terrorisme» begynte også midt på nittitallet. Det var faktisk Sri Lanka som var en av sponsorene for FN-konvensjonen om finansiering av terrorisme (1999)⁵⁸, som hadde til formål å stramme opp den tidligere utleveringsjussen ved å gjøre det vanskeligere å kalle f.eks. væpnet opprør for en «politisk» handling. Dessuten skulle det ikke lenger være lov for en stat selv å vurdere riktigheten av en annen stats stempling av en organisasjon som «terrorister». En slik stempling skulle nå utløse en global nektelse av fristed og inndragelse av økonomiske midler. Det vil si, enhver stat som har en opposisjon, som den selv kan ha fratatt alle andre uttrykksmåter enn vold, kan nå med folkeretten i hånd tvinge verdenssamfunnet til å stille opp og hjelpe til med å slå ned opprøret. I tillegg forbød konvensjonen pengeinnsamlinger for velgjørenhet, sosiale eller kulturelle formål som en stat måtte påstå var forbundet med terrorisme. Dette letter arbeidet med å ødelegge identiteten til etniske eller religiøse mindretall.

Og nok en gang: alt dette går tilbake til lenge før 11/9. I alle fall én av drivkreftene var Sri Lanka og landets omprofilering av seg selv fra menneskerettighetsversting til uskyldig offer for en «global terrortrussel». Nei, det er ikke noen etnisk krig, ikke en gang en «væpnet konflikt», bare en «intern forstyrrelse» som alle andre er forpliktet til å hjelpe det mot. For

⁵⁷ Se Peter Schalk, «The Revival of Martyr Cults», *Temenos* 33 (1997), 151-190. Ifølge ham er LTTE faktisk en religion i seg selv, men en religion uten polemikk mot andre trosretninger. tigrene kan være uenige med Schalk om hva de er, noe han tar høyde for i teorien sin – hvor det er observatøren som vet best.

⁵⁸ For teksten se <http://www.un.org/law/cod/finterr.htm>.

eksempel sa den tidligere president Wijetunge: «Det finnes ikke noe etnisk problem på Sri Lanka. Det finnes bare et terroristproblem.» Senere, under et besøk i Paris, sa han: «Hva for et menneskerettighetsproblem? Vi har ikke noe menneskerettighetsproblem.»⁵⁹ Ideen om terrorisme som noe også bestående stater driver med, det vil si «statsterror», virker nå død. Og når Sri Lanka nekter å anerkjenne Genève-konvensjonen i konflikten – som LTTE skal ha anerkjent – og følgelig nekter å behandle krigsfanger deretter, så har det fått rett, idet verdens eneste supermakt nå gjør akkurat det samme. Vi kan da kanskje snakke om en «srilankifisering» av verdenssamfunnet.

Alle uttrykte medfølelse og støtte til USA etter 11/9, en godvilje som ble senere bortkastet, men Colombo gikk et skritt videre: «Nå har tiden kommet for Sri Lanka ... til å lede Den tredje verden i amerikanernes Krig mot Terror.»⁶⁰

Det var en mann som het Vasantha-Rajah. Han ar av blandet singalesisk og tamilsk herkomst, oppdratt i Colombo men snakket kun singalesisk og engelsk. Etter å ha vært professor i filosofi og produsent for BBC World Service, ble han av den nye regjeringen i 1994 tilbudt stillingen som leder for Sri Lankas statlige TV-stasjon. (Det gikk rykter om at han var Chandrikas elsker, men han nekter for dette!) Han besøkte Tiger-staten Jaffna under fredsforhandlingene og ble overbevist om at «det som alle visste» om LTTE, var myter og oppspinn skapt av singalesiske sjåvinister og bevegelsens tamilske fiender. Snarere enn et diktatur ledet av et monster, fant han en ordentlig, liten stat med overveldende støtte i befolkningen. Han begynte at innse at den tamilske kampen var en del av den uferdige globale demokratiske revolusjonen mot kunstige statsstrukturer. Han innså hvor absurd JVPs påstand var om at LTTE løp den amerikanske imperialismens ærend, ettersom han hadde erfart fra sine egne samtaler med det amerikanske utenriksdepartementet at Washington mente at alle

⁵⁹ En utenlandske diplomat skal ha sagt følgende om ham: «Måtte Gud hjelpe dere dersom dette er deres ledere.» Beskrevet i Colombo-avisen The Island, 4. mars 2001, sitert i Sacha Sri Kanthas The Pirabakaran Phenomenon, se note i kapittel 6 om hvor denne boken finnes/fantes. Dersom dette ikke er en væpnet konflikt, må det være verdens først *ikke-væpnede* konflikt som utkjempes med infanteri, artilleri, stridsvogn, marinefartøy og bombefly!

⁶⁰ The Island, 22. september 2001, sitert i Sacha Sri Kanthas The Pirabakaran Phenomenon.

frigjøringskamper og demokratiske revolusjoner i land som tillater vestlig utnyttelse av sine økonomiske ressurser, om mulig måtte knuses⁶¹.

Sommeren 1995 dro Jerin på Interrail-tur. Dette virker jo helt normalt for en 24-åring, men det var faktisk ikke dét. Tamilske jenter med foreldre som var godt voksne da de kom til Vesten, og som fremdeles bor hos sine foreldrene, pleide ikke å bli innrømmet slike friheter. George og Philominammah var langt mer liberale enn sine jevnaldrende, selv om oppdragelsen virker hårreisende gammeldags for nordmenn, og andre tamilske familier nok kan ha syntes at Jerin var den reneste rampejente! (Blant den store indo-pakistanske befolkningen i Storbritannia kan denne kulturkonflikten mellom et asiatisk og et vestlig syn på oppdragelse og familiesamhold føre til ytterligheter, fullt brudd og stundom drap. I Norge skjer dette i visse muslimske grupper; tamilene har derimot absolutt ingen tradisjon for æresdrap. En tamilske jente som blir tatt på fersken med en kjæreste, risikerer ikke mye mer enn en skikkelig skjennepreken og portforbud.) Jerin klarte imidlertid å balansere mellom å være en god tamilske datter og en kjekk norsk studine, ikke helt uten gnisninger og tårer, men likevel. Så dro hun sammen med en norsk studievenninne, Lise, til Tyskland, Sveits (hvor de bodde noen dager hos en av forfatterens beste venninner, en sveitsisk kvinne), Venezia, Firenze, Roma, Bordeaux-regionen og Amsterdam. Alt gikk strålende.

Et par uker etter at de første skuddene var blitt avfyrt, sa Chandrika til et indisk magasin at «for å slå LTTE må det en total krig til, slik at stedet (les: Jaffna) blir utslettet». 40.000 menn med nyinnkjøpte våpen ventet i fem militærbaser. Ved daggry den 9. juli begynte en offensiv fra basen i Pallaly og mot Jaffna. En indisk general med erfaring fra Indias egen felttog der kommenterte at krigsherren Ratwatte hadde valgt en «bred front»-metode, à la en dampveivals som i sitt spor bare etterlater seg ruiner og grus. Han sa at dette bare kunne være mulig dersom man kunne slippe de politiske konsekvensene gjennom en total nyhetsblokade.

Allerede på offensivens første dag skjedde det som senere skulle stå som selve symbolet på «frigjøringskrigen» for tamilene. Det ble sluppet flygeblader der befolkningen ble bedt om å søke ly i kirker og templer. Da kom det et fly og bombet kirken i Navaly. 120 personer ble drept. Forfatteren har sett et amatørvideoopptak etter dette angrepet og sett at til og med de

⁶¹ Vasantha-Rajah, Tamil Exodus and Beyond, privat forlag, London 1996, samt tale holdt i Bergen.

blodigste bildene på CNN o.l. faktisk er sensurert i forhold til virkeligheten. Pave Johannes Paul II gikk sterkt ut om dette, men som Stalin sa: «hvor mange bataljoner har paven?»

Det ble sluppet flygeblad fra fly, hvor befolkningen ble beordret til å samle seg i kirken. Da ble kirken bombet. *Fra hefte.*

Fire dager etter var 180.000 mennesker blitt internt fordrevet, ifølge Government Agents anslag. Så ble dagliglivet for folk på Jaffna-halvøya nok en gang preget av bombing, granater, voldtekter, forsvinninger, tortur, tvangsarbeid (også for skolebarn) og bruk av sivile til å rydde miner for soldatene med sine føtter. Dødsskvadronene i sine hvite varebiler uten skilt, kjent fra JVP-opprørets blodbad, dukket nå opp igjen. Også tamilske grupper med bakgrunn i PLOTE og EPRLF var aktive her. Unge menn kunne bli funnet drept i åkrene om morgenen, med ansiktet skåret bort for å hindre gjenkjennelse. «*Thalayatti*»-systemet ble tatt i bruk, dvs. maskerte angivere som må fylle sine kvote av utpekte «Tigre» eller lide samme skjebne. Som en britisk forfatter sa: «et korrupt system anerkjenner ingen uskyldige».

Halvøya var blitt til verdens største utendørs fengsel og konsentrasjonsleir. Som alle mennesker intuitivt forstår, med mindre de sitter i regjering, blir folk i dårlig humør av denne behandlingen, og dermed lite tilbøyelige til å hilse gjerningsmennene velkommen til landet sitt. I stedet for å vende LTTE ryggen, flokket tamilene seg derfor rundt dem.

Den 20. september 1995 døde broren til Philominammah og Georges adoptivsonn Rajkumar som Svart sjøtiger i aksjon mot marinen på havnen i Jaffna. Dagen etter var pressesensuren enda strengere. Til og med utenlandske nyhetsreportasjer om Sri Lanka ble erstattet av svarte skjermer av kabeloperatørene. To dager senere var 750 skolejenter i sine hvite uniformer

samlet utenfor en skole. Under påskudd av at de var sjøtigre bombet flyvåpenet dem og drepte 25. Vitner fortalte at det hang kroppsdeler fra barna i trærne.

Den 17. oktober begynte den endelige offensiven mot Jaffna. LTTE kjempet så godt de kunne, men overmakten var ti ganger større, og uten luftvern i noenlunde åpent terreng hadde de intet håp. Den 30. oktober sto Jaffna for fall. Byen var stappfull av internt fordrevne etter fire måneder med kamper, og på grunn av bombing og blokade var det meste av infrastrukturen borte. Nesten hele befolkningen, drøyt en halv million mennesker, flyktet fra det de trodde ville bli nok en singalesisk massakre. Den eneste veien ut førte over en to meter bred bro, i tungt monsunregn, men ved hjelp av tigrenes politistyrke klarte de fleste det. På den andre siden fant de husly hos kjente og i skoler, templer og kirker, på jernbanestasjoner (som ikke hadde vært i drift på flere tiår), i busskur og under trærne. Før to dager var gått, hadde «Tamils Rehabilitation Organisation» organisert sanitære forhold og annen bistand. FNs generalsekretær Boutros-Ghali ba verden om assistanse for 400.000 flyktninger, men Colombo svarte med å utelukke de fleste utenlandske bistandsorganisasjoner, FN inkludert.

Regimets opprinnelige forklaring på denne evakueringen, hvor et helt folk flyktet fra sine «frigjørere» for å finne ly hos sine «undertrykkere», var at det hele skyldtes oppfordringene på deres egne flygeblader. Den 4. november begynte det imidlertid å påstå at tigrene hadde drevet befolkningen ut av byen med makt og tvang. Ja, og alle tamilene som demonstrerte i Vesten hadde vel også geværmunningen i nakken? Til tross for sine forsøk klarte ikke Colombo å skape en partisanstyrke bak tigrenes linjer; det hadde simpelthen vokst opp en hel generasjon som ikke forbandt regjeringen med noe annet enn død. Rektoren og 33 andre professorer ved Universitetet i Jaffna – som også hadde flyktet – skrev til Boutros-Ghali at flertallet av tamilene betraktet LTTE som sine frigjørere.

Det var altså en folketom by hæren erobret. Jaffnas fall hadde ingen militær betydning, og nå satt faktisk sikkerhetsstyrkene i klisteret. Det at det fantes få fastlandsforbindelser, begynte nå å virke mot dem, for dermed var det en lett sak for tigrene å avskjære forsyningslinjene deres. Til tross for dette nøt Chandrika og singaleserne seieren. Umiddelbart etter erobringen ble «selvstyrepakken» ytterligere utvannet, idet selvstyret nå kunne oppheves med et pennestrøk av presidenten. Fra «Union of Regions» var det tilbake til «Unitary State», enhetsstaten. Pakken hadde jo tjent sitt formål. Dessuten ville buddhistmunkene som vanlig ikke høre av

den minste innrømmelse overfor tamilene, og det ble stiftet en del organisasjoner av ytterliggående singalesiske sjåvinister som agiterte mot selvstyrepakken, selvsagt uten innblanding fra regimet.

Den 5. desember kom Chandrika og regimets grå eminense, hennes onkel Ratwatte, for å heise Løveflagget over spøkelsesbyen. De holdt en merkelig seremoni som gjenspeilet en tidligere singalesisk hærtakelse av Jaffna – som hun kalte ved et annet, singalesisk navn – på 1500-tallet. Hele ikonografien var rent singalesisk-buddhistisk. Regimet hadde jo ikke lenger bruk for propagandalinjen «Dette er ikke en krig mot det tamilske folket».

I mellomtiden hadde LTTE omorganisert seg i Vanni, det stort sett veiløse distriktet sør for Jaffna-halvøya, der de hadde gitt både singaleserne og inderne juling før. Selv om Jaffna er tamilenes nasjonalsymbol, var Vanni mye mer fordelaktig som strategisk baseområde, med både jungel og indre linjer. Under flybombing ble flyktningene flyttet ut av halvøya, over lagunen og inn i jungelen, hvor LTTE bygget et helt lite samfunn, ryddet ny jord og anla ny infrastruktur. Fristaten Jaffnas sosiale institusjoner ble regelrett flyttet inn i jungelen.

Omkring Martyrenes dag, 27. november, ble evakueringen av Jaffna gjenskapt på Studentsenteret i Bergen i form av et dramastykke skrevet av Philominammah. Hun, George, Jerin, andre familiemedlemmer og mange flere spilte flyktninger som kjempet seg opp trappene fra scenen med det lille de kunne ta med seg, mot et lydteppe av flyangrep.

Den 28. desember skrev Prabakaran til befolkningen i Tamil Nadu at et kvart århundre med ikke-voldelig motstand ikke hadde ført til annet enn mer undertrykkelse. Derfor hadde tamilene på Sri Lanka ikke noe annet valg enn å gripe til våpen. Han tilbakeviste beskyldningene om at tigrene elsket vold for voldens egen skyld.

Året 1996 begynte med at en stor LTTE bilbombe gikk av utenfor Sri Lankas sentralbank og tok livet av omkring 90 mennesker og skadet ytterligere 1.400. Den utløste en landsomfattende unntakstilstand. Samtidig utgav den tidligere direktøren for rikskringkastingen en bok om konflikten fra England. Seks måneder etter at han ble ansatt, hadde nemlig Vasantha-Rajah brutt med regjeringen i protest mot «Eelam War III» og hoppet av til tigrene i London. I boken etterlyste han en allianse mellom LTTE og progressive krefter

i sør, mot undertrykkelsen av begge nasjonene, både singalesere og tamiler, som burde vært inngått for tretti år siden. Nå var krigsbudsjettet like stort som helse og utdanning til sammen, og med 155.000 mann (opp fra 680 i 1949) var forsvaret landets største arbeidsgiver. 65 % av singaleserne levde i den største fattigdom, og Chandrika hadde ofret alle sine løfter om bedre tider for folket på hærens alter. Ikke lenge etter besøkte Vasantha-Rajah Bergen. Her påpekte han at den internasjonale bistanden, som Norge er så stolt av, betyr at en voldelig stat som Sri Lanka kan bruke alle sine egne penger på våpen, i trygg forvissning om at snille utlendinger betaler for velferden. Uten slik bistand ville landet derimot ha måttet velge mellom kanoner og smør. Et såpass fattig og korrupt land kan ikke vinne mot verdens sterkeste geriljabevegelse, men bistanden gir det en illusjon om at det kan.

Tidlig i 1996 kjøpte Sri Lanka israelske «Kfir» fly, som nesten umiddelbart ble brukt til å bombe sivilbefolkningen. 14. april gikk startskuddet for en ny offensiv, også denne med totalt nyhetsforbud, for å erobre resten av Jaffna-halvøya. Offensiven ble fullført i mai måned. Etter mange år som en del av tigrenes fristat kom Philominammah og familiens hjemby nå altså under singalesisk herredømme.

Både lokalbefolkningen og de nye flyktningene fra Jaffna forsøkte å komme seg til fastlandet og tigrenes jungelfestning i Vanni. 500.000 mennesker foretrakk å krysse lagunen fra Kilali – fra samme fergekai som Caroline og familien hadde brukt i 1994 – under stadig rakett- og mitraljøseild fra jagerfly og kamphelikoptre – fremfor å bli igjen på den okkuperte halvøya.

I juni 1996 flyttet forfatteren selv til Løvåsen. Etter at jeg begynte som selvstendig næringsdrivende, trengte jeg en leilighet som både var større og billigere. Jeg likte tanken på å få skog på tre sider, og ikke minst på å få et fiks ferdig sosialt miljø. Løvåsen borettslag består av fem høyblokker, og Jacolyne og Felixkumar bodde i den øverste, jeg i den neste, og Philominammah, George, Jerin, Rajkumar, Jugin og Nareshkumar i to leiligheter i den nederste blokken. I min egen blokk bodde det en annen tamilsk familie, med slektninger i en annen blokk. Caroline og Thevanathan bodde på Ortuflaten, ca. 20 minutters gange unna. Familien kunne knapt tro at en enslig mann skulle ha 80 kvadratmeter for seg selv, og den første reaksjonen var å gå ut fra at jeg nå skulle gifte meg! Kulturforskjeller kan føre til mange morsomme situasjoner).

Ikke lenge etterpå kom BOB-bladet «Bygge og Bo»⁶² ut med en stor, koselig reportasje om familien under overskriften «Jul med hjemlengsel». Bladet talte opp alle barnebarna, den gangen ti, hvorav åtte i Fyllingsdalen, og skrev at «Det lyser av samhold og fortrolighet familiemedlemmene imellom». I landsbyen gikk alle på besøk til alle andre hele 1. juledag, og i nyttårsdagene måtte de ha mat stående til de fattige. Jerin beskriver hvordan de hutret og småfrøs hjemme om vinteren når det var bare 28 °C, men hun har siden fått en helt annen forståelse av hva «kaldt» egentlig betyr. Og så, skrev journalisten Elin F. Styve, var det ikke bare vinterkulden: «Det er vanskelig å forestille seg hvordan det må være å ikke kunne reise tilbake til sitt eget land. Like vanskelig er det å forstå hvordan det er å være den personen som på bussen stadig har et tomt sete ved siden av seg, helt til bussen er så full at noen motvillig setter seg der.» Philominammah sier til bladet at det er viktig at utlendingene ikke isolerer seg, det er en kamp mot den skepsisen som kommer av at de innfødte – i vårt tilfelle nordmennene – tar avstand. George skyter inn at det har ingen hensikt å gå på norske fester ettersom de ikke rører alkohol. I Norge må man nedlegge mye arbeid i hjemmene fordi man tilbringer mye tid innendørs. På Sri Lanka derimot leves mesteparten av livet utendørs. (Jeg vil bemerke at man trenger ikke reise lengre enn til Middelhavslandene for å oppleve samme forskjell.) Artikkelen slutter med at selv om de er norske statsborgere, er det for utrygt å besøke Sri Lanka, og at de «må vente en enda en stund før vi tør håpe på å få se vårt kjære hjemland igjen, sier Philominammah, med et brennende håp om å få flytte tilbake en gang.»

En måned etter at jeg flyttet inn på Løvåsen, stormet LTTE militærbasen utenfor Mullaitivu. Nok en gang var dette ingen «geriljaoperasjon» men et konvensjonelt angrep mot en festning med menneskebølgetaktikk. sjøtigrerne både landet tropper og forhindret at det kom forsterkninger. For første gang behersket LTTE hele kyststripen i nordøst. Hæren hevnet seg for tapet av basen og 1.300 soldater ved å drepe 40 sivilister i området og bombe sykehuset i Kilinochchi. Senere erobret de byen også, som hadde vært tigrenes nye hovedstad etter Jaffnas fall.

I desember var det ifølge et amerikanske flyktningutvalg 400.000 internt fordrevne i Vanni. Slike tall bør sees i forhold til at den tamilske befolkningen før krigen var på ca. 4 millioner, hvorav halvparten nå var i utenlandsk eksil. 400.000 var altså en femdel av alle som var blitt

⁶² 5. desember 1996. Som mange andre misforsto de navnene totalt, slik at de kaller George for Thommai, som

igjen på Sri Lanka. Regimet nektet alle bistandsorganisasjoner å levere medisiner til flyktningleirene, bortsett fra Røde Kors, og da kun under strenge betingelser, inkludert totalt fotoforbud. Leirene ble fulle av malaria, tuberkulose, tyfoidfeber og andre sykdommer som følger av alvorlige tilstander av underernæring.

Menneskerettighetsorganisasjonene talte 150 kjente voldtekter i løpet av 1996, hvorav fem som Colombos politi selv sto for. Den 12. november ble en tiåring, Theenuka, plukket opp av militære på skoleveien, gjengvoldtatt og sluppet fri. Leseren kan selv bestemme om hun var heldigere enn den 18-årige Krishanthi Kumaraswamy som ble anholdt på et kontrollpunkt og voldtatt av tre politimenn til hun mistet bevisstheten. Da hun våknet, ble hun voldtatt av seks soldater og enda flere politimenn. Da hennes mor, som var rektor på en skole, tok med seg sønnen og en mannlig nabo til leiren for å lete, forsvant de alle tre. Den eldste søsteren, som hadde flyttet til Colombo, fikk for en gangs skyld saken prøvd for retten. En soldat tilsto, og slik vet vi at alle fire ble kvalt, hogget opp og begravd inne på leirområdet. Etterforskning i regi av Amnesty o.a. førte i 1998 til at det ble funnet en massegrav her, med 400 lik.

Den 1. februar 1997 kom det nok en reportasje i «Bygge og Bo», med litt om Philominammah og familien, men mest om kulturmønstring og vakre barn som danset «Bharat Natyam», indisk klassisk dans. Samme måned ble landsbyer og flyktningleirer i Vanni bombet uten at det var særlig med Tigre der. Det singalesiske militæret hadde mistet alle de ubemannede rekognoseringsflyene det hadde fått fra Israel, og fikk aldri noen menneskelige etterretningskilder inne i jungelen. De kunne altså ikke finne LTTEs kamuflerte jungelbaser. Følgelig hadde de ikke peiling på hvor LTTE var eller ikke var, og satset derfor på frontalangrep i blinde og bombing av landsbyer og flyktningleire, mens de overfor egne borgere og verdenssamfunnet påsto at de bare angrep «identifiserte militære mål».

I mai ble det rapportert at det fremdeles var 300.000 internt fordrevne, og at det fortsatt foregikk massearrestasjoner og tortur i Colombo. Den 17. mai gikk alle barnebarna i familien George i tog, så som alle andre barn i Norge. Samme dag ble en firebarnsmor på Sri Lanka voldtatt av politiet, i sin lille datters påsyn. Deretter prøvde politiet å skjule DNA-spor ved å sprengte en håndgranat mot morens kjønnsorganer.

I oktober 1997 ble LTTE formelt forbudt i USA. Kongressen ble fortalt at dette ikke representerte en ny amerikansk inngripen i Sri Lankas opprørskrig, men derimot var et spørsmål om USAs egen sikkerhet. Tatt i betraktning at tigrene aldri har skadet noen amerikaner, blir dette litt pussig. Tiltaket kan lettest forstås som imperiebygging hos FBI, hvis budsjett ble mangedoblet i løpet av 1990-årene. Det vil si, etaten skapte mer frykt for å få mer penger. Men det er mange andre forhold som også kan ha spilt inn.

I november kom det en FN-delegasjon til Jaffna, som langsomt hadde begynt å befolkes igjen. Noen av de hundretusener tamilske flyktningene hadde valgt okkupasjonens pest, mens andre valgte flyktningleirenes kolera. I juli meldte en biskop i Den engelske kirke at 80 % av husene i Jaffna var ødelagt. LTTE-kadre kom også tilbake til byen i dypeste skjul, ikke for å slåss, men for å bistå befolkningen.

I mellomtiden hadde noe hyggeligere skjedd. Den 28. juni ble yngstejenta Jerin gift, med sin medstudent Thorleif. Han er jevnaldrende, men var ikke i samme kull, siden hun hadde mistet litt tid i forhold til ham ved å komme til Norge først som 16-åring. Omkring 1995 ble Thorleif bedre kjent med sin vakre medstudent på en utflukt med vennegjengen, da han hjalp henne å stå på ski. Og slik kan søt musikk oppstå. Bryllupsmessen ble holdt på Jerins katolske territorium, i St. Paul kirke i Bergen, mens mottagelsen ble lagt til misjonsluthersk grunn ute på Lille-Sotra. Gjestene kom fra to språksamfunn og tre religioner. Under messen leste Thorleif bibeltekster på tamilsk – med fonetisk jukselapp, han snakker det dessverre ikke. Derimot snakker både han og Jerin og barna deres nå amharisk, barna faktisk som førstespråk, men det er en historie for kapittel 12. Fordi hun har et noe kruset hår (hun var nok den første tamilske jenta som gikk med afroletter), ser Jerin faktisk like etiopisk som tamilsk ut, og det gikk som forventet – folk i Etiopia var sikre på at hun var en av deres. Da de kom tilbake fra bryllupsreisen, flyttet de til sin første leilighet sammen, på Storetveit.

Det verste St. Paul kirke utsettes for, er nok vibrasjonene fra trafikken, men på Sri Lanka ble en katolsk kirke som tjente som flyktningleir, bombet i august. Samme måned skrev lederen for det parlamentariske partiet TULF til USA og sa at den ikke-voldskampen han i flere tiår hadde ledet, «kun hadde resultert i angrep på tamiler og en rekke brutte avtaler med

regjeringen»⁶³. I august fastslo en FN-rapport at antall «forsvinninger» hadde nådd et nytt høydemål, det verste siden 1990, og at Sri Lanka nå var på andreplass etter Saddams Irak.

Jeg husker ikke hvilket år det var, men det kan godt ha vært i 1997. Philominammah ytret et ønske om å bestige et fjell, og en sommerdag bar det mot det laveste av Bergens syv byfjell. Vi gikk opp gjennom Storhammeren og Betanien til Nordnæsdalen, og så østover til Olsokfjellet (som hun kunne se fra kjøkkenvinduet sitt), krysset plataet mot Damsgårdsfjellet og tilbake til Nordnæsdalen. Hun måtte trues oppover det siste stykket og var ikke helt fornøyd med den bratte nedstigningen, men etterpå var hun meget stolt av seg selv. Kanskje verdens eneste tamilske bestemor på hele Damsgårdsfjellet? Senere har vi også gått opp til mitt lokale utkikkspunkt på Eikelisteinen.

Philominammah som kanskje den første tamilske bestemoren på Olsokfjellet.

I annen halvdel av 1990-tallet tok Philominammah norsk førerprøve. Hjemme på Jaffna-halvøya hadde hun kjørt bil, men der var det ingen som brydde seg om førerkort, og der kjørte forresten Jugin motorsykkkel, mens Jerin raste i vei på scooter. Philominammah besto den norske prøven første gang, noe ikke en gang alle innfødte kan skryte av.

Den 13. mai 1997 innledet Sri Lanka en offensiv med det bombastiske navnet «Sikker seier» for å åpne A9 mellom Vavuniya og Pooneryn. Skjebnen ble behørig utfordret av slikt overmøt, og offensiven varte i nærmere 19 måneder. Fra regimets synspunkt ble det en total fiasko og jungelen den reneste dødsmarken. Den singalesiske hæren brukte sine siste krefter i

⁶³ Se <http://www.tamilnation.org/indictment/genocide95/gen9552.htm>.

kampen mot LTTE, i en klassisk stillingskrig, uten resultat. Tvert i mot greide tigrene å stagge fienden på hovedveien A9 og samtidig erobre baser andre steder. I løpet av dette året mistet marinen dessuten mange fartøy til sjøtigrene.

I oktober ble en stor bilbombe sprengt utenfor børsen i Colombo, og sammen med den tidligere bombingene av sentralbanken gjorde dette mye skade på den allerede ganske skadeskutte økonomien. Måneden etter meldte Amnesty at av alle 600 «forsvunne» på Jaffna-halvøya var nesten alle nå bekreftet torturert til døde eller drept i fengsel, og at de viktigste årsakene til dette var terroristlovgivningen og det at sikkerhetsstyrkene følte at de kunne gjøre akkurat hva de ville.

Den 25. januar 1998, like før 50-årsdagen for Sri Lankas selvstendighet, ble en lastebilbombe brukt mot singalesernes største helligdom, Tanntempelet i Kandy, hvor det som påstås å være det eneste relikviet etter Buddha, oppbevares. I angrepet ble 13 mennesker drept, deriblant også barn, men tempelet fikk små skader. Det er imidlertid tanken som teller, og det førte til et formelt forbud mot LTTE – som av en eller annen grunn ikke var blitt innført tidligere – og til en plutselig død for alle forslag om en fremforhandlet løsning. Selv lurte jeg på hvorfor tigrene gjorde noe som brakte deres sak slik i vanry. Noen sier at det var tigrenes gjengjeldelse for alle luftangrepene mot tamilske kirker og templer som ikke fikk internasjonal mediedekning. I så fall var de like langt, ettersom verdens media fortalte om deres helligbrøde uten å fortelle om regimets. Det fortsatte 5. mars med en stor bilbombe i det sentrale Colombo, som drepte 36 forbipasserende og såret 250 andre.

I løpet av året tok LTTE livet både av Jaffnas ordfører og hans etterfølger. Det har siden vært vanskelig å få noen til å stille. I tillegg myrdet de noen tamilske parlamentarikere. Slike ting var et stridens eple mellom Philominammah og de moderate, noe vi skal se nærmere på litt senere.

I 1998 giftet det siste av Philominammah og Georges barn seg, nemlig adoptivsonnen Rajkumar. Akkurat som alle de andre var det kjærlighetsekteskap han inngikk, idet han fant sin Srigowri (kallenavn «Maina») helt på egen hånd. Samme år fikk Jugin og Nareshkumar en gutt, Vithuran. Det var nå tre i søskenflokk som hver hadde fått først to jenter og så en gutt, og familiens gener for jenteproduksjon gjør seg fortsatt gjeldende, men med sannsynligvis

mindre erting som følge enn på Sri Lanka. Dessuten er det selvfølgelig heller ingen som lenger snakker om medgiftsbyrden.

Forfatteren sammen med Rajkumar og SriGowri i deres bryllup.

I februar fikk forfatteren to katter, og i flere år var Philominammah deres faste feriemor. Hjemme hadde de ingen tradisjon for å ha kjæledyr innendørs; hunder og slikt skulle bo i hagen. De fleste innvandrere begynner i rimelige leiligheter, de har jo ingen å arve norske hus og hytter fra, og dette betyr at tamilene bodde helt uten dyr, og at deres norskfødte barn hadde veldig lite forhold til dem. Philominammah var selv ganske skeptisk i begynnelsen, men ble etter hvert mer fortrolig med pusene. Hun kalte dem for mine barn, som da var hennes referanseramme. Nei da, hun hadde rett også!

Rapportering og anklager fra internasjonale menneskerettighetsorganisasjoner fortsatte i høyt tempo gjennom hele 1998, med fokus på forsvinninger, tortur og bevisst bruk av voldtekt som våpen for å knuse kultur og identitet. Det britisk flyktningerådet gikk ut med at asylsøkere som ble sendt tilbake til hjemlandet, ble torturert. En kvinneorganisasjon skrev at kvinner på Sri Lanka ble behandlet som «krigsbytte», og en utdanningsorganisasjon påsto at «Den konsekvente bruken av voldtekt og annen vold mot tamilske kvinner som vi har dokumentert i mange år, er en grunnleggende militær taktikk hos de srilankiske styrkene. Krishanthi-saken har blitt godt dokumentert her, og den srilankiske regjeringen har brukt denne saken for å vise at voldtektsmenn blir straffeforfulgt. Denne saken er nå selvfølgelig den eneste hvor gjerningsmennene er blitt straffeforfulgt. Og de tiltalte fikk dødsstraff, som ikke eksisterer på

Sri Lanka. Er dette et spill for galleriet? Det mener vi. Regjeringsstyrkene driver fremdeles å voldta tamilske kvinner, helt ustraffet....»⁶⁴

LTTE bet også fra seg og gjenerobret Kilinochchi i september 1998. Byen, eller snarere ruinhaugen, ble umiddelbart gjort til deres hovedstad og er det i skrivende stund fremdeles. Den 4. desember ble regimets operasjon «Sikker seier» oppgitt, uten at den hadde levd opp til sitt navn. Offensiven hadde krevd 5.000 liv. Dermed var forsøket på å drive gjennom en landforbindelse til Jaffna-halvøya skrinlagt, og sikkerhetsstyrkene der måtte finne seg i å bli forsynt sjøveien og luftveien.

Når det gjelder internasjonale klager og anklager i de følgende to årene, er det ingen vits å skrive noe; de fortsatte, og overgrepene fortsatte. En asiatisk menneskerettighetskommisjon sa at det var «mye verre enn Chile under Pinochet». Vi bør kanskje nevne anti-sensurgruppenes anklage mot regimets bruk av loven om «*criminal defamation*», eller straffbar ærekrenkelse⁶⁵, mot både journalister, redaktører og valgobservatører. Det vil si at ikke bare risikerte velgerne å bli fratatt sine valgkort og bli utsatt for vold og dødstrusler, som de blir i alle srilankiske valg, men valgobservatører som meldte fra om dette, risikerte straff. En observatør skrev at «i Sri Lankas nåværende politisk klima synes makten å være bestemt av antall bøller en gitt politiker disponerer»⁶⁶. Endelig har presidenten en livvakt (PSD) som mistenkes for å ha drept en respektert tamilsk advokat som hadde kritisert henne i avisene.

I mars kom en norsk delegasjon under ledelse av Kirsti Kolle Grøndahl på besøk. Omtrent samtidig, under arbeidet med å rehabilitere en stadion i Jaffna for å vise at livet var i ferd med å komme tilbake til det normale, dukket det opp flere massegraver.

⁶⁴ Sitert fra <http://www.tamilnation.org/indictment/genocide95/gen9577.htm>. Det at dødsstraff ikke eksisterer, kan være ironisk ment og betyr selvfølgelig bare at en *domstol* ikke kan ilegge denne straffen. Når det gjelder tamiler, i motsetning til straffedømte soldater, er domstoler ikke noe nødvendig ledd ettersom den enkelte soldat og politimann har en absolutt makt over liv og død.

⁶⁵ Jf. norsk straffelovs kapittel 23, men ifølge forfatterens advokat kan denne ikke brukes mot dissidenter og er nesten ikke brukt i det hele tatt.

⁶⁶ <http://www.tamilnation.org/tamileelam/democracy/001024laura.htm>.

I 1999 fullførte både Jerin og Nareshkumar legestudiene. Nareshkumar ble turnuskandidat på sykehuset på Voss, og hele familien flyttet dit. Selv om de trivdes godt og syntes vossingene var hyggelige og lette å komme i prat med når de gikk sine småturer, dro Jugin og barna uansett tilbake til Bergen hver helg for å treffe resten av familien.

For sin del tok Jerin et tremåneders kurs i tropemedisin i Liverpool. Hennes nesten livslange drøm var ikke å bli vanlig lege i Norge, men å hjelpe dem som var verre stilt enn de fleste nordmenn kan innbille seg. Ideelt sett skulle hun hatt sin egen legepraksis for fattige i sitt opprinnelige hjemland, men andre u-land kunne også komme i betraktning. Det var på grunnlag av dette kurset i Liverpool at hun diagnostiserte meg, over telefon fra Molde, med et hissig tilfelle av *Giardia lamblia* som jeg hadde fått i Lisboa – noe legene jeg oppsøkte i Bergen ikke var i stand til. Nå vet forhåpentligvis alle leger i Bergen hva *Giardia* er for noe, og det gjør vel de fleste andre bergensere også, men det kom senere.

Sommeren 1999 måtte Caroline og familien dra tilbake til Jaffna-halvøya for å hente Thevanathans gamle mor til Norge. Det ble faktisk lettere enn i 1994. De tilbrakte en uke i hovedstaden før de fløy til den store militærbasen i Pallaly. De kunne faktisk ta buss til Jaffna og derfra til Point Pedro. Alt var mye roligere enn sist gang, kanskje fordi krigsfronten nå lå lengre sør, i Vanni. Eller kanskje – i lys av det som fremdeles skjedde på halvøya – de bare var heldige. Paul fikk derimot blemmer og eksem igjen, så ille at det gikk et helt år før han ble bra.

Sist gang ville de nok ha blitt drept og begravet i en offisershage om de ikke hadde hatt norske pass. I 1999 skjedde det dem ingenting, men året etter ble det meldt om en utstrakt praksis med fengsling av tamiler som forsøkte å reise ut, eller inn, selv med gyldige papirer. Grunnen til arrestasjonene, og det som verre var, kunne være «risikoen for at de ville skaffe midler til LTTE når de ankom et fremmed land». Ja vel, det var nok sant, for de fleste tamiler i eksil bidrar til saken, men det er interessant å se hvordan regimet nå gikk ut fra at alle tamiler støttet tigrene, heller enn å være undertrykket av dem (som regimet hadde påstått i 1995) – en situasjon det selv hadde bidratt til å skape. Regimet innrømmet med andre ord at det lå i krig med hele folket.

Nede i Vanni åpnet Chandrika en ny, begrenset offensiv, men hun led nok et nederlag. Dette var ikke til hinder for at hun ble gjenvalgt på sitt «Krig for fred»-program. Men tapene singaleserne så langt hadde lidt, ble som ingenting å regne etter at LTTE selv gikk på offensiven. I en serie operasjoner under betegnelsen «Bølger uten stans» gjenerobret de både den østlige and den vestlige delen av Vanni som de hadde mistet etter den vanskelige evakueringen av Jaffna. På noen få dager tapte singaleserne områder de hadde brukt flere måneder på å erobre, mistet flere større militærkomplekser og hele fem tusen soldater. Hovedkvarteret og tortursenteret til PLOTE i Vavuniya ble bombet.

I desember 1999 skrev Chandrika ut presidentvalg, ett år før tiden. Hun trengte ikke å appellere til de moderate tamilene som hadde stemte på henne og fredsløftene i 1994, så hun satset på enda større doser med singalesisk sjåvinisme og krigsromantikk. Faktisk tok hun selveste JVP som maktpartner, de revolusjonære som to ganger hadde gått til væpnet opprør mot regjeringen. Parlamentsvalget i oktober 2000 vant hun på samme måte, men regjeringen kunne ikke leve lenge. I desember 1999 gjorde tigrene et mislykket drapsforsøk på Chandrika. Ikke unaturlig ble hun enda mindre forsonlig av dette. Faktisk har hun blitt stadig mer ikke bare uforsonlig men også uberegnelig. Da den nye presidentperioden nærmet seg slutten, påsto hun å ha blitt tatt i ed nok en gang, ett år etter den offentlige seremonien, der bare hun selv og høyesterettsjustitiarius skal ha vært til stede. Ingen andre visste selvfølgelig om dette, det skulle jo være hemmelig! Derfor måtte hun ha ett år til i embetet. Også tsunamien skulle hun senere ta i bruk som påskudd for å sitte ett år til uten valg. Siden ingen president kan sitte i mer enn to perioder, blir neste knep trolig å endre grunnloven, avskaffe det sterke presidentembetet og begynne forfra igjen som statsminister med nye fullmakter. Hun har heller ingenting imot å suspendere parlamentet for å avverge et nederlag i kammeret. Det hviskes i Colombo at hun lider av langt fremskreden alkoholisme og noen ganger må lastes om bord i flyet sitt på bære, døddrukken.

I samme måned, desember 1999, flyttet Jerin og Thorleif til Molde, hvor han har familie. Thorleif skulle nemlig ta turnusåret sitt på kirugisk avdeling på det lille sykehuset der. I august tok hun morspermisjon for senere å ta opp igjen turnustjenesten i 2001-02, først på medisinsk avdeling, deretter som allmennlege. Thorleif gjorde turnus på sykehuset og gjorde senere distriktstjeneste i Fræna kommune. Autorisasjonene som lege fikk de sommeren 2001 og 2002. Deres første barn, Sara, fikk de i september 2000. Til alles overraskelse var hun slett

ikke sjokoladefarvet – med sin hvite hud, blå øyne og svarte hår, ser hun faktisk ut som en ire! Stakkars Jerin måtte tåle å bli tatt for dagmammaen!

I 2000 flyttet Nareshkumar og Jugin fra Løvåsen til et hus i Vardeveien. Han ble ferdig med turnustjenesten mye tidligere enn Jerin, for han hadde verken vært på kurs i England eller født barn, og i 2000 fikk han stilling som kommunelege i Øygarden. Etter dette tjenestegjorde han på Legevakten, og er i skrivende stund anestesilege på Haukeland universitetssykehus.

I april 2000 erobret LTTE den «uinntagelige» festningen Elephant Pass, som i en generasjon hadde behersket den østlige ruten fra fastlandet til Jaffna-halvøya. Så uinntagelig var den at den falt etter bare 48 timers kamp. Mer enn ett tusen singalesiske soldater mistet livet, og resten flyktet, med knust kampånd. Ti andre leirer gikk ned som dominobrikker, og byttet i form av våpen og krigsmateriell var enormt. Nå kontrollerte tigrene en god del av øst-provinsen og hele nord-provinsen, bortsett fra selve Jaffna-halvøya og øya Mannar. Måneden etter ble to «Super Dvora» kanonbåter og to andre krigsfartøy sterkt skadet i et sjøslag med sjøtigrene, til tross for motangrep fra kamphelikoptre og fly. I oktober angrep sjøtigrenes spesialstyrker den srilankiske marinens hovedbase i Trincomalee, senket og skadet flere skip og skjøt ned et helikopter.

Prabaharan og Soosai med medlemmer av de svarte sjøtigrene før et oppdrag. *Fra hefte.*

LTTEs innlysende neste trekk var å gjenerobre Jaffna-halvøya. Hæren risikerte ikke bare å tape landområdet; 40.000 soldater satt fast på halvøya med dårlige forsyninger og uten mulighet for rask evakuering. tigrene hadde gode utsikter til ikke bare å slå hæren, men faktisk tvinge den til å overgi seg. Tenk dette, en geriljahær – eller «terrorister» i srilankiske øyne – som tar en hel regjeringshær til fange! På et tidspunkt var det snakk om at et slikt

sammenbrudd bare var 24 timer unna. India forberedte seg på å evakuere hæren sjøveien fra Jaffna.

Verdens regjeringer var forskrekket vitne til hvilken situasjon en av deres egne sto i, og et hektisk diplomati begynte, for alle ville hindre at et brutalt regime led nederlag for en frigjøringsbevegelse. En så farlig begivenhet kunne aldri tillates, for det kunne jo hende at det ville virke som inspirasjon for andre som kjempet mot undertrykkelse. Som de pleier å gjøre når slikt truer, skapte de en «fredsfelle» – enhver frigjøringsbevegelse som går mot seier, må presses inn i endeløse forhandlinger, som medfører at den mister drivkraft – og det bestående blir reddet fra forandringer. Norge har faktisk blitt brukt i et slikt spill før, da det tilrettela en løsning på Filippinene som avverget en trussel mot amerikanernes store base på Mindanao.

Chandrika var selvfølgelig villig til å gjøre hva som helst, uansett følger, for å unngå det knusende nederlaget. Og det hun valgte å gjøre, var å leie inn israelske offiserer til å føre kommandoen. Leserne ville kanskje spørre hva de har på Sri Lanka å gjøre? Hva er Israels strategiske interesser i Sør-Asia? Det samme spørsmålet kunne stilles om deres trening av dødsskvadronene i Latin-Amerika i 1980-årene som skulle ta livet av kommunister, liberalere, fagforeningsledere, menneskerettighetsaktivister o.l. både i deres egne land og i Europa – «Operation Condor». Å kverke folk for Uncle Sam synes å ha blitt en av landets leveveier, akkurat som sveitserne i sin tid levde av eksport av leiesvenner. Men uansett hva man sier om israelernes moralske rolle i verden, kan deres dugelighet i krigføring ikke trekkes i tvil. Med deres inntreden i krigen fikk LTTEs fremrykning en brå stans. Når det gjelder kreativ taktisk tenkning, er israelerne deres likemenn, kanskje verdens eneste; mens singaleserne og israelerne dessuten hadde bombefly.

Det var imidlertid en pris å betale for den israelske intervensjonen. Dette tirret nemlig muslimene, som til tross for et felles, tamilsk, språk hadde vært på regimets side mot tigrene. Derfor forlot det muslimske partiet Chandrikas regjering, som dermed mistet flertallet i parlamentet. Dette førte i sin tur til at det ble nødvendig å få en ny fredsprosess på gang. Og denne fredsprosessen ble norsk.

Samfunnslederen, 1988-2004

Forholdene for innvandrere er ikke de samme i USA som i europeiske land. Amerikansk identitet er politisk, ikke etnisk; det er altså ingenting som heter en «etnisk amerikaner». Dette har sine svakheter, idet denne politiske identiteten blir meget snevert definert – i McCarthy-perioden og nå igjen under Bush II kalles kommunister, sosialister, liberalere og anti-militarister for uamerikanske og landsforrædere – men det har også sine positive sider. I Norge kan du være høyremann eller kommunist og likevel være nordmann, spørsmålet er heller om det er mulig å være både norsk og mørkhudet. Folk later som om norskheten består av språk og kultur, men reaksjonene overfor nordmenn adoptert fra Afrika som spedbarn viser at norskheten også defineres ut fra fysisk utseende.

Det har vært forandringer siden familien George kom til landet. Vi har fått norskfødte idrettshelter og underholdningsartister med mørk hudfarge, og de begynner å kalles «nordmenn» snarere enn «innvandrere». Men alle sliter fremdeles med å finne balansen mellom integrasjon og flerkulturalisme, og pendelen svinger frem og tilbake. Å tvinge alle til å bli «heilnorske» vekker minner om tvangsassimilering av samene, og uansett er det ikke alle hvite nordmenn som ønsker å spise lutefisk og gå på ski i påsken heller. På den andre siden fører det ikke noe godt med seg å ha tusenvis av mennesker i landet som ikke snakker norsk eller ikke forstår viktige sosiale koder, f.eks. at det ikke er en invitt dersom en jente ser deg rett i øyne.

Dessuten er det store forskjeller innvandrerne imellom når det gjelder fremtiden de ser for seg. Noen har kommet for å bli, som den første Grieg og alle de hollandske kjøpmennene, danske embetsmennene og holsteinske teknokratene som slo seg ned og ble bergensere. Andre venter på at krigen i hjemlandet skal ta slutt så de kan vende tilbake, som Norges regjering gjorde i London. Det var det samme med de norske utvandrerne: noen slo seg ned og mistet all norskhet, mens andre vendte tilbake til gamlelandet. Atter andre reiste litt frem og tilbake. Ingen, verken i USA eller i Norge, holder det imot norskamerikanerne at de danner foreninger og pleier kontakt både med sin egen kultur og med Norge. Og de fleste nordmenn har heller ikke noe imot å få nye kulturelle impulser fra USA.

En tamil i Sveits har skrevet om dette å være mellom to kulturer: «I eksil i Zürich ble Mathi slått av avstanden mellom tamilske foreldre og deres barn. Problemet var at foreldrene bare

utstedte ordrer – spis dette, kle deg slik osv. – uten å forklare hva kulturen besto i. Mathi trakk den slutning at vi må gi våre barn en mer systematisk opplæring i vår kultur. 'For fem hundre år siden,' sa han, 'hadde vi tamiler vår egen regjering, vår egen stat. Den ble ødelagt av europeisk kolonisering og singalesisk undertrykkelse. Nå kjemper vi for å ta landet vårt tilbake. Selv når vi er her, må vi forberede oss å vende tilbake til Eelam. Til slutt vil dét være vårt hjem, ikke Sveits. Her kan vi aldri la være å være utlendinger.' På den andre siden, fortsatte han, 'dersom krigen bli verre og det ikke finnes tamiler igjen på Sri Lanka, vil de i det minste være her, med kulturen intakt.'⁶⁷ Jeg tror Philominammah hadde gått god for begge disse alternativene.

Da hun kom til Norge, mente man at morsmålsundervisning var bra for barn, at dersom barna lærte sitt eget morsmål godt, ville det bli lettere for dem å lære alt annet etterpå. Som vi så i kapittel 8, begynte hun å undervise allerede da familien selv bodde på asylmottaket i Østfold. Fra like etter de kom til Bergen og helt frem til julen 2004 hadde hun 100 % stilling som morsmålslærer i kommunen, og hun underviste på omtrent alle skolene i Fyllingsdalen og Loddefjord. Arbeidsplassen ble to eller tre skoler hver dag. Hun tok buss fra den ene skolen til den andre, akkurat som George tok buss til jobben sin på Pastasentralen – bilen brukte de kun når de skulle på utflukt, på besøk eller i kirken. I dette nye århundret svingte den vitenskapelige pendelen atter en gang, eller kanskje det bare var det at man ikke skulle bruke penger på noe som ikke gagnet den nye rasen av milliardærer. Den kommunale morsmålsundervisningen ble nedlagt i 2004 eller der omkring, etter at Philominammah hadde gått av med førtidspensjon. Da var det bra at private tilbud allerede hadde tatt form.

Omtrent da Philominammah kom til Bergen, ble den ene av de to tamilske skolene som er virksom i dag, grunnlagt. «Tamil Children's School», Skolen for tamilske barn, ble stiftet av Anthony Rajendram, som ikke var noen stor tilhenger av LTTE, og skolen ble derfor strengt politisk nøytral. Senere ble den styrt av Sherin Santhiapillai. Den holdes lørdager i lokalene til den katolske St. Paul kirke. Philominammah begynte ikke å jobbe der med en gang. Først måtte hun lære seg norsk, og så syntes hun lenge at arbeidet som morsmålslærer for kommunen var nok. I 1995 ble hun imidlertid «hodejaktet» av Sherin, som hadde fått vite at hun var utdannet lærer fra Sri Lanka. Philominammah jobbet på TCS i to år, men nektet å ta

⁶⁷ <http://www.tamilnation.org/diaspora/switzerland.htm>. Sveits er Europas mest gjestfrie land når det gjelder å ta

imot lønn. Hun ble en effektiv parhest for Sherin og skapte et godt program for tamilsk språk, dans og kristendom. Faktisk var programmet så bra at skolen vokste betraktelig.

Selv kunne ikke Philominammah danse «Bharat Natyam», som er en meget vakker men enormt krevende danseform. Noen folkedanser kunne hun derimot, og disse formidlet hun til barna. Alle hennes fire «norske» døtre trådte også til. Caroline underviste i tamilsk språk, kristendom og Bharat Natyam. Jugin hadde ikke holdt dansingen ved like, så hun underviste i tamilsk og kristendom, mens Jacolyne vikarierte i tamilsk for de mindre barna og i kristendom for de eldre. Hinduene fikk naturligvis sin egen religionsundervisning. Jerin kan også danse Bharat Natyam, men som legestudent hadde hun ikke tid til å undervise på skolen året rundt, og nøyde seg med å hjelpe til med årsfesten. Årsfesten og konsertene og de andre kulturelle begivenhetene ble holdt i gamle St. Paul skole, på Det internasjonale kultursenteret eller i gymsalen på forskjellige skoler. Alle barnebarna var naturligvis innmeldt på Tamil Children's School.

Hele tiden hadde Philominammah syntes at TCS ikke var tilstrekkelig utfordrende. Hun ville ha et annet opplegg, i alle fall for de av barna som hadde evner til noe mer avansert. For eksempel hadde de bare muntlig tamilsk, ingen hjemmelekser, ingen eksamen og intet press for å bli bedre. (På dette punktet vil jeg skyte inn at når tamiler første gang kommer til Norge fra Sri Lanka, er de sjokkert over de lave kravene i barneskolen; nå må deres barn kaste bort tid på elementære ting som de har lært hjemme for mange år siden. Ikke før ungdomsskolen blir det alvor. Som brite av eldre årgang er jeg naturligvis lydhør for dette, ettersom jeg kunne lese før jeg begynte på skolen som fireåring.) I 1997 hadde Philominammah en uoverenstemmelse med skolen om hvorvidt det var lov til å bruke et rom for å øve til Martyrenes dag. Det endte med at hun tok sin hatt og gikk. Jugin fortsatte imidlertid å jobbe der, og Jacolyne begynte først i 1999, mens Caroline av andre grunner sluttet noe senere.

I flere år syntes Philominammah at det var nok slit med jobben som morsmåslærer i kommunen. I 2002 gikk imidlertid hun og andre sentrale personer i det tamilske miljøet sammen for å danne en annen skole, som ble oppkalt etter den kvinnen som sultestreiket seg til døde i protest mot den indiske hærens opptreden, nemlig Annai Poopathy. Her skulle det

imot flyktninger, men samtidig er det praktisk umulig å få sveitsisk stasborgerskap.

jammen studeres! Annai Poopathy-skoler, som et videregående tilbud for tamilene, eksisterte allerede i Oslo, og ble da etterlignet her i Bergen. Det finnes også en i Stavanger, også dannet av folk som syntes at det bestående opplegget ikke var tilstrekkelig seriøst akademisk sett. I begynnelsen ble Annai Poopathy-skolen mislikt av noen og beskyldt for å ha kapret kundene deres, men etter tsunamien ble forholdene mellom de to «rivaliserende» skolene varmere.

Den nye skolen har lokaler på Møhlenpris skole. Hver lørdag fra 9.30 til 11.30 undervises det i tamilsk og deretter i naturfag og samfunnsfag. Disse fagene er obligatoriske, men etter 13.00 er det engelsk, dans og musikk som valgfag. De videregående elevene anses som ferdige med tamilsk og begynner da med realfag kl. 10.00. Leger, tannleger og andre yrkesgrupper med realfaglig bakgrunn engasjeres som timelærere for å fortelle om sitt. Det undervises derimot ikke i religion. Eksamen avlegges i tamilsk språk, skriftlig og muntlig. Også her arbeidet Philominammah uten lønn, med førstklassingene. Caroline begynte igjen å undervise i tamilsk språk, og Jugin hoppet rett fra den ene skolen til den andre. I skrivende stund jobber Jugin og Jacolyne der fast, hhv. i tredje klasse og i barnehagen, og Caroline av og til. Alle foreldrene som sender barna sine til skolen, jobber uten lønn, og hver klasse har tre lærere.

Det arrangeres en stor fest med tamilske kulturelle innslag i Bergen minst en gang i året, noen ganger oftere. I mange år ble det hver høst holdt en konsert ved navn «Tørst etter frihet» i storsalen på Studentsenteret, og en annen konsert på Martyrenes dag 27. november, men for ikke lenge siden ble det bestemt at alt skal konsentreres på samme dag. I Eelam stiller man opp i gravlundene med en brennende fakkel foran hver grav, men i Bergen tenner man bare telys. Det vises en video av Prabaharans tale for dagen, som ofte blir opptakten til viktige politiske initiativer, og så går man over til det kulturelle. Den 27. november er den viktigste dagen på Bergenstamilenes kalender, i alle fall dem som støtter LTTE. Tidligere ble Kittus dødsdag 16. januar og Theelipans dødsdag 26. september markert, men nå minnes disse mest på Martyrenes dag. På Annai Poopathy-skolen markeres 19. april, den dagen den første Naddhuppatalar fastet seg til døde. Så kommer tigrenes dag 5. mai, de svarte tigrenes dag 5. juli og sjøtigrenes dag 10. juli. Den 10. oktober markeres Malathi, den første kvinnelige soldaten som falt i kamp.

Sør-indisk («karnatisk») klassisk musikk spilles på en tromme som heter «mrdangam» i samspill med et strengeinstrument som heter «veena» – som er det motsatte av den vestlige

omgangen med strenger og slagverk⁶⁸. Veena, som er så stor at den hviler på bakken, er for det meste et kvinneinstrument. Ellers kan vår egen fiolin spilles, men på en helt annen måte. Jeg husker en fabelaktig konsert med profesjonelle musikere fra London som ble holdt på Ortun skole. Ellers er det lokale ressurser: elevene fra de to tamilske skolene spiller veena, mens mrdangam spilles av Bergens hovedtalent på dette instrumentet, som til enhver tid har fem til syv elever. Jerin har en veena, men er ikke særlig flink. I dans sto familien sterkere, idet Jerin og Caroline var Bergens to beste Bharat Natyam-dansere – i hvert fall etter mine begreper (men jeg er neppe upartisk). Jacolynne forteller at en gang danset alle fire søstrene sammen, selv om de to andre ikke kunne det like godt; dessverre var nok ikke jeg til stede den dagen. Ingen av dem øver lenger, dansefakkelen har gått videre til neste generasjon.

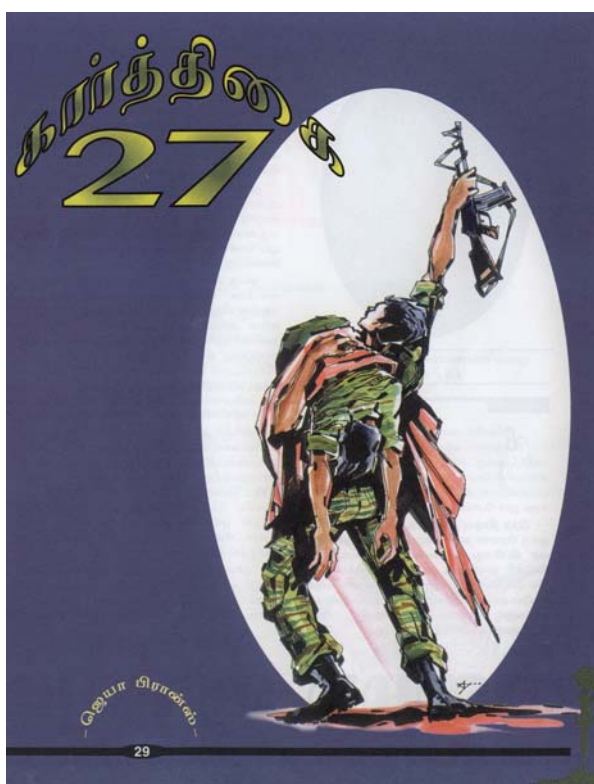

Jerin med det sørindiske strengeinstrumentet veena,
som mest spilles av jenter.

Når det gjelder sang, er Carolines datter Shanthya den suverene, faktisk av proff-kvalitet. Alle Carolines tre barn lærer klaverinstrument, de to jentene også veena, og Shanthya danser Bharat Natyam. Begge Helens barn og alle tre Jacolynes spiller tangentinstrumenter, mens begge jentene i Jugins familie lærer veena og Bharat Natyam, Nithya piano i tillegg. Jerin og Rajkumars barn er ennå for små.

⁶⁸ Jeg har ikke plass her for å beskrive indisk musikk, som er meget gammel og representerer en helt selvstendig musikalsk tradisjon som ikke har mye til felles med den vestlige, ei heller Bharat Natyam-dansetradisjonen. Spesielt interesserte henvises til andre kilder på biblioteket eller på internett.

På disse konsertene presenteres i tillegg til de klassiske disiplinene også «frigjøringsdrama» om tamilenes kamp mot undertrykkelse. I disse stykkene blandes det tradisjonelle folkedrama med musikk, dialog og dans. LTTE har skapt en utrolig rik og helhetlig ikonografi om saken sin, med bruk av alle mulige kunstgrener og -uttrykk. Mye av stoffet i disse dramaene og diktningen som inngår i dem er skrevet av Philominammah, og hun spilte selv ofte landsbykone som mistet familien i en massakre eller et bombetokt. Rajkumar var også med i disse dramaene, og til og med den noe reserverte George, som statist. På nittitallet ble de kunstnerske innslagene såpass dominert av Philominammah, hennes ektemann, barn og barnebarn at jeg muntert døpte hele opplegget for «George Family Enterprises A/S».

Frigjøringskunst.

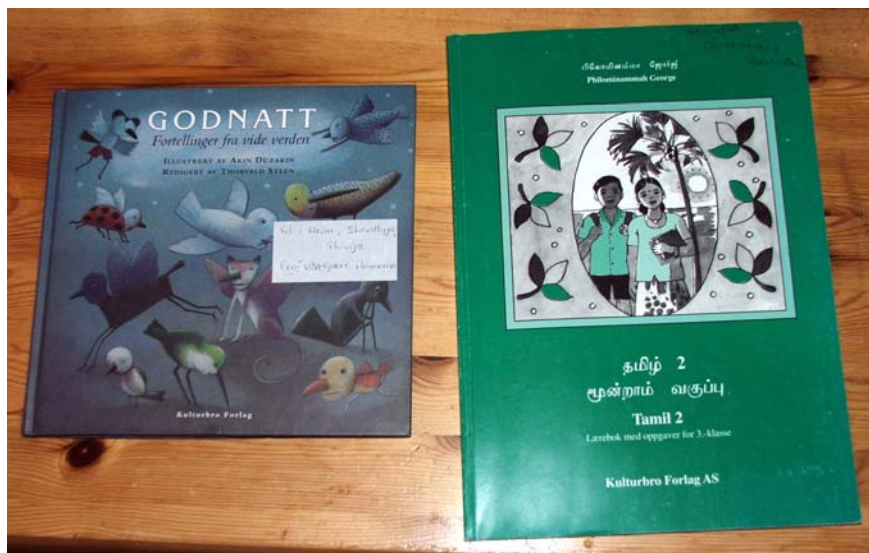
Nå er det slik at ikke-tamiler ønskes hjertelig velkommen til disse konsertene, og numrene blir som oftest innledet med en tospråklig presentasjon. Jeg gjorde det imidlertid klart for Philominammah at dersom disse dramastykkene var ment for et delvis norsk publikum, som ikke kunne språket, var de altfor langtekkelige og repetitive. Stort sett synes jeg faktisk de er kjedelige. Men en gang ble dramaet dypt bevegende. Under den første konserten etter singalesernes erobring av Jaffna i oktober 1995, ble scenen i Studentsenterets storsal fylt med

skuespillere og statister, som kjempet seg opp trappene og ut, mot et bakteppe av bombing og artilleriild, noen på krykker, andre i rullestoler og atter andre båret.

I tillegg til å lære tamilske barn morsmålet, skrev Philominammah lesebøker for dem, såkalte ABC-bøker, barnas første lesebøker. Men når det gjelder tamilsk, er ordet «alfabet» noe misvisende, ettersom de ikke har 29 men hele 247 «bokstaver». Tamilske tegn representerer ikke bare konsonanter eller vokaler som hos oss, men for det meste kombinasjoner av konsonant og vokal. Tenk deg at *ba*, *be*, *bi*, *bo*, *bu*, *by*, *bæ*, *bø* og *bå* var ni forskjellige skrifttegn. Det er et visst mønster i det, idet du kan se et grunntegn som har en slags hale eller pynt som representerer den etterfølgende vokalen, og samme hale finnes også igjen på andre konsonantstammer – men ikke alltid. Bare for moros skyld gikk forfatteren en gang inn for å lære tegnene, og kom så langt at han kunne plukke ut politikernavn fra tamilske aviser. Uten noen spesielle grunner til gå videre, ble det med eksperimentet.

Akkurat som alle andre språkkulturer trenger det tamilske en ABC-bok for å lære barna å lese og skrive. Philominammah syntes ikke de bøkene som ble utgitt på Sri Lanka eller i India var særlige godt egnet. På den ene siden var de for vanskelige, på den andre siden tok de ikke høyde for den nye kulturen barnet vokste opp i. Så hun satte seg ned for å lage sine egne. Hun skrev to, som ble utgitt av Kulturbro Forlag: én for første klasse og én for andre. Det var ikke bare «A er for ditt eller datt» for alle 247 tegnene. Hun skrev nemlig også en liten fortelling, en sang eller et dikt som gjorde mest mulig bruk av denne «bokstaven» eller tegnet. Hun samarbeidet med en annen ledende person i det tamilske miljøet, og George tok på seg å skrive manuskriptet inn på PC ed hjelp av et eget tastaturprogram for tamilsk. Bildene ble tegnet av en norske dame engasjert av forlaget, og boken ble utstyrt med norsk forord. Det blir sagt at den er langt bedre enn noen annen ABC-bok på tamilsk.

Philominammah skrev også en av fortellingene i et annet prosjekt hos Kulturbro Forlag, nemlig «Godnatt – Fortellinger fra vide verden», en samling eventyr fra ni forskjellige land. Hennes historie ble oversatt til norsk av Jerin.

«Godnatt. Fortellinger fra vide verden»
og en av Philominammahs to lærebøker.

«Godnatt. Fortellinger fra vide verden»
og en av Philominammahs to lærebøker.

Som hun hadde gjort på Sri Lanka, fortsatte hun å skrive dikt, både i katolske blad og i et tamilsk månedstidsskrift utgitt i Tyskland som heter *Puverasu*, etter det vanligste treet på Jaffna-halvøya, som er som bjørken for en vestlending. Her vant hun førstepremie i en diktkonkurranse. Caroline fikk også utgitt et dikt, og Paul Arun vant førsteprisen for skjønnsskrift.

Hun holdt naturligvis kontakten med LTTE ved like, spesielt med sin gamle venn og inspirasjon Kittu i London, inntil hans død i 1993. George forteller at om lag 70 % av Bergens tamilske befolkning er glødende Tiger-tilhengere. Ytterligere 15 % er lunkne tilhengere, mens 15 % er åpne fiender av bevegelsen. Det var en periode da tigrene drev og eliminerte sine rivaler i flere blodbad at mange fikk nok av dem, men i etterpåklokskapens lys (sier han) ser de at Prabakaran hele tiden hadde rett. George mener at det finnes EPRLF-folk i Bergen, men jeg har ikke greid å finne noen å intervju. Motstanderne får ikke adgang til LTTEs ministat i Vanni, men det har ingen drastiske følger for dem i Bergen. Forholdet mellom flertallet som støtter tigrene og mindretallet som ikke gjør det, er høflig nok – noe som ikke er tilfelle i London, for bare å nevne ett sted. Der er atmosfæren så forurenset at enkelte mord i forbindelse med utroskap o.l. med hell har blitt forkledd som partioppgjør. I hele Norge har det være to mord hvor gjerningsmannen har vært tamil, men ifølge George var begge private oppgjør uten noen som helst tilknytning til politikk.

Philominammah og George på besøk hos Kittu i London.

Forfatteren selv hadde noen livlige diskusjoner med Philominammah. Jeg kunne svelge nedslaktingen av de rivaliserende geriljagruppene på grunnlag av «Den som griper til sverdet, skal falle for sverdet», men jeg var svært lite begeistret for mordene på moderate politikere, f.eks. parlamentarikere og vitenskapsmenn som stilte seg kritisk til tigreens midler. (Dersom det virkelig *var* tigrene, da – drap på moderate i håp om at LTTE skal få skylden, er en lokal industri.) Quislinger og angivere er én ting, men det bør være lov til å kjempe for nasjonal selvbestemmelse på sin egen måte. En eventuell ny stat vil komme til å savne disse talentene senere. Philominammah tenderte derimot mot «Den som ikke er med oss, er mot oss».

Selvfølgelig visste jeg mye mindre om Sri Lanka og konflikten enn hun gjorde, men på den andre siden visste hun mye mindre om resten av verdenshistorien enn meg. Dette kan være et problem med folk som er for opptatt av egen kultur. Jeg kjente til visse mønstre med frigjøringsbevegelser som ble til ettpartistater, med gamle geriljaer som maktgale, korrupte eller bare noe forstokkede diktatorer. Dette skjer med de fleste, og LTTEs eget forbilde, Eritrean People's Liberation Front, EPLF, har aldeles ikke sluppet unna dette syndromet. Dersom det går med Tamil Eelam som det går med de fleste andre, sa jeg, i det øyeblikket dere får deres frihet, blir det trolig en ny innbyrdes borgerkrig. Etter dette vil LTTE da bli det statsbærende partiet i tretti år, til en ny generasjon vokser opp som ikke husker oppofrelsene og så gjør opprør mot partiets puritanske sosiale disiplin. Geriljaledelse er én ting, statsbygging en annen. Og se på LTTEs årskalender, med bilde av Prabakaran på hver side, hva er dette annet enn personlighetsdyrking av samme type som Mao og Kim Il Sung er gjenstand for?

Philominammah, derimot, var skråsikker på at ingenting av dette ville skje med tamilene. Hvorfor det, spurte jeg, er dere tamiler virkelig så annerledes? Er dere noe annet enn mennesker av kjøtt og blod, da? Jeg følte at hun sto i fare for å skape et speilbilde av singalesernes Herrenvolk-kompleks. Dersom det var tilfellet, viser det at undertrykkelse kan være smittsomt, og at man kan komme til å ta etter sine fiender. Historien viser mange eksempler på dette. Personlig synes jeg at all nasjonalisme, det være seg singalesisk, norsk, tamilsk eller britisk, er et onde. Men så hviler det største ansvaret for dette ondet på den første nasjonen som sier «Vi er overlegne og dere er undermennesker» – for da forderver de både seg selv og etter hvert sine ofre også. Og dette ansvaret må de singalesiske politikerne og munkene bære.

Når det gjelder Prabakaran, var hun noe mer enig med meg, men mente at han var såpass beundret og betraktet som landsfader og frelser av hele den yngre generasjonen som hadde vokst opp under krigen, at han selv ikke var i stand til stanse denne dyrkelsen. Han var etter sigende ganske sky og beskjedne, nesten unnselig i sitt vesen, sa hun. Noen år senere fikk hun treffe ham for første gang og bekreftet dette ved selvsyn.

Noen dager etter mormors bortgang spurte mamma om jeg ville komme til å huske mormor
--

for alltid, og jeg svarte: «Jeg kommer aldri til å glemme mormor. Mormor var den som lærte meg å lese og skrive på tamilsk. Jeg gråt ikke da jeg fikk høre at hun var død, hvorfor vet jeg ikke, men at jeg var veldig, veldig lei meg, vet jeg. Jeg var og vil alltid være glad i henne.»

Vithuran (6), dattersønn

KAPITTEL 11 – PHILOMINAMMAH FUNNET

Det sies at for besteforeldre er det å få et barnebarn å oppleve sitt eget barn bli født på nytt. Sånn *vet* jeg at mormor følte overfor oss barnebarn. Jeg vet det.

Hun hadde 16 barnebarn, men jeg hadde bare *én* mormor, *én* å erte, *én* mormor som fortalte meg historier som liten, bare *én* mormor som hadde høy plass i hjertet mitt. Jeg husker jeg snakket med henne i telefonen en gang i oktober, og da jeg la på, var øyne mine fylt med tårer. Allerede da savnet jeg henne, men ubevisst, for jeg var så sikker på at jeg skulle se henne igjen i april, da de skulle komme hit. Dessuten hadde jeg tilbrakt sommeren med henne og morfar. Jeg var så sikker!

Det som var så spesielt med mormor, var den læreren hun var, det at hun ville at *alle* elevene hennes skulle bli noe, ikke bare de i hennes familie. Jeg var og er så stolt av dette.

Da jeg først fikk høre om din bortgang, kunne jeg ikke tro det, hvem som helst, bare ikke deg, det gikk liksom ikke. Det tok meg en god stund å skjønne at du hang igjen i oss som et minne, ikke som en person. Jeg kunne ikke tro det.

Alle mine opplevelser med deg er nå blitt til dyrebare minner, som skinner i hver tåre som drypper fra øyet mitt i dyp sorg. Så mye ugjort og så mye usagt.

Selv om tsunamien har greid å skylle bort kroppen hennes, kan ingen kraft eller naturkatastrofe i denne verden greie å skylle bort lidelsen i oss på grunn av hennes bortgang eller alle de dyrebare minnene etter henne. Jeg var og vil alltid være glad i min kjære mormor. Jeg savner henne sånn.

Vithya (15), datterdatter

Hele denne dagen, mandag 27. desember, er visket ut fra Georges minne, i hvert fall fram til femtiden om ettermiddagen. Han var antakelig såpass utslått at han sov, eller bare eksisterte med noen få tanker i hodet.

I femtiden meldte nemlig sjøtigrerne om at de hadde funnet Philominammah. Hun var blitt funnet en time tidligere ved fiskerforbundets hus, hundre meter hjemmefra. Området rundt forbundshuset var sperret av vrakrester, og derfor var dette ikke av de første stedene som ble undersøkt. Sønnen Rajkumar, som hadde vært på besøk lengre inne i landet da bølgen kom, var med i leteoperasjonen.

Huset til Fiskerforbundet hvor Philominammah ble funnet etter å ha blitt ført hit av bølgen.

Det fantes ikke nok likkister i Mullaitivu, så hun ble tatt til sykehuset for balsamering. Ingen syntes at det var noen grunn til formelt likskue, men familien ble fortalt at Philominammah ikke døde ved drukning, men av et slag i bakhodet. Hun hadde antakelig ikke kjent noe som helst. I titiden om kvelden ble hun brakt til Puthukkudijiruppu i en provisorisk, åpen likkiste. George var imidlertid såpass omtåket, og dessuten var hun blitt ganske forandret av balsameringsprosessen, at han var halvveis overbevist om at de hadde hentet feil lik til ham.

Neste dag sto George opp klokken fire og oppdaget da to gutter fra barnehjemmet Kantharuban Arivuchcholai som hadde våket over Philominammah. Da han ikke kunne stå på det ene benet på grunn av skadene, fikk han hjelp av dem til å komme seg bort til Philomminah, som lå der urørlig. De trakk nettet tilbake fra ansiktet hennes. Nå var han

klarere i hodet og kunne kjenne henne igjen. Men både ringer, øredobber og «thallikkodi» var borte.

«Thallikkodi» er det halssmykket som uttrykker en gift kvinnes status. Philominammah hadde en vielsesring også, men den var mindre viktig. Brudgommen plasserer thallikkodi rundt brudens hals under vielsen. (Da Jerin og Thorleif giftet seg i Sankt Paul var forfatteren fotograf, men fikk dessverre ikke festet denne begivenheten på film, for ingen hadde husket å fortelle ham at dette var det egentlige høydepunktet.) Deretter tas halssmykket aldri av, inntil kvinnen blir enke eller selv dør. Hver familie har sin skikk for hva man gjør med thallikkodi etter dette, og noen gir smykket til sønnen i familien for at han kan gi det til sin brud. Philominammah hadde testamentert sitt smykke til sin eldste datter Helen. Den nye generasjonen bærer ikke thallikkodi som den er, de smelter den ned eller omarbeider den. En thallikkodi er altså enestående og bæres kun av én kvinne i en gitt form. Den døde kvinnen må ha den på seg frem til begravelsen (eller kremasjonen, for hinduer). Å ligge på «lit de parade» uten thallikkodi er dypt krenkende.

sjøtigeren fortalte George at han hadde måttet fjerne alle smykkene for å gi dem til politiet sammen med fotografiene av åstedet, som rutinen krevde. Dessuten kunne det ellers være for sent å fjerne dem, ettersom et lik vil blåses opp. Å få smykkene tilbake fra politiet var ikke lett og ville kreve to eller tre dager i papirmøllen. George sendte da bud til kommandanten for sjøtigrene og sa at han måtte ha halssmykket, basta. Kommandanten ba politiet gi slipp på det, og det ankom to timer senere. George la thallikodien på hennes bryst, ettersom det var uråd å få den på igjen.

De foreldreløse guttene fra Kantharuban
Arivuchchulai tar farvel med sin lærerinne.

tigrene har en ærestittel som gis til store patrioter, mennesker som har gjort noe meget stort for landet og saken, men ikke med våpen i hånd. Ordet «Nadduppatalar» betyr bokstavelig «Fedrelandselsker». Jeg var inne på tanken om å bruke det gode norske ordet «Fedrelandsvenn» for dette, men bortsett fra at det fører tankene hen på en avis i Kristiansand, gir det vil ikke gi dekning for storheten. Det kan være mange fedrelandsvenner, men ikke mange Nadduppatalar'er. Det samme gjelder uttrykket «Patriot». Derfor har jeg valgt å oversette det som «Folkehelt». Tittelen blir sjelden gitt og kun posthumt. Som vi så i kapittel 8, var den første Nadduppatalar Annai Poopathy, bestemoren som sultet seg til døde i protest mot oppførselen til de indiske «fredsbevarende» styrkene. Derimot ble ikke Thileepan, som var den første som døde i sultestreik, gitt denne tittelen, for han var militær og dermed «martyr».

Den vanlige prosedyren for å utrope noen til Nadduppatalar er som følger: først blir kandidatens liv satt under granskning, så må man ha en anbefaling fra to prominente personer (i dette tilfelle ledelsen for Kantharuban Arivuchchulai). Så går saken til Kontoret for De Falne, så til kontoret for LTTEs politiske leder Thamilchelvan. Derne gir Thamilchelvan en innstilling før den endelige avgjørelsen blir tatt av Prabakaran i egen person. I et vanlig byråkrati hadde en slik prosess trolig tatt et par år, ettersom den enkelte ansattes viktighet må synliggjøres av at saken blir liggende på pulten så lenge som mulig, men tigrene pleier å ekspedere den på noen dager. I dette tilfellet ble saken gitt særlig hurtig behandling, og svaret fra Lederen kom på seks timer.

Den 19. april er minnedagen for Nadduppatalar'ene. Denne dagen feires på Annai Poopathy-skolen i Bergen, ettersom den er oppkalt etter den første Folkehelten. Fra nå av kan de minnes også sin egen, bergenske Nadduppatalar, som jobbet der i så mange år.

«Mormor var så snill, for hun leste alltid for meg.»

«Mamma, husker du at mormor ble sint på deg hver gang du kjeftet på meg?»

<i>Sara (4), datterdatter</i>

KAPITTEL 12 – DEN NORSKE FREDEN

Det er fremdeles helt uforståelig at du ikke lenger er blant oss.

Du var ikke bare en mor for meg, men også min beste venn. Jeg er virkelig uheldig som har mistet både min mor og min beste kamerat. Følelsen av dette store tapet er det kun jeg som forstår. Du var så fantastisk aktiv, omtenksom, omsorgsfull, flink, god og varm. Du var rett og slett helt enestående.

Jeg var så heldig å få bo sammen med deg en periode før du reiste til Sri Lanka. Det var en utrolig flott tid jeg hadde sammen med deg. Du var til stor hjelp for meg og ikke minst for barna mine.

Jeg traff deg igjen på Sri Lanka sommeren 2004. Dette var visst den siste tiden jeg skulle få med deg. Jeg husker spesielt en samtale vi hadde angående oss fem jenter. Jeg lurte så inderlig på om du ikke var blitt lei jenter etter fem stykker på rad. Du svarte bestemt at du over hodet ikke var det, men at du kun savnet én ting ved ikke å ha en sønn: nemlig at du ikke kunne sende ham ut for å kjempe for fedrelandet. Men nå har du selv ofret deg for ditt eget hjemland. Jeg er så utrolig stolt over deg.

Du var alltid veldig hjelpsom og slet deg ut for hjemlandet ditt. Gud satt sikkert der oppe og la merke til dette og ville at du skulle få litt fred og ro. Så derfor kalte han deg hjem til seg for at du endelig skulle få hvile litt.

Du har lært meg ufattelig mye, og nå har du vist meg hva sorg er for noe også.

Jeg takker Gud for at jeg fikk ha deg som mor og fikk leve sammen med deg i 36 år.

Jacolyne, datter

Erik Solheim og andre nordmenn traff Prabakaran for første gang den 31. oktober 2000. Jeg skulle gjerne vite hva de syntes, i sitt stille sinn, om en av verdens mest utskjelte menn, som

både har blitt beskyldt for å være en Hitler og en sionistagent. Måneden etter skrev de et utkast til avtale om humanitære spørsmål som ble hilst velkommen av LTTE. Chandrika nektet imidlertid å undertegne noen avtale om våpenhvile, og på julaften tilbød tigrene en ensidig våpenhvile. Omtrent på denne tiden ble den lange splittelsen mellom de moderate parlamentarikerne og de militante endelig leget, idet de tamilske politiske partiene for første gang fylket seg rundt LTTE som «de eneste representantene for det tamilske folket» og krevde forhandlinger. Disse partiene er nå for det meste forent i «Tamil National Alliance», som kan betraktes som LTTEs politiske fløy.

Erik Solheim hilser på Prabakaran.

Imidlertid måtte LTTE allerede 24. januar 2001 avlyse våpenhvilen på grunn av fiendens opprustning, opptrapping av angrep og bombing av sivile. Før fire timer var gått, hadde det største enkeltslaget i hele krigen begynt, da singaleserne med sine israelske generaler forsøkte å gjenerobre Elephant Pass. tigrene lurte imidlertid den srilankiske hæren inn i «dødsmarker» som var forberedt på forhånd, og drepte 600 soldater. Deres eget tap var på 141. Samtidig var sjøtigrene i aksjon mot marinen. Offensiven viste seg å være det srilankiske militærets siste sukk. Takket være israelsk medvirkning hadde LTTE blitt stanset utenfor Jaffna, men selv med denne hjelpen klarte ikke regimet å gjenerobre noe land. Det var patt.

Regimet skåret derimot noen mål med sin nye strategi med «*deep penetration*» angrep, eller attentater mot Tiger-offiserer, embetsmenn og tilhengere (det som i LTTEs regi ville blitt betegnet som terrorisme). De drepte to høyere befal og hadde et «near-miss» på den politiske lederen Thamilchelvan da han var på vei til å møte Erik Solheim.

Månedene etter nedla Storbritannia forbud mot LTTE og utviste alle på hovedkontoret fra London. Dette skjedde i kjølvannet av en ny lov som definerte «terrorisme» på en slik måte at all politisk motivert vold og til og med eiendomsbeskadigelse ble omfattet av begrepet. Notabene at vi ennå ikke har kommet til 11/9, og at denne innstramningen nok var frukten av srilankisk diplomatisk virksomhet. Hele verden måtte altså hjelpe dem med deres etniske borgerkrig, som de fremdeles kalte for en kriminell indre forstyrrelse.

Den 27. juli 2001 trengte en 14 mann stor kommando fra de svarte tigrene inn på Sri Lankas største flyplass, og eneste internasjonale sådan, og ødela åtte militære fly og tre sivile fly. Da LTTE ikke har noe særlig luftvern, var dette deres måte å stoppe flyangrep mot sivilbefolkningen på. Hele styrken døde, i tillegg til noen soldater og flyplassansatte på den andre siden, men ingen utenlandske turister kom til skade. Og det var da heller ikke meningen. Likevel ble Sri Lankas turistnæring ruinert over natten, og landets økonomi gikk inn i fritt fall. Noen sier at dette knekket regimets kampvilje. Først nå fant regimet og det internasjonale samfunnet ut at Chandrika aldri ville vinne denne krigen på slagmarken, og bestemte seg for å prøve med norsk mekling.

I september fikk Norge ny regjering, som satte sammen et nytt lag for å mekle på Sri Lanka. Laget besto av Jan Pettersen, Vidar Helgesen og Erik Solheim. Dynamikken bak Norges fredsinnsett er det sikkert andre som har skrevet om, og jeg akter å beholde fokus på Philominammahs familie og krigen de kom fra. På Martyrenes dag, 27. november, henvendte Prabakaran seg i sin årlige tale ikke bare til sitt eget folk men også til singaleserne, med en bønn om å vende ryggen til rasisme og militarisme.

Jan Pedersen hilser på Prabakaran.

I desember 2001 vant UNP flertallet i parlamentsvalget etter sammenbruddet til Chandrikas mindretallsregjering, og Ranil Wickramasinghe ble statsminister. Han var en forholdsvis ung politiker uten lik i lasten og virket å nære et ekte ønske om fred. Tamilene mente de kunne forhandle med ham. Dessverre satt Chandrika, som de ikke ønsket å ha noe med å gjøre, fremdeles som president. Og det var presidenten som hadde kontroll – i den grad noen hadde det – over sikkerhetsstyrkene. Likevel kunne man begynne med en fredsprosess, i håp om at Ranil senere ville vinne også et presidentvalg og stige i gradene.

Samme måned avla Jugin og Nareshkumar sitt første besøk til gamlelandet. Nareshkumar ønsket å besøke sykehuset i Vanni og jobbe der en tid. Ettersom de ikke kunne leie ut huset i Vardeveien, ble det ikke noe av denne planen. Han hadde allerede sagt opp stillingen på Legevakten og måtte da søke på nytt. I tillegg ønsket de å vise barna hvor de kom fra, hvordan andre tamiler måtte bo, og hva de hadde flyktet fra. Det var to måneder før våpenhvilen. Som Caroline hadde gjort den første gangen, tok de tog til Vavuniya og buss til kontrollpunktet (hvor de ikke så noe til offiseren med tamilene begravet i hagen). I motsetning til alle andre i familien hadde de fremdeles srilankiske pass, og kontrollpunktene var ikke noen behagelig opplevelse. Akkurat som Carolines barn var Jugins «norske» barn ikke vant til røff behandling, til å bli dyttet og slept hit og dit av soldater som om de var sauer som skulle klippes. Særlig Nithya på åtte ble sint. De måtte marsjere gjennom ingenmannsland til den LTTE-kontrollerte sonen, og så ta fullpakkede busser og endelig drosje til Puthukkudijiruppu, som vi husker var Ratha og Satyas hjemsted. Familiens tidligere hjem i Sakkotai/Viyaparimoolai var nemlig under militær okkupasjon, og de hadde ikke lyst til å besøke området under slike forhold.

Det er ofte skrevet at LTTEs forhandlingsvilje skyldtes 11/9 og det som fulgte. Tigrene skal altså ha blitt interessert i fred utelukkende fordi de fryktet at hele verden ellers ville forfølge dem som et ledd i «krigen mot terror». Det er noe i dette. Selvfølgelig hadde LTTE ingenting med 11/9 å gjøre og absolutt ingen interesse for det radikale islam. Selv om de hadde gode forbindelser på 1980-tallet med palestinske bevegelser som PFLP, som da også var sekulær, har ikke en gang de mest fiendtlige innstilte vestlige «analytikere» påstått at de har forbindelser til al-Qaida. Muslimene på Sri Lanka var dessuten fiendtlig innstilt overfor denne

bevegelsen. Etter sigende skal LTTE leie ut sine frakteskip til både opprørsbevegelser og narkotikasmuglere for inntektenes skyld, selv om både stoff og hjemmebrent er absolutt forbudt i områdene kontrollerte av de meget puritanske tigrene. Dobbeltmoral ja visst; men så er også CIA en av verdens største narkotikasmuglere og pedofiliturismen en viktig og politisk beskyttet næring på det sørlige Sri Lanka. Politikk er skitten på begge sider, derfor bør de uskyldige gå i kloster. Både Jerin og forfatteren selv var forresten innom en slik tanke i sin ungdom.

Som vi så i kapittel 10 er «krigen mot terror» i grunnen bare en fortsettelse og opptrapping av utviklingen i 1990-årene, hvor Sri Lanka var med på å lansere en FN-konvensjon mot finansiering av «terrorbevegelser» for å blokkere det tamilske eksilsamfunnets støtte til frigjøringshæren. Samtidig gjennomgikk innholdet i ordet «terrorisme» en forskyvning i retning «all vold mot Det bestående», med mindre vekt på spørsmålet om hvorvidt sivile ble gjort til skyteskive for å skremme resten av befolkningen, og mer vekt på voldens rolle i opprettholdelse eller bekjempelse av vestlige interesser. Mer om dette i vedlegg 4.

I mellomtiden (1992-2000) hadde de «nykonservative» i USA utarbeidet en handlingsplan for det nye århundret som gikk ut på militær erobring av Irak og bruk av dette landets oljerikdom for å finansiere et større imperium⁶⁹. USA måtte rive internasjonale avtaler, sa de, avsette ikke-samarbeidende regjeringer ved militærmakt, tilegne seg kontroll over verdens energiressurser, verdensrommet og Internettet, føre preventiv krig mot alle som kunne bli en trussel i fremtiden, og nedkjempe all opposisjon med en permanent krigstilstand ute (inkludert bruk av nye typer atomvåpen) og permanent unntakstilstand hjemme. «Krigen mot terror» som dekknavn og røykteppe var derfor både nødvendig og lenge planlagt. Det kan betraktes som en globalisering av «Operation Condor» fra åttitallet, som var en blodig nedkjempelse av all motstand mot de USA-vennlige diktaturene.

Her var det altså to dagsordener, to strømninger som gikk sammen for å danne elven til «Krigen mot terror». Det var meget rimelig av LTTE å frykte at Colombo nå ville invitere til en enda mer åpen og intens amerikansk/israelsk innblanding og forfølgelse av det tamilske eksilsamfunnet. På den andre siden vil leserne ha lært at dette ikke var første gangen at

⁶⁹ PNACs nettsted: <http://newamericancentury.org/publicationsreports.htm>.

tigrene hadde satt seg til forhandlingsbordet, og at deres erfaring med den andre partens troverdighet så langt var heller bedrøvelig. Chandrika ønsket de ikke å snakke med igjen – de mente at hun brente for å fullføre folkemordet – men denne «nye gutten i gaten», Ranil Wickramesinghe, var verdt et forsøk.

Dessuten hadde de ikke hatt noen utenlandsk venn siden M.G. Ramachandran døde i 1987. Ikke at nordmenn skulle være deres venner og regimets fiender, tvert imot skulle de mekle mellom partene. Men det var ikke til å unngå at ved å snakke med tigrene ville den norske regjeringen få et innblikk i situasjonen og det singalesiske politiske systemets sanne natur som de da kunne formidle videre til andre vestlige stater. Dessuten ville eventuelle fredsobservatører osv. åpne et vindu inn til befolkningens lidelser og sikkerhetsstyrkenes grusomheter. Med andre ord ville en norskmeklet fredsprosess omgå både nyhetsblokaden og bistandsblokaden Colombo hadde iverksatt. Singaleserne ville bli nødt til å oppføre seg litt bedre, den norske storebroren ville se dem⁷⁰.

De norske fredsmeklerne tilrettela en viss lempning av den økonomiske blokaden, noe som var mer enn det som var blitt oppnådd sist gang. Den 22. februar 2002 ble det undertegnet en gjensidige våpenhvile mellom LTTE og regjeringen – i betydningen statsminister Ranil Wickramesinghe og hans ministre, ettersom President Chandrika bare så på det hele med forferdelse. Stamveien A9 ble gjenåpnet, og for første gang ble det møter mellom tigrene og det srilankiske militære. Regimet lovet å avvæpne anti-LTTE militsene og trekke dem inn i hæren. Prabakaran, som media alltid hadde beskrevet som en psykopatisk eremitt, holdt til og med en internasjonal pressekonferanse.

I juni kjørte forhandlingene seg imidlertid fast, mest på grunn av spørsmålet om hevingen av forbudet mot LTTE. Det var i denne perioden at Philominammah og George avla sitt første besøk til gamlelandet. To andre ektepar fulgte med, for dem alle for første gang siden de kom til Norge: Jacolyne med Felixkumar, og Jerin med Thorleif. For Thorleif var det hans første besøk på Sri Lanka noen sinne. Med sin bakgrunn innen norsk misjon hadde den væpnede kampen som hans utkårede og familien hennes var moralske støttespillere for, voldt ham en

⁷⁰ Hele dette avsnittet er imidlertid egne spekulasjoner og bygger ikke på noen kilder.

del kvaler, og jeg husker at han kom for å høre – og ble overbevist av – Vasantha-Rajah, avhopperen fra Chandrikas regime.

Jacolyne, Felixkumar og deres tre barn dro først, mens foreldrene besøkte venner i Sør-India og tok imot Jerin, Thorleif og Sara i Colombo. Først ferierte de en stund på en teplantasje i høylandet som ble drevet av en av Thorleifs slektninger, mest med singalesisk arbeidskraft. Ikke bare var møtet med ham en tilfeldighet, men som en utrolig «liten-verden-historie» jobbet Jerins tidligere bestevenninne fra Sakkotai også der.

De leide en 12-seters minibuss og kjørte nordover. Kontrollpunktene var bemannet, men det var ikke lenger noen storstilte og brutale kontrollprosedyrer. Militæret virket mer interessert i sjøtigrene, sa George, og i å trakassere fiskerfolket. Likevel skriver Jerin: «Jeg hadde jo på en måte glemt hvordan det var på Sri Lanka, og da vi kjørte mot nord, ble jeg først veldig glad fordi det var så grønt og frodig. Men da vi kom til en militær kontrollpost, var det ikke noe kjekt. Spesielt lite kjekt var det å se alle de ødelagte bygningene, veiene, kirkene, templene og så alle plakaten som minner deg om miner etc. Å møte militæret etter 15 år gjorde også noe med meg. Det var ikke redsel jeg kjente, men et ubehag....» Men hun fortsetter: «Det var veldig kjekt å komme til tigrenes kontrollpunkt, å høre tamilske og treffe tigrene.»

Jacolyne og Felixkumar bodde med en offiser som tok dem med på «turist»-utflukter til utbombede kirker, til store slagmarker som Elephant Pass, til Kantharuban Arivuchchola og den tilsvarende anstalten for foreldreløse jenter, og til en kombinert skole og sykehjem for kvinnelige soldater som hadde mistet en arm eller et bein eller på andre måter var blitt lemlestet. En av jentene var fabelaktig til å flette hår og gjorde dette på Jacolyne og hennes to døtre.

Philominammah, George, Jerin og Thorleif dro derimot til Ratha og Satya, som var internt fordrevet i Puthukudujiruppu, og ble der en uke. Hytten deres hadde bare ett soverom, så alle de andre sov ute på de to verandaene. Jerin husker at det gikk hardt ut over ryggen i begynnelsen, men de tilpasset seg fort: «Vi satt under palmesuset om ettermiddagene og tok imot besøk etter besøk, både av tigrene og slektninger. Det var rørende å treffe alle som kom langveisfra for å treffe oss. Mange hadde jeg jo glemt, det hjalp å ha pappa og mamma der.» Jerin hadde i utgangspunktet tenkt at det ville bli rart å komme tilbake til Sri Lanka etter 15

år, men da hun kom dit, var alle de 15 årene borte, sier hun, det var som om hun alltid hadde vært der.

Med utgangspunkt i Ratha og Satyas hus besøkte de både skoler og LTTE-baser i jungelen. Her forteller Jerin: «Vi besøkte jo forskjellige barnehjem, sykehus, steder som tigrene tok fra militæret (Elephant Pass). En av de viktigste som ledet kampen var med oss og viste og forklarte oss detaljene. Det var utrolig spennende og sterkt. Vi fikk god kontakt med tigrene vi traff. Et av høydepunktene var da noen tok oss med og viste oss det store skipet sjøtigrene hadde laget, og vi fikk til og med en tur i den med kvinnelige og mannlige Tigre. Flott hav og natur! De hadde skipet gjemt i skogen og tok det fram for å vise oss.....» Om helsestellet sier Jerin, som jo er lege: «Vi ble imponert over å se hvor godt barnehjem, hjem for døve og blinde, psykisk syke og krigsskadde, var drevet. Barna viste mye glede. Det ene sykehuset som var drevet av tigrene, fungerte også bra. De hadde lite laboratorie- og operasjonsutstyr, men de hadde et minimum av det de trengte. Hygienen var flott. To kirurger var der, en pensjonert og en på 40 år. De gjorde en flott jobb.»

Den 16. juli var det 11-årsdagen for sjøtigrene og stor feiring. Philominammah og George fikk treffe selveste Prabaharan. Han satt med en gammel dame som æresgjest og ba Philominammah og George å ta plass med ham på femmannsbenken. Prabaharan satt nemlig mellom Philominammah og den gamle damen, George mellom Prabaharans kone Madhi og lederen for sjøtigrene, Soosai. Prabaharans første ord til Philominammah var: «Vær hilset! Jeg vet når du dro til Norge, Kittu ba meg om lov til å sende deg ut.» Han viste da til da Philominammah, Jerin og Rajkumar måtte flykte fra EPRLFs dødsskvadroner. Inntrykket var av en behagelig, rolig, glad og reflektert mann.

George førte ikke den store politiske samtalen med ham, det var tross alt en festmiddag. Han spurte hvor det hadde blitt av Prabaharans bart, hans «varemerke», og fortalte ham at det ikke passet ham å ha barbert den vekk. Prabaharan sa at hans kone var enig i dette. Senere sendte han beskjed til George om at han skulle la barten vokse ut igjen. Det Philominammah snakket med Prabaharan om mens George snakket med Soosai på den andre siden, hørte han ikke i noen stor detalj. Det virket som om hun tok seg moderlig av ham. For Prabaharan er lett å bli moderlig mot, sies det. Han har en så beskjeden, nesten unnselig væremåte at han virker som en sky unggutt. Den som snakker med ham, føler seg som den ledende i samtalen. Verken

hans venner eller fiender betegner ham som noen begavet folketaler, og han kan til og med virke målbundet. Den karisma som har latt ham lede verdens mest effektive geriljahær i 30 år, er altså av en annen type enn demagogens. Da de tok farvel, sa Philominammah til Prabaharan: «Vær forsiktig», og han svarte henne: «Vi dør bare den ene gangen.»

Og så dro de for å se Sakkotai. Jaffna-halvøya var under militær okkupasjon, men ingen trakasserte dem. George sa han hadde sommerfugler i maven da de nærmet seg hjembyen hans. Og de fant en landsby som var halvveis i ruiner og bebodd av internt fordrevne. Asbesttaket på deres første hus, «Medona», var sprukket i bombingene, stålbjelkene var rustne av sjøsprøyt, og det var mye annen regnskade. «Philomin» var i bedre stand. Begge husene var bebodd av fjerne slektninger. Alle som Philominammah og George hadde vokst opp med, var nå enten døde eller i landflyktighet, her var bare deres barn, som de aldri hadde sett. Akkurat som de unge her aldri før hadde møtt de besøkende, bare hørt om dem fra sine foreldre. Jerin sier: «Det var godt å se og vise Thorleif mitt barndomshjem, skole, kirke, hav..... Det var som å presentere barndommen min for ham. Vi tok små båtturer, badet i havet, og Sara også koste seg. Det var utrolig mange som kom og besøkte oss i Sakkotai også. En del av dem ble drept i tsunamien.»

Jacolyne og Felix dro videre til Jaffna, som hans familie kom fra, og siden vendte alle tilbake til Colombo via Trincomalee, hvor George hadde en niese som jobbet som dyrlege.

Etter tilbakekomsten til Norge jobbet Jerin som fastlegevikar frem til våren 2003. I løpet av dette året kom Jenny til verden, det første barnet til Rajkumar og Srigowri. Og Jugin og Nareshkumar fikk endelig norske pass, som de siste i storfamilien i Norge.

Den 5. september 2002 ble forbudet hevet som tigrene hadde forlangt, og de to sidene utvekslet fanger. Elleve dager senere begynte fredssamtalene i Thailand. Peiris, statsråden for grunnlovssaker som hadde byttet side fra Chandrikas regjering til Ranils og ledet hans forhandlingslag (merk forskjellen i forhandlernes tyngde i forhold til 1994-95), sa at krig ikke lenger var noe alternativ. Så vidt jeg vet, var dette første gang noe slikt var blitt sagt. En del internasjonale medier laget et stort nummer av at tigrene var krigstrette, og det var de nok, men det samme gjaldt singaleserne. På den andre siden terpet Peiris fremdeles på grunnloven, som var evig og uforanderlig bortsett fra når den skulle forandres i tamilenes disfavør. Det ble

ikke funnet noen løsning for de én million internt fordrevne, og det lå to millioner landminer rundt om, lagt av begge sider. De mindre tamilske quislinggruppene drev og drepte muslimer i LTTEs navn i håp om å gjenantenne krigen.

Tilstanden kan nærmest beskrives som «ingen krig, ingen fred». En av de indiske generalene fra 1987-episoden kommenterte på denne tiden at det store spørsmålet var: om partene ble enige om en ordning, hvem ville da garantere den? Eller dersom en part senere bryter avtalen, hvem vil da være sterk nok til å tvinge parten til lydighet? Det er klart at Norge ikke kan gi noen slik garanti for resultatet av den «norske» fredsprosessen. Selv sa nordmennene at de kun var tilretteleggere, og det innebærer at de er avhengige av partenes forhandlingsvilje.

Neste milepæl var «Giverlandskonferansen» i Oslo i november. Den norske ideen var at det skulle knyttes et «*peace dividend*» til fremskrittene i fredsforhandlingene, slik at jo bedre partene løste de underliggende problemene, jo mer pengene ville de få fra giverland verden over, ikke minst fra Japan, til gjenoppbyggingen. Prinsippet var det ikke noe galt med. Sett med LTTEs øyne derimot, var det to alvorlige problemer med dette. For det første forutsatte internasjonal bistand en regjering i Colombo som ville bruke pengene til det tiltenkte formålet, en forutsetning som så absolutt ikke var til stede og som antakelig aldri ville være til stede. Gjenreisningen måtte skje under tigrenes kontroll, mente de, ellers ville regimets folk stikke brorparten av midlene i egen lomme.

For det andre likte ikke LTTE denne tiltakende internasjonaliseringen av konflikten. De hadde trodd at forhandlingene skulle føres mellom dem og Ranils regjering, med nordmennene som tilretteleggere og meklere, men plutselig skulle alle og enhver få et ord med i laget. For eksempel krevde en amerikansk embetsmann under Oslokonferansen at tigrene måtte avsverge ikke bare terrorismen, men også separatismen. Med andre ord skulle tamilene ikke ha lov til å ønske en egen stat, uansett midler, fordi Washington ikke ønsket det.

tigrene ble kraftig irritert av dette, men på Martyrenes dag holdt Prabakaran likevel en historisk tale hvor han lovet å vurdere «betydelig regional selvstendighet og selvstyre på grunnlag av selvbestemmelse», men han opprettholdt kravet om løsrivelse dersom man ikke fikk selvstyre. Mange grep naturligvis tak i dette og sa at «tigrene har gitt opp løsrivelseskravet!», men fullt så enkelt var det ikke. Etter folkeretten betyr retten til nasjonal

selvbestemmelse ikke nødvendigvis full løsrivelse, men det er fremdeles en rettighet man har, ikke noe man nådigst gis og som kan tas tilbake. Det Prabakaran egentlig sa, var at tamilenes rett til selvbestemmelse måtte anerkjennes og danne grunnlaget for en føderal stat, og det ville være forutsetningen for å slutte kampen for løsrivelse. En slags Quebec-løsning kunne tamilene altså leve med, men ingen tror vel at singaleserne noen gang ville innrømme dem dette, uten et fullstendig sammenbrudd og kanskje borgerkrig sør på øya. Det er nemlig det singalesiske politikere har oppnådd med sine femti år med «etnisk overbyding», at det er blitt umulig å tilby motparten noe som helst.

I desember 2002 kom en amerikansk forsker til Sri Lanka og konstaterte at et flertall av tamilene – 53 % i Colombo, 61 % i øst-provinsen, 70 % i nord-provinsen og 73 % på teplantasjene – ønsket full selvstendighet, og at et stort flertall forventet en snarlig fred på dette grunnlaget. Det var ikke mange som ønsket selvstyre eller føderasjon, kanskje ikke minst fordi dette ville betyr gjeninnlemmelse av en de facto selvstendig stat i den srilankiske statsmakten. Videre trodde 70 % av tamilene at LTTE var ubestikkelig, og 20 % at de kunne være korrupte.

Også den tredje runden med forhandlinger ble holdt i Oslo, like etterpå. Prabakarans villighet til å vurdere føderale løsninger ble misvisende hilst som «Oslo-erklæringen» – mer PR for Norge – som om den innebar ubetinget avkall på separatismen. Canadierne rådet partene til å glemme vidløftige abstraksjoner og begynne å snakke om konkrete politiske strukturer. Betød føderalisme «devolusjon» eller overføring av myndighet fra sentrum til et selvstyreorgan (ovenfra og ned, som i Skottland) eller deling av makten (nedenfra og opp, som i Tyskland)? De to forhandlingslederne Balasingham og Peiris svarte på dette utmerkede råd ved å bestemme seg for å søke en føderal struktur innenfor rammen av et forent Sri Lanka, som alle parter kunne godta. Dette var første gangen den singalesiske siden hadde benyttet «F-ordet», så å si, og på papiret var dette en brukbar skisse for en løsning på et halvt århundres konflikt. Men alle visste meget godt at sjansene for at pakken kunne løses gjennom parlamentet med det nødvendige 2/3 flertall, var lik null. Selv om representantene ved en mirakel i utgangspunktet skulle være villige til å stemme for, var alt som var nødvendig for å torpedere forslaget en demonstrasjon med et par dusin munkes utenfor parlamentsbygningen. Men det kunne likevel være nyttig å komme fram til en slik prinsippavtale, som da ville kunne sveve over utviklingen og bli til virkelighet om en dag, om et år, om 50 år.

I de fleste fredsprosesser er det slik at så snart man gjør et lite fremskritt, så krever krigshisserne også å få sitt. Nå krevde hærens kommandant i Jaffna at LTTE måtte avvæpne seg selv som en forutsetning for at de internt fordrevne kunne dra tilbake til hjemmene sine, hvor 30 % av arealet var høysikkerhetssoner. Tigrene sa derimot at hjemvendelse ikke var noe forhandlingskort men en umiddelbar humanitær nødvendighet, og at det heller var hæren som skulle flytte på seg. Under forhandlingsprosessen hadde Colombo foretatt en storstilt oppgradering av sine militærstyrker. Det ble investert i kamphelikoptre snarere enn i jetfly. Antall artilleristykker, panservogner og stridsvogner ble så godt som fordoblet, og det samme gjaldt bemanningen i luftvåpen og marine. Det ble snakk om at amerikanske fly skulle få kampoppdrag. Og en amerikansk rapport hevdet at antallet desertører fremdeles var svært høyt (hæren rekrutterte fra fortvilte fattige, som raskt stakk av igjen), og at styrkene var helt ute av stand til å slåss mot tigrene. Amerikanerne fremsatte forslag om en «skitten krig» etter modell av bekjempelsen av JVP-opprøret, altså at hæren «fritt kunne drepe alle som den anså som en trussel». Eller at man skulle «holde LTTE i sjakk mens man øker presset mot sivilbefolkningen som står under LTTs kontroll, ved å trappe opp terrorbombingen»⁷¹.

Den fjerde forhandlingsrunden var lagt til Thailand, hvor Balasingham erklærte at et utvalg som skulle besørge nedtrapping på begge sider, nå var dødt på grunn av trenering fra singalesisk side. Tiger-befalet i jungelen meldte om voksende skepsis og misnøye blant troppene. Under den femte sesjonen i Berlin i februar forpliktet den politiske lederen Tamilchelvan seg til ikke å ta imot rekrutter under 18 år, men atmosfæren ble forgiftet da marinen beslagla et fartøy og besetningen begikk selvmord for å unngå tortur. Den 10. mars ble et av tigreens lasteskip angrepet og senket i internasjonalt farvann. Det ble klart at marinen hadde sin egen politikk, som var å senke fredsprosessen også. Ranil Wickramasinghe var jo statsminister, men statsministeren har ikke kontroll over militæret.

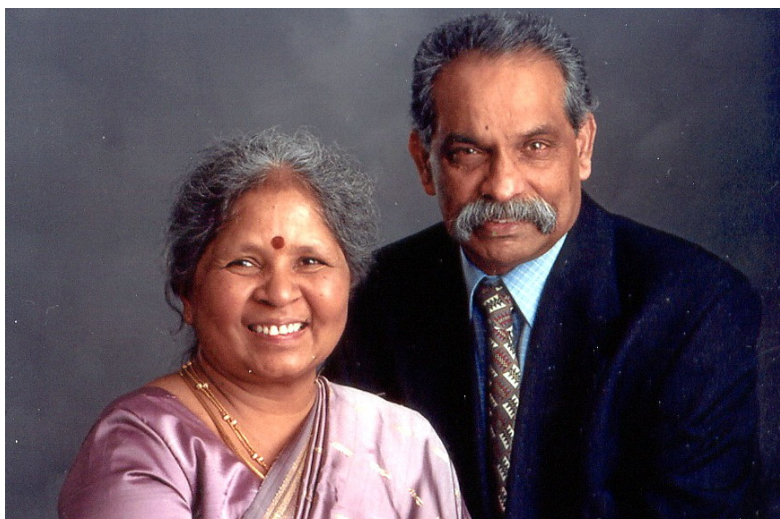
Den sjette sesjonen i Japan i mars måned bød på mer håp. Overvåkingskorpset *Sri Lanka Monitoring Mission SLMM* (sammensatt av Norge og de andre nordiske landene) fikk fullmakt som oppmann i tvister. Vidar Helgesen innrømmet at fremskrittene når det gjaldt rehabilitering og normalisering, gikk tregt. Det ble lagt en plan for opplæring av begge sider i

⁷¹ <http://www.tamilnet.com/art.html?catid=79&artid=15518>

menneskerettigheter. Men i april kom tilbakeslaget. LTTE ble utelukket fra et forberedende giverlandsmøte fordi det skulle holdes i USA, hvor tigrene er forbudt. Selvfølgelig kunne den singalesiske siden dra til USA. Det var ille nok at trekanten bestående av de to partene pluss Norge ble forlatt til fordel for et bredere forum, men nå skulle LTTE ikke en gang bli hørt. Fredsprosessen begynte å ligne på en rettssak hvor tiltalte ikke fikk lov til å forsvare seg. I tillegg til å ha iverksatt dette – det var jo fullstendig unødvendig å legge konferansen til et land som en av partene ikke kunne reise til – trappet USA opp sin innblanding ved å kreve at LTTE både gav avkall på vold og ensidig overleverte sine våpen *før* videre forhandlinger.

I mai måned, som tilfeldigvis også ble den måneden da landet opplevde sine verste flommer noen sinne, ble den provisoriske administrasjonen («Interim Self-Governing Authority») drøftet, dvs. det styret som skulle forvalte gjenreisningen og forberede overgangen til et nytt føderalt selvstyre for de tamilske provinsene. LTTE holdt fast på at det måtte ha hovedmakten i et slikt organ, om enn med plasser for singaleserne og muslimene i øst-provinsen for å synliggjøre at det var det tamilske folkets legitime representanter, og forplikte verden til å behandle det som sådan. De ville altså ha alles anerkjennelse som de facto statsmakt på territoriet, med sin hær, marine, politi, rettsvesen og skattevesen. Da LTTE innså at deres avvisning av motpartens forslag – som jo var utilstrekkelig blant annet fordi det ikke inneholdt noen tiltak for den millioner internt fordrevne – ble oppfattet som negativt og lite konstruktivt, bestemte de seg for å ta den tiden de trengte for å kunne presentere et sett med egne ideer.

Det som skjedde med George-klanen i 2003, var at Nareshkumar fikk et årsvikariat som anestesilege i Førde. Etter dette fortsatte han med samme spesialitet på Haukeland. Jerin og Thorleif holdt seg til familiemønsteret og fikk en jente til, Leah. Hun ser atskillig mer tamilsk ut enn sin eldre søster. Rajkumar og Srigowri brøt noe med dette mønsteret idet deres andre barn ble Jonah.

Philominammah og George på hans 60-årsdag.

Tidlig på vinteren 2003-04 bestemte George og Philominammah seg for å førtidspensjonere seg og dra tilbake til gamlelandet. Fredsprosessen virket jo lovende, mange våget å tro på den, og da gjaldt det å brette opp ermene og ta et spadetak for å gjenreise land og samfunn. Selv om ting skulle gå riktig ille igjen, vel, så var de gamle, barna var voksne og gift, de hadde 15 barnebarn i fredelige land, og dermed var det bare sine egne liv og sin egen fremtid de satset. Vi må alle dø en gang, og etter at familien var berget, ville de heller dø der de kom fra og så lukke sirkelen enn å forgå av gikt og vinterdepresjon.

De ba LTTE om en jobb enten i Kilinochchi (hovedstaden, hvor Philominammah hadde jobbet et år), Puthukkudujiruppu (hvor Ratha og Satya bodde) eller Mullaitivu (som de hadde besøkt for første gang i 2002 og likte). De skulle ikke ha lønn, men tigrene skulle gi dem et hus. Ellers skulle de leve på den oppsparte kapitalen i norske banker. Etter at avgjørelsen var tatt, solgte de leiligheten i Løvåsveien hvor de hadde bodd siden 1988, til Jacolyne og Felixkumar, som siden 2001 hadde bodd på Eidsvågneset men ikke likte seg der, så langt fra familien. Besteforeldrene og barnefamilien bodde der sammen en stund. Jacolyne var altså tilbake i Løvåsen og ble der til halvveis ut i 2005.

I mellomtiden hadde Jerin og Thorleif fått engasjement i Norsk Luthersk Misjonssamband som leger på et statlig sykehus i Jinka i Etiopia, et meget avsidesliggende sted ikke langt fra grensen mot Kenya og Sudan. For å komme dit må man kjøre med firhjulstrekkere i et døgn fra regionhovedstaden Arba Minch, og det er helt umulig når elvene går som striest. Området er fullt av interessante stammefolk, noen av dem ukjent både for sine naboer og for

antropologien. Ettersom sykehuset delvis drives av Misjonssambandet, skapte det en del problemer at Jerin er katolikk, altså i deres øyne en hedensk avgudsdyrker. Til slutt ble floken løst ved at de ble formelt ansatt og lønnet av en mer økumenisk kristen organisasjon, Navigatørene, og utlånt derfra til Sambandittene.

I november 2003 presenterte LTTE sine forslag for den provisoriske myndigheten. Dette var den anledningen Chandrika hadde ventet på. Mens Ranil var i Washington for å diskutere støtte i tilfelle LTTE skulle gjenoppta kampen, iverksatte Chandrika et slags statskupp ved å sparke tre statsråder og bringe deres departementer (inkludert forsvarsdepartementet) under sin kontroll. Ranils stilling ble umuliggjort. Budskapet var klart: her er det *jeg* som bestemmer, tigrene skal ikke få noe ting, og det skal ikke bli fred. Senere ble hele Ranils regjering avskjediget som en «trussel mot rikets sikkerhet» og erstattet av en fra Chandrikas eget parti. Ranil Wickramesinghe var faktisk heldig som bare ble sparket og ikke myrdet, for i slutten av 2001 verserte det nemlig rykter om et attentat fra «haukene» i hæren.

Fredsprosessen var nå i realiteten død, selv om ingen begravde den. I skrivende stund ligger liket fremdeles og stinker. Både LTTE, de norske fredsmeklerne og mange andre advarer stadig om at «ingen krig, ingen fred»-tilstanden ikke kan vedvare, og at en slik stillstand uunngåelig vil føre til krig og ikke til fred, men det er ingenting å gjøre med dét. Chandrika kan gjerne fortelle verden at hun ønsker å fortsette fredsprosessen, men tamilene er ikke særlig innstilt på å tro på henne all den tid hun klamrer seg til presidentembetet ved å støtte seg på JVP, som kun vil ha kirkegårdens fred.

For å oppsummere: «Den norske freden» ble ødelagt av den sedvanlige «etniske overbydingen»; den umulige maktdelingen mellom Chandrika og Ranil, som medførte at den som ville ha fred, ikke hadde makt til å skape den, og omvendt; singalesernes overbevisning om at det ikke går an å kjøpe fred ved å endre grunnloven; militærets egeninteresse i å føre evig krig for å rettferdiggjøre sin egen eksistens, budsjett og privilegier; samt amerikanernes meget partiske geskjeftighet. De norske tilretteleggerne etterkom LTTEs ønske om å bli behandlet på like fot med motparten – som er den eneste måten man faktisk kan skape fred på – men likeverdigheten ble siden ødelagt av «giverlandsprosessen», som endret rammebetingelsene fra tredjepartstilretteleggelse til internasjonal voldgift og dermed til stormaktsinteresser. Sett i ettertid burde gjenoppbygging og penger aldri ha blitt nevnt, og

nordmennene burde ha meklet frem en politisk løsning mellom de stridende partene uten å trekke noen utenforstående inn. Dersom de hadde lyktes med dette, kunne de gått til verdenssamfunnet og sagt: «Vi har skapt en brukbar fred mellom partene, vær så god, pung ut for gjenoppbygging og bistand!»

I julen 2003 kom Helen og Anton fra Canada for å si adjø. Tidlig i januar 2004, på Georges 63. bursdag, tok jeg et bilde som viser patriarken og matriarken sittende med de fem søstre og deres ektemenn stående bak, etter alderen. Dagen derpå dro Philominammah og George til Addis Abeba med Jerin og Thorleif for å hjelpe dem med å komme i orden, være barnevakter i den første kaotiske tiden og så videre. Et av bildene som ble vist på TV2 etter tsunamien var tatt på flyet til Addis Abeba, det andre var fra et bryllup for en annen beboer i Løvåsen. I slutten av mars var de tilbake i Europa for en avskjedsturné hos venner i London, Paris, Amsterdam og noen byer i Tyskland.

Den 4. mai fløy de til Colombo, og den 8. mai ankom de Mullaitivu, hvor tigrene var i ferd med å bygge et hus til dem, som beskrevet i kapittel 1. Og dermed var ringen sluttet.

Philominammah, George og deres fem døtre med ektemenn
før avreisen til nytt liv som frivillige.

Jeg spurte Philominammah om hun ville savne noe ved Norge. Hun svarte at hun ville savne barnebarna enormt, men ellers ingenting. Senere, under arbeidet med denne boken, stilte jeg samme spørsmål til alle de andre familiemedlemmene som var født på Sri Lanka. De eldste får svare først, og svarene deres ble som følger:

George: Jeg vil savne hvordan kongelige og politikere går på gaten som vanlige folk, at myndighetene er ærlige og vi kan stole på dem, og at det er lite korrupsjon.

Caroline: Naturen, menneskene (hadde aldri noe trøbbel med nordmennene), det rolige livet, fravær av krig, ubevæpnet politi. Det politiske systemet, demokrati, et beskjedent statsoverhode.

Jugin: Den høflige køkulturen – som jeg håper vi kan importere til Eelam. Venner og noen av mine lærere. Nei, jeg vil ikke savne maten, klimaet, luksusen eller elektronisk dilldall: der nede er det mennesker som skaper underholdning seg imellom.

- Jacolyne: Nordmenn. Etter min mening er de greie og imøtekommende, har aldri hatt noen negative erfaringer med dem – det kommer an på hvordan man selv nærmer seg dem, samt flaks. Jeg liker også de flotte veiene hvor man kan kjøre fort, det har vi ikke på Sri Lanka. Himmelen ville vært rette, brede veier og en Ferrari! Men ellers ville jeg ikke savnet norsk luksus. Vi var tross alt rikingene i landsbyen og ikke noen fattiglemmer da vi kom til Norge.
- Felixkumar: Den sosiale tryggheten.
- Jerin: Etter noen år «langt ute i huttiheita» vet vi meget godt hvor unødvendig norsk luksus og elektronisk utstyr egentlig er, så jeg ville ikke ha savnet annet enn den norske naturen, særlig elvene og fossene i fjellet; og at ting går raskt og greit.

I mars 2004 skjedde det noe merkelig. Ikke siden 1979, da grunnleggeren Prabaharan kom tilbake som leder, og Uma Maheswaran brøt ut for å danne PLOTE (nå en dødsskvadron i regimets tjeneste), hadde det vært splittelse i tigrenes rekker. Plutselig erklærte lederen i øst-provinsen, oberst «Karuna», at bevegelsen var for dominert av folk fra Jaffna-halvøya og begynte å konkurrere om oppmerksomheten fra verdens media. Han uttrykte også motstand mot Norges rolle som fredmekler og ønsket seg i stedet indisk innblanding. Journalistene kom og virket imponert over ham og hans tre tusen kvinner og menn. Bakgrunnen for det hele, nemlig at tigrene i nord hadde begynte å skille mellom det militære og det sivile samfunnet, med strengere krav om tilsyn og revisjon, og at dette truet Karunas mer gammeldagse stilling som allmektig krigsherre, fikk de derimot ikke med seg.

Karunas forsvar brøt imidlertid sammen etter bare fire dager med militære operasjoner. Tapene var små, for Prabaharans folk brukte psykologisk krigsføring og spesialstyrker til å oppnå en nesten blodløs seier. Karuna selv forsvant. Nesten umiddelbart begynte LTTE-kadrene å dø i attentater. Så langt er antallet ofre kommet opp i 200, men så lenge angrepene ikke er slutt, koster de stadig flere liv⁷². Etter hvert ble det stadig klarere at hvis ikke Karuna hadde stått i ledtog med regimet hele tiden under opprøret sitt, så gjorde han det i alle fall nå. De norske fredsforhandlerne sluttet seg til tigrenes klager over attentatene, og Vidar Helgesen

sa at «den frosne krigen holder på å tine rundt kantene», men Colombo sa hele tiden at denne «skyggekrigen» ikke hadde noe med dem å gjøre. For alt vi vet, kan det være sant at attentatkampanjen ikke er styrt av presidenten og statsministeren men av militære kretser som handler på eget initiativ.

I april dannet Chandrika en mindretallsregjering som omfattet JVP, de tidligere væpnede revolusjonære. Valgalliansen tillot JVP å øke fra en noe marginal gruppe til det tredje største partiet. Det virket som om alt var tilgitt, også de 60.000 døde studentene og hennes egen myrdede ektemann. Bortsett fra tukling med enhetsstaten, det kunne aldri tilgis – JVP er nemlig det mest uforsonlige av alle partiene når det gjelder den minste anelse av tamilsk selvstyre, og heller ikke – og det skulle vise seg senere – deltagelse i bistand og gjenoppbygging etter flodbølgen. På den andre siden fikk Chandrika ikke mye støtte fra verdenssamfunnet til nok en «krig for fred». Man har muligens lært noe i forhold til 1995. Hun ble da henstilt til å fortsette en fredsprosess som hun selv hadde umuliggjort ved å sparke dem som fikk den i gang og gå til sengs med et parti som bare higer etter folkemord.

En av LTTEs krigsgravlunder.

⁷² En annen som ble drept i 2005, var en berømt journalist, en tidligere PLOTE-tilhenger som hadde kommet på andre tanker og nå spesialiserte seg på ytterliggående singalesiske-rasistiske grupperinger.

KAPITTEL 13 – FAMILIEN SAMLES I RUINENE

En politisk aktivist, en kulturpersonlighet og dikter er blitt borte. Likevel er det varmen og omsorgen som har satt de dypeste spor i oss som familie. Det gode nærværet, den nysgjerrige åpenheten, den hjertelige latteren, det utmerkede humøret og alle de interessante samtalerne er glitrende edelstener i sandstranden av minner, en strand som ingen bølge kan vaske bort.

Med dyktig pedagogikk og sitt rike språk har hun gitt mye videre fra den tamilske språkskatt til en halv generasjon norsk-tamilske barn. Hun så snart behov for mer egnede læremidler, og skrev lærebøker, fulle av rik poesi. Når hun fortalte eventyr, i klasserommet eller på sengekanten, kunne det like godt bli et eventyr skapt der og da som et klassisk. Et av eventyrene skrev hun etter mange oppfordringer ned, og det ble med i «Eventyr fra mange land», fra Kulturbro forlag. Hun engasjerte seg også aktivt i det tamilske kulturlivet i Bergen, hvor dans, drama, sang og resitasjon er sentrale uttrykksformer. På de tamilske messene i St. Paul var hun fast deltaker.

Hennes gudsfrykt var også helhjertet og et forbilde for oss. Fra tidlig barndom til siste dag var Jesus viktigst for henne. Nå er hun hjemme hos ham. Vi tar farvel og lyser fred over det gode minnet.

fra nekrologen skrevet av Thorleif, yngstedatteren Jerins ektemann

Tsunamien kom på de norske fjernsynsnyhetene klokken seks. Familien så det og ventet hele dagen i angst for å få vite mer, forfatteren derimot ikke, han gikk tur i julekortværet som Bergen hadde den dagen. Kl. 16.10 ringte de fra Mullaitivu og fortalte at Philominammah var savnet og antatt død.

Det skulle være juletreffest for de tamilske barna på Løvås skole klokken fem, og de bergenske mediene var invitert. Da journalistene ankom, visste de om flodbølgen, men de visste ikke at en bergenser var død. På dette tidspunktet var ingen klar over katastrofens omfang, man trodde at det dreide seg om noen hundre eller høyst tusen ofre. I Thailand hadde hele familier blitt rammet, og de pårørende var som oftest ute av stand til å melde fra til media. Etter 30 år i krig har tigrene atskillig bedre beredskapsrutiner enn UD. Philominammah var altså det første

bekreftede norske dødsfallet, og journalistene var svært interessert. Resten av dagen gikk med til å ta imot kondolerende.

Mandag 27. desember reiste Caroline, Jugin og Jacolynne med familier, 15 mennesker i alt, fra Bergen. Jacolynes pass hadde løpt ut 14. desember og måtte fornyes på flekken. Det var fullt kaos, og da TV2 ønsket å komme på besøk, ble de henvist til å møte opp på passkontoret på politihuset, noe de også gjorde. De byttet fly i London og tok nattflyet til Colombo⁷³. Etter å ha landet der tirsdag ettermiddag lokal tid, nådde de frem til Mullaitivu klokken to om natten onsdag 29. desember.

Philominammahs kiste svøpt i tigrenes flagg.

Det var litt vanskeligere for Jerin i Etiopia. Felixkumar ringte dit med nyhetene. Også Jerins pass hadde utløpt, samtidig med Jacolynes, for de hadde fått norsk statsborgerskap samtidig. Hun hadde vært tidligere ute og passet befant seg i Norge. Jerin måtte da få et nødpass i Addis Abeba, mellom reisen inn dit fra distriktet og flyavgangen til Sri Lanka via Dubai. Hun har bare gode ting å si om de norske utenriksstasjonene i Addis og Colombo. Avreisen fra Jinka kunne ikke skje tidligere enn tirsdag 28., og hun ankom ikke Mullativu før fredag 31. desember, mer enn to dager etter søstrene som hadde kommet fra Norge. Helen i Canada rakk ikke å komme i det hele tatt, mens Thorleif ble igjen i Jinka med barna på grunn av den usikre situasjonen på Sri Lanka og lang flyreise for barna.

⁷³ Det var denne dagen UD holdt sitt første møte og bestemte seg for å holde et møte til dagen derpå. Heldigvis var ikke Philominammahs familie avhengige av UDs arbeid.

Rajkumar og Srigowri var allerede i Sri Lanka da flodbølgen slo til, men ikke på kysten. Etter å ha besøkt foreldrene hans i Mullaitivu den 22. og 23. desember var de nå i Vavuniya med Srigowris mor. Caroline ringte ned til dem, Rajkumar ankom Pudhukkudijiruppu før søstrene og deltok i leteoperasjonene.

Senere ble det bygget et monument.

Avgjørelsen om å utrope Philominammah til «Naddhupatalar» eller «Folkehelt» (se kapittel 11) kom fra LTTEs hovedkvarter kl. 04.00 onsdag morgen. Hun ble begravet åtte timer senere, i Puthukudijiruppu. Til stede var representanter for sjøtignenes ledelse, andre militære, noen venner og slektninger og naturlig nok alle studentene og personalet fra barnehjemmet Kantharuban Arivuchcholai, hvor hun hadde arbeidet da hun døde. Kisten var dekket av tignenes flagg. Mottagelsen fant sted hos Ratha og Satya. Om ettermiddagen dro Caroline, Jugin og Jacolyne til Mannalkudijiruppu for å se hvor deres mor hadde bodd.

Dagen etter, 30. desember, ble Åttende dag-seremonien holdt, hvor alle deltakerne spiser den avdødes yndlingsmat og fremfører bønner. Datoen kan variere etter omstendighetene, i dette tilfelle var det etter fem dager, for søstrene måtte snart tilbake.

Fredag kveld, nyttårsaften, ankom Jerin, etter sin meget lange reise fra den sudanesiske grensen. Neste morgen besøkte hun sin mors grav, som fremdeles var dekket av våt jord. Deretter ble hun kjørt til Mannalkudijiruppu. Hun forteller at det var bare to eller tre hus igjen mellom deres og havet, resten var bare ruiner. Det hang fremdeles mange sarier oppe i

palmetrærne. Egentlig skulle ingen gå inn fordi alt skulle desinfiseres, men hun fikk lov likevel.

tigrene var nesten ferdig med arbeidet med å finne likene, som ble brent langs veien, ettersom de var for råtne til å kunne flyttes langt. Det var en mor med sine to barn i armene som ikke kunne fjernes fra hennes grep, sier Jerin, og alle tre ble brent sammen. Når det gjelder de levende, fikk alle sine mest grunnleggende behov dekket. Av folk på den norske ambassaden ble Jerin fortalt at selv om ingenting kom inn utenfra, var det stor kontrast mellom nødhjelpen i LTTE-kontrollerte områder og der hvor regjeringen hadde ansvaret. tigrene hadde hjulpet med det de hadde for hånden i sin beleirede lilleputtstat; men det de heldigvis ikke hadde, var byråkrati og korrupsjon.

Jerin, som er lege selv, og Caroline og Jugin, som begge er gift med leger, besøkte sykehuset. Med seg hadde Jerin penger fra det lille norske samfunnet i Jinka i Etiopia. Mesteparten ble gitt direkte til pasientene og resten brukt til medisiner. Etterpå kjørte de tilbake til Kantharuban Arivuchcholai. Barnehjemmet hadde allerede satt opp et stort bilde av Philominammah sammen med tigrene, med teksten «Naddhupatalar».

Caroline på besøk på pediatrik avdeling,
Mullaitivu sykehus.

Forfatteren, som fulgte med fra Norge via telefon til Thorleif i Etiopia, husker to fjernsynsreportasjer fra det flomrammede området. BBC World rapporterte om selve tsunamien, om ofrene og nødhjelpen. Da en Tiger kjørte opp på motorsykkkel, nevnte de hvem

han var, og så var det tilbake til katastrofen. CNN, derimot, snakket nesten utelukkende om hvor fælt det var å komme inn i tigrenes territorium, hvor de led under konstant overvåking. Dette ble gjentatt så ofte at situasjonen for det tamilske folket knapt ble nevnt.

Caroline ble testamentert en tomt i Sakkotai, men der er det en flyktningfamilie som bor.

Den 2. januar vendte alle sammen tilbake til Colombo med George. De skulle ta ham med tilbake til Norge for å komme seg. De kunne ikke få plass på samme fly, så Jacolyne dro først, overnattet i London og ankom Bergen 5. januar. Dagen etter dro Caroline og Jugin på et fly, og George og Jerin på en senere avgang. George hadde måttet vente i syv timer i en rullestol på Schiphol og ankom Bergen om kvelden fredag 7. januar. Dagen etter ble det holdt en minnestund på Annai Poopathy-skolen hvor Philominammah hadde vært en bærebjelke, og Bergens Tidende var på besøk i Vardeveien. Lignende samlinger ble holdt i St. Paul og i Grieghallen.

Omkring den 10. april dro George tilbake til Sri Lanka for å fortsette å jobbe som frivillig, denne gangen med det økonomiske ansvaret for et par båtbyggerier. Han feiret Philominammahs bursdag 20. mai ved å legge ned grunnsteinen til et nytt arbeidsrom på skolen i Sakkotai hvor hun selv hadde vært elev den gangen Sri Lanka var et fredelig paradis.

George får bygget et arbeidsrom til skolen i Sakkotai, til minne om Philominammah.

Like før vi gikk til sengs, i ellevetiden om kvelden 25. desember, sa hun til meg: «Vi går i kirken i morgen.» «Nei, vi blir forsinket med matlagingen hvis vi går i kirken. Da vil gjestene bli nødt til å vente,» sa jeg. Det var de siste ordene vi vekslet denne kvelden. Da hun sto opp klokken fem den 26. desember, spurte hun meg: «Kan vi ikke gå i kirken?» Jeg avviste det tvert. I hele vårt samliv fulgte hun mine ønsker, om hun likte det eller ei. Hun har alltid gjort det for at jeg ikke skulle bli sint.

Cirka kvart på ni den 26. desember løp vi da vi så kjempebølgen komme mot oss. Uten å se på henne som holdt meg i ryggen, så jeg på havet. Det varte bare i to minutter, og siden så jeg aldri mer Philomina igjen. Hun kommer aldri mer til å se meg og har forlatt meg alene. Hadde jeg hørt på henne og gått i kirken, hadde jeg ikke måttet skrive dette. Siden jeg ikke oppfylte Philominas siste ønske, skammer jeg meg mer enn jeg sørger. Jeg har skylden for Philominas bortgang.

George, ektemann

ETTERORD

I skrivende stund, sommeren 2005 – mer enn seks måneder etter flodbølgen – har ennå ingen mellomstatlig bistand nådd fram til de tamilske områdene på Sri Lanka, bortsett fra hjelpen som er kanalisert gjennom eksiltamilenes egne organisasjoner og NGOer som Redd Barna. Det internasjonale samfunnet ønsket at regjeringen og LTTE skulle opprette et fellesutvalg («Joint Mechanism») til å fordele og forvalte de statlige gavemidlene, et samarbeid som dessuten skulle tjene til å vekke fredsprosessen til live, men dette har så langt vist seg politisk umulig å gjennomføre. Tigrene var villige, men de singalesiske nasjonalistene hisset seg opp og mente dette ville innebære en de facto anerkjennelse av «terroristene». JVP truet med dommedag, og munkene demonstrerte som vanlig i gatene. Utenlandske givere har vært sjokkert over denne uforsonlige viljen til å la flodbølgens ofre gå til grunne. I august oppfordret LTTE utenlandske givere til å ikke vente lenge på umuliusene i Colombo men sende bistand direkte til de tamilske områdene.

Jacolyne og George i dåpsfesten til Philomina den andre, Jerins tredje datter.

Konto for donasjoner til barnehjemmet «Kantharuban Arivuchchulai»
(Philominammahs minnefond): 0539.33.48242.

Tidlig på vinteren 2005 uttrykte både Kofi Annan og Bill Clinton ønske om å besøke de tamilske områdene, som etter Aceh var de områdene som var blitt verst rammet. Chandrika sa nei til begge. Generalsekretæren ble sint på en synlig, udiplomatisk måte, og det virker som om tsunamien og regjeringens etterfølgende oppførsel har ført til et grunnskifte i det internasjonale synet på tamilenes sak. Endelig har folk ute i den store verden sett at LTTE har kontroll over sitt territorium og driver en effektiv sivil administrasjon der – og yter mye mer effektiv bistand enn regjeringen. Prislapp: ytterligere 30.000 liv.

Vedlegg 1 - Det tamilske navnesystemet

Alle nordmenn vet at islendingene ikke har «ordentlige» etternavn, men derimot farsnavn + -son eller -dottir. Mange vet også at dette tidligere kunne skape problemer når f.eks. islandske ektepar f.eks. skulle sjekke inn på hotell i utlandet. De tamilske flyktningene hadde heller ikke noe etternavn da de kom til Norge, og møtet med det norske byråkratiet var derfor forvirrende for begge parter.

Hjemme på Sri Lanka hadde man ett eget navn eller fornavn + ett farsnavn, men i motsetning til islendingene og russerne brukes ingen suffiks på farsnavnet. Og i motsetning til islendingene tar en gift kvinne sin manns navn – hans fornavn, ikke farsnavnet – i bytte for sitt eget farsnavn. Barnets annet navn er altså farsnavnet, som betyr at farsnavnene forsvinner etter to generasjoner og er ikke slektsnavn i vår forstand. Faste slektsnavn forekommer altså ikke.

For å gjøre dette lettere tilgjengelig skal jeg late som om Norges kongehus er tamiler. Den nåværende kongen heter altså Harald Olav, og dronningen heter Sonja Harald. Barna het (bare ett fornavn) opprinnelig Haakon Harald og Märtha Harald, men sistnevnte heter nå Märtha Ari. Kronprinsessen heter Mette Haakon og Märthas gemal heter Ari Olav.

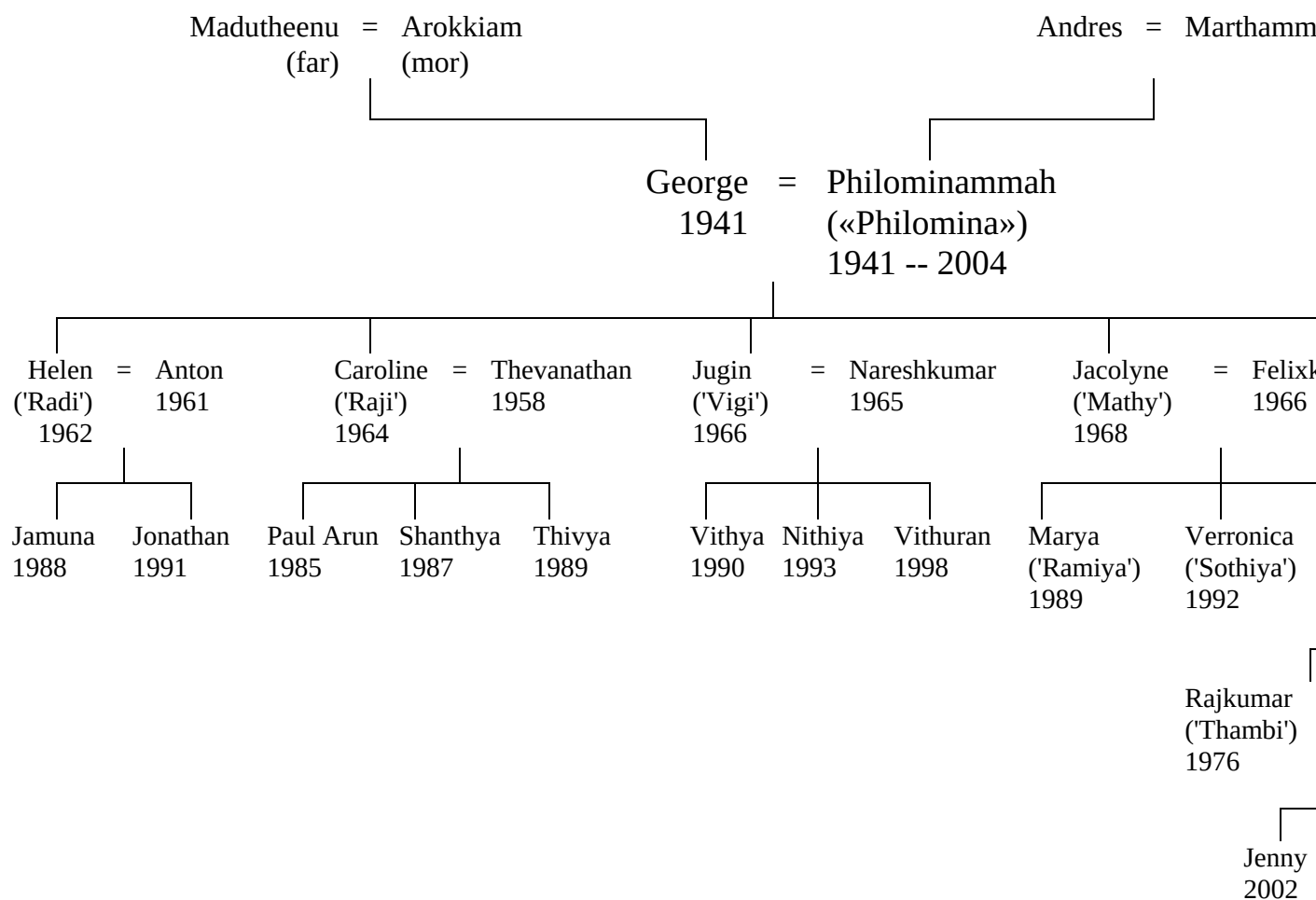
Men denne formen er egentlig en vestlig tilpasning. Hjemme på Sri Lanka skriver man i offisielle sammenhenger farsnavnet først. Da ville de kongelige hete Olav Harald, Harald Sonja, Harald Haakon, Haakon Mette, Ari Märtha og Olav Ari. Nå ser alle ut som menn, i våre øyne, fordi det første navnet er et mannsnavn – det er jo farens eller ektemannens fornavn.

Endelig, for å gjøre forvirringen total: Formelt forkorter man farsnavnet eller ektemannens navn. Kongens familie blir da benevnt O. Harald, H. Sonja, H. Haakon, H. Mette, A. Märtha og O. Ari. En hvilken som helst vestlig person ville naturligvis ta forkortelsen for fornavnet, og tar så feil.

På den andre siden, hvis man tar fornavnet for å være et vestlig etternavn og titulerer med Hr., så har man ved ren tilfeldighet gjort det riktig likevel. Formelt tituleres menn med Mr. + fornavn, mens gifte kvinner tituleres Mrs. eller jobbtittel + mannens fornavn. Når bergenstamilene skal være liksom-formelle med meg, kaller de meg altså for «Mr. David»

Alle barna til George og Philominammah har både døpenavn og mer intime kallenavn. Selv tiltaler og omtaler jeg dem ved kallenavnene deres, men i denne boken bruker jeg kun døpenavnene for ikke å forvirre det norske publikumet med to sett med navn. Kallenavnene nevnes første gang og i Vedlegg 2. Det samme gjelder for noen av barnebarna. Dessuten ble jentene egentlig døpt Helen Mary, Caroline Mary, Jugin Mary, Jacolyne Mary and Jerin Mary, men her dropper jeg Mary.

Vedlegg 2 – George og Philominammahs barn og barnebarn

Vedlegg 3 – Ordliste

A9: Stamveien fra Colombo til Jaffna.

Amirthalingam: Lederen for den ikke-voldelige tamilske nasjonale bevegelsen på 1970-tallet.

Anton: Helens ektemann.

Balasingham, Anton: LTTEs sjefsforhandler og «utenriksminister». Gift med Adele, en australsk sykepleier, som også har skrevet om konflikten. Diabetiker, fikk transplantert en ny nyre i Norge.

Bandaranaike, Sirimavo: Som enke etter Solomon Bandaranaike ble hun verdens første kvinnelige statsminister. Mor til president Chandrika, som førte Eelam War III.

Bandaranaike, Solomon: Statsminister på Sri Lanka, sosialist, opprinnelig for språklig likevekt, men gjorde i 1956 kuvending og vant valget etter å ha programfestet at singalesisk skulle være Sri Lankas eneste offisielle språk – smellet som utløste skredet. Far til Sri Lankas nåværende president Chandrika Kumaratunga.

Batticaloa: Viktig by på østkysten av Sri Lanka, svært hardt rammet av tsunamien.

Bharat Natyam: Klassisk indisk danseform.

Caroline (= «Raji»): Philominammah og Georges andre datter. Gift med Thevanathan.

Ceylon: Navnet på øya Sri Lanka så lenge den var under britisk herredømme.

Chandrika: Datter til Solomon og Sirimavo Bandaranaike, enke etter venstremannen Vijaya Kumaratunga, som var president fra 1994.

Chelvanayagam: Tamilenes leder på 1950- og 60-tallet.

Colombo: Hovedstaden på Sri Lanka. Også brukt som synonym for regjeringen.

de svarte sjøtigrene: sjøtigrenes selvmordsangrepskorps. Kjører båter med sprengladninger inn i regjeringens krigskip.

Dixit, J.N.: Indias ambassadør til Sri Lanka og arkitekt for Indo-Lanka Accord; han og general Singh beskyldte hverandre for fiaskoen.

Eelam: Tamilsk ord for øya Sri Lanka, nå mest brukt om den selvstendige staten som nesten alle tamiler vil ha.

Eelam War I, II og III: Standardbetegnelser for de tre periodene med væpnet konflikt mellom tamiler og singalesere. LTTEs krig mot de indiske troppene holdes utenfor.

ENLF: Eelam National Liberation Front, paraplyorganisasjon for de fire store geriljagruppene dannet i 1985.

Elephant Pass: Tungt befestet flaskehals mellom Jaffna-halvøya og fastlandet. Erobrert av tigrene i april 2000.

EPRLF: Eelam People's Revolutionary Liberation Front. Geriljabevegelse som hadde et tett samarbeid med India og følgelig lå i krig med LTTE.

EROS: Eelam Revolutionary Organization of Students, geriljabevegelse som siden gikk inn i LTTE.

Federal Party: Tamilenes selvstendighetsparti på 1950- og 60-tallet.

Felixkumar: Gift med Jacolyne.

Gandhi, Indira: Indisk statsminister, datteren til Nehru, Indias selvstendighets far. Obs! Ikke i slekt med «Mahatma» Gandhi. Drept av sine egne sikh-livvakter.

Gandhi, Rajiv: Indisk statsminister, sønn til Indira. Var flyger i det sivile og uinteressert i politikk før han ble tvunget inn som «tronarving» etter sin bror Sanjays død. Drept av en selvmordsbomber, angivelig fra LTTE.

Goonda: En voldsmann som banker opp eller dreper motstanderne til politiske ledere på Sri Lanka. Også brukt for å gjennomføre etniske massakrer.

Government Agent: En slags amtmann. I Tiger-kontrollerte områder har GA fortsatt sivile administrative oppgaver; lønnes av regjeringen men står under tigrenes ordre.

Helen (=«Radi»): Philominammah og Georges eldste datter. Bor i Canada, gift med Anton.

Indo-Lanka Accord: Avtale undertegnet 29. juli 1987 mellom Indias og Sri Lankas regjering om en viss grad av selvstyre, avvæpning av militante grupper, amnesti osv. sikret av indisk fredsbevarende styrke.

Jacolyne (= «Mathi»): Philominammah og Georges fjerde datter. Gift med Felixkumar.

Jaffna: Historisk by på en halvøy lengst nord på Sri Lanka, tamilenes kulturelle hovedstad, før krigen landets nest største by men nå svært redusert.

Jaffna bibliotek: Enestående tamilsk kulturklenodium med bl.a. sjeldne historiske manuskripter fra oldtiden, brent ned av singalesisk politi i 1981 i nærvær av to statsråder.

Jamuna: Helen og Antons første barn.

Jayawardene, Julius: Lederen for det borgelige partiet UNP, mannen bak styrkingen av presidentembetet i 1978, hersket nærmest som diktator i ti år. Oppmuntret til folkemordet på tamilene.

Jenny: Rajkumar og Srigowris første barn.

Jerin (= «Nithy»): Philominammah og Georges femte og yngste datter. Gift med Thorleif, en nordmann som har tilbrakt mesteparten av sin oppvekst i Etiopia.

Jonah: Rajkumar og Srigowris andre barn.

Jonathan: Helen og Antons andre barn.

Jugin (= «Vigi»): Philominammah og Georges tredje datter. Gift med Nareshkumar.

JVP: Folkets Frigjøringsfront, et maoistisk parti som to ganger gikk til væpnet opprør mot det kapitalistiske styret og ble nedslaktet. Erkesjåvinister og dermed blant tamilbevegelsens verste fiender. Kom inn i Chandrikas regjering i 2004.

Kantharuban: En av de tre første Svarte sjøtigre; fikk et barnehjem oppkalt etter seg.

Kantharuban Arivuchchulai: Barnehjem i Puthukkudijiruppu for gutter som er blitt foreldreløse i krigen. Philominammah og Georges arbeidssted.

Kilinochchi: Største by i jungelområdet Vanni, nå tigrenes hovedstad.

Kittu, oberst: Sathasivam Krishnakumar, tigrenes leder i Jaffna på 1980-tallet og nær personlig venn av Philominammah; tok sitt eget liv 16. januar 1993 for ikke å bli tatt til fange.

Kumaratunga, Chandrika: Se Chandrika.

Leah: Jerin og Thorleifs andre barn.

LTTE: Liberation Tigers of Tamil Eelam, også kjent som tamiltigrene eller bare tigrene.

Maheswaran, Uma: En av de første lederne i LTTE, senere offer for Prabaharans utrenskninger.

Mannalkudijiruppu: Kvartal i Mullaitivu hvor Philominammah og George bodde.

Martyrenes dag: 27. november. Da hedrer tamilene i Eelam og i eksil sine falne.

Marya (= «Ramiya»): Jacolyne og Felixkumars første barn.

Mina: Jerin og Thorleifs tredje barn. Philominammahs første posthume barnebarn.

Mullaitivu: By i nord-provinsen, sjøtigrenes hovedbase og Philominammah og Georges hjem mens de jobbet som frivillige etter sine år i Norge.

Muslimene: Den tredje befolkningsgruppen på Sri Lanka. Snakker tamilsk, men er absolutt ikke med i LTTEs frigjøringskrig.

Naddhuppatalar: Bokstavelig «En som elsker sitt land», her oversatt med Folkehelt. tigrenes høyeste utmerkelse til sivile, alltid utdelt posthumt. Ble også Philominammah til del.

Nareshkumar: Jugins ektemann.

Nelliady: By sør for Point Pedro, hvor Philominammah tok sin utdanning. Senere var høgskolen hærens hovedkvarter, til det ble sprengt i de svarte tigrenes første selvmordsangrep.

Nithya: Jugin og Nareshkumars andre barn.

Operation Liberation: Srilankisk militær offensiv mot tigrene på Jaffna-halvøya i mai 1987, like etter at Philominammah hadde flyktet hjemmefra med sine to yngste barn.

Pallaly: Luftbase nordøst for Jaffna, under ministatperioden i srilankiske hender men beleiret av LTTE. Marinebasen Kankesanthurai er del av samme kompleks.

Paul Arun: Caroline og Thevanathans første barn.

Peiris: Statsråd under både Chandrika og Ranil, ekspert på forfatningsrett, leder for de srilankiske forhandlerne i den norske fredsprosessen.

Perumal: EPRLF-leder som ble utropt til statsminister i en tamilsk republikk samtidig som inderne holdt på å trekke seg ut, flyktet med dem og bor fremdeles i India.

PLOTE: People's Liberation Organisation of Tamil Eelam. Utbrytergruppe fra LTTE, nå i regjeringens tjeneste som dødsskvadron og torturister.

Point Pedro: Nærmeste by til Philominammah og Georges fødested.

Pooneryn: Den andre flaskehalsen i forbindelsen mellom Jaffna-halvøya og fastlandet, vokter over fergeovergangen.

Poopathy, «Annai»: Bestemor som sultet seg til døde i protest mot de indiske styrkenes opptreden, døde 19. april 1988. Den første Naddhuppatalar, Folkehelt. En av de tamilske skolene i Bergen er oppkalt etter henne.

Prabaharan, Velupillai: Lederen for LTTE eller tamiltigrene. Prabaharan er hans personlige navn, Velupillai er farsnavnet (se Vedlegg 1).

Premadasa, Ranasinghe: President for UNP etter at Jayawardene gikk av, motstander av indisk intervensjon, forhandlet med tigrene som en motvekt mot Delhi, døde i et bombeattentat som tigrene trolig (men ikke sikkert) sto bak.

Puthukkudijiruppu: Liten by mellom Mullaitivu og Kilinochchi, hvor Ratha og Satya bor og barnehjemmet «Kantharuban Arivuchchulai» ligger. Philominammah og Georges arbeidsplass.

Rajkumar (= «Thambi»): Philominammah og Georges adoptivsonn. Gift med Srigowri (= «Maina»).

Ramachandran, M.G.: Statsminister i den indiske delstaten Tamil Nadu og trofast støttespiller for LTTE.

Ratha: Philominammahs nevø, bor nå i Puthukkudijiruppu, var sammen med dem da tsunamien slo til.

RAW: Research and Analysis Wing, den indiske etterretningstjenesten. Trente og utstyrte de tidlige geriljagruppene å Sri Lanka, røk siden uvenner med LTTE.

Sakkotai: Liten fiskerlandsby i nærheten av Point Pedro, Philominammah og Georges fødested.

Sara: Jerin og Thorleifs første barn.

Satya: Konen til Philominammahs nevø Ratha, bor nå i Puthukkudijiruppu, var sammen med dem da tsunamien slo til.

Satyagraha: En ikkevoldskampanje à la Mahatma Gandhis.

Shankar: LTTEs først martyr, dvs. soldat som falt i kamp.

Shanthya: Caroline og Thevanathans andre barn.

Singalesere: Flertallsbefolkningen på Sri Lanka. Snakker sinhala, et indo-europeisk språk – «arisk» ifølge terminologien som er kommet i vanry i Europa men ikke i India – i motsetning til de dravidiske språkene i Sør-India og tamilsk. For det mest buddhister, også noen katolikker.

Singh, Harkirat: Den første lederen for den indiske fredsbevarende styrken i 1987. Ga i sine memoarer uttrykk for beundring for Prabakaran og la skylden for fiaskoen på sivile, særlige ambassadør Dixit.

Sinhala Only Act: Lov fra 1956 som opphevet landets trespråklighet og gjorde singalesisk til eneste offisielle språk på Sri Lanka.

sjøtigrene: LTTEs marinestyrke. De bruker høyteknologiske hurtiggående angrepsbåter av egen design. Ledet av Oberst Soosai, hovedbase ved Mullaitivu.

Soosai, oberst: Sjefen for sjøtigrene, LTTEs krigsmarine. Hovedkvarteret hans er utenfor Mullaitivu.

Soulbury-grunnloven: Grunnloven som britene etterlot srilankeserne da de dro. Gav makten til flertallsbefolkningen i henhold til prinsippet om én mann én stemme, men balanserte dette med garantier for minoritetene. Grunnloven og dens garantier ble opphevet av Jayawardene.

Srigowri (= «Maina»): Rajkumars kone.

Standardisering: Innkvotering av singalesiske studenter med lavere karakterer på bekostning av tamiler med høyere karakterer.

Svart juli: En seksdagers massakre på tamilske sivile i Colombo og andre steder i slutten av juli 1983. Angivelig en spontan reaksjon på LTTEs første store angrep mot de militære, men egentlig planlagt på forhånd av regimet.

Svarte tigre: LTTEs selvmordkorps, en elite. De fleste angrep er mot militære og politiske mål. I motsetning til f.eks. Hamas sprenger de ikke sivile på restauranter og busser, og tror heller ikke at de kommer til himmelen.

Tamil Childrens' School: Den upolitiske av de to tamilske skolene i Bergen.

Tamiler: Minoritetsbefolkning på Sri Lanka. Deler språk og mesteparten av kulturen med ca. 50 millioner tamiler i India (i delstaten Tamil Nadu) men identifiserer seg ikke 100 % med dem. «Ceylon-tamilene» har bodd på den nordlige og østlige delen av øya i uminnelige tider, mens «plantasjetamilene» ble importert av britene som slavearbeidere for å dyrke te i fjellområdene i sør, omringet av singalesere. For det meste hinduer, ca. 10 % katolikker.

Tamil Nadu: Indisk delstat med tamilsk befolkning, svært positivt innstilt til Ceylon-tamilenes frigjøringskamp, uansett hva Delhi måtte mene. Hovedstaden Madras er nylig omdøpt til Chennai.

Tamil National Alliance: Politisk parti dannet ca. år 2000, og som forener de fleste tamilske synspunkter og støtter LTTE.

Terrence (= «Solan»): Jacolyne og Felixkumars tredje barn.

Thamilchelvan: LTTEs nåværende politisk leder.

Thevanathan: Carolines mann.

Thileepan: tigrenes politiske leder i Jaffna som sultet seg til døde i protest mot Indias framferd og døde 26. september 1987.

Thimpu: Hovedstad i staten Bhutan, hvor de første forhandlingene mellom Sri Lanka og frigjøringsbevegelsen (samlet som ENLF) ble holdt i 1985.

Thivya: Caroline og Thevanathans tredje barn.

Thorleif: Jerins ektemann.

Trincomalee: By noe sør for Mullaitivu, som tigrene vil ha som hovedstad for en selvstendig stat. Den beste havnen i Det indiske hav.

TELO: Tamil Eelam Liberation Organisation, geriljagruppe som senere kom i konflikt med LTTE.

TRO: Tamils Rehabilitation Organisation, eksilsamfunnets hovedbistandsorganisasjon. Kanal for nødhjelp etter tsunamien.

TUF: Tamil United Front, sammenslutning av alle tamilske politiske partier i 1972.

TULF: Tamil United Liberation Front. Nytt navn for TUF fra 1976, med løsrivelse og egen stat som mål.

UNP: United National Party. Den borgerlige opposisjonen som kom til makten i 1977 og som viste seg å være enda verre mot tamilene enn sosialistene, men også partiet til Ranil Wickramesinghe, som var partner i den norske fredsprosessen.

Vanni: Den nordligste delen av Sri Lankas fastland, for det mest dyp jungel. Nå kontrollert av LTTE. Hovedstad Kilinochchi.

Vasantha-Rajah: Halvtamil fra hovedstaden som Chandrika headhuntet til å lede rikskringkastingen, men som snart hoppet av for å slutte seg til LTTE. Har besøkt Bergen og holdt tale her.

Vavuniya: Den siste byen langs A9 som er under regjeringens kontroll. Frontlinje og kontrollpunkt for all bevegelse mellom de to «statene».

Velvetturai: By litt vest for Point Pedro. Mange av LTTEs ledere kommer herfra. Philominammah jobbet der som lærer i et tiår.

Verronica (= «Sothiya»): Jacolyne og Felixkumars andre barn.

Vithya: Jugin og Nareshkumars første barn.

Vituran: Jugin og Nareshkumars tredje barn.

Viyaparimoolai: Landsby mellom Sakkotai og Point Pedro, hvor familien flyktet etter at Sakkotai ble sønderskutt 23. august 1983.

Wickramasinghe, Ranil: Lederen for UNP som ble statsminister i 2001 og innledet de mest seriøse forhandlingene noensinne med LTTE, men som ble sabotert og sparket av president Chandrika.

Vedlegg 4 – Begrepet «terrorisme» i statlig retorikk

Mange mennesker liker å bruke sitatet, «En manns terrorist er annen manns frihetsforkjemper»⁷⁴. Og mange andre mennesker blir forarget når de hører det og mener det innebærer en farlig relativisering av alle forbrytelser, på det spinkle grunnlag at utøveren har en rettferdiggjørelse parat for sin handling. Det er helt sant at ingen er kjeltring i egne øyne. Dersom vi tror at en handlings moralske verdi kun ligger i aktørens hensikter, blir det en logisk følge at ingen kan dømmes for noe som helst – alle mener jo at de har gode hensikter – og da vil hele etikken falle i grus. En etikk tuftet utelukkende på hensikter er da like håpløs som en etikk tuftet utelukkende på konsekvenser.

Hvis vi forstår uttrykket «En manns terrorist er en annen manns frihetsforkjemper» som en kommentar på hvordan begrepene brukes i politisk retorikk, fortoner saken seg derimot helt annerledes. For da er uttrykket simpelthen en sann og nøyaktig beskrivelse av hvordan begrepene faktisk benyttes av de politiske aktørene. Det følger ingen moralrelativistisk slutning av dette, ettersom det er fullt mulig for oss å lage en «aktørnøytral» definisjon av terrorisme, en beskrivelse av handlinger som vi anser for uetiske uansett *hvem* det er som begår dem og *hvorfor*. Men vi kan ikke forvente at de politiske aktørene noensinne vil bruke vår upartiske definisjon. Det Vi gjør er riktig, det gale er det De andre gjør, selv når det er nøyaktig den samme handlingen. Og dette gjelder så vel for opprørere som for regjeringer.

For å vise dette kan vi begynne med de formelle definisjonene til det amerikanske utenriksdepartementet: «Begrepet 'terrorisme' betyr overlagt, politisk motivert vold utøvet mot ikke-stridende mål av ikke-nasjonale ['*subnational*' på engelsk] grupper eller hemmelige agenter, vanligvis beregnet for å påvirke et publikum.... 'Internasjonale terrorisme' betyr terrorisme hvor borgere av mer enn én stat er innblandet..... Begrepet 'terroristgruppe' betyr enhver gruppe som utøver, eller har betydelige undergrupper som utøver, internasjonal terrorisme.»⁷⁵

⁷⁴ Følgende substantivbøyning, som mange nok har hørt, uttrykker det samme: «Jeg er en frihetsforkjemper, du er en gerilja, han er en terrorist.»

Først bør vi legge merke til det underlige skiftet mellom den første og den tredje definisjonen. Timothy McVeigh, som sprengte de føderale kontorene i Oklahoma City med en gedigen lastebilbombe, var utvilsomt en terrorist, men ifølge amerikansk UD kan han og hans gruppe (om han nå hadde en gruppe, noe som jo bestrides) ikke være en terrorist*gruppe*, ettersom han ikke utøvet *internasjonal* terrorisme. Faktisk er det ingen som snakker om «nasjonal terrorisme». Alt som har den fjerneste lille forbindelse med det som kan assosieres med «internasjonal terrorisme», puttes nettopp i denne sekken, for det virker så mye mer skremmende på publikum. (Det er det samme med andre fy-ord: ingen venstrefolk klager over «nasjonal kapital» og ingen nazister har beskyldt «nasjonal jødedom» for all ondskap.)

Selv om LTTE i henhold til amerikansk lovgivning formelt er en «utenlandsk» terroristorganisasjon, blir den av politikere og i media vanligvis beskrevet som en «internasjonal» terroristorganisasjon. Dette til tross for at LTTE nesten aldri har utøvd vold annet enn på Sri Lanka eller i området omkring (det store og eneste unntaket var Rajiv Gandhi, og det er omstridt), og de ærligste av de terroristklassifiserende nettstedene innrømmer at LTTE aldri har angrepet amerikanske interesser. I motsetning til PLO osv. har de aldri kapret fly eller bombet ambassader. På den andre siden er LTTE internasjonal i den forstand at organisasjonen har et stort nettverk av støttespillere i utlandet. Men hvem har ikke dét i disse tider med «den globale landsbyen»? Nøkkelen til mysteriet er at «internasjonal» oftest er et kodeord for «brysomme for vestlige interesser». Vesten kaller sjelden tsjetsjenske eller kosovoalbanske terrorister «internasjonale», for de plager kun russerne og deres venner. Derimot bruker russerne også uttrykket «internasjonal terrorisme» for å unngå å snakke om en «konflikt» i Tsjetsjenia.

Definisjonselementet «overlagt, politisk motivert vold» er greit nok. Og jeg er helt enig i at vold mot «ikke-stridende mål», altså sivile, er en nødvendig del av terrorisme-begrepet. I en fotnote i kapittel 6 nevnte jeg Sergio Panunzios metode for å skille mellom politisk vold og terrorisme: dersom offeret kan melde seg ut av konflikten og da være trygg, er det «bare» politisk vold (revolusjon eller kontrarevolusjon), men dersom offeret rammes helt vilkårlig,

⁷⁵ Title 22 of the United States Code, Section 265f(d), sitert i Department of State Publication 10136, http://dosfan.lib.uic.edu/ERC/arms/PGT_report/1993PGT.html

uten å ha noen mulighet for å unnsnippe, er det terrorisme⁷⁶. Problemet med dette er at det er tvilsomt i hvilken grad f.eks. vernepliktige soldater kan melde seg ut. For å gjøre det enklere kan vi godt si «Du skal ikke angripe sivile mål».

Dessverre har den amerikanske leiren ikke holdt seg til egen definisjon. Hizbollahs angrep på marinesoldatenes brakker i Beirut og bin Ladens angrep mot krigsfartøyet USS «Cole» var uten den minste tvil vold mot offisielle militære styrker, noe som inntil nylig ble betegnet som «geriljakrig». Likevel har disse angrepene uten unntak blitt kalt «terrorisme». Det skilles altså ikke lenger språkmessig mellom bruk av kaprede sivile passasjerfly mot kontorbygninger og angrep mot militære stridskrefter – forutsatt at disse er «våre» stridskrefter.

Al-Qaida går riktignok ikke rundt i uniform. Men selv når en motstandsbevegelse gjør det, kan den likevel bli kalt for terrorister. Her er Sri Lanka suveren i utarbeidelsen av en noe bisarr språkbruk: «Den 15. mai ca. kl. 18.30 gjorde terroristene et nytt angrep mot soldatene som bemanner forsvarslinjer i området Tanankillappu, Jaffna. Intense kamper fortsatte langt ut i nattetimene. Soldatene gjorde tapper motstand for å slå mange terroristangrep tilbake, erklærte Senteret for medieinformasjon. Samtidig bombarderte terroristene soldatene med artilleri og bombekastere. Artilleri- og BK-ild ble observert i retning Pooneryn North. Den srilankiske hærens eget artilleri tok opp kampen med terroristenes artilleri- og BK-posisjoner og tvang terroristene til å flytte sine ildgivende enheter.»⁷⁷ Her har vi altså to uniformerte militære styrker som benytter omtrent samme teknologi fra hver sine befestede posisjoner, men den ene styrken kalles soldater, den andre terrorister.

Det er sant at LTTE, ved siden av denne «normale» krigføringen, også har utført klassiske terroristangrep i hovedstaden. Men istedenfor å snakke om en opprørshær som *også* begår terrorisme, bruker Sri Lanka samme merkelige språk om *alle* LTTEs militære styrker, både hær og marine. Jeg kan ikke huske at den konvensjonelle nordvietnamesiske hæren som slo amerikanerne på 1970-tallet ble kalt «terrorister», men jeg er redd den hadde blitt det dersom den hadde kjempet i dag.

⁷⁶ Drøftet i A. James Gregor, «Fascism's Philosophy of Violence and the Concept of Terror», in David C. Rapoport and Yonah Alexander, eds., «The Morality of Terrorism; Religious and Secular Justifications», Pergamon (1983) s. 159.

⁷⁷ http://www.priu.gov.lk/news_update/SecurityReport/sr200005/20000516LTTE_fresh_attack.html.

Grunnen til at Sri Lanka kalte LTTE for terrorister selv når de kjempet i uniform på slagmarken, er at regimet ikke ville innrømme at det lå i noe som het «krig». Hadde de gjort det, ville de måttet respektere Genève-konvensjonene og annen internasjonal humanitær rett, noe de så absolutt ikke ønsket å gjøre. Nettoresultatet av tretti års fordømmelse fra internasjonale jurister og menneskerettighetsorganisasjoner er ikke at Sri Lanka har blitt bedre, heller at eksempelet har smittet over på andre. USA fører nå sin «krig mot terror», men de innsatte på basen i Guantanamo Bay – noen tatt i krig, andre plukket opp på gaten og solgt av lykkejegere – behandles ikke som krigsfanger, ettersom krigsfanger jo ikke kan forhøres eller tortureres. De er kriminelle, sies det. Men de behandles ikke som kriminelle heller, da dette ville tilsi forsvarsadvokater og rettssaker.

Det er klart en stor fordel for enhver stat å kunne betrakte alle sine indre og ytre fiender som fullstendig rettløse «terrorister», uansett om de begår vold mot «ikke-stridende mål» eller ei. Dermed må formelle definisjoner av hva som er en terroristhandling trekke det korteste strå mot statens egeninteresse. Vi kan da vente at «terrorist»-stempelet og -definisjonen blir strukket lengre og lengre for å fange opp så mange motstandere som mulig. Dermed har vi nå både «eco-terrorists» og «animal-rights terrorists», som ikke er til skade for annet enn de store selskapenes fortjeneste. Målet er at all politisk vold og skade på eller ødeleggelse av eiendom skal betraktes som «terrorisme», med mindre det er staten som står bak⁷⁸.

Ifølge det amerikanske utenriksdepartementets definisjon hører terrorister til «ikke-nasjonale» («*subnational*») grupper. Det er faktisk ikke godt å si om de egentlig mener «regionale» eller «ikke-statlige». Hvis de mener «regionale», krever definisjonens anvendelse at man avgjør hvem som er en nasjon og hvem som ikke er det. Klart at Baader-Meinhof ikke var noen nasjon, og heller ikke al-Qaida, om enn på en annen måte. Men de fleste «terroristbevegelser» kjemper for en nasjons selvstendighet mot en flernasjonal stat, det være seg tamilene på Sri Lanka, baskerne i Spania, kosovoalbanerne i Serbia, tsjetsjenerne i Russland og så videre.

Stempling av en organisasjon som en ikke-nasjonal aktør innebærer en avgjørelse om at organisasjonen ikke er noen sann representant for noen nasjon. Spørsmålet blir da hvilken

⁷⁸ I et forslag til rådsrammevedtak klassifiserer EU «urban violence» som terrorisme. Det er godt å vite at de fremdeles har til hensikt å godta «rural violence»! Council Framework Decision, http://europa.eu.int/comm/external_relations/cfsp/doc/com_01_521.pdf. side 7 og 9.

myndighet amerikansk UD har til å ta en slik avgjørelse. Tamilene selv har i tretti år påstått – både i den ikke-voldelige fasen av sin kamp og i den væpnede fasen – at de oppfyller alle krav til egen nasjon, med eget språk, territorium, kultur og bevissthet. Dersom tamilene var akseptert som nasjon, med LTTE som sin nasjonal hær, marine og provisoriske regjering, ville det fulgt av definisjonen at de kanskje ikke var terrorister likevel.

Det er imidlertid mer sannsynlig at «*subnational*» burde oversettes med «ikke-statlig». Om LTTE var en stat, ville de menneskene som LTTE har drept, selvfølgelig være like døde, men stater har *tillatelse* til å drepe. Denne tillatelsen har de jo gitt til seg selv og hverandre. Når stater dreper andre staters sivile, så heter det nemlig ikke «terrorisme» men «krig», og når de dreper sine egne borgere, heter det nemlig «oppretholdelse av offentlig ro og orden».

I en borgerkrig er en eller flere av partene også «ikke-statlige» i den forstand at de ikke representerer den legitime regjeringen, selv om alle som oftest gjør krav på nettopp det. Ifølge amerikansk UD's formelle definisjon skulle dette innebære at en part i en borgerkrig er terrorister når de angriper «ikke-stridende mål». Det sier seg selv at denne følgen av definisjonen ikke benyttes konsekvent. I en borgerkrig gjør alle parter gjøre grusomme ting, men siden det er «krig», blir det godtatt og i alle fall ikke stemplet som terrorisme. Til tross for at Prabakaran har et helt folk bak seg, har kommandoen over en hær og en marine og styrer et territorium, blir han nektet status som «borgerkrigsleder», som ville hatt de samme rettighetene til å gjøre grusomme ting som den andre siden.

Akkurat som USA glemmer sin egen definisjon av «terrorisme» når det er dets egne militærenheter som blir angrepet, glemmer det også den «ikke-statlige» delen når terroristene er i USAs tjeneste. For bare å nevne ett eksempel førte «Contras» i Nicaragua en meget bestialsk terrorkampanje mot sivilbefolkningen. Den var regissert av John Poindexter, som senere ble høy embetsmann i Bushs nye sikkerhetsdepartement. At Contras ikke oftere ble kalt for terrorister, og at den jevne amerikaner ikke forstår at også hans egen regjering var en «sponsor for terrorisme», viser at amerikanernes *operative* definisjon av terrorisme i økende grad ikke er «overlagt, politisk motivert vold utøvet mot ikke-stridende mål av ikke-nasjonale grupper», men «all vold utøvd mot Oss, våre venner og våre interesser».

Begrepet «terroriststat» tillater til og med en annen stats offisielle væpnede styrker å inngå i denne operative, retoriske definisjon. Den irakiske motstanden ble kalt for terrorisme selv når Saddam var på frifot og det var hans regjeringssmilitser som kjempet videre – akkurat som amerikanerne kjemper videre i alle SF-fortellinger om en fremtidig okkupasjon av USA. Når Bush går til krig mot Syria og/eller Iran, noe som i skrivende stund ennå ikke har skjedd, vil vi nok høre at også de syriske eller iranske soldatene er «terrorister». Dette representerer et skritt bort fra den gamle modellen om at alle suverene stater har tillatelse til å drepe, og i retning av en bipolar modell med ett eneste verdensimperium kontra illegitime opprørere.

Akkurat som Ceylon-tamilene betrakter seg selv som en nasjon, så betrakter LTTE seg som en stat. Men ingen andre gjør det. Tamil Eelam er nemlig ikke diplomatisk anerkjent av noen. Vestlige stater følger forskjellig praksis når det gjelder anerkjennelse av nye regimer. Storbritannia anerkjenner alle som har kontroll over sitt territorium, mens USA i 30 år nektet å anerkjenne Folkerepublikken Kina. Det er sant at tigrenes *de facto* stat aldri har vært særlig stor, og at de ble nedkjempet på et område for å dukke opp igjen et annet sted. Likevel kunne det vært interessant å forske i diplomatisk anerkjennelse av revolusjoner, løsrivelser og borgerkriger for å se om alle ble behandlet på samme uforsonlige vis som tamilbevegelsen.

Det er mange eksempler på at borgerkrigsledere, revolusjonsledere og «terrorister» vinner sine slag og blir respekterte statsmenn i nye regjeringer. Tross alt begynte USA som et opprør mot den britiske statsmakten og Israel som en undergrunnsbevegelse. Det beste eksempelet i vår tid er Nelson Mandela. Han var terrorist ikke bare i hermetegn, men leder for en bevegelse som sannelig benyttet både geriljakrig på landet og bombeangrep i byene. Nå er han et globalt ikon. Man kan da spørre seg hvordan det hadde gått med Mandela og hans norske støttespillere (f.eks. kirken) om hans kamp hadde funnet sted i løpet av vårt tiår, med internasjonale konvensjoner mot finansiering av terror og et lovverk som påbyr bankfunksjonærer o.l. til å melde alle mistenkelige overføringer. Kanskje blir Mandela den siste av sitt slag, ettersom verden nå organiserer seg for å hindre at noe slikt skjer igjen.

Mange regjeringer har sagt at de ikke vil forhandle med «terrorister». Når terroristene er en liten gruppe ideologiske skrullinger, eller kriminelle gisseltakere og utpressere, er et slikt standpunkt både rimelig og klokt. Men når «terroristene» faktisk er en opprørsbevegelse med bred støtte i et folk eller i undertrykte samfunnsklasser, betyr dette prinsippet at regjeringen

nekter å forhandle med alle opprørere og dissidenter som sådan. Og dette er verken rimelig eller særlig klokt. En slik stahet kan føre til store nedslaktinger, av folkegruppen, av underklassen – eller og endog av den herskende klassen selv – i stedet for en mer fredelig maktovergang som vi så f.eks. i Sør-Afrika.

Ned gjennom historien har konger og keisere vært tvunget til å forhandle med opprørere. Der dette ikke har skjedd, har det vært fordi herskeren har lidd under vrangforestillingen om at han var innsatt med absolutt makt av Gud, eller fordi opprørerne hørte til en lavere samfunnsklasse eller en annen rase og derfor ikke var ansett som likeverdige mennesker. I tidligere århundrer ble vrede ansett som en passende reaksjon hos konger og adel overfor urett og krenkelse, mens bonden slett ikke var berettiget til harme; den sinte bonden var derimot et farlig villdyr som hadde løpt løpsk. Alle klaget over at Jeppe var sint, men ingen spurte *hvorfor* Jeppe var sint. Det spørs om vi har kommet noe lengre siden den gang.

Demoniseringen av opprøreren under navnet av «terrorist» skriver seg inn i denne tradisjonen. Terroristen er nemlig den vi ikke har lov til å stille spørsmålet «Hva ønsker han?» om. Ved å kalle vår motstander terrorist, når han faktisk er en representant for et folk eller en klasse, har vi samtidig sagt «Det er ingenting å snakke om, hele kaken skal vi spise alene». Den hersker som velger en slik linje, sår vinden og kan da høste virvelvinden – med mindre han er konsekvent og blodig nok til å utrydde den befolkningsgruppen eller samfunnsklassen han har terget på seg. Det kan se ut som om overklassen nå tror at den har tilstrekkelig med teknologiske maktmidler til å innlede et nytt tusenårsrike.

Det er bare støvete historikere som nå husker at ordet «terror» faktisk begynte som betegnelse på en statlig politikk, nemlig de ytterliggående franske revolusjonæres, og senere ble brukt om Stalins utrenskninger. Man snakket også om «terrorbombing» da bombefly angrep sivile mål for å knekke den sivile kampånden, først i Guernica og senere på alle sider i 2. verdenskrig. Og så var det «terrorbalansen», da USA og Sovjet var i stand til å utslette hverandre og resten av verden ørten ganger. Men nå er denne språkbruken helt glemt, ettersom terrorbombing er omdøpt til «strategiske slag» og andre blodfattige teknokratiske termer, og statsterror kalles «brudd på menneskerettighetene». Felles for alle disse språklige forandringene er at de unngår å koble ordet «terror» sammen med ordet «stat». Når en stat

gjør noe grusomt, heter det nå alltid noe annet. Resultatet er at terrorbegrepet blir «privatisert», med andre ord at terror er noe som kun bedrives av en stats *motstandere*.

Som den romerske advokaten Cicero alltid spurte i sine prosesser: «Cui bono?», eller «Hvem tjener?». Hvem er det som tjener på denne språklige forandringen der begrepet «terror» løsriver fra staten og gjør det synonymt med væpnet opprør, eller noen ganger bare protest, mot makthaverne?

Svaret er selvfølgelig at det er i undertrykkerens egeninteresse å velge et språk som på sterkeste mulig måte delegitimerer all motstand mot hans egen maktposisjon. Dette retoriske grepet benyttes på alle nivåer. Den tyranniske forelderen maler et bilde av «Vår lykkelige familie» som da blir ødelagt av barnas protester; den manipulerende ektefellen kaller sin egen makt og nytelse for «Vårt flotte ekteskap» som da blir truet av den andre parten, og den psykopatiske sjefen forteller deg at du ikke er noen lagspiller. Felles for den tyranniske forelderen, ektefellen, sjefen og staten er at de betrakter sitt eget tyranni som «det normale», og all motstand mot dette tyranniet som den første handling som er etiske betenkelig. Denne selvrettferdigheten er deres redskap for å kunne fortsette med det de gjør. Det kommer ikke på tale å innrømme at Den andres handlinger er et svar på ens egne.

For alle undertrykkere er det slett ikke deres egne gjerninger som er «problemet». Nei, i undertrykkernes øyne begynner og ender hele problemet med offerets motstand.

Summa summarum: «Bestialitetens historie» er lang og blir bare lengre for hver dag som går, og politisk motivert vold mot uskyldige mennesker er så absolutt en del av bestialiteten. Men myndighetenes utvelgelse av *hvilken* bestialsk vold som fortjener den enestående betegnelsen «terrorisme», og dermed globalt organisert agitasjon for å bekjempe den, er over hodet ikke relatert til noen aktørnøytral beskrivelse av hvilken bestialitet som blir gjort mot hvem. Utvelgelsen gjenspeiler utelukkende regjeringers egeninteresse av ikke å ha med motstand å gjøre. Terrorisme er derfor all bestialitet som begås av andre enn ens egen regjering og dens venner.

